

KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA YEŞİL KÜTÜPHANESİ
24227 NUMARALI ŞİİR MECMUASI:
SEFİNETÜ'L-ESRÂR
(İNCELEME-METİN)

(Yüksek Lisans Tezi)

Musa ÇELİK

Kütahya - 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA YEŞİL KÜTÜPHANESİ 24227
NUMARALI ŞİİR MECMUASI: SEFİNETÜ'L-ESRÂR
(İNCELEME-METİN)**

Danışman:
Doç. Dr. Ersen ERSOY

Hazırlayan:
Musa ÇELİK

Kütahya- 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim/Anasanat Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

(İmza)

Prof. Dr. Atilla BATUR

Üye.....

(İmza)

Doç. Dr. Ersen ERSOY (Tez Danışmanı)

Üye.....

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesi 24227 Numaralı Şiir Mecmuası: Sefinetü’l-Esrâr (İnceleme-Metin)” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 2019

Musa ÇELİK

Öz Geçmiş

1985 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Kütahya Şeker İlkokulunda, ortaokulu Kütahya Anadolu İmam Hatip Lisesinde, liseyi ise Kütahya Anadolu Öğretmen Lisesinde tamamladı. 2003 yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümüne girdi. 2008 yılında eğitimini tamamladıktan sonra aynı yıl, memleketi Kütahya'ya öğretmen olarak atandı. 2008 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde başlayıp tez aşamasında bırakmak zorunda kaldığı yüksek lisans çalışmasını tamamlamak üzere, 2016 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne girdi. Şu an Kütahya Akşemsettin Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Proje Okulunda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖZET

KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA YEŞİL KÜTÜPHANESİ 24227 NUMARALI ŞİİR MECMUASI: SEFİNETÜ'L-ESRÂR (İNCELEME-METİN)

ÇELİK, Musa

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ersen ERSOY

Aralık, 2019, 381 sayfa

Klasik Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan mecmuaların kültür, sanat ve edebiyat dünyamıza katkısı oldukça fazladır. Kaynak konumundaki bu tür eserlerde; tanınmış veya tanınmamış birçok şairin gün yüzüne çıkmamış şiirleri bulunabilir ya da daha önce tezkirelerde adına rastlanmamış birçok şair karşımıza çıkabilir. İçinde seçme şiirlerin bulunduğu bir tür antoloji niteliğindeki bu mecmualar, özellikle yazıldıkları dönemde yaşayan insanımızın zihniyetini, edebiyat zevkini ve hissiyatını yansıtmaları açısından son derece öneme sahiptir.

İncelememize konu olan bu eser, Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesi 24227 demirbaş numarası ile kayıt altına alınmış, Sefinetü'l-Esrâr adlı bir Bektaşî mecmuasıdır. Hz. Ali ve Ehl-i Beyt methiyeleri, Hz. Hüseyin ve Kerbela mersiyeleleri başta olmak üzere klasik Türk şiirinin birbirinden kıymetli örneklerini ihtiva etmektedir. 13. ile 19. yüzyıllar arasında yaşamış Seyyid Nesimî, Şah Hatâyî, Kaygusuz Abdal gibi çoğunluğu Alevî-Bektaşî-Hurufî olan şairlerin yanında; isimleri yüzyıllar boyunca en önde gelen divan edebiyatının meşhur şairleri Fuzulî, Nedim, Ruhî, Şeyh Gâlib gibi sanatçıların da şiirleri mevcuttur.

Çalışmamız giriş kısmı ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında mecmuaların Türk edebiyatında önemine dair bilgi verilmiştir. Birinci bölümde araştırmamıza konu olan mecmuanın şekil ve muhteva bakımından incelemesi yapılmış, metin tesisinde izlenilen yol ana hatlarıyla belirtilmiş ve mecmuada yer alan şairlerin kısa biyografileri verilmiştir. İkinci bölümde ise mecmuanın divanlar ile karşılaştırılmış, transkripsiyon alfabesi ile gösterilmiş metin kısmı bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mecmua, Alevî-Bektaşî, Sefinetü'l-Esrâr

ABSTRACT

A MANUSCRIPT COLLECTION OF POETRY NUMBERED 24227 FOUND IN KÜTAHYA MUNICIPALITY MUSTAFA YEŞİL LIBRARY: SEFİNETÜ'L-ESRÂR (ANALYSIS-EDITION OF TEXT)

ÇELİK, Musa

M. A. Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Asst. Prof. Ersen ERSOY

December, 2019, 381 pages

The majmuas which have an important place in classical Turkish literature contribute to our world of culture, art and arts. In such works as source, many poets of famous or unrecognized poets can be found or there may be many poets who have never been mentioned before in poet biographies. These majmuas, which are a kind of anthology with selected poems, are extremely important in terms of reflecting the mentality, literary taste and emotion of the people living in the period they are written.

This work, which is the subject of our study is a Bektashi majmua named Sefinetü'l-Esrâr which is recorded with the inventory number of 24227 in the Mustafa Yeşil Library of the Kütahya Municipality. It includes the most valuable examples of classical Turkish poetry especially Hz. Ali and Ehl-i Beyt eulogy, Hz. Hüseyin and Kerbela elegiacs. In addition to the poets who lived between the 13th and 19th centuries, such as Seyyid Nesimî, Shah Hatayî, Kaygusuz Abdal the majority of which are Alevî-Bektashi-Hurufî; the famous poets of the leading classical literature for centuries have poems such as Fuzulî, Nedim, Ruhî and Sheikh Gâlib.

Our study consists of an introduction and two parts. In the introduction part, information about importance of majmuas in the Turkish literature is given. In the first chapter, the material and the content of the majmua were examined, the path followed in the text facility is outlined and short biographies of the poets are given in the majmua. In the second part, there is the text section of the majmua which is compared with the divans and shown with the transcription alphabet.

Keywords: Classical Turkish Literature, Majmua, Alevî-Bektashi, Sefinetü'l-Esrâr

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xii
ÖN SÖZ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA YEŞİL KÜTÜPHANESİ 24227 NUMARALI
ŞİİR MECMUASI: SEFİNETÜ'L-ESRÂR İNCELEME

1.1. MECMUANIN TAVSİFİ.....	3
1.2. MECMUANIN MUHTEVASI.....	4
1.3. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ	8
1.3.1. ‘Âdilî (d. ? - ö. ?).....	8
1.3.2. Agnâ (d. ? - ö. ?).....	9
1.3.3. Ahmed-i Sârbân (d. ? – ö.1545)	9
1.3.4. Akşemseddîn (d.1390 – ö.1459)	9
1.3.5. ‘Arifî (d. 1790/1815? – ö. 1870).....	10
1.3.6. ‘Arşî (d. ? – ö. 1562?).....	10
1.3.7. ‘Askerî (d. 1621 – ö. 1693).....	11
1.3.8. ‘Aşkî (d. ? – ö. 1576?).....	11
1.3.9. ‘Atâ (d. ? – ö. ?)	11
1.3.10. ‘Attâr (d. ? – ö. ?).....	12
1.3.11. ‘Azbî Baba (d. ? – ö. 1747).....	12
1.3.12. Âzerî (d. ? – ö. ?).....	12
1.3.13. Bâsim Baba (d. ? – ö. ?).....	13
1.3.14. Belîgî (d. ? – ö. 1572?)	13
1.3.15. Ca‘ferî Baba (d. ? – ö. ?).....	13
1.3.16. Cemâlî Baba (d. 1836 – ö.1915?).....	13
1.3.17. Cezbî Baba (d. ? – ö. 1829).....	14
1.3.18. Dânişî Baba (d. ? – ö. 1837).....	14
1.3.19. Dertli Kazak (d. ? - ö. ?)	14

1.3.20. Edirnevî ‘Ali Baba (d. ? – ö. ?).....	15
1.3.21. Emrî (d. ? – ö. 1575).....	15
1.3.22. Esrârî Baba (d. ? – ö. ?).....	15
1.3.23. Eşreoğlu Rûmî (d. 1353 – ö. 1469)	15
1.3.24. Fasîh Abdal (d. ? – ö. ?).....	16
1.3.25. Fâzıl (d. ? – ö. ?).....	16
1.3.26. Fuzûlî (d. 1483 – ö. 1556).....	16
1.3.27. Hâfız (d. ? – ö. ?).....	17
1.3.28. Halîlî (d. 1407? – ö. 1485?)	18
1.3.29. Hamdî (d. ? – ö. ?).....	18
1.3.30. Hatâ‘î (d. 1487 – ö. 1524).....	18
1.3.31. Hâtîfî Baba (d. ? – ö. ?).....	19
1.3.32. Hayâlî (d. 1497 – ö. 1557)	19
1.3.33. Hayretî (d. ? – ö. 1534).....	20
1.3.34. Hicrî (d. ? – ö. 1556?).....	20
1.3.35. Hilmî (d. ? – ö. ?).....	20
1.3.36. Husrev (d. ? – ö. 1595)	20
1.3.37. İbrahim Hakkı Erzurumlu (d. 1703 – ö. 1780).....	21
1.3.38. ‘İzzet Baba (d. ? – ö. ?).....	21
1.3.39. Kalender (d. 1476 – ö.1527)	21
1.3.40. Kanberî (d. ? – ö. ?)	22
1.3.41. Karârî (d. ? – ö. 1827).....	22
1.3.42. Kaygusuz Abdal (d. 1341 – ö. 1444).....	22
1.3.43. Keşfî (d. ? – ö. 1546?).....	23
1.3.44. Kûnhî Baba (d. ? – ö. ?).....	24
1.3.45. Lâmekânî (d. ? – ö. 1625)	24
1.3.46. Mahfî (d. 1542 – ö. 1616)	24
1.3.47. Matlabî Baba (d. ? – ö. 1900?).....	24
1.3.48. Merkezî (d. ? – ö.1551).....	25
1.3.49. Mevâlî (d. ? – ö. ?).....	25
1.3.50. Mevlânâ Celâleddîn (d. 1207 – ö. 1273)	25
1.3.51. Mi‘âdî (d. ? – ö. ?).....	26
1.3.52. Misâlî Baba (d. ? – ö. 1541).....	26
1.3.53. Muhîsî (d. ? – ö. ?).....	27
1.3.54. Muhîtî (d. 1553 – ö. ?).....	27
1.3.55. Mukîmî (d. ? – ö. ?)	27
1.3.56. Murâdî (d. ? – ö. ?)	28
1.3.57. Nakşî (d. ? – ö. 1655).....	28
1.3.58. Nazîfî (d. ? – ö. ?).....	28
1.3.59. Nedîm (d. 1681 – ö.1730).....	28
1.3.60. Nesîmî (d. ? – ö. 1404)	29

1.3.61. Nizamoğlu (d. ? – ö.1601)	30
1.3.62. Nısfî Baba (d. ? – ö. ?)	30
1.3.63. Nûrî (d. ? – ö. ?)	30
1.3.64. Nutkî Baba (d. ? – ö. ?)	31
1.3.65. Pir Muhammed (d. ? – ö. 1474)	31
1.3.66. Resmî Ali Baba (d. ? – ö. 1789)	31
1.3.67. Rızâî (d. ? – ö. 1579)	32
1.3.68. Rif'at (d. 1808 – ö.1860)	32
1.3.69. Rûhî-i Bağdâdî (d. 1534 – ö. 1605)	32
1.3.70. Sâdık (d. ? – ö. ?)	33
1.3.71. Sâfî Baba (d. ? – ö. ?)	33
1.3.72. Seher Abdal (d. ? – ö. ?)	33
1.3.73. Selâmî (d. ? – ö. 1813)	34
1.3.74. Senâgû (d. ? – ö. ?)	34
1.3.75. Sersem 'Ali Baba (d. ? – ö. 1569)	34
1.3.76. Sezâî (d.1669 – ö.1738)	35
1.3.77. Sırrî (d. 1794 – ö. ?)	35
1.3.78. Sinan Ümmî (d. ? – ö.1657)	36
1.3.79. Şem'î Baba (d. 1773 – ö. 1839)	36
1.3.80. Şeyh Gâlib (d. 1757 – ö. 1799)	36
1.3.81. Şîrî (d. ? – ö. 1761)	37
1.3.82. Tahsin Baba (d. ? – ö. ?)	38
1.3.83. Tal'at (d. ? – ö. ?)	38
1.3.84. Vahdetî Baba (d. ? – ö. 1598)	38
1.3.85. Virânî (d. ? – ö. ?)	39
1.3.86. Za'îfî Baba (d. ? – ö. ?)	39
1.3.87. Zekî (d. ? – ö. ?)	40
1.4. METİN TESİSİNDE İZLENEN YOL	40

İKİNCİ BÖLÜM SEFİNETÜ'L-ESRÂR METİN

SONUÇ	365
EKLER	367
KAYNAKÇA	373
DİZİN	381

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Şairlerin Mecmuada Yer Alan Şiir Sayıları ve Çalışılmış Divanlarında Bulunan/Bulunmayan Şiirleri	6
---	---

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser	MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
a.g.m.	Adı geçen makale	MG	Mecmua-i Gazeliyat
AKM	Atatürk Kültür Merkezi	ND	Nesimî Divanı
AsD	Askerî Divanı	NeD	Nedim Divanı
AşD	Aşkî divanı	ö.	Ölümü
AzD	Azbî Baba Divanı	RAD	Resmi Ali Divanı
Bkz.	Bakınız	S.	Sayı
BRD	Bağdatlı Ruhî Divanı	s.	Sayfa
C.	Cilt	SD	Selamî Divanı
CD	Caferî Divanı	SAD	Sarban Ahmed Divanı
CBD	Cemalî Baba Divanı	SGD	Sezâyî-i Gülşeni Divanı
d.	Doğumu	SND	Seyyid Nizamoğlu Divanı
EmD	Emrî Divanı	SÜD	Sinan Ümmî Divanı
ERD	Eşrefoğlu Rumî Divanı	ŞBD	Şem'î Baba Divanı
FD	Fuzulî Divanı	ŞGD	Şeyh Galip Divanı
HD	Hataî Divanı	TDK	Türk Dil Kurumu
Hzl.	Hazırlayan	TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
KAM	Kaygusuz Abdal Menâkıbnâmesi	VD	Viranî Divanı
LD	Lâmekanî Divanı		
MD	Misalî Divanı		

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, E, e, ´	ص	Ş, ş
آ	Ā, ā	ض	Ḍ, ḍ, Ṣ, ṣ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	‘
ث	Ṣ, ṣ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k, G, g, ğ
خ	Ḥ, ḥ	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Ẓ, ẓ	ن	N, n
ر	R, r	ڭ	Ñ, ñ
ز	Z, z	و	V, v, O, o, ö, U, u, Ū, ū, Ü, ü
ژ	J, j	ه	H, h, a, e
س	S, s	ی	Y, y, I, ı, İ, i, Ī, ī
ش	Ş, ş		

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatında mecmuaların önemi yadsınamaz bir gerçektir. Divan edebiyatında şairlerin divanlarından sonra en birincil kaynak mecmualardır. Dönemin edebi zevkini, beğenisini ve anlayışını yansıtmaları açısından da büyük öneme sahiptirler. Bu eserlerin kültür, sanat ve edebiyat dünyamıza katkıları oldukça fazladır. Bu tür eserlerde divan tertip etmiş ya da etmemiş birçok şairin daha önce karşımıza çıkmamış şiirlerini bulabilir ya da daha önce tezkirelerde adını duymadığımız şairlere rast gelebiliriz.

Araştırmamıza konu olan eser, Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesine kayıtlı bir Bektaşî mecmuasıdır. Müstensihî Es-Seyyid Mehmed Rif'at Hademî El-Bektâşî'dir. Yazıldığı tarih 15 Şubat 1846'dır. İçinde Hz. Ali ve Ehl-i Beyt methiyeleri, Hz. Hüseyin ve Kerbela mersiyeleri başta olmak üzere klasik Türk şiirinin birbirinden kıymetli örneklerini ihtiva etmektedir. Seyyid Nesimî, Şah Hatâyî, Kaygusuz Abdal, Misalî Baba, Resmi Ali Baba gibi çoğunluğu Alevî-Bektaşî-Hurufî olan şairlerin yanında; divan şiirinin meşhur şairleri Fuzulî, Nedim, Ruhî, Şeyh Gâlib gibi sanatçıların da şiirleri mevcuttur.

Çalışmamız giriş kısmı ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında mecmuaların Türk edebiyatında önemine dair kısa bir bilgi verilmiştir. Birinci bölümde araştırmamıza konu olan mecmuanın tavsifi ve muhteva bakımından incelemesi yapılmış, mecmuada yer alan şairlerin kısa biyografileri verilmiş ve metin tesisinde izlenen yol ana hatlarıyla belirtilmiştir. İkinci bölümde ise mecmuanın divanlar ile karşılaştırılmış, transkripsiyon alfabesi ile gösterilmiş metin kısmı bulunmaktadır.

Çalışmamın başından sonuna kadar her aşamasında yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam, ağabeyim Doç. Dr. Ersen ERSOY'a; gece gündüz demeden çalıştığımız emek gerektiren bu süreçte her türlü kahrımı çeken kıymetli

eşim Şeyda ÇELİK'e; dualarıyla her daim yanımda olan anneme, babama ve kardeşime;
beni gayrete getiren kelimeleriyle bu süreçte yanımda olan kadim dostlarım Mustafa
ÖZKAYA ve Bülent CEYHAN'a şükranlarımı sunarım.

Musa ÇELİK
Kütahya 2019

TEZ METNİ

GİRİŞ

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA VE ÖNEMİ

Klasik Türk edebiyatında mecmua, büyük öneme sahip kaynak konumundaki eserlerdir. Arapça kökenli bir kelime olan mecmua; “*toplanıp bir araya getirilen şey, tanzim edilmiş şeylerin tümü*” gibi anlamlara gelmektedir (Aydemir, 2007: 122-123). Edebiyat terimi olarak ise mecmua; “*şiiir defteri, dergi, sevilen şiiirlerin toplandığı kitap, farklı şairlere ait metin veya metin parçalarının toplandığı eser*” şeklinde tanımlanabilir (Köksal: 2012: 411).

Mecmuaları kendi içinde; nazire mecmuaları, antoloji mecmuaları, farklı risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşan mecmualar, aynı konuda yazılmış eserlerden oluşan mecmualar, tanınmış kişilerce oluşturulan yararlı bilgileri ve özel mektupları ihtiva eden mecmualar gibi sınıflandırabiliriz (Levend, 1988: 166-167).

Mecmualar, Türk edebiyatında en az divanlar kadar öneme sahiptir. Bir şairin tertip edilmiş divanı içerisinde yer almayan şiiirler mecmualarda karşımıza çıkabilir. Böylelikle hiç gün yüzüne çıkmamış manzumeler ortaya çıkabilir. Meşhur olamamış, unutulmuş ya da tezkirelerde adına rastlanmayan şairler mecmualarda yer alabilir. Böylelikle araştırmacıları o şairlerin hayatları hakkında detaylı araştırmalar yapmaya sevk edebilir. Çokça şiiir yazmış fakat bir divan tertip edememiş şairlerin farklı mecmualar da taranarak şiiirleri toplanıp bir divan haline getirilebilir. Divanlar ile karşılaştırılarak manzumeler üstünde daha sağlıklı bir metin tamirine imkân sağlar. İstinsah edildiğı sırda toplumun edebi zevkini, anlayışını ve zihniyetini yansıtmaması bakımından önemli bir kaynak vazifesi görür. Böylelikle mecmualar sadece edebiyat alanında değil, sosyolojik anlamda da başka araştırma konularına yarar sağlayabilir. Bu örnekleri öneminin kavranması açısından çoğaltmak mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA YEŞİL KÜTÜPHANESİ 24227 NUMARALI
ŞİİR MECMUASI: SEFÎNETÜ'L-ESRÂR İNCELEME

1.1. MECMUANIN TAVSİFİ

İncelememize konu olan şiir mecmuası Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesinde 24227 demirbaş numarası ile kayıtlı *Sefînetü'l-Esrâr* adlı eserdir. *Sefîne* Arapça bir kelime olup *gemi* manasına gelmektedir. Türk edebiyatında ise bu kelime cönk ve mecmua kavramlarının yerine kullanılmaktadır. Mecmuanın müstensihisi Es-Seyyid Mehmed Rif'at Hademî El-Bektaşî'dir. Mecmuanın istinsah tarihi Hicrî 15 Safer 1262'dir. Miladi olarak 12 Şubat 1846 tarihine tekabül etmektedir.

Eserin cildi kartondan yapılmıştır. Yaprakları beyaz renkte Avrupai kâğıttır. Şiir başlıkları, şairin adı veya mahlası, sayfa numaraları, ayet ve hadislerin birçoğu, Hz. Peygamber ve Hz. Ali başta olmak üzere, Ehl-i beyt ve on iki imamın isimleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Manzumeler ve diğer bilgilendirme kısımları siyah mürekkeple yazılmıştır. Yazı türü olarak Rika hattır.

Mecmua 154 varaktan oluşmaktadır. Bazı sayfaları kopmuştur. Bununla ilgili, eseri kayıt altına alan kütüphane görevlisi mecmuanın 1a sayfasına 337+2 şeklinde not düşmüş ve sayfa sayıları ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Bu açıklamalar ve incelememiz doğrultusunda bazı sonuçlara vardık. Buna göre eserin ilk dört sayfasına numara verilmemiştir. Bu numarasız dört sayfadan sonra 20 ve 21 numaralı sayfalar gelmektedir. Bu sayfalardan sonra doğrudan 40. sayfa başlamaktadır. Daha sonra 325. sayfadan 330. sayfaya atlamaktadır. Bu durumda esere sayfa numaraları tam verilmiş ise mecmuada 41 sayfa eksiktir. Bunun yanında zamanla yıpranmış olması ya da farklı dış etkenlerden kaynaklanan problemler gibi okunmaya engel teşkil edecek herhangi bir sıkıntı bulunmamaktadır.

Mecmua, 'Askerî'nin murabbayla başlayıp kime ait olduğu belli olmayan bir gazel ile son bulmuştur. İlk bent ve son beyit şu şekildedir:

(1b) Nûş idüp ‘ aşk cāmını oldum yine hayrân u mest
 Elvedâ‘ şimden gerü ey zühd ü takvâ elvedâ‘
 Tâ‘ at u zerķ u riyânî şîşesin kıldım şikest
 Elvedâ‘ şimden gerü ey zühd ü takvâ elvedâ‘

(153a) Cā-be-cā ey sîm-ten cismimde dağ-ı hûn feşân
 Taht-ı dilde hüküm eden şâhım dedi bunu hemân

1.2. MECMUANIN MUHTEVASI

Mecmuada 180 gazel, 27 kaside, 5 mesnevi, 21 murabba, 16 muhammes, 6 tahmis, 20 müseddes, 3 müsebba, 5 tercî-i bent, 1 terkîb-i bent ve 1 kıta olmak üzere toplam 285 tane şiir bulunmaktadır. Mecmuadaki şiirlerin tamamına yakını aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Sadece birkaç şiirde hece ölçüsü kullanılmıştır. Bu şiirler de tekke-tasavvuf edebiyatında var olan ilahi, nefes ya da nutuk türündeki şiirlerdir.

Mecmuada 13.yy ile 19.yy arasında yaşamış 87 şair bulunmaktadır. Mecmuada yer alan 5 şiirin ise kime ait olduğu belli değildir. Şairlerin büyük çoğunluğu Alevî-Bektaşî ve Hurufîdir. Rahatlıkla söyleyebiliriz ki Sefînetü'l-Esrâr bir Bektaşî mecmuasıdır. Diğer tasavvufî ekollerden gelen tekke-tasavvuf edebiyatının önemli şairleri Mevlana, Eşrefoğlu Rumî, Sinan Ümmî, Sezâyî-i Gülşenî gibi sanatçıların da şiirleri mevcuttur. Bunun yanında mecmuada klasik Türk şiirinin büyük şairleri Fuzulî, Bağdatlı Rûhî, Nedim ve Şeyh Gâlib'in de şiirleri bulunmaktadır.

Mecmuanın müstensihî daha önce de belirttiğimiz gibi Es-Seyyid Mehmed Rif'at Hademî El-Bektaşî'dir. Kendisinin Bektaşî olması haricinde yaptığımız araştırmalarda yazarımız ile ilgili bir bilgi edinemedik.

Mecmuada yer alan şiirlerde genellikle konu olarak Hz. Ali methiyeleri, Hz. Hüseyin ve Kerbela mersiyeleleri, Ehl-i beyt ve on iki imam methiyeleri, Hacı Bektaş-ı Velî methiyeleri ile Bektaşî inanışının usulleri ve Hurufîlik işlenmiştir. Bunun yanında

tekke-tasavvuf edebiyatı ile divan edebiyatının tanınmış bazı şairlerine ait şiirler de bulunmaktadır.

Divanları yayımlanmış ya da divanı üzerinde yüksek lisans, doktora tez çalışmaları yapılmış şairlerimizin mecmuada yer alan şiirlerini karşılaştırmalı metin olarak inceledik ve mecmuamızın transkripsiyonlu metin kısmında bunları dipnot şeklinde verdik. Bunun yanında farklı mecmualar üzerinde de bazı araştırmalar yaptık ve iki şiirle ilgili şu sonuca ulaştık:

Sefinetü'l-Esrâr'da 17b-18a 'da bulunan ve Fuzulî mahlaslı aşağıda ilk benti verilmiş müseddes, 'Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası' adlı çalışmada Usûlî'ye ait görünmektedir. (Yılmaz, 2007: 257-258)

Ba'na hicrân belâsı hep bu çarh-ı bi-vefânıdır
Şefâ' at merhamet şefkat Resûl-i kibriyânıdır
'A tâ u lu'f u bahşîş hâlık-ı kevn ü mekânıdır
Dilâ beyhûde şanma bu sözü bir nüktedânıdır
Erenlerden ümîdin kesme himmet evliyânıdır
Tevekkül kıl vişâl-i yâr için vermek Hüdânıdır

Yapmış olduğumuz araştırmalarda bu müseddes ne Fuzulî'nin ne de Usûlî'nin divanlarında bulunmaktadır. Dolayısıyla kime ait olduğu kafa karışıklığına neden olmaktadır.

Bir diğer şiir ise Sefinetü'l-Esrâr'da 29a-29b 'de bulunan ve İzzet Baba mahlaslı aşağıda ilk benti verilmiş muhammes, 'Türk Tarih ve Edebiyatına Dair Değerlendirilmemiş Kaynaklardan Bir Mecmua Örneği: Tuhfe-i İsmâiliye' adlı çalışmada Hayrî'ye ait görünmektedir. (Gümüş, 2005: 148)

Naşş eder nevke 'alevle kalb-i sūzânım 'Alî
Çâğırır cūy-ı sirişkim çeşm-i giryânım 'Alî

Gel yetiş imdādıma ey şāh-ı merdānım ‘ Alī

Dūzah-ı fırkatde qoyma yandım imānım ‘ Alī

Kevşerin sākīsisin qandır beni cānım ‘ Alī

Tablo 1.1: Şairlerin Mecmuada Yer Alan Şiir Sayıları ve Çalışılmış Divanlarında Bulunan/Bulunmayan Şiirleri

Sıra No	Şairin adı/ Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı/Adedi	Divanında Bulunan Şiirlerin Numarası	Divanında Bulunmayan Şiirlerin Numarası
1	‘ Âdilî	1	-	-
2	Agnâ	1	-	-
3	Ahmed-i Sârbân	10	26, 27, 28, 45, 52, 66, 90, 91, 92	66
4	Akşemseddîn	1	-	-
5	‘ Arifî	2	-	-
6	‘ Arşî	2	-	-
7	‘ Askerî	3	1, 3	2
8	‘ Aşkî	1	240	-
9	‘ Atâ	2	-	-
10	‘ Attâr	1	-	-
11	‘ Azbî Baba	1	231	-
12	Âzerî	1	-	-
13	Bâsim Baba	1	-	-
14	Belîgî	1	-	-
15	Ca‘ ferî Baba	3	128, 180,	195
16	Cemâlî Baba	2	67	220
17	Cezbî Baba	11	-	-
18	Dânişî Baba	1	-	-
19	Dertli Kazak	1	-	-
20	Edirnevî ‘ Ali Baba	1	-	-
21	Emrî	1	239	-
22	Esrârî Baba	1	-	-
23	Eşreoğlu Rûmî	4	46, 267, 269, 272	-
24	Fasîh Abdal	1	-	-
25	Fâzıl	4	-	-
26	Fuzûlî	8	42, 64, 86, 189, 190, 236, 250	43
27	Hâfız	1	-	-
28	Halîlî	1	-	-
29	Hamdî	1	-	-
30	Hatâ‘î	5	61, 129, 249, 277	248
31	Hâtîfî Baba	1	-	-
32	Hayâlî	1	-	213

Tablo 1.1: (devam) Şairlerin Mecmuada Yer Alan Şiir Sayıları ve Çalışılmış Divanlarında Bulunan/Bulunmayan Şiirleri

Sıra No	Şairin adı/ Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı/Adedi	Divanında Bulunan Şiirlerin Numarası	Divanında Bulunmayan Şiirlerin Numarası
33	Hayretî	3	219, 225	275
34	Hicrî	1	-	104
35	Hilmî	2	-	-
36	Husrev	1	-	-
37	İbrahim Hakkı Erzurumlu	1	12	-
38	İzzet Baba	1	-	-
39	Kalender	1	-	-
40	Kanberî	1	-	-
41	Karârî	1	-	-
42	Kaygusuz Abdal	4	72, 178, 244	232
43	Keşfî	3	-	-
44	Kühî Baba	1	-	-
45	Lâmekânî	1	235	-
46	Mahfî	1	-	-
47	Matlabî Baba	1	-	-
48	Merkezî	1	-	-
49	Mevâlî	1	-	-
50	Mevlânâ Celâleddîn	1	200	-
51	Mi'âdî	1	-	-
52	Misâlî Baba	35	93, 135, 136, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 182	-
53	Muhîsî	1	-	-
54	Muhîtî	2	-	-
55	Mukîmî	1	-	-
56	Murâdî	1	-	-
57	Nakşî	5	37, 38, 39, 40	220
58	Nazîfî	1	-	-
59	Nedîm	1	199	-
60	Nesîmî	28	14, 16, 17, 18, 24, 25, 29, 31, 36, 54, 56, 57, 58, 59, 174, 229, 233, 234	15, 19, 55, 172, 173, 196, 198, 221, 268, 279
61	Nizamoğlu	7	8, 51, 263, 138	9, 254, 137
62	Nisfî Baba	1	-	-

Tablo 1.1: (devam) Şairlerin Mecmuada Yer Alan Şiir Sayıları ve Çalışılmış Divanlarında Bulunan/Bulunmayan Şiirleri

Sıra No	Şairin adı/ Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı/Adedi	Divanında Bulunan Şiirlerin Numarası	Divanında Bulunmayan Şiirlerin Numarası
63	Nûrî	2	-	-
64	Nutkî Baba	1	-	-
65	Pîr Muhammed	1	-	-
66	Resmî Ali Baba	24	33, 79, 88, 89, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122	-
67	Rızâî	2	-	-
68	Rif'at	5	-	-
69	Rûhî-i Bağdâdî	4	217, 238, 253	191
70	Sâdık	1	-	-
71	Sâfî Baba	2	-	-
72	Seher Abdal	1	-	-
73	Selâmî	6	20, 63, 181, 216, 281	243
74	Senâgû	1	-	-
75	Sersem 'Ali Baba	1	-	-
76	Sezâî	2	273	270
77	Sırrî	1	-	-
78	Sinan Ümmî	1	250	-
79	Şem'î Baba	3	215, 224, 226	-
80	Şeyh Gâlib	1	197	-
81	Şîrî	5	-	-
82	Tahsin Baba	1	-	-
83	Tal'at	1	-	-
84	Vahdetî Baba	1	-	-
85	Virânî	24	48, 69, 74, 75, 81, 171, 175, 176, 177, 179, 218, 247, 255, 278	47, 49, 50, 70, 73, 82, 131, 132, 133, 170
86	Za'îfî Baba	1	-	-
87	Zekî	1	-	-

1.3. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ

1.3.1. 'Âdilî (d. ? - ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. 15.yy'da yaşamış Adil Çelebi ve Adil isminde iki şair vardır. Bunlar hakkında da yeterli

malumatımız yoktur. (Ergun, 1936: 6-7) Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.2. Agnâ (d. ? - ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.3. Ahmed-i Sârbân (d. ? – ö.1545)

Ahmed-i Sârbân'ın doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Hayrabolu'da doğmuş ve orada vefat etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın Irak seferine katılmış ve ordunun “başdeveci”si olarak hizmette bulunmuştur. Bu yüzden kendisine “sârbân” denmiştir. Bayrâmî şeyhi Pir Ali Aksarâyî ile görüşmüş ve ona intisap etmiştir. Onun halifesi olarak Hayrabolu'ya dönmüştür. Pir Ali Aksarâyî'nin oğlu İsmail Mâşukî, Kanuni tarafından idam ettirilince bir süre Melâmîlerin şeyhliğini yapmıştır. (Gölpınarlı, 1931: 54-70) Bayrâmî-Melâmî meşrep olan Sârbân Ahmed, Alevî-Bektaşî geleneğinde de oldukça sevilen bir şairdir. Yaşadığı dönemde halk tarafından zındık olmakla itham edilmiş fakat herhangi bir devlet takibatına uğramamıştır. Mecmuamızda bulunan şiirlerinde müstensih tarafından onun için Ahmed Baba, Ahmedî Abdal gibi mahlaslar kullanılmıştır. Divanı vardır.

Şairin mecmuada 10 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.4. Akşemseddîn (d.1390 – ö.1459)

Asıl ismi Mehmet Akşemseddin'dir. Bazı kaynaklarda Muhammed bin Hamza olarak geçmektedir. 1390 yılında Şam'da doğduğu bilinmektedir. Bazı kaynaklarda ise Çorum'da doğduğu zikredilir. Bunda uzun bir süre Çorum'da medrese hocalığı yapması

etkili olmuş olabilir. 1459 yılında Göynük'te vefat etmiştir. Türbesi buradadır. Babası Şerefüddin Hamza'nın Hz. Ebu Bekir'in soyundan geldiği bilinmektedir. Büyük bir veli olduğu bilinen Şeyh Hamza, Şam'dan çıkıp Anadolu'ya gelerek Amasya ya da Samsun'a yerleştiği bilinmektedir (Yurd, 1972: 200).

Fatih Sultan Mehmet Han'ın hocalığını yapmış olan Akşemsettin çok iyi bir eğitim almıştır. Özellikle pozitif bilimlerde kendini yetiştirmiş olan Akşemsettin, tıp alanında birçok eser vermiş ve tüm dünyada tanınan bir şöhrete kavuşmuştur. Daha sonra Hacı Bayram-ı Velî ile tanışmış ve ondan halifelik almıştır. Tekke-tasavvuf edebiyatı alanında önemli eserler vermiştir. Hayatı birçok menkıbeye konu olmuştur. Özellikle İstanbul'un fethi esnasında gösterdiği kerametler çok meşhurdur.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.5. 'Arifî (d. 1790/1815? – ö. 1870)

Doğum tarihi hakkında çeşitli rivayetler olan Arifî, Kütahya'da dünyaya gelmiş, 1870 yılında İznik'te vefat etmiştir. Yeşil (1934: 8) ve Güler (2019: 32) 1815 yılında; Güner (1967: 52) ise 1790 yılında doğduğunu belirtmişlerdir. Kütahyalı bir diğer şair, Pesendî'nin üstadıdır. Aynı zamanda saz şairi olan Arifî, Bektaşî meşrep bir âşıktır. Şiirlerinden Hz. Ali'ye ve Ehli Beyt'e olan sevgisi anlaşılmaktadır. Hece ölçüsünün yanında aruzla yazdığı şiirlerinden oluşan bir divançesi bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.6. 'Arşî (d. ? – ö. 1562?)

16.yy'da yaşamış Hurufî şairlerdendir. Hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır. Doğum ve ölüm tarihleri hakkında verilen bilgiler çelişkilidir. Arşî, meşhur Hurufî şairlerden Muhîti'nin müritlerinden biridir. Bunu da Muhîti'nin vefatı üzerine yazmış olduğu bir mersiye-den anlıyoruz (Ergun, 1940: 495-496). Bir divanı vardır.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.7. ‘Askerî (d. 1621 – ö. 1693)

Asıl adı Muhammed olan şairin lakabı “Gülâboğlu”dur. Doğum tarihi net olmamakla birlikte ünlü Halvetî şeyhi ve mutasavvıf şair Niyâz-ı Mısırî’nin yakın arkadaşı olması hasebiyle 1621 tarihinde doğduğu tahmin edilmektedir (Aygen, 1979: 11). Kütahya’nın Altıntaş ilçesi Zemme köyünde dünyaya gelmiş, 1693 yılında Afyonkarahisar’da vefat etmiştir. Çavuşlar Sultan mezarlığına defnedilmiştir (Aygen, 1979: 28). İlk eğitimini köyünde babası Gülâbî’den alan şair daha sonra Elmalılı Ümmî Sinan’a intisap etmiş ve bir süre sonra Halvetî şeyhi olmuştur. Uzun yıllar Afyonkarahisar Hisarardı Medresesi’nde müderrislik yapmıştır. Askerî mahlasını kullanan birçok şair vardır. Zaman zaman Askerî Baba, Derviş Askerî gibi mahlasları kullandığı için özellikle 16.yy’da yaşamış Bektaşî şair Askerî ile karıştırılmıştır. Gülaboğlu Askerî, divanı olan Askerî mahlaslı tek şairimizdir.

Şairin mecmuada 3 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.8. ‘Aşkî (d. ? – ö. 1576?)

Asıl adı İlyas olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Ölüm tarihi ise 1576/77’dir. Üsküdar’da doğduğu ve Rumelihisarı’nda vefat ettiği bilinmektedir. (Pala, 1983: 9) Önceleri yeniçeri olan şair bir süre kâtiplik de yaptıktan sonra tasavvuf yolunu seçmiştir. Önceleri Bektaşî iken daha sonra Bayrâmî olduğu bilinmektedir. Divanı vardır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.9. ‘Atâ (d. ? – ö. ?)

Yapmış olduğumuz araştırmalarda Atâ mahlasını kullanan birçok şair tespit ettik. Bunlardan hiçbiri Alevî-Bektaşî yoluna mensup değildir. Oysa mecmuamızda yer alan Atâ, şiirlerinde açıkça Alevî olduğunu beyan etmektedir. Kütahyalı Keşfi’nin oğlu

olabilir diye düşünmekteyiz. Dolayısıyla araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan bu şair hakkına bir bilgimiz bulunmamaktadır.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.10. ‘Attâr (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.11. ‘Azbî Baba (d. ? – ö. 1747)

Asıl adı Mustafa’dır. Azbî Baba ya da Mustafa Çavuş olarak da tanınır. Kütahya’da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi hakkında bir bilgi yoktur. Üsküdar Merdivenköy’de Şahkulu Sultan Bektaşî Dergâhı postnişini olmuş, “babalık” makamına kadar yükselmiş ve bu görevde iken 1747 yılında vefat etmiştir (Erol, 2002: 3-5). Azbî Baba önceleri yeniçeri idi. 1673 yılında Niyâz-ı Mısırî Rodos’a sürgüne gönderilirken yanında bulunmakla vazifeli olan asker Azbî Baba’ydı. Niyâz-ı Mısırî’nin göstermiş olduğu bir takım kerametlere şahit olunca vazifesini bırakarak ona intisap etmiş ve yaklaşık 20 sene onun hizmetinde bulunmuştur. Edebi şahsiyeti bakımından da Niyâz-ı Mısırî’den oldukça etkilenmiştir. Niyâz-ı Mısırî’nin vefatından sonra İstanbul’a dönerek Şahkulu Sultan Bektaşî Dergâhı postnişini olmuştur. Divanı bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.12. Âzerî (d. ? – ö. ?)

Yapmış olduğumuz araştırmalarda Azerî mahlasını kullanan bazı şairler olduğunu tespit ettik. Fakat bu şairlerin araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan Azerî olmadığı kanaatine vardık.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.13. Bâsim Baba (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına ve “baba” adını kullandığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.14. Belîgî (d. ? – ö. 1572?)

Şairin ismi ve doğum tarihi hakkında bir bilgi yoktur. Vefat tarihi hakkında da çelişkili ifadeler vardır. Bir yeniçeri olan Belîgî “kuloğlu” olarak bilinmektedir. Yeniçerilerde babası gibi kendisi de asker olan çocuklar için kuloğlu tabiri kullanıldığını biliyoruz. Tezkirelerde Bâli Efendi’ye intisap ettiği ve Kurşunlu Tekkesi şeyhi iken vefat ettiği belirtilmektedir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.15. Ca‘ferî Baba (d. ? – ö. ?)

Şairin doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Hayatı ile ilgili bilgiler ise sınırlıdır. Asıl adının Pir Ahmed olduğunu ve pirinin Şah Şerefüddin’in soyuna dayandığını Farsça yazılmış bir manzumesinde belirtmesinden anlıyoruz (Bedir, 2004: 2-3). Caferî itikadına mensup olan şairin “Ali-Allahîlik” kavramları içeren birçok şiiri vardır. Divanı bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 3 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.16. Cemâlî Baba (d. 1836 – ö.1915?)

Asıl adı Hasan olan şair, Cemâlî ve Cemâlî Baba mahlaslarını kullanmıştır. Tekirdağ’da doğmuştur. Vefat tarihi hakkında birbirinden farklı rivayetler vardır. Bazı araştırmacılar 1915 yılında; bazıları ise 1924 yılında vefat ettiğini söyler. İyi saz çaldığı

ve şiir söylediği ifade edilmektedir. Bektaşî tarikatı içerisinde “babalık” makamına kadar yükselmiştir (Yıldırım, 2005: 32-34).

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.17. Cezbî Baba (d. ? – ö. 1829)

Yaptığımız araştırmalarda birkaç tane Cezbî mahlasını kullanan şair tespit ettik. Araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan Cezbî'nin şiirlerinden Hz. Ali'ye ve Ehli Beyt'e olan muhabbetini anlayabiliyoruz. Fakat Bektaşî kökenli bir Cezbî'ye rast gelmedik. Ergun'a göre (t.y: 1076) mutasavvıf şair, asıl ismi Ahmet olan bir Cezbî mevcuttur. Fakat Bayrâmî tarikatına mensuptur. Mecmuamızda yer alan bazı Bayrâmî şairlerin Alevî-Bektaşî geleneğinde seviliyor olmasından hareketle bizim şairimizin bu Cezbî olduğu kanaatine vardık. Siyâvuş Paşa soyundan Bolulu Himmet-paşazâde'nin torunlarından. Divanı ve Aşkîyye isimli bir eseri vardır (Ergun, t.y: 1076).

Şairin mecmuada 11 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.18. Dânişî Baba (d. ? – ö. 1837)

Safiye Sultanzade Mehmet Dâniş Bey olarak bilinir. Doğum tarihi hakkında bir bilgimiz yoktur. Kaynaklarda 1837 yılında vefat ettiği belirtilmiştir. Orduda ve divan-ı hümâyunda memur olarak çalıştığı, bu sebeple Bağdat, Kerbela ve Necef gibi şehirlerde bulunduğu belirtilmektedir (Ergun, t.y: 1134). Bazı kaynaklarda Mevlevî olduğu söylene de muhtemelen Mevlevî postnişini Dânişî Ali Dede ile karıştırılmaktadır. Dânişî Baba'nın divanı bulunmaktadır. Şiirlerinde Hacı Bektâş-ı Velî'yi methetmiştir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.19. Dertli Kazak (d. ? - ö. ?)

Yaşadığı yüzyıl hakkında bir bilgimiz yoktur. Koca (1990: 857) bir şiirini eserinde yayınlamıştır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri vardır.

1.3.20. Edirnevî ‘Ali Baba (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.21. Emrî (d. ? – ö. 1575)

Asıl adı Emrullah’tır. Edirne’de doğmuştur. Genellikle münzevi bir hayatı seçen şairin ömrü geçim sıkıntısı içerisinde geçmiştir. Edebi şahsiyeti bakımından devrinin sevilen şairleri arasındadır (Saraç, 1991). Divanı ve muammaları vardır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.22. Esrârî Baba (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir. Esrârî mahlasını kullanan bir Alevî saz şairi vardır fakat doğum tarihini ve yaşadığı yüzyılı temel alırsak mecmuamızın yazıldığı tarihten çok sonradır. Dolayısıyla onun olması mümkün değildir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.23. Eşreoğlu Rûmî (d. 1353 – ö. 1469)

Tekke-tasavvuf edebiyatının meşhur şairlerindendir. Asıl adı Abdullah olan şair babasına nispeten Eşrefoğlu, Eşrefzâde ve Rûmî gibi isimlerle anılır. Ailesinin Mısır’dan Anadolu’ya göçmüş olduğu rivayet edilmektedir. Hayatı ile ilgili birçok bilgiye hakkında yazılan menkıbelerden ulaşıyoruz. 1353 yılında İznik’te dünyaya gelmiştir. İyi bir medrese tahsilinden sonra Emir Sultan’a intisap etmek için Bursa’ya gitse de Emir Sultan’ın işaretiyle Ankara’ya gider ve Hacı Bayram-ı Veli’ye intisap eder. Yaklaşık 11

sene hizmet ettikten sonra Hacı Bayram-ı Veli'den hil' at alarak İznik'e bir Bayrâmî şeyhi olarak döner. Birçok talebe yetiştiren şairimiz; Divan, Müzekki'n-Nüfûs ve Tarkat-nâme adlı eserler vücuda getirmiştir. 1469'da İznik'te 100 yaşını aşmış bir şekilde vefat eder (Güneş, 1994: 17-55).

Şairin mecmuada 4 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.24. Fasîh Abdal (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda birkaç tane Fasîhî mahlasını kullanan şair tespit ettik. Bu şairlerin çalışılmış olan divanlarını da inceledik. Araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan Fasîh Abdal'ın şiirinden Hz. Hüseyin'e ve Ehli Beyt'e olan muhabbetini anlayabiliyoruz. Fakat Bektaşî kökenli bir Fasîhî'ye rast gelmedik. Dolayısıyla hakkında bir bilginiz yoktur.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.25. Fâzıl (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda Bektaşî kökenli Fâzıl isminde bir şaire rast gelmedik. Ergun (1956: 84-85) ve Koca (1990: 73-74) Bektaşî şairler ile ilgili yaptıkları çalışmalarda Fâzılî mahlası kullanan bir Alevî-Bektaşî şairden bahsetmektedirler. Muhtemelen bizim şairimiz de budur. Müstensihin imla hatası yaptığını düşünmekteyiz. Fâzılî, 16.yy Bektaşî-Hurufî şairlerindendir. Gezin bir dervişdir. Tezkirelerde hakkında detaylı bir bilgi yoktur.

Şairin mecmuada 4 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.26. Fuzûlî (d. 1483 – ö. 1556)

Klasik Türk edebiyatının en kudretli ve meşhur şairlerinden biridir. Asıl adı Mehmet'tir. Babasının adının Süleyman olduğu bilinmektedir. Selçuklular devrinde Irak'ın kuzeyinden Bağdat'a kadar geniş bir coğrafyaya yerleşen Türkmen boylarının

Bayat koluna mensuptur. Bağdat, Kerbela, Necef ya da Hille’de doğduğuna dair rivayetler vardır (Karahan, 1996: 240-246).

Hayatı boyunca Bağdat ve çevresinden dışarı çıkmamıştır. Farklı zamanlarda üç ayrı devletin hükümrânlığı altında yaşamıştır. Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar himayesinde sanat yaşantısını devam ettirmiş, birçok devlet adamına kasideler yazmıştır. 1534 yılında Kanuni Sultan Süleyman Bağdat’ı fethettiğinde padişaha uzunca bir kaside yazmış ve onun himayesi altına girmiştir. Ömrünün sonlarına kadar Necef’te Hz. Ali türbesinde türbedarlık yaptığı ve 1556 yılında Bağdat ve çevresinde görülen büyük veba salgınında Kerbela ya da Necef’te vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Eserlerinde yoğun bir ilahi aşk teması ve lirizm hâkimdir. Fakat tasavvuf ekolü olarak nereye bağlı olduğuna dair malumatımız yoktur. Eserlerinden hareketle Şîî itikada mensup olduğu anlaşılmaktadır. Bunda yaşadığı coğrafyanın da büyük etkisi olmuştur. Klasik Türk şiirinde gazel türünde en çok eser veren şairdir. Eserlerinde Azerî Türkçesi’nin dil özelliklerini yansıtır. Arapça ve Farsça’ya da ciddi oranda hâkim olan Fuzûlî, üç dilde birbirinden önemli eserler vücuda getirmiştir. En önemli eserleri şunlardır: Türkçe divan, Farsça divan, Leyli vü Mecnûn, Beng ü Bâde, Hadîkatü’s-Süedâ, Tercüme-i Hadîs-i Erbain, Şikâyet-nâme, Rind ü Zâhid, Sıhhat u Maraz...

Şairin mecmuada 8 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.27. Hâfız (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda karşımıza Hâfız mahlasını kullanan çok sayıda şair çıkmıştır. Bunlardan en meşhuru İran’dan Anadolu’ya göç etmiş 16.yy şairlerinden Hâfız-ı Acem’dir. Fakat mecmuadaki şiirin dil özellikleri bakımından ona ait olamayacağı kanaatindeyiz. Ergun (1930: 129) ve Özmen (1998: 449) 19.yy’da yaşamış bir Bektaşî ozanı Hafız Baba’dan bahsetmektedirler. Fakat mecmuamız, bu şairin doğum tarihinden önce yazılmıştır. Dolayısıyla onun olması da mümkün değildir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri vardır.

1.3.28. Halîlî (d. 1407? – ö. 1485?)

Asıl ismi Halil İbrahim'dir. Diyarbakır'da doğduğu tahmin edilen şairin aslen Horasanlı olduğu düşünülmektedir. Genç yaşta İznik'e yerleşen şair bir dönem İstanbul'da da bulunmuştur. Daha sonra tekrar İznik'e gelerek kendi kurduğu zaviyede şeyhlik yapmaya başlamıştır. (Özkan ve İsen, 1997: 329-330) Fûrkat-nâme isimli bir eseri bulunan şairin, bir de divanı olduğu düşünülmektedir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.29. Hamdî (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda karşımıza Hamdî mahlasını kullanan birkaç şair çıkmıştır. Fakat bunların aradığımız Hamdî olmadığı kanaatindeyiz. Gölpınarlı (1963: 11) Alevî-Bektaşî Nefesleri adlı çalışmasında Hamdî mahlaslı bir şairden bahseder. Fakat hayatı hakkında bir malumatımız yoktur.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri vardır.

1.3.30. Hatâ'î (d. 1487 – ö. 1524)

Asıl ismi Şah İsmail'dir. Babası Erdebil şeyhi Cüneyd oğlu Haydar; annesi Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan kızı Âlemşah Begüm'dür (Ergun, 1946: 5-14). Safevî devletinin en meşhur hükümdarıdır. Siyasi kimliği şairliğinin önüne geçmiştir.

Osmanlı'nın doğu sınırında çok güçlü bir devlet kuran Şah İsmail, Osmanlı'nın özellikle Anadolu sahasındaki hâkimiyetini tehdit ediyordu. Uyguladığı Şia politikası ile Anadolu'da "kızılbaş" diye tabir edilen Alevî-Bektaşî inanişâna sahip birçok konar-göçer Türkmen boyları arasında nüfuz sahibi idi. Bütün bunlar yüz yıldan fazla sürecek meşhur Osmanlı-Safevî savaşlarını başlatacağı. Şah İsmail, kendisi kadar güçlü bir şair olan Yavuz Sultan Selim ile giriştiği bu mücadeleyi Çaldıran Savaşı'nda (M.1514) kaybetti.

Azerî Türkçesi'nin dil özelliklerine sahip olan Şah İsmail, hem Türkçe hem de Farsça kaleme aldığı eserlerinde Hatâ'î (Hatâyî) mahlasını kullanmıştır. Alevî-Bektaşî geleneğinin yedi büyük ozanından biri olarak kabul edilir. Türkçe ve Farsça iki divana sahiptir. Bunun yanında Arapça yazdığı manzumeler de vardır. Dolayısıyla üç dile de hâkimdir. Divanları haricinde diğer eserleri: Deh-nâme ve Nasihat-nâme'dir.

Şairin mecmuada 5 tane şiiri vardır.

1.3.31. Hâtîfî Baba (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda hepsi 16.yy'da yaşamış birkaç tane Hâtîfî mahlaslı şair tespit. Bu sanatçıların araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan Hâtîfî olmadığına kanaat getirdik. Özmen (1998: 195) yaptığı Bektaşî şairleri ile ilgili antoloji çalışmasında 19.yy'da yaşamış bir Bektaşî ozanı Hâtîfî'den bahseder. Onun hakkında da detaylı bir malumat yoktur.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri vardır.

1.3.32. Hayâlî (d. 1497 – ö. 1557)

16. asırda yaşamış divan şiirinin önemli sanatçılarından biridir. Hayâlî Beğ olarak da bilinir. Vardar Yenicesinde doğmuştur. Genç yaşlarında Bâtînlilik akidesini benimsemiş daha sonra bu inancından vazgeçmiştir. Sehî, onun silsile-i tarıkatta Hayderî olduğunu bildiriyor (Ergun, 2017: 141-142). Özmen de (1998: 505) eserinde onun Bektaşî olduğunu söyler. Fakat Köprülü (2004: 61) 16. Asırda yaşamış bir saz şairi olan başka bir Hayâlî'den bahseder. Hayâlî de tıpkı Hayâlî Beğ gibi Vardar Yenicesinde dünyaya gelmiştir. Ona olan hürmet ve sevgisinden ötürü bu mahlası kullandığı tahmin edilmektedir. Yeniçeri kökenli âşıklardandır. Mecmuamızda yer alan Hayâlî Baba mahlaslı şiirin Hayâlî Beğ'in divanında bulunmaması kafa karışıklığına neden olmuştur. Dolayısıyla hangi Hayâlî'ye ait olduğu hususunda net bir şey söyleyemiyoruz.

Şairin mecmuada 1 tane şiir bulunmaktadır.

1.3.33. Hayretî (d. ? – ö. 1534)

Asıl adı Mehmet'tir. Mehmed Şah, Hayretî Baba gibi mahlasları kullanmıştır. Vardar Yenicesinde doğdu. Rumeli abdallarındandır. Latîfî onun için “derviş meşreb ve Câferî mezheb” ifadesini kullanmaktadır. Anadolu sahasında da çok meşhur bir Bektaşî şairidir ve İmâmiyye akidelerini çok canlı bir şekilde terennüm etmiştir (Ergun, 2017: 128-129). Hayatının sonlarına doğru gözleri görmez olan şair memleketinde vefat etmiş ve oradaki dergâha defnedilmiştir. Divanı bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 3 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.34. Hicrî (d. ? – ö. 1556?)

Asıl adı Muhyiddin Mehmet'tir. Kara Çelebi lakabı ile tanınır. Bursa'da dünyaya gelmiştir. Bursa, Kütahya, İstanbul, Edirne başta olmak üzere birçok medresede müderrislik yapmıştır. Bir dönem kadılık vazifesinde de bulunmuştur. Bir divanı ve Vâkıât isimli fetva kitabı bulunmaktadır (Köksal, 2004: 35).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.35. Hilmî (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda Hilmî mahlasını kullanan birçok şaire rastladık. Bunlardan hiçbirisi Alevî-Bektaşî kökenli şair değildir. Oysa mecmuamızda yer alan Hilmî mahlaslı şiirlerde şairimiz Bektaşî olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla hakkında herhangi bir malumatımız yoktur.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.36. Husrev (d. ? – ö. 1595)

Asıl adı Mehmet'tir. İstanbul'da doğmuştur. Sancak beylerinden Karagöz Bey'in oğludur. Deli Husrev lakabı ile tanındı. Deli denmesinde değişik renkte kıyafetler giymesi ve herkesi hicvetmesi etkili oldu. Yeniçeri ocağına girmiştir. Daha sonra Bektaşî

olmuştur. Bazı kaynaklarda da gâh Hayderî gâh Kalenderî olduğu belirtilmiştir (Ergun, 2017: 158-159). İlerleyen zamanlarda aklî melekelerini yitirdiği, gaipten haberler verdiği belirtilmektedir. Divanı olduğu düşünülmektedir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.37. İbrahim Hakkı Erzurumlu (d. 1703 – ö. 1780)

Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesinde dünyaya gelen sanatçının babası Derviş Osman Efendi, annesi ise Hasankale eşrafından Dede Mahmut'un kızı Şerife Hanım'dır. Çok yönlü bir âlim olan şair, hem dini ilimleri hem de pozitif bilimleri tahsil etmiş, ömrü ilim yolunda geçmiş bir velidir. Babası gibi o da dönemin en büyük velilerinden Nakşî ve Kâdirî şeyhi Tillolu İsmail Fakîrullâh'a intisap etmiş, böylelikle tasavvufî eğitimini de tamamlamıştır. Tillo'da vefat eden şair şeyhinin yanına defnedilmiştir (Çağrıcı, 200: 305).

En önemli eseri herkesçe malum Mârifet-nâme adlı eseridir. Bunun yanında Türkçe divanı ve Arapça, Farsça dillerinde de yazdığı birçok eseri bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.38. 'İzzet Baba (d. ? – ö. ?)

Şair hakkında detaylı bir malumat yoktur. Nerede ve ne zaman yaşadığı bilinmemektedir. Koca (1990: 876) antoloji eserinde şaire ait bir nefes örneğini vermiştir. Şiirinde Hayderî olduğunu bizzat kendisi ifade etmektedir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.39. Kalender (d. 1476 – ö.1527)

16. asrın önemli ve bilinen Bektaşîlerindendir. Kalender Abdal ve Kalender Çelebi namıyla da bilinir. Balım Sultan'ın vefatından sonra Hacı Bektâş-ı Veli Dergâhı postnişinliği yapmıştır. Kanunî döneminde Anadolu'da bazı Türkmen boylarının isyanına

katıldığı hatta onlara öncülük yaptığı gerekçesi ile Sadrazam İbrahim Paşa tarafından idam ettirilmiştir (Ergun, 2017: 147) (Koca, 1990: 109).

Hece ölçüsünü de aruz ölçüsünü de şiirlerinde kullanabilen bir şairdir. Bazı şiirlerinde yer yer Hurufiliğe doğru kaydığı da görülür (Özmen, 1998: 35).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.40. Kanberî (d. ? – ö. ?)

16. asrın önemli ve bilinen Bektaşîlerinden biridir. Nerede doğduğu ve vefat ettiği hakkında bir bilgi yoktur. Kanber Abdal ya da Kanberî mahlaslarını kullanmıştır. Kendisinden bir asır önce yaşamış başka bir şair Kanber ile karıştırılmamalıdır. Zira o vahdet-i vücut görüşünü benimsemiş bir sûfidir. Kanber Abdal ise Bâtîniliği benimsemiş, Hz. Peygamber'in Miraç'ta Hz. Ali ile görüştüğünü hatta Allah'ın yeryüzünde Hz. Ali suretinde tecelli ettiğine inanmıştır (Ergun, 2017: 101). Hem hece ile hem de aruz ile şiirler yazabilen şairin Bektaşî cönk ve mecmualarda epeyce şiirlerine rastlanır (Koca, 1990: 65).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.41. Karârî (d. ? – ö. 1827)

Ankara'da doğan şair hakkında çok detaylı bilgiler mevcut değildir. Medrese eğitimi görmüş ve bir dönem kadılık vazifesinde de bulunmuştur. Şiirlerinden Alevî-Bektaşî olduğunu anlayabiliyoruz.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.42. Kaygusuz Abdal (d. 1341 – ö. 1444)

Asıl ismi Alaeddin Gaybî'dir. Babası Alâiye beyi Hüsamettin Mahmut'tur. Soyu Karamanoğullarına ve Anadolu Selçuklularına dayanmaktadır. Hayatı hakkındaki

bilgilerin birçoğuna menâkıbnâmelerden ulaşmaktayız. Hayatı hakkındaki bütün bilgileri burada paylaşmak mümkün değildir. O yüzden bir kısmını aktarmakta fayda görüyoruz.

Alâiye Sancağında ve sarayda yetiştiği için iyi bir eğitim almış olan Alaeddin Gaybî, bir gün etrafındaki maiyeti ile beraber ava çıkmıştır. Karşısına çıkan bir geyiği yaralamış ve onun peşinden koşmuştur. Geyik koşarak Hacı Bektâş-ı Veli'nin halifelerinden Teke yöresinde halkı irşat eden meşhur veli Abdal Musa'nın dergâhına sığınmıştır. Burada Abdal Musa'nın gösterdiği hayret ve dehşet verici keramet karşısında şaşkına dönen Gaybi ona intisap etmiştir (Güzel, 2004). Abdal Musa tarafından kendisine *“Gaybi, kaygudan reha buldun. Bundan sonra kaygusuz oldun.”* demesi üzerine Kaygusuz mahlasını almıştır (Güzel, 2004: 53-54). Sadece Alevî-Bektaşî geleneğinde değil bütün bir Türk edebiyatı içerisinde müstesna bir yeri olan ve çok sevilen şair eserlerinde Kaygusuz Abdal, Kaygusuz Sultan Abdal, Miskin Kaygusuz, Kul Kaygusuz, Kul Sarâyî gibi mahlasları kullanmıştır (Güzel, 2004: 85-88). Kaygusuz Abdal'ın nerede vefat ettiğine dair çelişkili bilgiler vardır. Bazı kaynaklar Mısır'da vefat ettiğini bazı kaynaklarda Elmalı Teke köyünde vefat ettiğini belirtmektedir. Çok fazla eseri bulunan şairin önemli bazı eserleri şunlardır: Divan, Gülistan, Gevhername, Budalanâme, Mesnevîler, Vücdnâme, Saraynâme, Dilguşâ...

Şairin mecmuada 4 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.43. Keşfi (d. ? – ö. 1546?)

Kütahya'nın Gediz ilçesinde doğmuştur. Sehî ve Latîfî tezkiresinde İstanbul'da doğduğu söylene de bu yanlıştır. İstanbul'da vefat etmiştir. Kardeşi Hasbî, yeğeni Cebri ve oğlu Atâ da şairdir. Latîfî, Keşfi'nin Türkçe ve Farsça olmak üzere iki divan sahibi olduğunu söylemiştir (Canım, 2000: 464). Tasavvufa meyilli olan şair Molla Sabayî'nin öğrencisidir. Döneminin şairlerine göre çok meşhur olamamıştır.

Şairin mecmuada 3 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.44. K nh  Baba (d. ? –  . ?)

Yaptığımız araştırmalarda K nh  mahlasını kullanan birkaç şair tespit ettik fakat bunların araştırmamıza konu olan mecmuada yer alan K nh  Baba olamayacağı kanaatindeyiz.

şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.45. L mek n  (d. ? –  . 1625)

Asıl ismi Hüseyin'dir. 16.yy'ın sonu 17.yy'ın başlarında yařadđı düşünülmektedir. Rumeli'de dünyaya gelmiştir. Evliya Çelebi, L mek n  ile görüştüğünü ve onun Peşteli (Budapeşte) olduğunu zikreder. İstanbul'da vefat etmiştir. Davutpaşa'da şah Sultan Camii haziresinde metfundur. Mel m  şeyhi Pir Hasan Kab d z'a intisap etmiştir. Eserleri: Divan, Vahdetn me ve Mektuplar (Tuğluk, 2001).

şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.46. Mahfi (d. 1542 –  . 1616)

Asıl ismi Ramazan'dır. Ramazan Efendi diye de tanınır. Afyonkarahisar'ın Sandıklı ilçesinde dünyaya geldi. şiirlerinde Mahfi mahlasını kullandı. Halvet  şeyhi Kasım  elebi ve Muhyeddin Karahisar 'nin yanında tasavvuf ilmini tamamladı ve İstanbul'a geldi. Bezirg n Tekkesinde Ahmediyye-i Halvetiyye şeyhi olarak halkı irşat etti. İstanbul'da vefat etti.

şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.47. Matlab  Baba (d. ? –  . 1900?)

Kaynaklarda Matlab  mahlaslı bir şaire rastlamadık. Fakat Ergun'un (1956: 339) Koca'nın (1990: 636) ve  zmen'in (1998: 411) antoloji eserlerinde Matl b  (T lib ) adlı bir Bektaş  şeyhi ve şairinden bahsetmektedirler. Mecmuamızın müstensihisi belki imla hatasından dolayı Matlab  demiş olabilir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.48. Merkezî (d. ? – ö.1551)

Asıl ismi Musa'dır. Şeyh Musa Merkez Muslihiddin Efendi olarak tanınır. Doğum yeri hakkında net bilgi bulunmamaktadır. Farklı kaynaklarda Denizli, Uşak, Manisa ya da Kütahya'da doğduğuna dair rivayetler vardır. Bursa'da tahsil hayatını bitirdikten sonra İstanbul'da bulunan büyük Halvetî şeyhlerinden Sünbül Efendi'ye intisap etmiş ve ondan hil'at alarak Halvetî şeyhi olmuştur. Bir dönem Manisa'da da irşat faaliyetinde bulunan Merkez Efendi'nin sohbetlerine sancak beyi iken genç şehzade Kanunî de katılırdı diye kaynaklarda belirtilmiştir. Şiirlerinde Merkezî mahlasını kullanmıştır (Öngören, 2004: 200-202).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.49. Mevâlî (d. ? – ö. ?)

Şairin hayatı ve kim olduğuyla ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Şairin kim olduğu hakkında Elçin'in (1997: 76) eserinde bazı bilgilere rastlamaktayız. 16. Asırda yaşamış Rumeli Bektaşîlerinden olduğu düşünülmektedir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.50. Mevlânâ Celâleddîn (d. 1207 – ö. 1273)

Asıl ismi Muhammed Celâleddin'dir. Mevlânâ, Molla Hüdavendigâr, Rûmî gibi lakapları ile tanınır. Sadece Türk edebiyatı ve tarihinde değil dünya edebiyatında da önemli bir yere sahip, ünü sınırları aşmış büyük veli ve mutasavvıftır. Mevlevî inancının ve tarikatının kurucusudur. 13.yy'da Belh'te dünyaya gelmiştir. Babası Bahâeddin Veled, annesi Belh emîri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur. Moğol istilâsı öncesinde Türkistan'dan göçerek Anadolu'ya gelmişlerdir. Ciddi bir medrese tahsili görmüş, uzun yıllar müderrislik yapmıştır. Şems-i Tebrîzî ile tanıştıktan sonra hayatı bambaşka bir yöne

evirilmiş ve büyük bir mutasavvıf olmuştur. Uzun yıllar Konya’da yaşamış olan büyük veli, 17 Aralık 1273 tarihinde burada vefat etmiştir (Gölpınarlı, 1985).

Mevlânâ’nın hayatı hakkında daha çok bilgi verilebilir fakat bu kadarını kâfi buluyoruz. Üç dilde de eser veren şair, yaşadığı dönemin de etkisi ile daha çok Farsçayı tercih etmiştir. Her biri birbirinden kıymetli ve hacimli olan eserleri şunlardır: Mesnevî, Divân-ı Kebir, Rubâiler, Fîhi Mâfih, Mecâlis-i Seb‘a, Mektubât.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.51. Mi‘âdî (d. ? – ö. ?)

Hayatı ve kim olduğu ile ilgili detaylı bir bilgi yoktur. Ergun’un (1956) ve Koca’nın (1990: 863-864) eserlerinde bu şairin bir nefesi paylaşılmıştır. Dolayısıyla Alevî-Bektaşî kökenli bir şair olduğunu biliyoruz.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.52. Misâlî Baba (d. ? – ö. 1541)

16. asırda yaşamış meşhur Hurufî şairlerden biridir (Ergun, 2017: 173). Misâlî’nin doğum tarihi belli değildir. Misâlî hakkındaki en eski bilgi Evliya Çelebi’nin Seyahatname adlı eserindedir. Buna göre Misâlî, Amasya’nın Merzifon ilçesinde dünyaya gelmiştir. Gül Baba lakabıyla da tanınır. Bazı kaynaklarda adının Cafer de olduğu ve Isparta’da doğduğu zikredilmiştir. Gül Baba; Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devirlerinde yaşamış, birçok savaşa katılmış bir Bektaşî dervişidir. 1541 yılında Budin seferinde vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir (Kaçalın, 1996: 227-228).

Misâlî’nin en çok etkilendiği şahıslar şüphe yok ki Hurufiliğin kurucusu Fazlullah ve meşhur Hurufî şair Seyyid Nesîmî’dir. Ne zaman ve nasıl Hurufî olduğuna dair bir bilgi yoktur. Farsçayı biliyor ve bu dilde eser vermiş olması iyi bir eğitim

aldığının da göstergesidir. Eserleri şunlardır: Feyznâme, Miftâhu'l-Gayb, Risâle (Farsça) ve Divan (Güneş, 2011: 10-22).

Mecmuamızda en çok şiiri yer alan birinci şairdir. Şairin mecmuada 35 adet şiiri bulunmaktadır.

1.3.53. Muhîsî (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.54. Muhîfî (d. 1553 – ö. ?)

16. asırda yaşamış Hurufî şairlerdendir. Keşfnâme adlı eserinde kendisi doğum tarihini (h.960) 1553 olarak ifade eder. Nerede doğduğu, ne zaman ve nerede vefat ettiği ile ilgili bir bilgi yoktur. Yine 16.yy Hurufî şairlerinden biri olan Arşî'nin mürididir. Arşî 1621 yılında öldüğüne göre Muhîfî'nin bu tarihten önce vefat ettiğini düşünmekteyiz. Eserlerinde Hurufî piri Fazlullah'a, Ehli Beyt'e ve On İki İmam'a methiyeler yazmıştır. Divanı, Keşfnâme ve Kısmetnâme adlı eserleri vardır (Tataroğlu, 1995).

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.55. Mukîmî (d. ? – ö. ?)

Herat'ta dünyaya gelmiştir. Çağatay Türkçesi'nin dil özelliklerini yansıtır. Mutasavvıf ve derviş mizaçlı biridir (İpekten vd.,1988: 302). Taradığımız Alevî-Bektaşî şairleri antolojilerinde böyle bir şaire rastlamadık.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.56. Murâdî (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda ikisi Osmanlı padişahı olmak üzere bu mahlası kullanan birkaç tane şair tespit ettik. Tespit ettiğimiz bu şairler arasında mutasavvıf kimliği olanlar da vardı. Fakat hiçbirinin mecmuamızda yer alan Murâdî olmadığı kanaatine vardık. Zira mecmuada yer alan şiirinde Murâdî'nin Bektaşî olduğu ve Bektaşîleri övdüğü açıktır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.57. Nakşî (d. ? – ö. 1655)

Asıl adı Ali'dir. Nakşî Ali Akkirmânî olarak tanınır. Bazı kaynaklarda Divriği'de doğduğu belirtilmiştir. İstanbul'da Havetî tarikatının Ramazaniye kolunun kurucusu Pir Ramazan Efendi'ye intisap etmiştir. İrşat vazifesi için bugün Ukrayna sınırları içinde kalan Akkirman'a gitmiştir. Ömrünün sonuna kadar Akkirman Kalesi'ndeki tekkede Halvetî şeyhi olarak vazifede bulunmuş ve orada vefat etmiştir. Nakşî mahlasını hangi maksatla kullandığı bilinmemektedir. Divan, Aynü'l Hayat, Manzume-i Gavriyye, Esrarnâme adlı eserleri vardır (Atik, 2003: 1-13).

Şairin mecmuada 5 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.58. Nazîfî (d. ? – ö. ?)

Hayatı hakkında detaylı bilgiler mevcut değildir. Ergun'un (1955: 890) eserinde Nazîf mahlaslı bir şairin nefesi mevcuttur.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.59. Nedîm (d. 1681 – ö.1730)

Asıl adı Ahmet'tir. İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Annesi Saliha Hanım, babası Kadı Mehmet Efendi'dir. Klasik Türk edebiyatının en tanınmış şairlerinden biridir. Gazel ve şarkı nazım biçiminde yazdığı şiirleri meşhurdur. İyi bir eğitim alan şair medreselerde

müderislik de yapmıştır. Lale Devri diye bilinen dönemin sembol şahsiyetlerinden biridir. Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın himayesinde başarılı bir sanat hayatı geçirmiştir. Patrona Halil İsyanında ölmüştür. Nasıl öldüğüne dair değişik rivayetler olsa da isyan sırasında öldüğü kesindir (Macit, 1997). Birkaç tane eseri vardır. Ona asıl şöhretini kazandıran divanıdır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.60. Nesîmî (d. ? – ö. 1404)

Asıl ismi İmâdüddin'dir. Şeyh İmâdüddin Seyyid Nesîmî olarak tanınır. Türk edebiyatının özellikle de tekke-tasavvuf edebiyatının en meşhur şahsiyetlerinden biridir. Hayatına dair çok fazla ve birbirinden farklı rivayetler vardır. Nerede ve ne zaman doğduğu tam olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda Tebriz, Şirvan, Şiraz ve Bağdat'ta doğduğu zikredilmektedir. Ailesi hakkında da seyyid olmaları haricinde bir bilgi yoktur. İyi bir eğitim almış olan Seyyid Nesîmî, Hurufî piri Fazlullah'tan çok etkilenmiş ve Hurufiliği benimsemiştir.

Nesîmî, Hurufiliği yaymak amacıyla bugünkü Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye topraklarını gezmiştir. Anadolu'ya gelip gelmediğine dair net bir bilgi yoktur. Son durağı Halep olmuştur ve burada öldürülmüştür. Ölümü hakkında da çok fazla rivayet vardır. Nesîmî'nin çağdaşı Askalânî onun ölümü hakkında bazı net bilgiler vermektedir. Buna göre Nesîmî, özellikle Halep'te yaşayan Türkmenler içinde geniş bir hayran kitlesine sahip olması ve Hurufî söylemlerinin İslam'ın inanç akidelerine uymaması nedeniyle Memluk Devleti zamanında Halep'te boynu vurularak ve derisi yüzülerek idam edilmiştir. Eserleri şunlardır: Türkçe divan, Farsça divan ve Mukaddimetü'l Hakâyık (Ayan, 1990: 11-43).

Mecmuamızda en çok şiiri yer alan ikinci şairdir. Şairin mecmuada 28 adet şiiri bulunmaktadır.

1.3.61. Nizamoğlu (d. ? – ö.1601)

Asıl adı Seyyid Seyfullah Kasım'dır. Babası Şeyh Seyyid Nizameddin Ahmet Efendi, Yavuz Sultan Selim zamanında Bağdat'tan İstanbul'a göç etmiştir. Soyu Hz. Hüseyin'e dayanır. Babasından ötürü Seyyid Nizamoğlu lakabıyla tanınır. Şiirlerinde Nizamoğlu, Seyyid Seyfî ve Seyfullah gibi mahlasları kullanmıştır. Meşhur Halvetî şeyhi Ümmî Sinan'a intisap etmiş ve onun halifelerinden biri olmuştur. Vefatına kadar Silivrikapı Emirler Tekkesinde irşat vazifesini yürütmüştür. Tekkenin haziresinde metfundur.

Çok üretken bir âlim olan Seyyid Nizamoğlu geriye çokça eser bırakmıştır. Divanı bulunmaktadır. Eserlerinde özellikle Ehli Beyt'e ve On İki İmam'a olan sevgisinden bahseder. Câferî mezhebindendir (Özdemir, 1996: 5-10).

Şairin mecmuada 7 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.62. Nısfî Baba (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.63. Nûrî (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda Nûrî mahlasını kullanan birçok şair tespit ettik. Bunlardan hangisinin mecmuamızda yer alan şair olduğunu tam anlamıyla belirleyemedik. Fakat 18. Asırda yaşamış asıl adı Ahmet olan ve Derviş Ahmet lakabıyla tanınan bir Mevlevî şair tespit ettik. Bu şair Afyon'da doğmuş, Konya'da eğitim almış, Kütahya'da vefat etmiştir. Şiirlerinde Nûrî mahlasını kullanmıştır. Kütahya'da ikamet etmesi nedeniyle mecmuamızda yer alan şairin bu olacağı kanaatindeyiz.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.64. Nutkî Baba (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda Nutkî mahlasını kullanan birkaç şair tespit ettik. Fakat bunlardan hiçbirinin mecmuamızda yer alan şair olamayacağı kanaatindeyiz. Mecmuada yer alan şiirde Hurufî temayüller olduğu açıktır. Alevî-Bektaşî-Hurufî antolojilerinde de bu isimde bir şaire rastlamadık.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.65. Pir Muhammed (d. ? – ö. 1474)

Asıl ismi Muhammed Bahâeddin'dir. Pir Muahmmed Erzincânî, Şeyh Pîri gibi isimlerle tanınır. Erzincan'ın Karakaya köyünde dünyaya gelmiştir. Hayatı hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Şirvan'a gidip Yahya Şirvânî'ye intisap etmiştir. Hizmetini tamamladıktan sonra Erzincan'a bir Halvetî şeyhi olarak dönmüştür. Erzincan'da vefat etmiştir (Şükürov, 2005: 504).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.66. Resmî Ali Baba (d. ? – ö. 1789)

18. asrın meşhur Bektaşî şairlerinden biridir. Girit Adası'nın Resmo köyünde dünyaya gelmiştir. Ergun (1944: 187) ve Koca (1990: 497) eserlerinde Hacı Bektâş-ı Velî'yi ve Seyyid Ali Sultan'ı öven şiirlerinden bahsetmişleridir. Resmî Baba'nın mürşidi Kızıl Deli lakabıyla tanınan Rumeli Bektaşîleri arasında Sarı Saltuk'tan sonra gelen Seyyid Ali Sultan'dır. Onun halifesidir. Bektaşî tekkelerinde babalık yapmıştır. Bütün hayatı Girit'te geçmemiştir. Zaman zaman Anadolu ve Rumeli coğrafyasını dolaşmıştır. 1789 yılında Girit'te vefat ettiği bildirilmektedir. Eserleri şunlardır: Divan, Uyûnu'l Hidâye, Bektaşîlik Risâlesi (Arslan, 2003: 1-13).

Mecmuamızda en çok şiiri bulunan üçüncü şairdir. Şairin mecmuada 24 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.67. Rızâî (d. ? – ö. 1579)

Asıl adı Mahmut olan şair, Baba Çelebi ve Baba Efendi lakaplarıyla da tanınır. Filibe’de dünyaya gelmiştir. Babası Yeşilzâde Kadı Sinan Efendi’dir. Sadrazam Rüstem Paşa’nın dostluğunu kazandı. Bu yüzden rahat bir ömür sürdüğü kaydedilir. Makam ve mevki düşkünü olmayan, cömert ve alçak gönüllü biri olarak tanındı. Tezkireciler şairliğinden övgüyle bahsetmiştir. İstanbul’da vefat etmiştir (Köksal, 2007: 350-351).

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.68. Rif at (d. 1808 – ö.1860)

Asıl adı Abdurrahman olan şair, eskiden Hısnımansur olarak bilinen Adıyaman ilinde dünyaya gelmiştir. Babası Derviş Beyzâde Mustafa’dır. Şiirlerinde Rif at mahlasını kullanmıştır. Genç yaşlardan itibaren Bektaşî tarikatına intisap etmiştir. Halk arasında Rifat Baba olarak tanınır. Divanı olduğu söylenmektedir. 1860 yılında İstanbul’da vefat ettiği düşünülmektedir (Ünver, 2007: 356).

Şairin mecmuada 5 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.69. Rûhî-i Bağdâdî (d. 1534 – ö. 1605)

Asıl adı Osman’dır. Mahlası Rûhî’dir. Bağdatlı Rûhî diye tanındı. Kanuni Sultan Süleyman’ın Bağdat’ı fethinden hemen sonra Bağdat’ta dünyaya geldi. Babası, Beylerbeyi Ayas Paşa ile beraber Bağdat’a gelip yerleşen Türklerdendir. Şam’da vefat etmiştir (Öztoprak, 2001: 11).

Rûhî, divan şiirinin en büyük üstatlarından biridir. Hayatı boyunca Irak, İran, Suriye ve Anadolu gibi birçok coğrafyayı gezmiştir. Gittiği yerlerde birçok devlet adamı ve şairle tanışmış ve onlardan hürmet görmüştür (Ak, 2001: 15-16). Gazelleri, rubâileri ve özellikle terkib-i bentleri ile meşhur olmuştur. Şiirlerinde toplumsal sorunlar da olmak üzere hemen hemen her konuya değinmiştir. Türkçe divanı bulunmaktadır.

Şairin mecmuada 4 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.70. Sâdık (d. ? – ö. ?)

Sâdık Abdal tiye tanınır. 16. asır Bektaşîlerindendir. Hayatı hakkında detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Gençliğinde Derviş Mehmet isminde bir kişinin nasihatlerinden etkilenmiş ve Kızıl Deli lakabıyla bilinen meşhur Bektaşî piri Seyyid Ali Sultan’a intisap etmiştir (Ergun, 2017: 250). Bir divanı vardır.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.71. Sâfi Baba (d. ? – ö. ?)

16.yy divan şairlerinden biridir. İmam Hüseyin hakkında yazdığı mersiye ile meşhur olmuştur. Bektaşî mecmualarında bu eser Sâfi Baba başlığı ile kayıtlı iken bazı mecmualarda ise Sâfi başlığıyla kayıtlıdır. Sâfi’nin Bektaşî tarikatına mensubiyeti hakkında da bir bilğimiz yoktur. Esasen bu mersiye diğer tarikatlarda da çok sevilmiş ve okunmuştur (Ergun, 2017: 282).

Bazı kaynaklar ise Sâfi’nin 15. asırda doğduğunu ve 16. asrın başlarında vefat ettiğini yazar. Asıl isminin Cezerî Kâsım Paşa olduğu söylenmektedir. Önemli devlet görevlerinde bulunduğu, dönemin padişah ve şehzâdelerine hizmet ettiği belirtilmektedir. Bu kadar göz önünde bulunan birisinin doğum ve ölüm tarihlerinin, nerede doğduğu ve vefat ettiği ile ilgili net bilgilerin olmaması ise düşündürücüdür.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.72. Seher Abdal (d. ? – ö. ?)

16. asır Bektaşîlerindendir. Hayatı hakkında detaylı bir bilgi yoktur. Bâkî’nin hayatı hakkında yazılan bir mecmuada şiirlerine yer verilmiştir. Dolayısıyla 16.yy’da yaşadığı kesindir. Bazı kaynaklarda da Battal Gazi’yi kendine pir edinmiş bir Rum abdalı

olduğu zikredilmektedir. Bu yüzden Eskişehir dolaylarında yaşadığı tahmin edilmektedir (Ergun, 2017: 113) (Özmen, 1998: 493).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.73. Selâmî (d. ? – ö. 1813)

Asıl adı Mustafa Selami'dir. İzmir'de dünyaya gelmiştir. Nakşibendî şeyhi ve son dönem divan şairlerinden biridir. Babası Nakşî meşâyihından İsmail Şerhî Efendi'dir (Kayya, 2001: 2). İlim tahsil etmek ve tasavvufta ilerlemek maksadıyla Buhara'ya kadar gitmiştir. Daha sonra İstanbul'a dönmüş ve Eyüp Sultan'da Baba Haydar Mahallesi'ndeki dergâhta irşat vazifesini sürdürmüştür. Burada vefat etmiş ve tekkenin haziresine defnedilmiştir. Divan, Mevlid-i Şerif ve Şerh-i Âşık Yunus eserleri vardır.

Şairin mecmuada 6 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.74. Senâgû (d. ? – ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuamızda yer aldığına göre Bektaşî kökenli bir şair olması muhtemeldir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.75. Sersem 'Ali Baba (d. ? – ö. 1569)

16. asrın meşhur Bektaşîlerindendir. Nerede ve ne zaman doğduğuna dair bir bilgi yoktur. Dedebaba lakabıyla da tanınır. Balım Sultan'ın ilk müritlerinden ve halifelerinden biridir. Balım Sultan'dan sonra Hacı Bektâş-ı Veli Dergâhı postnişini olmuştur. Anadolu ve Rumeli coğrafyasını dolaşmıştır. Makedonya Kalkandelen'de bulunan meşhur Harâbâtî Tekkesi'nde de bir dönem vazifede bulunmuştur. Burada bir kabri olduğu dile getirilse de bunun, ona karşı bir muhabbet ve hürmetten kaynaklandığı görüşü hâkimdir. Zira Sersem Ali Baba, 1569 yılında Nevşehir Hacıbektaş ilçesinde vefat etmiştir ve kabri bu dergâhtadır (Ergun, 1955: 228-231) (Koca, 1990: 199-202).

Paşalık ve vezirlik gibi üst düzey görevlerde de bulunan Sersem Ali Baba için Koca (1990: 199) eserinde onun 1520 yılında Bektaşî postuna oturduğunu söyler. Rivayete göre Sersem Ali, Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk eşi Mâhidevran Sultan'ın ağabeyidir. Devlet vazifesinden ayrılıp derviş olduktan sonra Kalkandelen'e gidip Harâbâtî Tekkesi'nde posta oturmuştur. Anadolu'da baş gösteren Kalender İsyanı'nda halkı yatıştırması için geri çağırılmış ve Sadrazam İbrahim Paşa'ya yardımcı olması için görevlendirilmiştir. Ömrünün sonuna kadar da Hacı Bektâş Dergâhı'nın postnişini olmuştur. Bazı Bektaşî mecmualarında nefeslerine tasadüf edilmiştir.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.76. Sezâî (d.1669 – ö.1738)

Asıl adı Hasan olan şair, Mora Yarımadası'nda Korent diye bilinen Gördes'te dünyaya geldi. Babası Ali Bey'dir. Dedesi ise o yörenin tanınmış eşrafından Kurtbeyzâde Hasan'dır. Gençlik yıllarında memleketinden ayrılarak İstanbul'a oradan da Edirne'ye gitti. Edirne'de Gülşenî şeyhi Mehmet Sırrı Efendi'ye intisap ederek Gülşenî tarikatına mensup oldu. O vefat edince yine Gülşenî şeyhi Mehmet Fenâî Efendi'ye talebe oldu ve hil'at aldı. Veli Dede ve Âşık Musa dergâhlarında postnişinlik yaptı. Sezâî-yi Gülşenî ve Câbî Dede lakaplarıyla tanınır. Sezâî mahlasını kendisine Niyâz-ı Mısırî'nin verdiğini belirtmiştir. Eserleri şunlardır: Divan, Mektûbât, Şerh-i Gazel-i Niyâz-ı Mısırî (Özuygun, 1999: 5-18).

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.77. Sırrî (d. 1794 – ö. ?)

19. asır Bektaşîlerindendir. Asıl adı Mehmet Emin'dir. Şiirlerinde Sırrî mahlasını kullanmıştır. Eğriboz Adası'nda dünyaya gelmiştir. Daha sonra 19. asrın ilk çeyreğinde Tekirdağ'a yerleşmiştir. Burada vefat ettiği düşünülmektedir. Vefat ettiği tarih belli değildir. Divanı vardır (Ergun, 2017: 377).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.78. Sinan Ümmî (d. ? – ö.1657)

Asıl adı Yusuf olan mutasavvıf şair, Antalya'nın Elmalı ilçesinde dünyaya gelmiştir. Şiirlerinde Ümmî Sinan ya da Sinan Ümmî gibi mahlasları kullanmıştır. Halvetî şeyhidir. Meşhur şair Niyâz-ı Mısrî'nin mürididir. İstanbul, Bursa, Uşak, Kütahya gibi şehirlerde bulunmuştur. 1657 yılında Elmalı'da vefat etmiştir. Türbesi oradadır. Divanı ve Kutbu'l-Meânî adlı eseri vardır (Bilgin, 2000).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.79. Şem'î Baba (d. 1773 – ö. 1839)

Asıl adı Ahmet'tir. Konya'nın Piresat Mahallesi'nde dünyaya geldi. Şiirlerinde Şem'î, Şem'î Baba, Hacı Şem'î ve Âşık Şem'î gibi mahlasları kullandı. Bazı kaynaklarda okuma yazma bilmediği bazı kaynaklarda ise sonradan divan tertip edecek kadar eğitimini tamamladığı zikredilir. Küçük yaştan itibaren âşıklar kahvesi denilen mekânlarda irticalen şiir söylemeye ve saz çalmaya başlamıştır. Bir ara yolu İstanbul'a düşmüş ve saraya gidip padişahla tanışma fırsatı bulmuştur. Kendisini sevdiren şaire, Konya'da bir çeşit küçük bir belediye başkanlığı sayılabilecek 'çarşı ağası' vazifesi verilmiştir. Tasavvufî ekol olarak Konyalı olmasından mütevellit Mevlevî tarikatına intisaplıdır ama şiirlerinde Bektaşî izlerine sıkça rastlanır. Konya'da vefat etmiştir. Divanı vardır (Halıcı, 1982: 3-13).

Şairin mecmuada 3 tane şiiri vardır.

1.3.80. Şeyh Gâlib (d. 1757 – ö. 1799)

Asıl adı Mehmet olan şair, 1757 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Mustafa Reşid, annesi Âmine Hatun'dur. Edebi sohbetlerde kendisine çok şey öğreten hocası Hoca Neşet ona Es'ad mahlasını vermiştir. Bir süre Es'ad mahlasını kullanan şair

daha sonra adıyla anılacak olan Gâlib mahlasını kullanmayı tercih etmiştir. Mevlevî tarikatına mensup olan şair, Ali Nutkî Dede'nin ve Ebubekir Çelebi'nin yanında, İstanbul ve Konya'da çilesini tamamladıktan sonra Mevlevî şeyhi olarak Galata Mevlevihane'si postnişini olmuştur. Devrin padişahı III. Selim ile güzel bir dostluk kurmuş, kendisine ikramlarda ve hürmette bulunulmuştur. 1799'da İstanbul'da genç sayılabilecek bir yaşta vefat etmiştir (Ergun, 1936) (Gölpınarlı, 1953).

Şeyh Gâlib, divan edebiyatının en güzel vedası, son büyük şairi olarak kabul edilir. Gerçekten ondan sonra klasik Türk edebiyatı bir daha böyle büyük bir sanatçı çıkaramamıştır. Eserlerindeki tasavvufî derinlik ve duygu kendini hissettirir. Çok genç yaşta divan sahibi olmuştur. Eserleri şunlardır: Divan, Hüsn ü Aşk, Sohbetü's Safiyye ve Şerh-i Cezîre-i Mesnevî. Ona asıl şöhretini kazandıran Divanı ve Hüsn ü Aşk adlı mesnevisi olmuştur (Kalkışım, 1994).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.81. Şîrî (d. ? – ö. 1761)

Şîrî mahlasının bazı Alevî-Bektaşî şairler tarafından kullanılması birçok kafa karışıklığına neden olmuştur. En çok bilinen yanlış bu mahlasın Hacı Bektâş-ı Velî hazretlerine ait olduğudur. Bunun nedeni Şîrî mahlasını kullanan bu şairlerden bazılarının aynı zamanda Hacı Bektâş mahlasını kullanıyor da olmalarıdır (Ergun, 2017: 317-318). Yapılan son araştırmalar Hacı Bektâş-ı Velî'nin şiir yazıp söylemediğini ortaya koymuştur. Esasen Şîrî mahlaslı şiirlerin, Hacı Bektâş-ı Velî'nin yaşadığı dönemin (13. ve 14. asır) dil özelliklerinden uzak olduğu oldukça nettir.

Koca (1990) ve Ergun'un (1956) verdiği bilgiler ışığında bu mahlası kullanan şair Bektaş Çelebi'dir. Alevî-Bektaşî antolojilerinde üç farklı Bektaş Çelebi'den bahsedilir. Bunların içinden de 18.yy'da yaşamış, devriye ve nefesleri ile meşhur, İstanbul Merdivenköy'de Bektaşî tekkesi şeyhliği yapmış, Feyzullah Çelebi'nin oğlu Bektaş Çelebi olması kuvvetle muhtemeldir. Şair hem aruz hem de hece ölçüsünü başarılı

bir şekilde kullanmıştır. Güçlü bir edebi kişiliği olan sanatçının eserlerinde tasavvufi derinlik göze çarpmaktadır.

Şairin mecmuada 5 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.82. Tahsin Baba (d. ? – ö. ?)

Yapmış olduğumuz araştırmalarda özellikle 19.yy'da yaşamış ve Tahsîn mahlasını kullanmış bazı şairler tespit ettik. Mecmuada yer alan Tahsin Baba'nın bunlar olamayacağı kanaatindeyiz. Zira mecmuamızda yer alan Tahsin mahlaslı şiir bir Hz. Ali methiyesidir. Alevî-Bektaşî antolojilerinde de bu mahlasta bir şaire rastlamadık.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.83. Tal'at (d. ? – ö. ?)

Yapmış olduğumuz araştırmalarda bu mahlası kullanan ve farklı yüzyıllarda yaşamış birkaç şair tespit ettik. Bunlardan hangisinin mecmuada yer alan Tal'at olduğunu tespit edemedik. Mecmuamızda yer alan şiirinde Alevî-Bektaşî kökenli bir şair olduğu kesin olan sanatçıya Alevî-Bektaşî antolojilerinde de rastlamadık.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.84. Vahdetî Baba (d. ? – ö. 1598)

Bosnalı Vahdetî olarak da bilinir. Bosna Sancağı Yenipazar'da doğduğu tahmin edilmektedir. Hayatı hakkında detaylı bir bilgi mevcut değildir. Gençlik yıllarında iyi bir eğitim aldığı düşünülmektedir. Bir dönem Basra'ya gitmiş ve burada divan kâtipliği de yapmıştır. Daha sonra dervişliği benimsemiştir. 16. asrın önemli Hurufî şairlerindendir. Bektaşî piri Sersem Ali Baba'dan el almıştır. Ereğli'de vefat etmiştir. Divanı vardır (Özmen, 1998: 541-546).

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.85. Virânî (d. ? – ö. ?)

Eğriboz Adası'nda dünyaya gelen şairin ne zaman doğduğu ve vefat ettiği tam olarak bilinmemektedir. Onun hakkında ulaşılabilen en eski bilgiler Demir Baba Velayetnamesinde bulunmaktadır. Ergun (1944: 217) ve Özmen'in (1998:429) eserlerinde 16.yy şairlerinden biri olarak gösterilmekte ve Balım Sultan'a intisap ettiğinden bahsedilmektedir. Balım Sultan 16.yy'ın başlarında vefat etmiştir. Demir Baba ise 17.yy'ın ortalarında vefat etmiştir ve Virânî'den yaşça çok büyüktür. Onunla ömrünün sonlarına doğru karşılaştığı bilindiği için Virânî'yi 17.yy şairlerinden biri olarak almak daha doğru olur. Buna göre Virânî Anadolu ve Rumeli topraklarını gezmiş, Demir Baba tekkesinden Bektaşî icazeti almıştır. Bir süre Necef'te Hz. Ali türbesinde türbedarlık da yapmıştır. Filibe'de Karlıova denilen yerde genç yaşta vefat etmiştir (Vaktidolu, 1998: 5-10).

Virânî, Alevî-Bektaşî edebiyatının yedi büyük ozanından biri olarak kabul edilir. Rumeli abdallarındandır ve Hurufidir. Mezhep olarak Nusayrî olduğunu dile getiren şairin şiirlerinde, Ali-Allâhîlik telakkileri görülür (Ergun, 2017: 258). Ona göre Allah, Hz. Ali suretinde tecelli etmiştir. Hemen hemen bütün şiirlerini aruz ölçüsü ile yazmıştır. Şiirlerinde Virânî, Virân Abdal ve Virân Baba mahlaslarını kullanmıştır. Divanı ve Risâle-i Fakr adında eserleri vardır.

Mecmuada en çok şiiri bulunan dördüncü şairdir. Şairin mecmuada 24 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.86. Za'îfî Baba (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda farklı yüzyıllarda yaşamış birkaç tane Za'îfî tespit ettik. Fakat bunlardan hangisi mecmuamızda yer alan şairdir belirleyemedik.

Şairin mecmuada 1 tane şiiri bulunmaktadır.

1.3.87. Zekî (d. ? – ö. ?)

Yaptığımız araştırmalarda Zekî mahlasını kullanan birkaç şair tespit ettik. Fakat bunlardan hiçbirinin mecmuamızda yer alan şair olmadığı kanaatindeyiz. Zira mecmuamızda yer alan Zekî mahlaslı şiirlerde şairin Alevî-Bektaşî olduğu bellidir. Taradığımız Alevî-Bektaşî antolojilerinde de böyle bir şaire rastlamadık.

Şairin mecmuada 2 tane şiiri bulunmaktadır.

1.4. METİN TESİSİNDE İZLENEN YOL

Bu kısımda inceleme esnasında karşılaştığımız sorunlardan ve metnin kuruluşunda izlediğimiz yollardan bahsedeceğiz. Daha önce de belirttiğimiz gibi çalışmamız bir Alevî-Bektaşî mecmuasıdır. Dolayısıyla gerek şairlerin hayatını araştırırken gerek metni okurken bu durum bize bir yol haritası sunmuştur. Mecmuanın müstensihî hakkında bir bilgi sahibi değiliz. Sonuç olarak eğitim düzeyi hakkında da bir bilgimiz yok. Genel olarak imla hususunda pek titiz davranmadığı görüşündeyiz. Bu durum bazı kısımlarda zorlanmamıza neden olmuştur. Metin tesisinde genel olarak müstensihînin imlasına sadık kalmaya gayret ettik. Takip ettiğimiz yolu şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metnin yazılış kısmında ilmi eserlerde genel kabul görmüş transkripsiyon alfabetini kullandık.
2. Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri bu dillerin imla özelliklerine sadık kalarak yazmaya gayret ettik.
3. Baştan sona mecmuada şiirler hangi sırayla yazılmışsa o sırayı takip ettik.
4. Tüm şiirlere başlık kısmında birer numara verdik.
5. Bütün beyitlere ve bentlere birer numara verdik.
6. Okuyamadığımız kısımları görsel şekilde kesip cümle içerisinde olması gereken yere yapıştırdık.
7. Şiirde kullanılan vezni hemen başlığının alt kısmına yazdık.

8. 13.yy'dan 19.yy'a kadar yaşamış şairlerin şiirleri mevcut olduğundan döneme göre farklı dil özelliklerinin olması normaldir. Bu gibi durumlarda müstensih kullandığı imlaya sadık kalmaya gayret ettik.
9. Karşılaştığımız en büyük sorunlardan biri müstensih hemen hemen bütün şiirlere, nazım şekillerini önemsemeksizin 'gazel' başlığını atmasıdır. Biz bunları şiirin nazım şekli ne ise düzelterek köşeli parantez [] içerisinde verdik. Örneğin; 11a sayfasında bulunan Ahmed-i Sârbân'a ait kasideyi yazar "Gazel-i Aḥmed Baba" başlığıyla vermiştir. Biz bunu "[Kasīde-i] Aḥmed Baba" şeklinde düzelterek yazdık.
10. Müstensih bazı şiirlere herhangi bir başlık atmadığını tespit ettik. Bu gibi durumlarda şiir kime ait ise ve nazım şekli ne ise bunu da köşeli parantez içerisinde belirttik. Örneğin; 1b sayfasında bulunan şiire müstensih herhangi bir başlık koymamıştır. Biz bunu "[Murabba' -ı 'Askerî]" şeklinde yazdık.
11. Müstensih bazı kelimelerin imlasında titiz davranmadığını fark ettik. Örneğin, abdâl kelimesi normalde ' (elif) ile yazılması gerekirken müstensih birçok yerde bu kelimeyi ʿ (‘ayn) ile yazmıştır. Bu durumda biz de müstensih hangi harfi kullanmayı tercih etmişse o şekilde transkripsiyon alfabesi kullanmayı tercih ettik.
12. Divanı, yüksek lisans ya da doktora tezi şeklinde çalışılmış veya eser olarak yayımlanmış olanları mecmuadaki şiirler ile karşılaştırarak ilerledik. Tablo 1.'de hangi şiirleri tespit ettiyse belirttik. Divan ile mecmuadaki farklılıkları her şiirde dipnot şeklinde gösterdik. Eğer vezin bozulmamışsa mecmuadaki halini tercih ettik. Vezin bozulmuş ise divandaki halini esas aldık. Bunun da dipnot şeklinde bilgilendirmesini yaptık. Böylelikle mukayeseli bir metin ortaya koymaya çalıştık.
13. Genel olarak bu alanda yapılmış diğer mecmua çalışmalarına da baktık. Mecmuamızda bulunan bazı şairlerin şiirlerini tespit ettiğimiz çalışmalar oldu. Örneğin; 5b-6a sayfalarında bulunan Mukîmî'nin Za'ifi'nin bir gazeline yapmış

olduğu tahmisi, Mecmuâ-i Gazeliyat (Karagöz, 2013: 52) adlı çalışmada tespit ettik. Yine bunu da mukayeseli olarak farklılıkları dipnot şeklinde belirttik.

14. Divanı bulunmayan şairlerin şiirlerini, hangi vezinde yazılmış ise eğer müstensih buna dikkat etmediyse vezne göre tamirini yaparak yazdık.
15. Şiirlerde yer alan ayet ve hadisleri, başka dillerden geçmiş atasözü ve deyimleri italik şeklinde yazdık. Bunların açıklamalarını dipnot şeklinde, metnin anlamına göre lüzum gördüğümüz kısımların tasavvufî açıklamalarını yaparak belirttik.
16. Şairlerin mahlaslarını kime ait olduğu daha belirgin olması açısından kalın punto ile yazdık.

İKİNCİ BÖLÜM

SEFİNETÜ'L-ESRÂR METİN

(1b)

Hezâ Kitâb Sefînetü'l Esrâr vü Mecma'-ı Güfte
Cemi' Ehl-i Güftâr Hû Dost
Pîrim Kerem
Bism-i Şâh

1

[Murabba'-ı 'Askerî]
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Nûş idüp 'aşk cāmını oldum yine hayrân u mest
 Elvedâ' şimden gerü ey zühd ü taqvâ elvedâ'
 Tâ' at u zerķ u riyânıñ şîşesin kıldım şikest
 Elvedâ' şimden gerü ey zühd ü taqvâ elvedâ'
2. Baña hep bu işleri ol¹ saçı leylâ işledi
 Gönlümü sevdâ-yı zülfüñ külli yağma eyledi
 Düşürüp tağlara Mecnûn gibi Leylâ eyledi
 Elvedâ' şimden gerü ey zühd ü taqvâ elvedâ'
3. 'İlm ü 'irfân qalbim envâr eyleyüp îşâr kıla
 Kayd-ı ıtlâkıyyuna kayd olmuşam ıtlâķ ile
 Görmüşem yârüñ cemâlün hâl-i istiğrâķ ile
 Elvedâ' şimden gerü ey zühd ü taqvâ elvedâ'
4. 'Askerîyâ tâlibün maţlûbu çün Mevlâ imiş
 Cennet-i Firdevse dil vermek kuru sevdâ imiş
 Mâ hüve'l-maķşûd olan maţlûb-ı bî-hemtâ imiş
 Elvedâ' şimden gerü ey zühd ü taqvâ elvedâ'

2

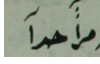
[Kaşîde-i 'Askerî]
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

(2a)

1. Ğayn ğayrıdır sivallâh *leyse fî'd-dâreyn*² dediñ
 Fâ felaket devr eder 'aşkıñla durmaz dâ'imâ

¹ bir : AsD

² “İki evde (Dünya ve ahirette) Allah'tan gayrı hiçbir şey yoktur.” Hadis-i şerif olduğu söylense de sahih kaynaklarda böyle bir hadise rastlanmamıştır. Tasavvuftaki vahdet-i vücûd görüşünü destekler niteliktedir. Bu yüzden tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılmıştır.

2. Kaf Qur`ân-ı mecîddir vaşfıñı eder beyân
Kef Ka‘bedir cemâliñ bildiler ehl-i şafâ
3. Lam lillâh secde ede kaçların mihrâbıña
Mim münevver eyleyüp ‘âlemleri kıldı ziyâ
4. Nun ne güneştir yüzün kim kâ`inâta nûr şaçar
Vav vuşlat ehli demez bu sözüme hiç Lâ
5. He hüvallahüllezî³ lâ raybe⁴ illâ hû yüzün
Lâmelif ehvenü’l ehven

6. Yâ yüzün nûr-ı Hudâdır şüphesiz ey dil-rubâ
‘Askerî der bulmadı hiç kimse aña müntehâ

3

[Kaşide-i ‘Askerî]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Ey haqîkat-ı haqqa ‘ârif geçinen Mevlâ nedir
‘Âlim iseñ ver haber şüret nedir ma‘ nâ nedir
2. Yer ile gök ‘arş u kürsî ins ile cin yoğ iken
Küh-i zâtuñ pertevinden vâd olan peydâ nedir
3. Nûr-ı ‘amâ menziline kâf u nûn emri ile
Kenz-i maḥfiden gelen ol dürr-i bî-hemtâ nedir
4. Bir tecelliden zühûra geldi cümle⁵ kâ’inât
Lâ ile illâdan olan muhtelif eşyâ nedir
5. Ber-vücûduñ zıllîder hep ‘âlem içre her ne var
Yedi tamu sekiz uçmak hürî vü tûbâ nedir

³ “O, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah’tır” (Haşr Sûresi 59/22)

⁴ “ Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır.” (Bakara Sûresi 2/2)

⁵ külli: AsD

6. ‘Ālemi⁶ kudret eliyle kıldı zātına şıfāt
Añladuñ mı sen rumūzu ‘*alleme’l-esmā*⁷ nedir

7. Secde emretti melā’ik Ādeme hep itdiler
Arasında bunların İblise istiğnā nedir

8. Dāne-i kendim yiyüp cennetden ihrāc oldular
Ādeme İblis yüzünden olunan ğavġā nedir

9. Aç gözün eyle temāšā ‘ibret ile kıl nazar
Sen seni bil kim bilesin Ādem ü Havvā nedir

(2b)

10. Cāmi‘ -i zerrāt olan ħuršīd-i raḥṣān sendedir
Gir gönül iklimine gör ‘ālem-i kübrā nedir

11. *Men ‘aref*⁸ sırrındadır ḥaḳḳa’l-yaḳīn ‘ayne’l-yaḳīn
Bilmedin bu sırrı zāhid itdigūñ da‘vā⁹ nedir

12. Dedi *mā yenṭıḳu*¹⁰ kelām ‘izzetinde Ḥaḳ işit
Remzini bildiñ mi anıñ sırr-ı *mā evhā*¹¹ nedir

13. Aḥmed-i Muḥtārı da‘vet eyleyüp Cibrīl ile
*Ḳābe ḳavseyn*¹²e varup iridiği *ev ednā*¹³ nedir

14. Bunda kör olan buyurdu anda daḥı kör olur
Bu kelām-ı kibriyāda denilen a‘mā nedir

⁶ ‘Ādemi: AsD

⁷ “Allah, Ādem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti.” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Ādem’i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefli olanı olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁸ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

⁹ taḳva: AsD

¹⁰ “O (Muhammed), sapmadı ve azmadı. O, nefsinin hevası ile konuşmaz.” (Necm Sûresi 53/2-3)

¹¹ “O (Muhammed), sapmadı ve azmadı. O, nefsinin hevası ile konuşmaz.” (Necm Sûresi 53/2-3)

¹² “Onunla (Allah ile Hz. Peygamber) arasındaki mesafe iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.” (Necm Sûresi 53/9) Allah Resulü (sav), Miraç’a çıktığı gece âlemlerin Rabbi olan Allah ile görüşmüş ve Allah onu bir ikram olarak kendisine yaklaştırmıştır. (Yılmaz, 1992: 52)

¹³ A.g.e.: 52

15. Var mı eşyânın elinde hayr u şerri işlemek
Bu cihân içre yürüyen fitne vü gavgâ nedir
16. Bî-sütûnı kesmede Ferhâd Şirîn derdine
Câdu-yı dehrin elinden şunılan helvâ nedir
17. Kays-ı nâ-kâmın başında yaptı kuşlar âşiyân
Anı şahrâda koyup Mecnûn eden Leylâ nedir
18. Kimisi dünyâyı ister kimi ‘uqbâyı diler
Kimi Mevlâyı sevüpdür dünyâ vü ‘ukbâ nedir
19. Kimi ef’ âle erişmiş kimi ef’ âl ‘ilmine
Kimi esmâya erip bilmez ki müsemmâ nedir
20. Zâhidin gönlünde cennet ‘âşıkun maşşûdu yâr
Herkesin başında dürlü dürlü bu sevdâ nedir
21. Gül nedir gülistân nedir gülşende güller şevkine
Derd ile feryâd iden şol bülbül-i şeydâ nedir
22. Okuyan ‘ayne’l-yakîn dersin hüve’l-hağdan bu gün
Añladı bildi cihânda ahsen-i hüsnâ nedir
23. Bî-nişândur kimse andan virmedi hergiz nişân
Deñ Tûr-epsem ‘Âskerîyâ itdigün da‘vâ nedir

4

[Tercî-i Bend ‘Atâ]

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

1. Şem‘i ‘aşka Hâsenîyem ‘Alevîyem ‘Alevî
Rûh-ı ‘adâyı yakar âteş-i âhım ‘alevi
Ebr olur âhım o dil-teşne şehîdi anıcağ
Yağdırır bâriş-i la‘net be-revân-ı Emevî
Ne revâ Râfîzî ta‘bîri muhibb-i âle
Hem Yezîdî olana nisbet sunnî senevî
Kerbelâyâ erişir şâ‘ika-i âh-ı belâ
Hamdülillâh ki dilim kuvveti Haydar ile kavî
Eyledi Fâzılı bülbül gibi zâr u giryân
İki ne’şküfte-i nev-gonce-i bâğ-ı Nebevî

- (3a) Ne zaman asret ile ıkısa bu ım ‘alevi
 Yanar ervāh-ı abīsan-ı ricāl-i Emevī
 Buğz-ı a‘dāyı ‘Alī ile olu gōnlūm evi
 Dūşmen-i dūşmen evlād-ı Resūlem ki avī
 āker-i azret-i şāhım ezeli Murtażāvī
 ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevī
2. Āl ü evlād-ı Muḥammed nice ġamgīn nālān
 ıldılar zulm u ‘adāvetle Yezīd ü Mervān
 Etdiler buğz u ‘adāvetle cihānı vīrān
 Dem-be-dem mazḥar-ı la‘net ola ol bī-īmān
 ānedāna nice muḥannetler edip çok müddet
 Kerbelāda şühedaya neler etti nekbet
 Ekfer ü kāfir vü merd-i cenāb-ı ‘izzet
 Şad hezerān Yezīde ola la‘net ü la‘net
 āker-i azret-i şāhım ezeli Murtażāvī
 ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevī
3. Āl ü evlāda muḥarrem meh-i mātem geldi
 Nālīş-i asret-i hicrān-ı dem-ā-dem geldi
 İşiden müntesibān atırına ġam geldi
 Nice feryād ederek dīdelere nem geldi
 Bu ḥadīş-i buyurup diñele cümle ümmet
 Cedd-i Aḥmed dedi yā Rab aña etme raḥmet
 Kim Ḥüseyni idüp ibka vere renc-i zaḥmet
 Müslim olanlar eder şāh Ḥüseyne ḥürmet
 āker-i azret-i şāhım ezeli Murtażāvī
 ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevī
4. Benim ol ‘āşık-ı şūrīde Ḥüseynīyem ben
 Dürr-i evlād-ı Muḥammedle oludur bu ten
 Nice ta‘bir-i Refāfīz ola muḥibbe neden
 Sever Allāh Muḥammed ‘Alīyi bil bunu sen
 Seg-i bī-ḳadrdır āl-i abāyım billāh
 Baña añlar yetişür rüz-ı cezā puşt ü penāh
 Bu ‘Aṭā mücrim-i dil-hastedir imdād ey Şāh
 Bende-i şādıkınam vird-i zebānım her ġāh
 āker-i azret-i şāhım ezeli Murtażāvī
 ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevīyem ‘Alevī

5

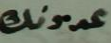
Ġazel-i Fāzıl Taḥmis-i Ṭal‘at
Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Gelicek şehri-i muḥarrem görüp o mäh-ı nevī
 Karalar giydi felek eġnine hep Murtaẓāvī
 (3b) Toptolu āh ile mātem-gededir gönlüm evi
 Şem‘i ‘aşk-ı Hüseyinīyem ‘Alevīyem ‘Alevī
 Rūḥ-ı a‘ dāyı yaķar āteş-i āhım ‘alevi
2. Nālededir rūḥ-ı şehīdāna veren çün revnaķ
 Tekye-yi ‘aşk içre bu demde ancak
 Bu dem ol dem ki ķan ağlar o meh ü şafaķ
 Ebr olur āhım o leb-teşne şehīdi añıcaķ
 Yağdırır bāriş-i la‘net be-revān-ı Emevī
3. Nāle-i ceyş muḥibbān ile pür arz vü semā
 Yaķalar çāk idüp āh eylmede ehl-i vefā
 Mātem-i āl-i Muḥammedle tıldı dünyā
 Kerbelāya erişir şā‘ika-i āh-ı belā
 Ḥamdülillāh ki dilim kuvveti Ḥaydar ile ķavī
4. Ḥubb-ı sulṭān-ı şehīdān ile ‘aķlım vāle
 Ġayret-i āl-i abā ile dehen pürnāle
 Ne cesaretle getürmüş anı ‘ālem ķāle
 Ne revā Rāfızī ta‘bir-i muḥibb-i āle
 Hem Yezīdī olana nisbet-i sünnī senevī
5. Birisi zehr-i helāhille irüp terk-i cihān
 Biri bī-dād sitem-i tıġ-ı ḥasedle ey cān
Ṭal‘atā etdi bu vaķ‘a dü cihān-ı giryān
 Eyledi **Fāzıl** bülbul gibi zār u nālān
 Ol iki ġonce-i ne’şküfte-i baġ-ı Nebevī

6

Ġazel-i Ağniyā
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ne ġam ey dil bu ‘ālemde Muḥammed Muşṭafāmız var
 Erişür bize imdāda ‘Aliyye’l-Murtaẓāmız var

2. İçeriz zehrini her dem dilâ biz dest-i ağıyardan
Anı nûş eyledi zîrâ Ḥasan ḥulḳe'r-rızâmız var
3. Ne mümkündür nükûl itmek tiğ-ı ḥarından
Yüzün döndürmedin zîrâ Ḥüseyn-i Kerbelâmız var
4. Sipihrin miḥnetiñ çekmeniñ bize maḥşûşdur eyvallâh
Nice yıllar ana çekdi çün şeh-i Zeyne'l-'Abâmız var
5. Muḥammed Bâkıрын bendesiyiz biz İmâm Ca' fere uyduk
Ki anuñ mezhebi ḥaḳdır aña cân u baş fedâmız var
6. Müdâm zikrinde ey **Ağnâ** Ḥasan 'Askerî Mehdînin
Der-i lütfunda mükîmiz biḥamdillâh şafâmız var

7

[Murabba'-ı] Ḥamdî Bî-Ṭarîḳ Merşiye
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

(4a)

1. Mâtem-i mâh-ı muḥarremdir bugün eyle fiğân
Gözlerinden yaş yerine dökmeli ḳanı revân
Kerbelâ meydânına girdi iki şehzâde-gân
Çağrışurlar yâ Resûlallâh şefâ'at el amân
2. Cedd-i pâk-i Muşṭafâdır hem imâmü'l enbiyâ
 şâh-ı velâyettir imâmü'l evliyâ
Vâlideşi anların hem Fâtıma faḥrû'n-nisâ
Çağrışurlar yâ Resûlallâh şefâ'at el amân
3. Ḳurretü'l 'aynım buyurdu anlara sulṭân-ı din
Mü'minîne *rahmetullâhi 'aleyhim ecmaîn*¹⁴
La'netullâh 'ale ḳavmü'l Yezîd el zâlimîn
Çağrışurlar yâ Resûlallâh şefâ'at el amân

¹⁴ Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun.

4. Birisi baħr-i nübüvvet ‘ilminiñ ‘ummānıdır
Biri ise sırr-ı velāyet taħtınıñ şāhānıdır
İkisi de ‘āşıkānıñ dīnidir imānıdır
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
 5. Şeh Hüseyin-i Kerbelā cenginde itdiler şehīd
Ol Ḥasan ḥulke’r-rızāya zehr içird ol Yezīd
Mü‘min isen virdin olsun durma her dem la‘net it
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
 6. Bıñbir ayak bir ayağ üstüne durduğı zaman
Kanlı gömleği elinde gele ol ḥayrū’l imām
Ol ‘Aliyye’l-Murtażā da‘vā ide on bir imām
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
 7. Mü‘min-i kāmīl olanlardan onulmaz bir yarā
Ḥaşr olup da‘va görölünce tükenmez mācerā
Mātem itdi onlara fevke’l-‘ulā taħte’l-şerā
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
 8. Anda cām-ı şehādet şundu ol Rabbū’l-Kerīm
Āl-i evlād ile mesken oldu cennāt-i Na‘īm
Mażhar-ı esmā-yı ḥüsnā sırrı raḥmāni’r-raḥīm
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
 9. Ey münāfık hiç düşünmediñ mi rüz-ı maḥşeri
Cedd-i pāki onların ol enbiyānıñ serverī
Ol iki dilber değıl mi dü cihānın enverī
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān
- (4b)
10. Yā ilāhī bizi anlardan ayırma tā ebed
Her nefes yüzbiñ şalāt ile selām Lā-yü‘ad
Ol düvāzdeh imāmāna şefkatıñla kıl meded
Çağrışurlar yā Resūlallāh şefā‘at el amān

11. Dem-be-dem rahmetler olsun ol tevellâ ehline
 Dâ'imâ la' netler olsun ol teberrâ ehline
*Hel etâ*¹⁵ buyurulan sırr-ı rumûzu bilsene
 Çağrışurlar yâ Resûlallâh şefâ' at el amân

12. Hânedân-ı Muştafânın çâkeriyim bî-riyâ
 Andan aldılar 'ulûm-ı feyzi hâkkı evliyâ
 Hâk-i pâyı anların her dem muhârrem **Hamdiyâ**
 Çağrışurlar yâ Resûlallâh şefâ' at el amân

8

Gazel-i Seyfullâh**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

1. Bu 'aşk bir baħr-ı 'ummândır buña hadd ü kenâr olmaz
 Delîlim sırr-ı Qur'ândır bunu bilende 'âr olmaz
2. Süregeldiñ ezeliden pîrim Muhammed 'Aliden
 Şarâb-ı lâ-yezâlıden içenlere humâr olmaz
3. Eğer 'âşık isen yâre şaķın aldanma aġyâra
 Düş İbrâhim gibi nâra bu gülşende yanâr olmaz
4. Kıyamazsan bâş u câna ırâķ dur girme meydâna
 Bu meydânda nice başlar kesilir hiç şorâr olmaz
5. Baķ şu Manşûrun işine halkı üşürmüş başına
 Ene'l-Hâķķın firâşına dîrüşenlere tîmâr olmaz
6. Hâķķ ile hâķ olanlara kendüsini bilenlere
 'Aşķ yolunda ölenlere ķan u bahâ dinâr olmaz
7. Diriyüz dâ'imâ ölmeyüz çürüyüp toprak olmayız
 Firâķlarda ķalmayız ķa' r-ı bed nâr olmaz

¹⁵ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

8. **Seyfullāh** sözünde besdir şeyhinden aldığı destir
Divāne-rā qālem-nistdir ne söylese qanār olmaz

9

[Murabba‘-ı Seyyid Nizamoğlu]¹⁶
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ol zaman ki ‘āleme kıldı nazar Perverdigār
Nūr-ı Aḥmedden ‘Alīniñ nūrı oldu āşikār
Vird-i Cebrā‘ ile etdi dü cihāna yādigār
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*¹⁷
- (5a)
2. Oldu çün nūr-ı Muḥammed mazhar-ı nūr-ı Ḥudā
Murtaẓadır ‘āleme hem muḳtedā u muntehā
Ben ‘ulūmun şehriyim dedi ‘Alī bābihā
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*¹⁸
3. Ey münāfiḳ oḳumadıñ mı nedir penç-‘abā
*Laḥmūke laḥmī*¹⁹ değil midir ‘Aliyye’l-Murtaẓā
Şānına nāzil değil mi āyet *Hel etā*²⁰
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²¹
4. Şīr-i Ḥaḳḳdır Murtaẓā sırrı velāyetdir Ḥasan
Murtaẓayı bilmeyüp sen ḥāricī olmaḳ neden
Sen ‘Aliyi bilmedin ey fikr-i dīni bilmeyen
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²²

¹⁶ Müstensih bu şiirin başlığına Ğazel-i Nakşī Bābā yazmıştır. Şiirin son kısmında ise mahlas olarak Seyyid Nizamoğlu kullanılmıştır. Bu şiir her iki şairin divanında da bulunmamaktadır. Müstensihin başlık kısımlarında sıkça yanlışlar yaptığını göz önünde bulundurarak mahlas kısmında hangi şair var ise onu esas aldık. Dolayısıyla şiir Seyyid Nizamoğlu’na aittir. Nazım şekli ise murabbadır.

¹⁷ “Ali gibi yiğit, Zūlfikar gibi kılıç yoktur.” Zūlfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatalı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

¹⁸ A.g.e. : 100

¹⁹ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

²⁰ A.g.e.: 68

²¹ A.g.e. : 100

²² A.g.e. : 100

5. Şeh Hüseyn kim Kerbelâ ‘aşkında oldu şehîd
Küşte-i ‘aşk-ı ilâhîdir ebed oldu sa‘îd
La‘netullâh Yezîd ü ‘alâ kavm-i pelîd
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²³
6. Gördüler kendi ‘Alîdir şâh-ı Zeyne’l-‘Âbidîn
Halk-ı ‘âlem didiler oldur imâm el mü‘minîn
Sırr-ı Haydardan göründü Rabbü’l-‘âlemîn
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²⁴
7. Bendesi oldunsa cân ile Muhammed Bâkıriñ
Zâhirin pürnûr olur ma‘mur olupdur bâtınıñ
Zâhiriñ de bâtınıñ da Murtażadır hâtırınıñ
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²⁵
8. Ca‘fer-i Şâdıķdan aldı ehli imân mezhebi
Millet oldu halîlullâh Muhammed menzili
Haydar-ı Kerrârdır halk-ı cihânın maṭlabı
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²⁶
9. Kûrna la‘netler olsun ol Yezîd-i kâfiriñ
Mezhebi imânına ķâ‘il değıldir Ca‘feriñ
Mûsâ-yı Kâzım değıl mi nûr-ı sırr-ı Haydariñ
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²⁷
10. Sırr-ı sultân-ı velâyetdir ‘Alî Mûsâ er-Rızâ
Dîde-i imâniyâna hâk-i pâyi tûtiyâ
Şâh-ı sâlar-ı ‘Acem nûru ‘Aliyye’l-Murtażâ
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*²⁸

²³ A.g.e. : 100

²⁴ A.g.e. : 100

²⁵ A.g.e. : 100

²⁶ A.g.e. : 100

²⁷ A.g.e. : 100

²⁸ A.g.e. : 100

(5b)

11. Sırr-ı nūr-ı pāk Aḥmeddir Muḥammeddir Taḳī
 Gel muḥabbet eyle evlāda ṣaḳī olma ṣaḳī
 Ḥubb-ı Ḥaydardır ‘ibādāt-ı Ḥudānın revnaḳı
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār²⁹
12. Āl-i evlādın ‘amūsıdır ṣaḳī ender ṣaḳī
 Zār-ı āḥerdir muḥabbet eyleyen ey muttaḳī
 Murtaẓānıñ nesl-i pākidir ‘Alī vü bā-Naḳī
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār³⁰
13. ‘Askerī ismi Ḥasan ibni ‘Alīdir sevdiğim
 Āl-i peygamber velī ibni velīdir sevdiğim
 Dīnim imānım Muḥammed vü ‘Alīdir sevdiğim
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār³¹
14. Nām-ı pākidir Muḥammed ceddidir anıñ Resūl
 Mürīd-i ṣāhib-zamāna muntaẓır ol mü‘min ol
 Ḥubb-i evlāda ‘Alī vü Aḥmed olmuştur uşul
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār³²
15. Bende-i āl-i ‘abāyım ehli beytiñ kemterī
 Sevmezem ḳavm-i Yezīdi Ca‘feriyim Ca‘ferī
 Ben **Nizāmīoğluyum** āl-i Resūlün çākeri
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār³³

²⁹ A.g.e. : 100³⁰ A.g.e. : 100³¹ A.g.e. : 100³² A.g.e. : 100³³ A.g.e. : 100

10

Tahmis-i Mukîmî Gazel-i Za'îfî
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Dilberâ vechin seniñ bildim kitâbullâhdır³⁴
 Naşş-ı kudret 'ilm-i hikmet sırr-ı fazlullâhdır
 Şâhidim Hâkdır delîlim *kul kefâ billâh*³⁵ dır
 Her ne söz kim söylenir 'ayn-ı kelânullâhdır
 Vâkıf olmayan bu sırra lâ-cerem gümrâhdır
2. Bir şecerdir kâmetiñ şol hüsni bi-hemtâ ile
 Gösterirdiñ mu' cizâtını yed-i beyzâ ile
 Hem-dem oldum 'ışk-ı Tûrunda yine Mûsâ ile
 Añladım bildim rumûz-ı *'allame'l-esmâ'*³⁶ ile
 Menzil-i insân-ı kâmil bir ulu dergâhdır
3. Vâ' izâ Hâkkıñ kelâmın halka evşâf itmege
 Kendiñi 'irfân içinde ehl-i a' râf itmege
 (6a) Hâk cevâbın işidüb hâk söze inşâf itmege
 Mâye-i taklîdden âyineni şâf itmege
 Fazl-ı hâkdan feyz olan envâr-ı nûrullâhdır
4. Ey perî-peyker görünmez vaşfa gelmez işlerin
 'Âşıka cânlar bağışlar ey melek cünbişlerin
 Hôkka-i la' lin şadef dürr-i 'adendir dişlerin
 Hoş müferrih hatt-ı reyhândır yazılmış kaşların
 Nice rûşen olmasun kim defter-i Allâhdır

³⁴ kelânullâhdır: MG

³⁵ “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (Ankebut Sûresi 29/52)

³⁶ “Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem'i yarattığında âlemdaki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefli olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

5. Hakkı gör hâk-ı siyehde çeşm-i şûret lahm ider
Münkir-i efsürde-dil bakar³⁷ bu yüzden vehm ider
Ey **Mukîmî** haq cemâlin görene Haq rahm ider
Ẓa‘fiyâ şakka’l-kamer³⁸ sırrını her kim fehîm ider
Âsmân-ı ‘âlem üzre bir münevver mâhdır

11

[Murabba‘-ı Âzerî]

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

1. Nâvek-i âh-ı seher eylemedi hergiz eser
Dil-i sengiñ ne ‘aceb saht imiş ey gonce-i ter
Ser-i kûyunda fiğân eyler iken şâm u seher
Saht-dil olduğına şâhid-i ‘âdil bu yeter
2. Saña hıdmet edeniñ her biri ‘âşık değil a
Da‘vayı ‘aşk edeniñ her biri şâdık değil a
‘Âşık olana cefâ ‘adle muvâfık değil a
Bu seniñ gibi kerem kânına lâyıf değil a
3. Kurulaldan beri bu hayme-yi zerrîn-tınâb
Kapunı halka penâh eyledi Rabbü’l-erbâb
Hâlini hep saña ‘arz eyleriken şeyh ile şâb
Sende inşâf ide ey serv-i şeyyâre-cenâb
4. ‘Âzerî-veş reh-i ‘aşkıñda olup efkende
Seni terk eylemezem nitekim cânım tende
‘Arz-ı hâl etmeğe yok gayrıya tākāt bende
Seniñ ihsânına kalmışdır ümîdim sende

(6b)

12

Gazel [İbrâhim Hakkı]

(7+7) 14’lü Hece Ölçüsü

1. Hakk şerleri hayr eyler şanma anı gayr eyler
‘Ârif anı seyr eyler Mevlâ görelim n’eyler

³⁷ bakub: MG

³⁸ “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve "Süregelen bir sihirdir" derler.” (Kamer Sûresi 54/1-2) Allah Resûlü’nün mübarek eliyle işaret edip ayı ikiye ayırması mucizesi.

2. Sen Hakkā tevekkül kıl teslīm ol rāhat bul
Her emrine rāzı ol Mevlā görelim n'eyler
3. Dime şu niçin şöyle yerindedir ol öyle
Bağ şöñuna şabr eyle Mevlā görelim n'eyler
4. Hep işleri fā'ıdır birbirne lāyıkdır
Çün cümle muvāfıkdır Mevlā görelim n'eyler
5. Sen 'adl-i zulüm şanma teslīm ol oda yanma
Şabr eyle sen uşanma Mevlā görelim n'eyler
6. Dilden ğamı dūr eyle cānıñla huzūr eyle
Tefvīz-i umūr eyle Mevlā görelim n'eyler
7. Hakkıñ olıcağ işler boşdur ğam u teşvişler
Ol hikmetini işler Mevlā görelim n'eyler
8. Bil kağı-i hācātı kıl aña münācātı
Terk eyle murādātı Mevlā görelim n'eyler
9. Bir işi murād etme olduysa 'inād etme
Hağdandır sen red etme Mevlā görelim n'eyler
10. Sen halk ile yorulma nefsinle hem kalma
Kalbinden ırāğ olma Mevlā görelim n'eyler
11. Hiç kimseye hor bakma incitme gönül yıkma
Sen nefsinle yan çıkma Mevlā görelim n'eyler

13

Ġazel-i Belīġi

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Şol kadar yara durur cismim görünmez yaradan
Yaradan halk eylemiş beñzer vücūdum yaradan
2. Bāliš-i zerkāra baş eğmez cihānda Hüsrevā
Seng-i hāra yeğ gelür rengin hāreden

3. ‘Aşk ile yektâ olup giydim libās-ı vaḥdeti
‘Āriyet bir hırkadır ten üçyüzaltmış paradan
 4. Aramızda yār ile fāş gerekmez ey gönül
İki gözimin biri olursa çıksın aradan
- (7a)
5. Rāzı ol sen de **Belîgî** yime ferdâ guşşasın
Eksik etmez rızkını verir vücaduñ Yaradan

14

Ġazel-i Nesīmī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Nūr-ı çeşm-i ehl-i dilsin hem ḥayāt-ı cāvidān
Hem kelām-ı nāṭıq ey cān hem mekânıñ lā-mekân
2. Şüretin cennet lebiñ Kevşer yüzün nūr-ı duḥān
Her kim içti şol şarābı oldu ḥayy-i cāvidān
3. Aḥsen-i şüret misin yā maẓhar-ı faẓl-ı İlāh
Kim cemālin şem‘ine³⁹ pîr ü cevāndır cān-feşān
4. Vāşıl oldu şol ḥabîbe kim ki buldu dilberi
‘Āşık u ma‘şûk birdir gör kemāl-i ‘āşıkān
5. Benin vechiñdir ey dilber *hüve’r-rahmān*⁴⁰
Ki ruḥsârında yaraşır ki cemālin el-iḥsān
6. Kelāmın daḥi menzildir ḥaṭṭ-ı deḥālin kitābıdır
Okusun cümle ḥāfızlar yüzünden Qur‘ānı’l Furḳān
7. Kaşınla kipriğın zülfün yarar mevzî‘i yeri
Ol *seba‘l-meşān*⁴¹dir ki el-Ḥaḳ oldu aña şaṅ

³⁹ ‘aşkına: ND

⁴⁰ “O, Rahmân'dır.” (Haşr Sûresi 59/22)

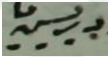
⁴¹ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur‘ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

8. Tâ cemâlin muşhafın gördü Nesîmî ey nigâr
Hâl ü hâttın sırrını ez-faẓl-ı Hâk kıldı beyân

15

Ġazel-i Nesîmî

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Fâil-i muṭlaḳdan artuḳ kimse yoḳdur ara dur
Ger sen idrâk eylemezsen bil ki sendedir ḳuşûr
2. Her kim anıñ biñ belâsın sevdiğinden çekmedi
Geymedi maḥbûb elinden ḥıl' at-ı ' abd-i şekûr
3. Mü' miniñ ḳalbidir ey şâhib-dil Allâhıñ evi
Leyse maḥbûl-i şalâtü'l- ' abd illâ bi'l-ḥuzûr
4. Rûḥ-ı ḳudsîdir Nesîmîniñ sözü ey zinde-dil
Ger Mesîhâdan mâtem kim çalındı şûr

16

Ġazel-i Nesîmî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

1. Yüzün muşhafdır ey rûḥ-ı muşavver
Te' âlâ şânehü Allâhu ekber
 2. Sekiz ḳapısı var cannât-i ' Adniñ
Ḳaşınla ḳirpiğün zülfün mu' anber
- (7b)
3. *Elem neşrah*⁴² saçın *ve's-şems*⁴³ alnıñ⁴⁴
Boyuñ Ṭübâ lebiñdir âb-ı Kevşer

⁴² “(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah Sûresi 94/1)

Peygamber Efendimiz 'in çocukluğunda, yetişkinliğinde ve Miraç'a çıktığı gece göğsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslam'ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sûre de yine böyle bir zamanda Allah Resulü 'nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber'in hem kalbi hem de imanı, Allah'ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

⁴³ Kur'ân-ı Kerim'deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁴⁴ Yüzün: ND

4. ‘Ayān oldu lebiñ ‘aynında şol şu
Ki ğark oldu cihān bahırına yek-ser
5. Teniñ tınıñden oldu halk-ı ervāh
Te‘ālallāh zūlfün pākinde cevher⁴⁵
6. Sücūd eyler ruḥ u zūlfün katında
Ay ile encüm ü ḥurşid-i envār⁴⁶
7. Rumūzun bilmeyen beytü’l ḥarāmıñ
Ne bilsin kim nedir mihrāb u minber
8. Felek ḥüsnünde ḥayrāndır melek māt
Ne deryāsın ne ma‘densin ne gevher
9. Meġer şem‘-i tecellīdir cemālin
Ki nūrundan cihān oldu münevver
10. Ser-ā-ser nūr-ı muṭlaqtır vücūdun
Ne mahiyyetsin ey zāt-ı muṭahher
11. **Nesīmī**nin sözi ḥaḳdı Ḥaḳkı bil
Ki ḥaḳdır kim anıñ dilinde söyler

17

Ġazel-i Seyyid Nesīmī
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Kevşerin ‘aynından akar çeşme-i āb-ı ḥayāt
Zulmetiñ devrānı geṭti aradan gitti memāt
2. Dā‘imā ḥaḳ söylerim hem faẓl-ı ḥaḳdan gelmişim
Ḥaḳ benim ḥaḳ mendedir hem āyāt ile beyyināt
3. Ṭübāyım hem selsebīlim hem benim cennāt u ḥūr
Hem şarābım hem serābım hem şuşuzum hem Fırāt

⁴⁵ zehī pākize-gevher: ND

⁴⁶ hāver: ND

4. Hem benim Mūsāya āteş hem benim ānestü nār
Hem kelimin Ṭūryum⁴⁷ men hem temennayım necāt
5. Genc-i pinhānım bu sırrı men ne pinhān söylerim
Cism ü cānım *kūn fekā*⁴⁸ nım vācibim ile⁴⁹ mümkināt
6. Şem‘iyim hem ‘ālemin şem‘ine hem pervāneyim
Mısr-ı cāmi‘ hem⁵⁰ benim uş ma‘bed ile Şumenāt
7. Hem benim Mūsā-yı ‘İmrān hem benim haḡdan kelām
Hem benim ol la‘l ü mercān şekkerim ķend ü nebāt
8. Hem benim ins ü melek hem Ādem-i Hākī ilen
Bulmuşum hem ‘arş-ı Raḡmān hem cemi‘⁵¹ kā’ināt
(8a)
9. Levḡ-i maḡfūzum ḡurūfum ebcedim men hem hecā
Hem Ḥalīle Ka‘be oldum hem benim şavm ü şalāt
10. Ādemim hem Ādeme kıldım sücūd haḡ emri ile⁵²
Tuṭmadı ol emri şeyṭān-ı la‘īn oldu māt
11. Hem benim ḡaşr ile maḡşer hem benim yevmü’l-ḡisāb
Hem bu yevmin şāḡibi hem olmuşum ehl-i zekāt
12. Mü’minin ḡalbi şafādır hem benim rūḡu’l-ḡuds
Hem şıfātımdan olupdur ‘āleme zāt ü şıfāt
13. Bildi kim sensin **Nesīmī** senden özge yok vücūd
Her yañadan bildi sensin maḡhar-ı envār-ı zāt

⁴⁷ Nūryum: ND

⁴⁸ “Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.” (Bakara Sûresi 2/117)

⁴⁹ Hem: ND

⁵⁰ Uş: ND

⁵¹ cümle oldum: ND

⁵² ez-emr-i hak: ND

18

Ġazel-i Nesīmī Bābā
Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn

1. 'Ummāna düşen⁵³ 'aşk ile dūr-dāneye uğrar
Şükrāne veren cānını cānāneye uğrar
2. Yanmağdan eğer kōrkar isen şem'e yapışma
Şol āteşi gör kim niçe pervāneye uğrar
3. Manşūr gibi cūşa gelip söyler ene'l-hāk
Şol⁵⁴ şūfī-i şāfī ki bu mey-hāneye uğrar
4. Gītmez nazarından dūn ü gün cām-ı şarābı
Her kimse ki şol nergis-i mestāneye uğrar
5. Tesbīh ile seccādeyi bir pula⁵⁵ şatar
Şol şālik-i 'ābid ki bu peymāne uğrar
6. Efsāne şatar 'āşıkā efsūn ile vā'iz
'Āşık kaçan ol kışsa vū efsāneye uğrar
7. Girdi harem-i Ka' beye tahkīki **Nesīmī**
Hannānı tavāf eyler ü mennāneye uğrar

19

Ġazel-i Nesīmī Bābā
Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

1. Āsumān tōnandı atlas giydi zibālar gibi
Yeryüzü tōnandı şāh 'aşkına kemhālar gibi
2. Kimine evlād-ı rüsvāya cān-ı dilden sevmeye
Zerrece yokdur imānı dīni tersālar gibi
3. Muştāfāyı Murtaẓāyı nūr-ı vāhid bilmeyen
Gōnlü gözü kördür ānıñ kalbi 'amālar gibi

⁵³ giren: ND

⁵⁴ Her: ND

⁵⁵ Cur'aya: ND

4. H̄aydārın evlādını cān u dilden medḥ eyleyen
K̄albi ṭolu nūr ile mevc urdu deryālar gibi
 5. Ey **Nesīmī** bir gönülde ḥubb-ı H̄aydār olmasa
Anda çānlar çalınur güyā kilisālar gibi
- (8b)

20

Ġazel-i Selāmī**Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn**

1. Biz bende-i evlād-ı güzīn-i nebevīyiz
Ser-bende-i zer-i silsile-i Muṣṭafavīyiz
2. 'İhda ederiz mūyuna biñ cānımız olsa
Şadık⁵⁶ kuluyuz biz rāh-ı⁵⁷ muḥabetde ḳavīyiz
3. K̄anlar şaçarız hem yoluna āl-i 'Abānīñ⁵⁸
Biz 'āşk-ı çākeriyiz⁵⁹ Murtaẓāvīyiz
4. Şad-pāre olursa tenimiz yine **Selāmī**
Her pāresi söyler vallāhi 'ulvīyiz biz⁶⁰

21

Ġazel-i Fāzıl Tahmis-i Zekī**Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn**

1. Böyledir tā ezeli resm-i sülūk-ı Yesevī
Şühedā mātemini tāzeleyüp her senevī
Ḥasret-i āl-i Muḥammedle yanup gönülüm evi
Şem' i 'aşḳa Ḥüseynīyim 'Alevīyim 'Alevī
Rūḥ-ı a' dāyı yaḳar āteş-i āhım 'alevi

⁵⁶ Kemter: SD⁵⁷ Sıdk-ı: SD⁵⁸ dökeriz ta' ziye-i āli 'Abāya: SD⁵⁹ Mātem-zede-i: SD⁶⁰ 'ulvīyiz 'ulvīyiz: SD

2. Ederim la' neti men nām-ı Yezîdî añıcağ
Teng olur başıma ' âlem o pelîdî añıcağ
Âl-i evlâda olan zulm-i şedîdî añıcağ
Ebr olur âhım o leb-teşne şehîdî añıcağ
Yağdırır bâriş-i la' net be-revânı Emevî
3. Hükûm-i takdîr-i Hudâ kıldı cihânı vâle
' İtidâle düşürüp kimini rāh-ı dâlle
Hâşılı oldu sebep bir nice kıl u kâle
Ne revâ Râfîzî ta' biri muhibb-i âle
Hem Yezîdî olana nisbet sunnî senevî
4. Olur aşâr-ı sirişkimle havâric fenâ
Bir yañadan şerer-i âh-ı dilim berķ-i kazâ
Ederim cümle Yezîdî olanı hemçü hebâ
Kerbelâya irişür şâ'ika-yı âh-ı belâ
Hamdülillâh ki dilim kuvveti Haydar ile kavî
5. İsterisen eğer rāh-ı muhabbetde imtiḥân
Eşk-i çeşmiñ ile gülşen-i medḥin her ân
Durma biçâre **Zekî** it yeridir âh-ı fiğân
Eyledi **Fâzıl** bülbül gibi zâr u giryân
Ol iki gonca-yı ne'şküfte-i bağ-ı Nebevî

(9a)

22

[Murabba' -ı] Ḥazret-i Hünkâr
Fâ' ilâtün Fâ' 'ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Urdu nevbet şubḥ-dem Keyḥüsrev-i ḥârun-men
Ḥayme-i zerrîn sûtunuñ urdu çarḥ-ı ḥâr-ı men
Manzar-ı firûzdan zerre ḥalka tağdı la' l kime
İns ü cinne Süleymân ' arz kıldı ḥâtemin
2. Dîdeden gitdi seyl açıldı çeşm-i dürbîn
Ḥâkiyân urdu yine lâyıķ hevâya âteşin
Çıkdı Nîl ḥoķḳadan bir gevher-i âli-nigîn
Toğdu mihr-i ' âlem-arâ tıldı nûr ile zemîn

3. Seyrim oldu per açub maķşūda kevn ü mekân
Himmet rahşını sürdürdüm tâ be-evc-i âsumân
‘ Âlem-i nâsutdan taşra göründü bir mekân
Sâkinân-ı bî-sükûn ķā’ilân-ı bî-zamân
4. Maḥfelinde ḥalka olmuş bir nice kerrûbiyân
Bir zümür-rûd minber-i ‘ âli kurulmuş der-miyân
Bir mesih-âdem ḥaṭîb ağzında bu ḥaṭṭın
Revân-ı Muştafâdır şadr-ı ‘ âlem rahmetenlil-‘ âlemîn
5. *Sellimû yâ kavminâ şallû ‘alâ⁶¹* ḥayrû’l-verâ
Ellezi yehdi’l-muḍillînâ yâ nure’l-Ḥudâ
Gülbin-i baĝ-ı risâlet bûlbûl-i *ķul innemâ⁶²*
Ḥâkim-i ḥukm ilâhî müfti-i müşkil-küşâ
6. Muḳteda-yı enbiyâ vü pişvâ-yı aşfiyâ
Ḳâḍî-i mesned-nişîn-i bargâh-ı kibriyâ
Sünbûl-i ĝisûları *ve’l-leyf⁶³* ü vechi *ve’ḍ-ḍuḥâ⁶⁴*
Es-şalâtü ve’s-selâmü ey ḥazret-i sultân-ı din

⁶¹ “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.” (Ahzâb Sûresi 33/56)

⁶² “De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım.” (Kehf Sûresi 18/110)

⁶³ Kur’ân-ı Kerim’deki 92. Sûre “Leyl Sûresi” Adını, geceye yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁶⁴ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

7. Tūṭi-i kevşer kelâmı lî me‘ allâhu hûş nazar
*Küntü kenzin*⁶⁵ maḡbahından çekdi hûn-ı mâ-ḡaṭar
 Şadr-ı pâkiñ *elem neşrah*⁶⁶ şürûḡ-ı muḡtaşar
 Nergis-i mekhûl çeşm-i nûr-ı *mâzeḡe’l-başar*⁶⁷
8. Ğonca-i zanbaḡlarınıñ mu‘ cizi *şakḡe’l-kamer*⁶⁸
 Dürr-i lâ aḡfâ şadef aḡzında mânend-i güher
*Kâbe kavseyn*⁶⁹ okun atdıḡın ḡaber verir kaş
 Gösterir müjḡân-ı tîr *kum fe enzir*⁷⁰ ez-kemîn
9. Ḥazret-i Şiddîḡ-ı ekberdir emîr-i yâr-ı ḡâr
 Oldu iḡdâm ‘Ömerle dîn-i Aḡmed aşikâr
 Cem‘ -i Ḳur‘ân etdi ‘Oşmân ḡaldı andan yâdigâr
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyme illâ Zülfikâr*⁷¹

⁶⁵ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoḡlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliḡine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) âyet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoḡlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁶⁶ “(Ey Muhammed) Senin göḡsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah Sûresi 94/1) Peygamber Efendimiz’in çocukluḡunda, yetişkinliḡinde ve Miraç’a çıktığı gece göḡsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslâm’ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sure de yine böyle bir zamanda Allah Resulü’nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber’in hem kalbi hem de imanı, Allah’ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

⁶⁷ “O zaman Sidre’yi kaplayan kaplamıştı. Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” (Necm Sûresi 51/16-17) Hz. Peygamber Miraç’a çıktığı gece Cebrail(a.s) onu Sidretü’l Müntehâ denilen varlık âleminin son noktasına getirmiş ve bundan sonraki yolu Allah Resulü tek başına yürümüştür. (Yılmaz, 1992: 121)

⁶⁸ “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve “Süregelen bir sihirdir” derler.” (Kamer Sûresi 54/1-2) Allah Resulü’nün mübarek eliyle işaret edip ayı ikiye ayırması mucizesi.

⁶⁹ “Onunla (Allah ile Hz. Peygamber) arasındaki mesafe iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.” (Necm Sûresi 53/9) Allah Resulü (sav), Miraç’a çıktığı gece âlemlerin Rabbi olan Allah ile görüşmüş ve Allah onu bir ikram olarak kendisine yaklaştırmıştır. (Yılmaz, 1992: 52)

⁷⁰ “Ey örtünüp bürünen (Peygamber!). Kalk da uyar!” (Müddesir Sûresi 74/1-2)

⁷¹ “Ali gibi yiḡit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiḡi ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduḡu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiḡine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

10. Sâ'ideyn-i 'arşıdır ma'şûm-süvâr
 Hamza-i 'Abbâs 'ammîn Resûl-i kirdigâr
 Âl ü aşhâbına anıñ **Şîriyâ** leyl ü nehâr
 Virdin olsun *riḍvānullāhi 'aleyhim ecma'in*⁷²

(9b)

23

[Muḥammes-i] Ḥazret-i Ḥünkâr Ḥacı Bektâş-ı Velî Pîr-i Celî Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Men dilâ ân-ı kâdîm ü ân içinde bülbülüm
 Ol elest bezminde ki mestân içinde bülbülüm
 Âşiyân-ı tende cân kân içinde bülbülüm
 Derd-mendim dertliyim dermân içinde bülbülüm
 Hem müsellema na' ramızdan zîşân içinde bülbülüm
2. *Men 'aref*⁷³ esrârını gerçi pinhân etmez bilen
 Kâl ile hâl ehli çünkü imtiḥân etmez bilen
*Kellimün nas*⁷⁴ muḳtezâsınca ziyân etmez bilen
 İhtiyâr-ı *kenz-i maḥfî*⁷⁵ siyle 'ayân etmez bilen
 Kuş dilin fehm eyleyen 'irfân içinde bülbülüm
3. Mağz-ı Qur'ân bâb-ı bismillâh imiş gûş eyledim
 'Aql-ı bâb-ı ma' nâ miftâhını gûş eyledim
 Seyr edüb *seb'a'l-meşânî*⁷⁶ bezmini gûş eyledim
 Bâde-i 'aşkı naşîb oldu şükür nûş eyledim
 'İlmü'l-esmâ menem Qur'ân içinde bülbülüm

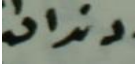
⁷² Allah onlardan razı olsun.

⁷³ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin aciziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

⁷⁴ “İnsanlar, akılları derecesinde konuşurlar.” (Arap Atasözü)

⁷⁵ A.g.e: 91

⁷⁶ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

4. Kuhl-ı ebdân ile açdım ‘ayn-ı dil-binâyı men
Başmışam *innâ hedeynâhu ‘s-sebîle*⁷⁷ pâyı men
Çâr ‘unşur şeş cihetden görmüşem Allâhı men
Seyyidim ta‘lim edüb fehm eyledim esmâyı men
Murtaẓânîñ sırrıyım pirân içinde bülbülüm
5. Tâ‘at-i cümle cihândan el yumağ evvel yudum
Tevbe ederdim derûnum pāsını sildim yudum
Bâ-ḥuşûş mîzân-ı çeşmimden yudum el yudum
Ḥamdülillâh ki ḥayâtî çeşmesinden el yudum
Ṭayyîb vü ṭâhir olan içinde bülbülüm
6. Çünkü **Şirî** rāh-ı Ḥaḳḳa eyleyüb da‘vet-i ‘azîm
Fâtîḥa içre okuyub kenz-i raḥmānū’r-raḥîm
Ḥaḳḳa tefvîz eyleyüb min şerri şeyṭānî’r-racîm
Cennet içre menzîlim hazâ şîrât-ı müstaḳîm
Zâhidâ inkârı ḳo vicdân içinde bülbülüm

24

[Kaşîde-i] Nesîmî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ey şîfâtın baḥr-ı zâtın gevher-i zât-ı Ḥudâ
Ma‘den-i faẓl-ı vücûduñ ey Resûl-i Kibriyâ
 2. ‘Âlemiñ cismi vü cānı senden ötürü oldu bil
Seyyid-i Kevneyn-i ‘âlem yâ Muḥammed Muşṭafâ
- (10a)
3. *Küntü kenzin*⁷⁸ perdesi senden açıldı ‘âleme
Ey⁷⁹ beyānîñ ‘ilmi sensin iş delîl ü reh-nümâ

⁷⁷ “Şüphesiz biz onu (ömür boyu yürüyeceği) yola koyduk. O, bu yolu ya şükrederek ya da nankörlük ederek kat eder.” (İnsan Sûresi 76/3)

⁷⁸ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁷⁹ Bu: ND

4. Şüretin *TāHā*⁸⁰ vü *Yāsīn*⁸¹ ey Resûl-i mu‘ teber
*Ferteķib mâfi’s-semâ*⁸² ey cemâlin *ķul kefâ*⁸³
5. Ey yüzün⁸⁴ *innâ fetahnâ*⁸⁵ ey cemâlin *Fâtihâ*⁸⁶
Ey boyun hem çü tebârek geldi sidrû’l müntehâ
6. *Aķseni taķvīm*⁸⁷ sensin ey *Elem neşrah*⁸⁸ saçın
Ey ruķuñ *şakķa’l-ķamer*⁸⁹ çün toĝdu *şems*⁹⁰ ü’*d-ķuķâ*⁹¹
7. Ma‘ den-i cûd u sehâsın ey velâyet meskeni
*Hel etâ*⁹² şânına geldi yâ ‘ Aliyye’l-Murtażâ
8. Fâtıma ma‘ şûm oluptur hem Hadîce maķremiñ⁹³
Ma‘ den-i faķrû’n-nisâdır menbâ‘ -ı ķayrû’n-nisâ

⁸⁰ Tâhâ Sûresi. Kur’an-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

⁸¹ Yâsin Sûresi. Kur’an-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

⁸² “Göğün açık bir duman getireceği günü bekle” (Duhân Sûresi 44/10)

⁸³ “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (Ankebut Sûresi 29/52)

⁸⁴ Şüretin: ND

⁸⁵ “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih Sûresi 48/1)

⁸⁶ *Ķâf* imiş: ND

⁸⁷ “Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.” (Tîn Sûresi 95/4) İnsan yaratılmışların en şerefli ve en güzeli. Bu hem yaratılış şekliyle hem de Allah’a kul olmaya layık olması sebebiyle böyledir. Öyleyse insanoğlu yaradılışının gereği üzere ahlakı güzel olmak zorundadır. Aksi takdirde ayetteki ifadeyle aşağıların en aşağısına düşürülür. (Yılmaz, 1992: 15)

⁸⁸ “(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah Sûresi 94/1) Peygamber Efendimiz’in çocukluğunda, yetişkinliğinde ve Miraç’a çıktığı gece göğsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslam’ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sure de yine böyle bir zamanda Allah Resulü’nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber’in hem kalbi hem de imanı, Allah’ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

⁸⁹ “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve "Süregelen bir sihirdir" derler.” (Kamer Sûresi 54/1-2) Allah Resulü’nün mübarek eliyle işaret edip ayı ikiye ayırması mucizesi.

⁹⁰ Kur’ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁹¹ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁹² “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaradılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

⁹³ Muhterem: ND

9. Gel bu baħr-i ħayret içre çala gr kim nedir
‘Aşķ elinden ağu idi ol Ĥasan ĥulke’r-rızā
10. Kāfir-i nefsiñ elinden gel oda gir ey göñül
Ger şehīd olmak dilersen n Ĥüseyn-i Kerbelā
11. Ādem-i āl-i ‘abādır şems-i Zeyne’l-‘Ābidīn
Şol Muħammed Bāķırı gr maħrem-i z’l-kibriyā
12. Evvel  āħir hem olardır zāħir  bāṭın olar
Ca’fer-i Şādık v Kāzım hem ‘Ali Msā er-Rızā
13. Ĥsrev-i d mekāndır n Taķī v bā Naķī
Muctebādır muķtedādır muctebādır muķtedā
14. ‘Askerīdir şāħ-ı kevneyn menba’-ı cd u kerem
Ĥccet’l-ķā’im Muħammed Mehdī ol kān-ı vefā
15. Derd-mend oldu vcdum mstemenden sensizin
Kim ki sana nāzır ola bulurum ‘ayn-i şafā
16. n **Nesīmī** maħşerin ĥaşrinden idi Kevşeri
Sırr-ı keşf oldu ķalbi⁹⁴ buldu vaħdet bā-rehā

25

Ėazel-i Seyyid Nesīmī Abdāl Sultān
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Ey mnādī ey mdellil ey nidā-yı *Ṭā* ve *Hā*
Ey ki yetmiş yedi ĥarfın stvāsı⁹⁵ *kāf hā*⁹⁶
2. Şalarıñ vaşfı durur *innā hedeynāhu’s-sebīl*⁹⁷
*Ve’s semāvātī’l-‘ulā’r raħmān ‘ale’l-‘arşı’stevā*⁹⁸

⁹⁴ vcdu: ND

⁹⁵ ihtivāsı: ND

⁹⁶ “Kāf. Hā. Yā. Ayn. Sād.” (Meryem Sresi 19/1)

⁹⁷ “Şüphesiz biz onu (mr boyu yürüyeceği) yola koyduk. O bu yolu ya şükrederek ya da nankörlük ederek kat eder.” (İnsan Sresi 76/3)

⁹⁸ “(Kur’an) yüksek gökleri yaratanın katından peyderpey indirilmiştir. Rahman, arşa kurulmuştur.” (Tāhā Sresi 20/4-5)

3. Raqqı menşûrun kitâbı çün cemâlidir senin
Sûre-i esmâ okudum seyyid-i nûr-ı Hudâ
4. Kirpiğîñ kaşîñ ile zülfüñ baña ümmü'l kitâb
Kim kabûl olmaz şalât ansız demiştir Muştafâ
5. Şâbit oldu cümle eşyâda gözün gün gibi
Kim ihâta⁹⁹ kıldığın çendân demiştir bârhâ
6. Nefha-i 'Îsî durur şîrîn lebiñ rûhu'l-ğuds¹⁰⁰
Câvidân ihyâ kılar cânlar bağışlar bî-riyâ
7. Hûr-ı 'aynîñ şûreti *fî hâzihî cennâti 'Adn*¹⁰¹
Oldu bugün hüsnuñe âyine-i gîti-nümâ
(10b)
8. 'Arza kıldı kâmetiñ *hâzâ şîrât-ı müstaķîm*¹⁰²
Evvel ü âhîr şîfâtıñdır delîl ü reh-nümâ
9. Yevmü'd-dîn oldu ki 'aşıklar bu dîne geldiler
Secde içün hem cemâlinden Nesîmî buldu câ

26

[Kaşîde-i] Aḥmedî Bâbâ
Müstef' ilün Fâ' ilün Müstef' ilün Fâ' ilün

1. Mazhar-ı sırr-ı Hudâ şâh-ı selâmu 'aleyk
Kâşîf-i *ķul innemâ*¹⁰³ şâh-ı selâmu 'aleyk
2. Mâlik-i tîğ-i dü-ser-i pād-şeh-i baḥr u berr
Mâlik-i dürrindedir şâh-ı selâmu 'aleyk
3. Server-i ḥuld-ı berîn sâķî-i mâ-i ma'în
Hem-dem-i rûhu'l-emîn şâh-ı selâmu 'aleyk

⁹⁹ Çün icâbet: ND

¹⁰⁰ emîn: ND

¹⁰¹ "Allah, mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, ebedî olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler vaat etti. Allah'ın rızası ise, bunların hepsinden daha büyüktür. İşte bu büyük başarıdır." (Tevbe Sûresi 9/72)

¹⁰² "Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?" (Yâsin Sûresi 36/61)

¹⁰³ "De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım." (Kehf Sûresi 18/110)

4. Seyr iderim gū-be-gū şerḥ iderim mū-be-mū
Kāşif-i esrār-ı hū şāh-ı selāmu ‘aleyk
5. Raḥmet-i raḥmānsın āyet-i Qur’ānsın
Şūret-i sübhānsın şāh-ı selāmu ‘aleyk
6. Medḥ idüben Muştafā zātınadır lâ-fetā
Şīr-i Hudāsın Hudā şāh-ı selāmu ‘aleyk
7. Māden-i imān diyen server-i ḥuld-ı berīn
Kātil diyü la‘īn şāh-ı selāmu ‘aleyk
8. Bağladı meclisde şaf medḥin ider cenk ü def
Ey dürr-i baḥr-ı necef şāh-ı selāmu ‘aleyk
9. Şehīd ile şehīdeyn¹⁰⁴ ya‘ni Ḥasanla Hüseyin
Oldu bular nūr-ı ‘ayn şāh-ı selāmu ‘aleyk
10. Zīynetle Zeyne’l-‘İbād mübeddi milk-i mi‘ād
Sālik-i şāfi-nihād şāh-ı selāmu ‘aleyk
11. Bākır olupdur imām oldur imāmu’t-tamām
Bende birer ḥās u ‘ām şāh-ı selāmu ‘aleyk
12. Cā‘fer-i Şādık yakīn zīynet-i ḥuld-ı berīn
Hōca-ı sālār-ı dīn şāh-ı selāmu ‘aleyk
13. Mūsā-yı ‘ālī-güher şāḥib-i tāc u kemer
Dīdemize nūrfer şāh-ı selāmu ‘aleyk
14. Şeh ‘Alī Mūsā Rızā şāfi‘-i rûz-ı cezā
Pertev-i nūr-ı Hudā şāh-ı selāmu ‘aleyk
15. Server-i şāh Taḳī ya‘ni imām Naḳī
Her dü-cihān revnāḳı şāh-ı selāmu ‘aleyk
16. ‘Askerī şāḥib-livā ‘ālemde zıll-ı Hudā
Ol ḳamu derde devā şāh-ı selāmu ‘aleyk

¹⁰⁴ Şīr ile şeb-i berīn: SAD

17. Mehdî-i şâhib-zamân mâlik-i milk-i cihân
‘Âlemde rûh-ı revân şâh-ı selâmu ‘aleyk

18. **Ahmedî**nin cânısın dîn ile îmânısın
Server-i sulţânısın şâh-ı selâmu ‘aleyk

(11a)

27

[Kaşîde-i] Ahmed Bâbâ
Müstef’ ilün Fe’ülün Müstef’ ilün Fe’ülün

1. Ol¹⁰⁵ hâce-i dü kevnîñ nâmı ki Muştafâdır
Şallü ‘aleyhi sellem Hâkdan aña ‘atâdır
2. Oldur şefî‘ -i maḥşer zıkrını eyle ezber
Andıkça vir şalavât her derdine devâdır
3. Ol ma‘ den-i dekâyık keşşâf her ḥakâyık
Raḥmet umar ḥalâyık andan ki pişvâdır
4. Şânına geldi raḥmet eylerse nola şefkat
Çün kim şefî‘ -i ümmet maḥbûb-ı kibriyâdır
5. Ger çoğise günâhım andan ne ğam ki şâhım
Maḥşerde ‘özü-i Hudâ hem o seyyidü’l-vâdır
6. Ol şadr-ı bedr-i ‘âlem hem enbiyâya ḥâtem
Ol cümleden mükerrem kim hem-dem-i Hudâdır
7. Dur dedi durdu eflâk dön dedi döndü ḥâlak
Remz-i rumûz-ı levlâk Hâkdan aña ‘atâdır¹⁰⁶
8. Her kim ki anı bilmez yolunda anuñ olmaz
Derdine çâre bulmaz bî-çâre bî-devâdır
9. Her derd-mend-i ‘âşî andan bulur ḥalâşı
Gümrahların devâsı oldur ki reh-nümâdır

¹⁰⁵ Ey: SAD

¹⁰⁶ nidâdır: SAD

10. Biri Ebū-Bekir bil ikincisidir ‘Ömer
Üçüncü yâri ‘Osmân dördüncü Murtaẓadır
 11. Ol mazhar-ı Hudānıñ medhın anuñ kim eyler
Meddāh-ı Murtaẓanın ol faḥr-i enbiyâdır
 12. Hüsn-i Ḥasanda ḥâşıl oldu Hudāya vâşıl
Maḳtul-i zehr-i ḳâtil ḳadri anın ‘alâdır
 13. Ya‘ni Hüseyin-i sulṭân ol nūr-ı şîr-i Yezdân
Ser defter-i şehidân kim şâh-ı Kerbelâdır
 14. Zeyne’l-‘İbâda ğâyet yokdur aña nihâyet
Ol vâriş-i velâyet kim ḥalka-i muḳtedâdır
 15. Pencim imâm Bâkır gün gibi oldu zâhir
Cevr ü cefâya şâbır ol şâhib-i şafâdır
 16. ‘İlm-i ‘amelde ‘âlî maḳşûdı her mevâli
Ya‘ni imâm Ca‘fer kim Şâdık-ı şafâdır
 17. Kâzım-ı imâm-ı şâh-ı dîn yolu pād-şâhı
Bir zerre ḥâk-i râhı ‘aynıña tûtiyâdır
 18. Ol server-i Ḥorāsân oldur imâm-ı sulṭân
Ḥaḳdan ne gelse fermân anda işi Rızâdır
 19. Şâh Taḳîdir ekber oldu Nakî berâber
Gün gibi oldu izhâr âfâka vü şenâdır
- (11b)
20. Ey ṭâlib-i dilâver ol ‘Askerî be-‘asker
Yolunda cân u ser ver kim şâhib-i livâdır
 21. Altında esb-i nuşret önünce peyk-i firşat
Mehdiyi bil ḥaḳîḳat şek itme pişvâdır
 22. **Aḥmed** irişdi ḥâna ḳul oldu ḥândâna
Ziynet viren cihâna ol ḥâtem enbiyâdır

28

[Müseddes-i] Ahmedî ' Abdāl
Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

1. Ey şîr-i Hâk ki ism-i şerifiñdir ' Alî
Kevşer şarâbı şâķisidir kudretiñ¹⁰⁷ eli
Evrâd edindi ismini her mü'mîn ü velî
Süleymāna¹⁰⁸ virdi andığı dem deste-i güli
Yā mazharü'l-' acā' ib 'avnen lenā yā ' Alî
*Ed' ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹⁰⁹
2. Şehr-i ' ulūma kapu olan şāh-ı Murtażā
Zevcū'l-Betūl¹¹⁰ şāķib-i esrār-ı *Hel etā*¹¹¹
Kān-ı seĥā vü ma' den-i ser-i menbā-ı şafā¹¹²
Ĥulķ-ı ĥasen Ĥüseyn ü Ĥasan veche Muşţafā
Yā mazharü'l-' acā' ib 'avnen lenā yā ' Alî
*Ed' ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹³
3. Māh-ı şî' ā şa' şa' -i şems-i zū'l-metin
Baĝ-ı behişte ķāmetdir serv-i tārın
Şeb-būy-ı mūy-ı mendesidir nāme-i ĥākin
Zāt-ı ' alî vü resmi velî ismile Ĥasan
Yā mazharü'l-' acā' ib 'avnen lenā yā ' Alî
*Ed' ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹⁴

¹⁰⁷ Raĥmetiñ: SAD

¹⁰⁸ Selmāna: SAD

¹⁰⁹ Nādi Ali duası. Rivayte göre Hz. Peygamber Uhud savaşında bir hendeĝe düşmüş ve kendisini çıkarması için Hz. Ali'den yardım istemiştir. Sahih kaynaklarda böyle bir olaya rastlanmamıştır. Alevî-Bektaşî inanışında var olan bir durumdur. Bkz. Sarıkaya, S. (1998). Bektâşî-Alevîlerde Bir Duâ: Nâdı Ali. *SDÜ İlähiyat Fakültesi Dergisi*, 5: 17-31

¹¹⁰ Ruh-bezl-i: SAD

¹¹¹ lâ fetā: SAD

¹¹² ĥayā: SAD

¹¹³ A.g.m. : 17-31

¹¹⁴ A.g.m. : 17-31

4. Ol nūr-ı ‘aynı Aḥmed-i Muḥtār-ı bā-şafā
 Ol bād-kār-ı Ḥaydār-ı Kerrār-ı lā-fetā
 Ol durur diyār-ı vaḥdete hādī-i reh-nümā
 Ya‘ ni Ḥüseyn-i şāh-ı şehidān-ı Kerbelā
 Yā mazḥarü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹⁵
5. Nesl-i Resūl ü zübde-i evlād-ı ṭayyibīn
 Deryā-yı ‘ilm ü maḥrem-i sırr-ı güher-yakīn
 Zāt-ı şerifi ḥazret-i sulṭān-ı muttakīn
 İmān u dīne ziynet olan Zeyne’l-‘Ābidīn
 Yā mazḥarü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹⁶
6. Mihr-i münir zerresidir cümle evliyā
 Baḥr-i şehāsi güheridir rūḥ-ı itḳibā
 Ḥāk-i mezārı cevheridir aṣl-ı kimyā
 Bākır ol olursa ismi n’ola ḳadr-i ‘ālā
 Yā mazḥarü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹⁷
7. Ey pād-şāh-ı server-i sulṭān-ı baḥr u ber
 Ḥāk-i rehine cān veresin nice sīm ü zer
 Tāb-ı rūḥından iki cihān doldu nūr u fer
 Zāhir imām-ı Ca‘fer-i Şādıḳdır ol güher
 Yā mazḥarü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹¹⁸
8. ‘İlm-i ‘ulūm ‘alem-i ‘allāme-i ‘alīm
 Bu ḳadar nihāyet medḥine luṭufdur dilim¹¹⁹
 (12a) Şānına nāzil oldu anıñ āyet-i kerim
 Mūsā Kāzım kim oldur anın ḳalbidir selim
 Yā mazḥarü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁰

¹¹⁵ A.g.m. : 17-31

¹¹⁶ A.g.m. : 17-31

¹¹⁷ A.g.m. : 17-31

¹¹⁸ A.g.m. : 17-31

¹¹⁹ ‘amīm: SAD

¹²⁰ A.g.m. : 17-31

9. Şer‘-i nebīde cāmi‘-i ‘aşka imām olan
Evlād içinde tayyib ü tāhir hümām olan
Sulţān olur düğüne tábunda ğılām olan
Mūsā-yı Rızā kim oldur imāmü’l-tamām olan
Yā mazharü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²¹
10. Gümrāh olana luţfila Kevşer tapuñā rāh
Genc-i ğināda kılmayana gece gündüz āh
Raĥm eyle ben belā-keşe ey luţfu çok İlāh¹²²
Ya‘ni Takī ki oldu beķā kişverine şāh
Yā mazharü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²³
11. Vech-i münir şu‘le-i nūr-ı cemālidir
Zülf-i siyāhı mazhar-ı sırr-ı celālidir
Aña muĥabbet eylemeyen kavm-i dālledir
Oldur Nakī ki muttakīdir ĥayrū’l-‘ālidir
Yā mazharü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁴
12. Ey dil cihānda cehd idüben gezme serseri
Eyle ğazānı katl idesin nefis-i güleri
Bilmek dilersen ol şeh-i sulţān-ı serveri
Ĥasan Ĥüseyn de oldur imām oldu ‘Askerī
Yā mazharü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁵
13. Çün vaķt irişdi ğün gibi bir ğün ‘ayān olur
Ķalmaz vücūdu zerrece küfrün nihān olur
İnkār iden tavā‘ifi lākin zebān olur
Ya‘ni imām-ı Mehdī-i şaĥib-zamān olur
Yā mazharü’l-‘acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁶

¹²¹ A.g.m. : 17-31

¹²² Allāh: SAD

¹²³ A.g.m. : 17-31

¹²⁴ A.g.m. : 17-31

¹²⁵ A.g.m. : 17-31

¹²⁶ A.g.m. : 17-31

14. İki cihānda cümlesi şeh-zādedir bular
 Kim bendelikte kalmadı azādedir bular
 Vaḥdet şuyıyla yundu kamu sādedir bular
 ‘İzz-i ḥuzūr ḥazret-i Mevlādadır bular
 Yā mazḥarü’l-‘ acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁷

15. Yā Rab bi-ḥaḳḳı Aḥmed-i Muḥtār ḥaḳḳıçün
 ‘Arş-ı muḥabbetde fer veren envār ḥaḳḳıçün
 Luṭfunla şaḳla Ḥaydar-ı Kerrār ḥaḳḳıçün
 Sürme kapundan **Aḥmedi** dīdār ḥaḳḳıçün
 Yā mazḥarü’l-‘ acā‘ib ‘avnen lenā yā ‘Alī
*Ed‘ūke külli hemmin ü ğammin seyenceli*¹²⁸

29

[Ġazel-i] Nesīmī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Men ol şādık kavlim ki Ca‘ ferīyim
 Ḥaḳīkat söylerim ḥaḳ Ḥayderīyim
 (12b)
2. Ḥasan ḥulḳe’r-rızādır nūr-ı¹²⁹ çeşmim
 Ḥüseyn-i Kerbelānıñ yāverīyim
3. Ki Zeyne’l-‘ Ābidindir ma‘ şum-ı pāk
 Muḥammed Bâkırın ḥaḳ¹³⁰ leşkeriyim
4. İmāmımdır İmām Ca‘ fer-i Şādık
 Şanır münkır beni kim serseriyim
5. Güherdir Mūsā-yı Kāzım ḥaḳīkat
 ‘Alīye bendeyim ḥāş Ca‘ ferīyim¹³¹
6. İmām Taḳīdir şāh ‘ Askerī hem
 Naḳī cānım ğulām-ı ‘ Askeriyim

¹²⁷ A.g.m. : 17-31¹²⁸ A.g.m. : 17-31¹²⁹ cümle: ND¹³⁰ Has: ND¹³¹ ‘Alīyi tanıdım hoş cevheriyim: ND

7. Muḥammed Mehdī çün ḥaḳ ḥucceṭullāh
‘Alīyi¹³² sevmeyenlerden berīyim
8. Neyim¹³³ ben ki olam muḥibb-i evlād
Velī gerçek muḥibler kemteriyim¹³⁴
9. Eğer gül-āb ile biñ yunsa ağzım
Diyebilmen ki Şāhın Ḳanberiyim
10. Hüseyinīyim hem evlād-ı Resūlūñ
Güzīde niḥānīñ ser-defteriyim
11. Ben ne kim olam gerçek cihānda¹³⁵
Velīkin Kanberiniñ çākeriyim
12. Nesīmīyim cihānda ne ğamım var
Ezelden men tüccār-ı Ḥayberīyim¹³⁶

30

[Müseddes-i] Şenāgū

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Sa‘ādet tācı ‘ālemde o şāh-ı pür vefādandır
Ḥaḳīḳatde ḥılāfet pādişāh-ı evliyānıñdır
Cihād-ı ekber-āyin server-i ceyş-i ğazānıñdır
Cemī‘-i feth ü nuşret şāh-ı merdān-ı Ḥudānıñdır
Bu cümle salṭanat şevket-me‘āb lā-fetānıñdır
Bu demler hep bu devranlar ‘Aliyye’l-Murtażānıñdır
2. Ḥabīb-i kibriyānıñ maḥrem-i esrār-ı ‘irfānı
Nedīm-i bezm-i ḥāş ḥazret-i maḥbūb-u sübhānı
‘Ulūm-ı men ledün ‘ilmi ḥunuk şehbāz-ı sulṭānı
Erenler ḥāliyā ol pādişāhıñ ḥayr-ı Rabbānı
Bu cümle salṭanat şevket-me‘āb lā-fetānıñdır
Bu demler hep bu devranlar ‘Aliyye’l-Murtażānıñdır

¹³² Oları: ND¹³³ Kimim: ND¹³⁴ çākeriyim: ND¹³⁵ Ne haddim var şehâ kulum diyem ben: ND¹³⁶ Buhâri rehberiyim: ND

3. Şebāt āl-i evlāda Ḥasan-ı ḥulke’r-rızādandır
 Şerāfet ehl-i imāna Ḥüseyn-i Kerbelādandır
 Tarīkat ehl-i ‘aşka ḥāşılı āl-i ‘abādandır
 Şarāb-ı lā yezālī sāki-i bezm-i beḳādandır
 Bu cümle salṭanat şevket-me‘ āb lā-fetānıdır
 Bu demler hep bu devranlar ‘Aliyye’l-Murtażanıdır
4. Teberrā kıлмаğa her dem bezm-i fermānımız vardır
 Tevellā ehli abdālız ḳavī burhānımız vardır
 Muḥibb-i ḥānedānız biz dem-i devrānımız vardır
 Tesellā-yı ḳulub-ı ehl-i dil sulṭānımız vardır
 Bu cümle salṭanat şevket-me‘ āb lā-fetānıdır
 Bu demler hep bu devranlar ‘Aliyye’l-Murtażanıdır
5. Efendi Zülfiḳār ile nice dem ḳola a‘ dāyı
 Mehābetiyle edüb edüp bende-i şeh-i dildir
 (13a) Nice dem sevmeyem ol zāde-i bī-hemtāyı
 Şenāgū bendesi her dem oḳur yüz beyt-i ğarrāyı
 Bu cümle salṭanat şevket-me‘ āb lā-fetānıdır
 Bu demler hep bu devranlar ‘Aliyye’l-Murtażanıdır

31

[Ġazel-i] Nesīmī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Yā Resūl-i faḥr-ı ‘ālem seyyid ü zāt-ı şifāt
 Baḥr-ı zātın gevherisin hem şifātın ‘ary-ı zāt
2. Ḳuvvet-i zāt-ı ezel dā‘im seniñle müstaḳīm
 Ḥikmet-i dārü’l-ebed ḳā‘im sañadır muḥkemāt
3. Mazḥar-ı sırr-ı ḥaḳāyık maṭla‘-ı nūr-ı ezel
 Ma‘den-i ‘ilm-i deḳāyık menba‘-ı her mu‘cizāt
4. Aḥmed ü Maḥmūd u Ḳāsım şāh-ı sulṭān-ı rusūl
 Kūntū Kenz¹³⁷ in ma‘deni keşf-i ḥall-i müşkilāt

¹³⁷ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”

5. Vaşfını *ve’ş-şems*¹³⁸ ü *ve’n-necm*¹³⁹ ü *tebârek*¹⁴⁰ söyledi
Şânına *TâHâ*¹⁴¹ vü *Yâsîn*¹⁴² geldi hağdan beyyinât
6. Şûretin envârının her zerresi şems ü kamer
Tırra-i ‘anber-feşânın leyletü’l-Îkâdri ü Berât
7. ‘İzz ü iğbâlinden oldu çün terkîb-i cihân
Yer ü gök ins ü melâik aşl u fer‘ u kâ’inât
8. Gevher-i¹⁴³ deryâ-yı ‘aşkıñ kaṭresindendir yakîn
İsm ü resm ü fevķ u dört ṭabâyi‘ şeş cihât
9. Ey muṭaḥḥar geldiğın demde vücûda anadan
Kâfirin deyri yıkıldı titredi Lât ü Menât
10. Yâ şefî‘ ü’l müznibîn raḥm et **Nesîmî**ye bu gün
Hâşılım iki cihândan sensin ey pâkize zât

(Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler.(Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

¹³⁸ Kur’ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

¹³⁹ Kur’ân-ı Kerim’deki 53. Sûre “Necm Sûresi” Adını, yıldızla yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

¹⁴⁰ Mülk Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 67. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu surenin fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

¹⁴¹ Tâhâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

¹⁴² Yâsîn Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

¹⁴³ Cevher: ND

32

[Muḥammes-i] Maḥfi Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ben mevālî meşrebim āl-i ' abādır sevdiğim
*Laḥmüke laḥmî*¹⁴⁴ imām u pişvadır sevdiğim
 Şehr-i ' ilmiñ kapusu müşkil-güşadır sevdiğim
*Küntü kenz*¹⁴⁵ in kenzi sırr-ı *Hel etā*¹⁴⁶ dır sevdiğim
 (13b) Sāḳî-i Kevşer ' Aliyye'l-Murtaẓādır sevdiğim
2. Maḥzen-i ' ilm ü ḥayā hem ma' den-i şıdk u şafā
 Şān-ı ' āli-şānı oldu heza cennātü'l-' ulā
 Yüzü ḥurşid-i münevver çehresi bedrū'd-düçā
 Muṭṭalā' mihr-i velāyet pertev-i nūr-ı Ḥudā
 Ol Ḥasan çeşm-i چراغ-ı Muştafādır sevdiğim
3. Oldum evlād-ı ' Alīniñ şu gibi ' aşkında pāk
 Her biriniñ kıluram derdiyle āh söz-nāk
 Eylerim mātem tuṭub tiğ ile ben sīne-çāk
 Ğam beyābānında olsam teşne-leb ḥükm-i helāk
 O şehid-i ḥaḳ Ḥüseyn-i Kerbelādır sevdiğim
4. Ben mürīd-i āl ü evlādım Yezīdi sevmezim
 Gel beri teslīm-i pīr ol kim ' anīdi sevmezim
 Şimdi mel' un ile Mervān ve Yezīdi sevmezim
 Oḳurum cānına la' netler pelīdi sevmezim
 Her dü ' ālem server-i Zeyne'l-' Abādır sevdiğim

¹⁴⁴ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber'in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

¹⁴⁵ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah'a ulaşacak vesileler araması ve O'na ulaşmasıdır.

¹⁴⁶ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

5. Gönlüm anıñ ğam-ı hicrânıyla maḥzûn eyledim
Ḥasretinden gözlerim yaşını ceyḥûn eyledim
Kerd-i rāhıñ tutiyâ-yı çeşm-i pür-ḥûn eyledim
Rûy-i zerdim cevher-i ‘aşkıyla altûn eyledim
Nâmı Bâkır ḥâk-i pâyi kimyâdır sevdiğim
 6. Secde eyler baş eğüb ruḥsârına günde hilâl
Ḥüsnüne bir gün erişmez mihr-veş anıñ zevâl
Cümle ḥatm olmuşdur Allâh ‘alîm ‘irfân-ı kemâl
İktidâ kıldum gönülden kavline bî-kıl ü kâl
Ca‘ ferû‘ş-Şâdık imâm u muḳtedâdır sevdiğim
 7. Cismine ḥalk-ı cihânıñ oldurur rûḥ-ı revân
Der isem her vechile lâyıḳ aña cân-ı cihân
Keşf-i esrâr eyleyüb verdi ḥaḳâyıḳdan nişân
Ḳudretinden eyledi nice kerâmetler ‘ayân
Mûsâ-yı Kâzım güzîn-i evliyâdır sevdiğim
 8. Ḳaddi gibi yok cihânda böyle bir serv-i sehi
Gülşen-i cennet olupdur dâ’imâ seyrangehi
Ḥûr u ğılmânıñ başında tâcıdır ḥâk-i rehi
Server-i cümle ḥalâyıḳ hem Ḥorâsânıñ şehi
Dîde-i âdem ‘Alî Mûsâ er-Rızâdır sevdiğim
- (14a)
9. Ehl-i re’y olan olur tedbîriniñ şermendesı
Pâdişâhlar dergehinde çâker ü efkendesı
Bende oldum cân u dilden boynu baĒlu bendesı
Ḳullarını şâd eder ğam-gîn iken her ḥandesı
Şeh Taḳî sultân-ı cümle etkıyâdır sevdiğim
 10. Fâtihâdır Muşḥaf-ı ḥüsnünde ḳaşıyla gözü
‘Arş-ı Raḥmân levḥ-i maḥfûz-ı ilâhîdir yüzü
Añlayana ayet-i Ḳur’ândır her bir sözü
Nuṭḳ-ı Ḥaḳdır hem kelâmullâh nâṭıḳdır özü
Ol Naḳî sırr-ı ‘Alîyye’l-Murtażâdır sevdiğim
 11. Enbiyânıñ bihteridir evliyânıñ mihteri
Din yolunda oldur ey dil veren cân u seri
Asitânında sezâ olsa erenler çâkeri
‘Arşa-i ‘aşkıñ ser-âmed ser-firâz u serveri
‘Askerî ser-‘askerî ceyş-i Ḥudâdır sevdiğim

12. Devr-i Mehdîdir erişdi fazl-ı Rabbü'l-‘âlemîn
 Qalması hâlk içinde kibr u buğz u kîn
 Zâhir oldu istivâdan zülfikâr-ı şâh-ı dîn
 Sevdigîn kimdir der isen **Maḥfiyâ** bilgil yakîn
 Şâh-ı ‘âdil Mehdi-i şâhib-livâdır sevdigim

33

[Kaşide-i] Resmî Bâbâ
 Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Ey cemâliñ sûre-i *ve’s-şemsi*¹⁴⁷ alnıñ *ve’d-duḥâ*¹⁴⁸
 Bâ-i bismillah zâtıñ yâ Resûl-i Kibriyâ
2. Haṭṭ u ḥâlin sûre-i *seb‘a’l-meşânî*¹⁴⁹ remz eder
 Nuṭḡ-ı pâkiñ câna cân ḡatdı deḡâniñ *ḡul keḡâ*¹⁵⁰
3. Sırr-ı Aḡmed ‘âlemi vü âdemi mest eyledi
 Baḡr-ı zâtıñ ḡark edipdür ‘âlemi tâbe-serâ
4. Şâniña *levlâk*¹⁵¹ geldi ey *elem neşrah*¹⁵² saçın
 Ḳâ‘inâtın ‘aynı sensin serfirâz-ı enbiyâ
5. Lem‘a ḡüsnüñ durur her zerresi şems ü ḡamer
 Ḳadd-i ra‘ nâniñ geldi sidre’l-müntehâ

¹⁴⁷ Kur’ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

¹⁴⁸ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

¹⁴⁹ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

¹⁵⁰ “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (Ankebut Sûresi 29/52)

¹⁵¹ “Sen olmasaydın, Ben bu felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” (Hadîs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de özellikle naat-ı şeriflerde sıkça kullanılan bir sözdür. (Yılmaz, 1992: 113) Allah, bütün âlemleri Hz. Peygamber’in (sav) hürmetine yarattığını ifade etmektedir.

¹⁵² “(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah Sûresi 94/1) Peygamber Efendimiz’in çocukluğunda, yetişkinliğinde ve Mîraç’a çıktığı gece göğsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslam’ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sure de yine böyle bir zamanda Allah Resulü’nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber’in hem kalbi hem de imanı, Allah’ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

(14b)

6. Tâbi⁶ oldu emrine ins ü melek vaḥṣ u ṭuyūr
Seyyidü'l-kevneyn ʿâlem yâ Muḥammed Muṣṭafâ
7. *Laḥmüke laḥmî*¹⁵³ rumûzu sende oldu müstemi⁶
Yâ Muḥammed Muṣṭafâ vü yâ ʿAliyye'l-Murtażâ
8. *İnnemâ velikumullâh*¹⁵⁴ geldi ḥaḳḳında seniñ
Ḥaydar-ı Kerrâr sensin ma⁶ den-i cûd ü seḥâ
9. Şāniña menzil durur hem *lā fetā illā ʿAlî*¹⁵⁵
Düldül ü seyf-i ḳudret *ve'd-duḥâ*¹⁵⁶ vü *hel etâ*¹⁵⁷
10. Menba⁶ -ı sırr-ı Muḥammeddir Ḥadīce maḥremiñ
Maṭla⁶ -i şemsü'd-duḥâ bedrü'd-dücâ ḥayrû'n-nisâ
11. Genc-i ʿişmet maḥzen-i mesned-nişîn zāt-ı ḳadīm
Sırr-ı Aḥmed pāk-dāmen Fāṭimâ faḥrû'n-nisâ
12. Efḍal-i aḥlāk-ı aḥsen eşref-i nūr-ı Nebî
Hem imām-ı mîlk-i dünyâdır Ḥasan ḥulḳe'r-rızâ
13. Seyr-i fillâh mazḥar-ı Ḥaḳ zātü'l-ʿâlemîn
Nūr-ı Aḥmed sırr-ı Ḥaydar şeh Ḥüseyn-i Kerbelâ

¹⁵³ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

¹⁵⁴ “Sizin dostunuz ancak Allah’tır, Resûlüdür ve Allah’ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mü’minlerdir.” (Mâide Sûresi 5/55)

¹⁵⁵ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

¹⁵⁶ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

¹⁵⁷ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

14. Tayyib ü t̤ahir hem imām šāh Z̤eyne'l-‘Ābidīn
Mef̤har-ı chl-i yakīn hem z̤übde-i āl-i abā
15. Maz̤har-ı H̤aḡ z̤āt-ı pāk hem maḡzen-i sırr-ı ‘Alī
Ma‘den-i ‘ilm-i Muḡammed Bākır ol bedr̤ü’d-dücā
16. Ca‘fer el-Şādıḡ ḡaḡāyık ‘ilminiñ sulṡānıdır
H̤āk-i pāy-i t̤ütiyādır ‘aynıma nūr-ı z̤iyā
17. Ma‘nā-i ‘ilm-i Muḡammed sırrına maḡzen olan
Mūsā-i Kāzım durur ‘aşḡ ehline ‘ayn-ı şafā
18. Nūr-ı sırr-ı *hel etā*¹⁵⁸ hem kāşif-i ‘ilm-i ledün
Nūr-ı z̤āt-ı kibriyādır şeh ‘Alī Mūsā er-Rızā
19. Şāḡibü’l-ḡulḡü’l-‘az̤ımdır mālīk-i sırru’l-ḡadīm
Şeh Muḡammed Muttakī gencine-i ḡār-ı Hudā
20. Hem ‘Alī vü bā-Naḡīdir rehnümāsı mü‘minīñ
Var ise z̤ātında iḡrār eyle aña iḡtidā
21. Ḳābil-i ceyş safderi oldu Ḥasan el-‘Askerī
Nā’il-i seyf-i Hudā hem ol durur şāḡib-livā
22. Devr-i Mehdīdir hidāyet nūru toḡdu ‘āleme
Münkirin inkārına yūf urdu aşḡāb-ı vefā
23. Çār-deh ma‘şūm-ı pāk āl-i abānıñ ḡürmeti
Destḡir ol baña ey kân-ı kerem r̤üz-ı cezā
24. Dil-şikeste haste vü bī-çāre **Resmī** nā-tüvān
Raḡmetiñ ümīd eyler r̤üz-ı maḡşer Rabbenā
(15a)

¹⁵⁸ A.g.e.: 68

34

[Müsebbâ' -ı] Şâfi Bâbâ

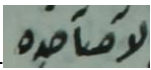
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Hüdâvendâ dîl-i pür-keşân sāmānım edüb tensîk
Benim şîrâze-i hâl-i derûnum eyleme tefrîk
Ki levh-i ' arş üzre bunu hem taḥrîr u hem ta' lîk
Bi-ḥamdillâh bunu ben cān u dîlden eyledim taşdıḳ
Muḥibb-i çâr-ı yârim ben vücûdum şadrıdır Şiddîk
' Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındîk
Ġarâzla söven ' Oşmana Hüdâdan bulmasın tevfiḳ
Yezîd ibn-i Yezîd olsun ' Alîyi eyleyen tefrîk
2. Bi-ḥamdillâh rāh-ı ḍalâletden berîyim ben
Faḳîrim faḳr ile faḥr eylerim çün Ḥaydarîyim ben
Gezer sersam-i ' aşḳ olmuş dilâ bir serserîyim ben
Ki bu faḳr-ı fenâ meydânınıñ şîr-i nerîyim ben
Muḥibb-i çâr-ı yârim ben vücûdum şadrıdır Şiddîk
' Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındîk
Ġarâzla söven ' Oşmana Hüdâdan bulmasın tevfiḳ
Yezîd ibn-i Yezîd olsun ' Alîyi eyleyen tefrîk
3. Ümîdim dem-be-dem şâh-ı şehîd-i Kerbelâdandır
Ruḥ-ı nûr چراغ-ı din Ḥasan ḥulḳe'r-rızâdandır
İmāmım ol keremkânı ' Alîy-i Zeyne'l- ' Abâdandır
O kim nûr-ı Muḥammed Bâḳır ol kân-ı vefâdandır
Muḥibb-i çâr-ı yârim ben vücûdum şadrıdır Şiddîk
' Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındîk
Ġarâzla söven ' Oşmana Hüdâdan bulmasın tevfiḳ
Yezîd ibn-i Yezîd olsun ' Alîyi eyleyen tefrîk
4. İmām-ı Ca' ferü's-Şâdık o kim nûr-u hidâyetdir
İmām-ı Mūsâ Kâzım ğarḳa-i ḥûn-u şehâdetdir
İmām ' Alî Mūsâ er-Rızâ naḳd-i ' Alî şâh-ı velâyetdir
Taḳî ü şeh Naḳî birden daḥî necâbetdir
Muḥibb-i çâr-ı yârim ben vücûdum şadrıdır Şiddîk
' Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındîk
Ġarâzla söven ' Oşmana Hüdâdan bulmasın tevfiḳ
Yezîd ibn-i Yezîd olsun ' Alîyi eyleyen tefrîk

5. Hasan ‘Askerī ol kuṭb-ı cihān hem müttakīdendir
Kul oldum Mehdīye bildim ki evlād-ı Takīdendir
Buları bilmeyen ehl-i teberrā vü şaķīdendir
Sevenler bunları hep ehl-i taķvādan Naķīdendir
Muḥibb-i çār-ı yārim ben vücūdum şadırır Şiddīķ
‘Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındīķ
Ġaraẓla söven ‘Oşmana Ĥudādan bulmasın tevfiķ
Yezīd ibn-i Yezīd olsun ‘Alīyi eyleyen tefriķ
6. Haķīkatde ne ğam ey **Şāfi**-i şeydā saña āḫir
Olursa çok mu ser-ḫayl-i şehīdān-ı beķā āḫir
Şefti‘-i ‘āşī-i ümmet-i Muḥammed Muştafa āḫir
Ki oldu yār-ı mihr-i ‘askerī çün ḥūn bahā āḫir
Muḥibb-i çār-ı yārim ben vücūdum şadırır Şiddīķ
‘Ömerdir çeşmimiñ cānı değil dersem olam zındīķ
Ġaraẓla söven ‘Oşmana Ĥudādan bulmasın tevfiķ
Yezīd ibn-i Yezīd olsun ‘Alīyi eyleyen tefriķ

35

Diğer Ġazel Ḥazret-i Şāfi Bābā
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Mācerā-yı ‘aşkıımı bu çeşm-i giryān söylesün
Keşt-i cism-i nizārım baḫr-ı tufān söylesün
 2. Nuṭķa gelsün yād edüb derd-i derūnum kışşasın
Zīr-i ‘aşkıında olan taşvīr-i peymān söylesün
- (15b)
3. Ben ne ḫācet söyleyim derd-i derūnum ḫālını
Ya Muḥammed Muştafa ya Şāh-ı Merdān söylesün
 4. Şubḫ-ı maḫşer mācerā-yı sīne-i suzānımı
Āl-i vālā-yı şafaķ çāk-i girībān söylesün
 5. Taze bir daę açdı daę-ı sīne-i Eyyūba baķ
Tā kıyāmet sergüzeştım çarḫ-ı devrān söylesün
 6. Ḥālikü’l-aḫlāķ ve ḫalk-ı ḫālikü’l-
Māh-ı tābān ile yek-dil mihr-i raḫşān söylesün

7. Teşne-leb vâdi-i ‘aşkıñda seniñ bî-berg ü bār
Çekdiğim gülberg-i ezhârı gülistân söylesün
8. Şem‘-i baht şâm-ı giribân olduğum
Kabrinden ser çeküb hayl-i şehîdân söylesün
9. N’olduğum zaḥm-ı şehâdet kimseler fark eylemez
Zaḥm-ı tîğ cevri-i bismil-gehde kurbân söylesün
10. Hâlimi ‘arz etmeğe divân-ı Hâḡda ben durub
Yâ Sikender ibn-i Dâvud yâ Süleymân söylesün
11. Künc-i ġamda ḡasretiñle geceler tâ şubḡa dek
Dökdüğüm gözyaşını Ya‘ kub-ı hicrân söylesün
12. Naḡd-i ‘ömrüm şervet şabr u sükûnum bî-ḡarâr
Hem benim yağma eden ol çeşm-i fettân söylesün
13. Sumenât-ı nâr-ı ‘aşkıñla ocağ-ı dâğımı
Ḥande-i çeşm-i çerâğ şâh-ı şîrân söylesün
14. Âteş-i sūz-i derûnum ḡasretim tâ şubḡ-ı ḡaşr
Hem pür pervâne hem şem‘-i şebistân söylesün
15. Dağ olur derd-i derûn-ı Vâmıḡ u Ferhâd hem
Dâsitanım Ḥusrev ü Şîrîn destân söylesün
16. Bir kuru efsânedir kışşa-i Maḡmud u Ayâz
Ser-güzeştım Leylî vü Mecnûn u beyâbân söylesün
17. Kışşa-i Şehnâme-i Firdevsî Tûsî gibi
Rüstem ü İsfendiyâr çarḡ-ı devrân söylesün
18. Bu tarîḡ-i ‘aşḡ içinde çekdiğim derd-i ġamı
Şâfi-i şeydâ ile bu çeşm-i giryân söylesün

36

[Ġazel-i] Nesīmī

Müfte' ilün Müfte' ilün Müfte' ilün Müfte' ilün

1. Dün ü gün fikr iderim¹⁵⁹ nen ki bu pergār nedir
Girdiṣ-i çarḥ-ı felek künbed-i devvār nedir
(16a)
2. Bu toḳuz çarḥ-ı mu' allaḳ neden oldu tertīb
Felek altında ḳamu kevkeb-i seyyār nedir
3. Feleḡiñ aṣlı nedendir meleḡiñ aṣlı¹⁶⁰ neden
Ādemiñ ṣūretine bunca ṭaleb-kār nedir
4. Yel ü ṣu ṭopraḡ u od adı nedendir Ādem
Ādeme secde ḳılup Īblīse inkār neden
5. Mūsā vü Ṭūr nedir Şiblī vü Manṣūr nedir
Ejderhā olan ağaç urgan ile dār nedir
6. Güneṣin ḳuruṣı nedir ṣu' le verir yeryüzüne
Yine bir meṣ' aleden nūr nedir nār nedir
7. Ka' be vü deyr nedir ḡayr nedir seyr nedir
Mescid ü bür-kede vü ḥırḳa vü zünnār nedir
8. Arınıñ¹⁶¹ ṭab' ma baḳ bāl neden zehr neden
Yine bir yerde 'aceb genc nedir mār nedir
9. 'İlm-i Ḳur'ān u ḥadīs ü ḥaber 'aḳl¹⁶² ile ders
Cümle bir ma' nī imiṣ bunca bu tekrār nedir
10. Kim ki bilmez özünü bilmeye pīrlersözünü
Kendi özünü anlamayan cümle güftār nedir
11. Kim ki pervāne-ṣıfat 'aşḳına yanmaz ne bilir
Ne bilir ṣol yine pertev-i envār nedir

¹⁵⁹ Muntazırım: ND

¹⁶⁰ Nesli: ND

¹⁶¹ Bir meges: ND

¹⁶² Va'z: ND

12. Terk evinde sen eger¹⁶³ hem çü **Nesîmî** olasın
Bir gün ola diyesin cübbe vü destâr nedir

37

Ġazel-i Nakşî Bâbâ
Mef' 'ülû Mefâ' ilün Mef' 'ülû Mefâ' ilün

1. Nedir gör sende Cebrâil ki gökden indirüp kırbân
Dilâ ' aqlın durur ol kim seni senden eder iz' ân
 2. Olupdur kaç senin nefsin ki İbrâhîm anı ol dem
Helâk etmişdir cânâ irüp Hakkdan aña ihsân
 3. Gönüldür çünkü İsmâ' il ki bulmuşdur beka mülkün
Fenâdan eş çeküp âhir anı hayy itdi çün Şultân
 4. Gidüp ol dem Halîlinden hicâblar külli ref' oldu
Açıldı bâb-ı rahmet çün göründü şûret-i Rahmân
 5. Vişâl-i Hakk-ı zâtiden sürüp fi'l-cümle ağıyarı
Mekîn oldu çün İbrâhîm özin mahv eyleyüp ol ân
 6. Bulup İsmâ' ili ol kim dilâ milkinde çün temkîn
Edip tevhid-i zât içre edâ-i hizmetin ey cân
- (16b)
7. Görüp vahy oldu çün rûha ki ayrıl iş bu kalbden sen
Ki kırbân olmak ister dil yeter ol gezdi ser-gedân
 8. Bulup dil Yûsufun âhir geçüp taht-ı sa' âdetden
Oturmuş **Nakşiyâ** gel gör olup Mısr-ı dile şultân

38

Ġazel-i Nakşî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Ben kemâl-i ' ârifânın mezheb-i ' irfânıyım
Kâfirin küfrü vü cânâ mü'minin imânıyım

¹⁶³ Gelesin: ND

2. Her ne var arz u semâda halk olan eşyâlarıñ
Aşlım fer' imdir anlar bâtınında cânıyım
3. Genc-i esrâr-ı Hudâyım hem şeff' u'l-müznibîn
Sırr-ı Aḥmeddir özüm çün rahmetin ben kânıyım
4. Bir vücūd-ı bâkıyım kim zâtıma irmez ḥalel
Gerçi kim şûret yüzünden bir binâ-yı fâniyım
5. Zîr-i destinde Hudânın gerçi çokdur kulları
Lîk cânâ Ḥaḳ bilir kim cümleinin şultânıyım
6. Hûri vü ğilmân dilerseñ baña gel kim zâhidâ
Bendedir miftâḥ-ı cennet hem anuñ Rıdvanıyım
7. Ey denî şûret-bîn olma zâḥire kılma nazar
Ḳalbe nâzır olagör kim tâ ezel rûḥâniyım
8. Dürr-i yektâ kim okurlar ' âlem içre **Naḳşiyâ**
Bir şadef ḥâkinde âḥir ben anuñ ' ummâniyım

39

Ġazel-i Naḳşî Bâbâ**Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün**

1. İçmeyen la' l-in şarâbın merd-i meydân olmadı
Düşmeyen zencîr-i ' aşka mest ü ḥayrân olmadı
2. Milk-i Ken' ân içre cânâ bulmayan dil Yûsufun
Çâḥ-ı zulmet içre kaldı Mısra şultân olmadı
3. Çekmeyüp benlik ḥicâbın görmedin mi zâhidâ
Kaldı şirket içre âḥir gitdi insân olmadı
4. Derd-i ' aşkın çaresin gel şorma andan kim dilâ
Defter-i ' uşşâḳ içinde şâḥ-ı Loḳmân olmadı
5. İçmeyen cânân elinden **Naḳşî** kudret câmını
Gelmeyüp bu bezme âḥir kaldı ol cân olmadı

(17a)

40

Ġazel-i Nakṣī Bābā
Mef' ūlū Mefā' ilūn Mef' ūlū Mefā' ilūn

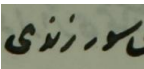
1. Ĥitāb-ı 'allemē'l-esmā'¹⁶⁴ rumūz- sırrı-ı insāndır
 Kitāb-ı nokṭa-i evvel ḥaḳīḳāt ehl-i 'irfāndır
2. Lisān-ı 'ilm-i esrārın o kim fehmi eylemez remzin
 Görünür şüretā insān velī sīretde ḥayvāndır
3. Olar kim rū-yı dil-dārı temāşā itdi her yüzden
 Çeker el ġayrı-ı Ḥaḳdan ol bu ma' na özge seyrāndır
4. Kaçan kim ol kemān-ebrū girer meydān-ı 'ıṣṣā içre
 Sürüp 'uṣṣāḳı ṭob eyler anuñ kim zūlfü çevgāndır
5. Diler bir demde katl eyler ser-ā-ser 'ālemin ḥalkın
 Yazılmaz bir nefes cürmü rızā-yı ḥukm-i şultāndır
6. Binā-yı dest-i kudretdir yıkılmaz bilmiş ol Nakṣī
 Libāsın tāzeler ancaḳ 'aḳıllar bunda ḥayrāndır

41

Ġazel-i Za' ifi Bābā
Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

1. Bu mezāhir kim vücūd-ı muṭlaḳ ızhār eyledi
 Kendidir kim kendine ol 'arz-ı dīdār eyledi
2. Şatdı ḥüsnüñ aldı 'aşḳıñ ara yerde kim yok
 Kendi aldı kendi şatdı gitti bāzār eyledi
3. Kendi iken ma' nīde rāz ene'l-ḥaḳ söyleyen
 Şüretā Mañşūra isnād etdi berdār eyledi

¹⁶⁴ “ Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem'i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

4. Tâlib ü maṭlûb özüyken kendüyi mestûr edüb
Kimini maṭlûb edüb kimin talebkâr eyledi
5. Âdem için halk etmişiken dıraht-ı kendüni
Töhmet isnâd eyleyüb adın günehkâr eyledi
6. Bir dıraht iken haḳîkatde te‘accüb bu yine
Birisiniñ adını gül birini ḥâr eyledi
7. Cümlesi bir nefḥadan peydâ iken ḥikmet nedir
Kiminiñ yerini cennet kiminiñ nâr eyledi
8. ...¹⁶⁵
Bunca eşyâ kim ‘ademden yoğiken vâr eyledi
9. Nicesin ağıyâr iken yâr eyleyüb maḥbûb edüb
Nicesin yâr iken adın anıñ ağıyâr eyledi
10. Biriniñ adını Mûsâ biriniñ Fir‘avn edüb
Kendiniñ emrini yine kendi inkâr eyledi
11. Şatılan şatan özüyken bu ne ma‘nîdir ‘aceb
Özge şûretten gelüb kendin ḥarîdar eyledi
- (17b)
12. Nev-bend gördüğün ân içre bu deñlü şûrişi
Şanma sen ânı tecellîsinde tekrâr eyledi
13. Bu ne ḳudret bu ne ḥikmet bu ne ma‘nîdir görüñ
Âteş-i Nemrûdu İbrâhime gülzâr eyledi
14. Özge bennâdır vücûd-u âdemi yapıdıkda
Ḳubbe-i şeş çâr-i divâr eyledi
15. Kâfirin küfrü zarûri mü‘miniñ imânı hem
Her birin bir bend ile ya‘ni giriftâr eyledi

¹⁶⁵ Müstensih bu beytin olduğu yeri boş bırakmıştır.

16. Ḥamdulillāh ergirüb dār-ı şifā-yı vaḥdete
 Ża'īfī-i biçāre dermān derdine yār eyledi

42

Ġazel-i Şāh Fuzūlī
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Göñül tā var elinde cām-ı mey tesbīhe el urma
 Namāz ehline uyma anlar ile tırma oğurma
2. Eygilüb secdeye şalma ferāğat tācını başdan
 Vuzūdan şu sepüp rāhat yāfusun gözden uçurma
3. Şakın pā-māl olursun būriyā ile¹⁶⁶ mescide girme
 Eger¹⁶⁷ nā-çār gir sen anda minber kimi çok durma
4. Mü'ezzin nālesin alma kulāğa düşme teşvīşe
 Cehennem kapusın açtırma vā' izden ḥaber şorma
5. Cemā' at izdihāmı mescide şalmış kudūretler
 Kudūret üzre luṭf et bir kudūret sende artırma
6. Ḥaṭībīñ şanma şādık mescidin fi' line kavlı eyleme¹⁶⁸
 İmāmın şanma ākil ihtiyārın aña tapşırma
7. **Fuzūlī** behre vermez tā' at-i nākış nedir cehdin
 Kerem kıl zerķi tā' at şūretini ḥadden aşırma

43

[Müseddes-i] Fuzūlī Bābā
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Bāña hicrān belāsı hep bu çarḥ-ı bi-vefānıñdır
 Şefā' at merḥamet şefkat Resūl-i kibriyānıñdır
 'Aṭā u luṭf u baḥşiş ḥāl-ı kevn ü mekānıñdır
 Dilā beyhūde şanma bu sözü bir nüktedānıñdır
 Erenlerden ümīdin kesme himmet evliyānıñdır

¹⁶⁶ tek: FD

¹⁶⁷ Ve ger: FD

¹⁶⁸ vā' izin kavliyle fi' l eyleme: FD

Tevekkül kı1l vişāl-i yār içün vermek Hudānıñdır
(18a)

2. Belā vādisiniñ Mecnūnu oldum bī-ser ü bī-pā
Recāy1 kı1t‘ edüb hicrāndan etmem kimseye şekvā
Olursañ cānı ile t̄alib seni maħrūm ede hāşā
Eğ̄er bāşında ‘aqlıñ var ise ey ‘āşık-ı şeydā
Erenlerden ümīdin kesme himmet evliyānıñdır
Tevekkül kı1l vişāl-i yār içün vermek Hudānıñdır

3. Cefāsından şafā kesb eyle ve sen olma bigāne
Derūnuñ dāğın1 rāzında şakla açma nādana
Çerāğ-ı sīneni yandır getür şevk ile meydāne
Göñül rāh-ı mezelletde eğ̄er düştünse hicrāne
Erenlerden ümīdin kesme himmet evliyānıñdır
Tevekkül kı1l vişāl-i yār içün vermek Hudānıñdır

4. Ğam-ı hicrān beni öldürdü gördüm çāre yok tedbīr
Varub ben bir pīre eyledim aħvāl1mi taķrīr
Fırāk eyyāmınıñ hep sergüzeştin söyledim bir bir
Bu derde yok mudur çāre dedim baña dedi ol-pīr
Erenlerden ümīdin kesme himmet evliyānıñdır
Tevekkül kı1l vişāl-i yār içün vermek Hudānıñdır

5. **Fuzūlī** aldanub qalma cihānıñ ‘izz ü cāhında
Bilürsün çün vefā yoķdur dilā devlet külāhında
Yürü ālūde dāmen ol muħabbet hāk-rāhında
Murāda ermek istersen bu ‘ālem tekye-gāhında
Erenlerden ümīdin kesme himmet evliyānıñdır
Tevekkül kı1l vişāl-i yār içün vermek Hudānıñdır

44

Ğazel-i Aħmedī Bābā Abdāl Mef‘ ūlū Mefā‘ ilū Mefā‘ ilū Fā‘ ilūn

1. Tā kı1ldı tecellī göñül milkine Allāh
Cūş eyledi sīnemde hemān ma‘ rifetullāh¹⁶⁹

¹⁶⁹ masadaķ Allāh: SAD

2. Envār ile ğarķ eyledi bu gün m siv y 
Her ķande n zar eylerisem görünür All h¹⁷⁰
 3. Keŗretde bizim rehberimiz vaŗdet olupdur
Ol ŗeme-i hid yet ide mi hiŗ bizi g mr h
 4. Keŗret bozulup ķalmad  hep cümle bir oldu
Ėayr olmayacak eylemez kimseden iķr h
- (18b)
5. AĞlamak ile g lmek   dirilmek    lmek
Birdir ba a kim oldu yerim seyr ile All h
 6. M s  gibi sen   r-  tecell ye ķ ķars n
G ŗ eyler isen v d -i inemde ilell h
 7. Muŗt c oluben gezme ŗaŗķ n derbeder ey dil
ŗ d ol yürü    lemdekiler er-r zķ  alall h
 8. Bu    lem-i sufl yi ķoyup   ulv ye cehdit
Maķŗ da iriŗ olma bugün himmet-i k t h
 9. Gel M ŗr-  ma   n de   az z olmağa ķaŗd it
C n Y sufina cism  n evin eyleme c h
 10.  almad  hiķ b arada gel bir n zar eyle
Aķ g z n uyar c n  n ey t lib-i All h
 11. N liŗler ider her gice t  ŗub a dek **A med**
ŗevķ ile varır   arŗa ķ ķar  h-  ŗe er-g h

45

Murabba -  A med    Abd l
Mef  l  Mef  il  Mef  il  Fe  l n

1. B lb l gibi   aŗķ ehli fiğ n eylemek olmaz
Esr r-  sözün  alk  bey n eylemek olmaz
Genc ne-i   uŗŗ ka ziy n eylemek olmaz
Ser virmek olur sırr    ay n eylemek olmaz

¹⁷⁰ Ol ŗ h: SAD

2. Hicr âteşine cânımı cânâna yakarsa
Bâzâr-ı ğama şem'e gibi yakıp¹⁷¹ aşarsa
Mıkrâz-ı belâ ile başım dağı keserse
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
 3. Cânâne için hançer-i berrâna düşersem
Dürdâne gibi lücce-i 'ummâna düşersem
Pervâne gibi âteş-i sūzâna düşersem
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
 4. Bülbül gibi ol gönca meni zâr ider olsa
Eyyüb gibi derd ile bîmâr ider olsa
Manşûr gibi zülfüne ber dâr ider olsa
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
 5. Kassâm-ı ezel derd ü belâ kıldı naşîbim
Dil derdine oldur yine 'âlemde tabîbim
Her pâremi eylerse kulağımca habîbim
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
- (19a)
6. Cevr itse nola cânıma maḥbûb-ı zamâne
Dest-i sitemi kıddümi döndürse kemâne
Tîr-i miḥene cânımı eylerse nişâne
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
 7. Seng-i ğam ile âhen-i kalbimi çıkarsa
Kor gibi meni âteş-i sūzâna yakarsa
Cercîs gibi cânımı biñ kerre çıkarsa
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz
 8. Biz nûş ideriz yed-i felek taşını pür-nîm
Hem-dem olamaz bezmimize cām ile cem
Yoğdur sözümüz zîr ü zeber olsa dü 'âlem
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

¹⁷¹ İletüp: SAD

9. Mest eyleyli rūhumuzu bâde-i vaḥdet
Biz ḥâne-i dilde ideriz yâr ile şoḥbet
Müḥr urdu bizim ağzımıza ḥâtem-i ḳudret
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
10. Çün ‘arz-ı cemâl itdi bize luṭfıla ol yâr
Bizden ne umarsın yürü ey zâhid-i hûşyâr
Maḥrem idinüpdür bizi esrârına dil-dâr
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
11. Şûfî bize ta‘n eyleyince olmaz mısın
Gencîne-i ‘uşşâḳa ‘ucb yolu bulmaz mısın
Hiç bilmez mi ne virdin ne almaz mısın
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
12. Zâhid bizi sen âlin hengâmesi mi şandın
Fısk ehli gibi sâkin-i meyḥane mi şandın
Var ağzımızı arama mestâne mi şandın
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
13. Zâhid sözümi ḳışşa- efsâne mi şandın
Dil ḥânesini bir ḳuru virâne mi şandın
Bizden ne umarsın yürü divâne mi şandın
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
14. Mıḳraḫ-ı ğamıñ baġrımı biñ pâre iderse
Tekrar dönüp sūzen-i ğamze ile iderse
Ben râzıyım itsün baña düşmen ne iderse
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz
15. Şol tîr-i müjgân sînemizi¹⁷² çâk ider olsa
Zülfüñ hevesi göñlümü ğam-nâk ider olsa
Ser-tâ-ser ecel yılı beni ḥaḳ ider olsa
Ser virmek olur sırrı ‘ayân eylemek olmaz

¹⁷² cānımız: SAD

(19b)

16. **Ahmed** saç-ı zincirine dīvāne geçersin
 Bezm-i ğama ser-ḥalka-i rindāne geçersin
 Terk-i dil ü cān itmede merdāne geçersin
 Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz

46

Ġazel-i Eşrefoğlu
(8+8) 16’lı Hece Ölçüsü

1. Ben dōst hevāsına düşdüm özge hevā neme gerek
 Başımda dōst sevdası var ğayrı¹⁷³ sevdā neme gerek
2. Ey zāhid dünyā-perest var zūhdünü ‘arz eyleme
 Ben ‘āşık-ı şūrīdeyem zerḳ ü riyā neme gerek
3. Ben dōst yolunda naḳdi hep oynayuben yitdirmişim
 Çün gitdi küllī varlığım ḥavf ü recā neme gerek
4. Ben lāubālī giderem iki cihānı niderem
 Meylim sekiz uçmağa yok pes māsivā neme gerek
5. Ben ezelden mest¹⁷⁴ gelmişem ben tā ebed mest giderim
 Hiç ayılmaz esrūklüğüm zūhd ü taḳvā neme gerek
6. Ben dōstıla peymānımı ezelden¹⁷⁵ ön berkitmişim
 Ben dōstı ‘ayān görmüşüm ḥayāl rü‘yā neme gerek
7. Ben uyḥumu¹⁷⁶ fikr etmezem düş görüp ta‘bır etmezem
 Ben gelmezem ben gitmezem beḳā fenā neme gerek
8. Gerçi şūretde insānam ben sulṭān-ı ins ü cānam
 Ben fāriğ-i cihānam işbu ğavḡā neme gerek
9. Ben **Eşreoğlu Rūmī**yim ben baḳīyem kadīmīyem
 Ben ol mürğ-i lāhūtīyem ‘arz u semā neme gerek

¹⁷³ Daḡı: ERD

¹⁷⁴ Mest-i ezelden: ERD

¹⁷⁵ Elestden: ERD

¹⁷⁶ Uyḥuyu: ERD

47

**Ġazel-i Vîrân ‘ Abdâl
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün**

1. Her ki bildi bunları bir zât-ı Hâķ
Rûşen oldu gözüne mir’at-ı Hâķ
2. Fâtiha ve besmeleniñ ‘ aynıdır
Ûş Muhammed hem ‘ Alî ayât-ı Hâķ
3. Gel berü gel aña birlik remzini
İsmi birdir hem şıfatı zât-ı Hâķ
4. Görmüşem ‘ ayne’l-yakîn şâhiñ yüzün
Verdi çün kim ûş baña fırşât-ı Hâķ
5. Men **Vîrânî** derd-mendem âşikar
Eyledim birlikde ûş işbât-ı Hâķ

48

**Ġazel-i Vîrân ‘ Abdâl
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün**

1. Ey yüzün harf-i bismillâhımız
Şüretiñ Hâķ hatm-i beytullâhımız
2. Kâfi nun perdeyi ref eylediñ
Zâhir oldu *künt ü kenz*¹⁷⁷ullâhımız
(20a)
3. ‘ Ayn-ı zâtıñ lâm bânıñ ma‘ nâsı
Aşikâre gün gibi Allâhımız
4. Hâl-i haţtıñ sûre-i Yâsîndir
Uş *şırâte’l-mustaķîm*¹⁷⁸dir râhımız

¹⁷⁷ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler.(Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

¹⁷⁸ “Bize doğru yolu göster.” (Fâtiha Sûresi 1/6)

5. Ey **Virānī** perdedir eylediğin
Gösterdin gün yüzün ol¹⁷⁹ şāhımız

49

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Haḳḳı bunda görmeyen a‘ mā durur
Her ki gördü zübde-i a‘ lā durur
2. Ġāfıl olma gözün aç ey ehl-i dīn
Ḥaṭṭ-ı zātın ‘ilmü’l-esmā durur
3. *Men ‘aref¹⁸⁰* le nefsinı fehm eyle var
Ol ki bildi vāḳıf-ı mevlā durur
4. İşte her kim bilmedi bu ḥikmeti
Cāhil-i lā-şeydir ol rüsvā durur
5. Ey **Virānī** zülf ü ḳaş u kirpiği
‘Āşık-ı Raḥmān leylete’l-isrā durur

50

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Her ki şirkden arınup ābād olur
Cism pīrlerden anıñ bünyād olur
2. Ol ki ister pīrleri biñ cān ile
Ṭālib iken ‘āḳıbet üstād olur
3. Murtaẓānıñ faḳrına dil vermeyen
Bu ṭarīḳatda biliñ murtād olur

¹⁷⁹ Ey: VD

¹⁸⁰ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadīs-i Kudsī) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

4. Faḳr-ı şāhī her kime mirās ҡalur
Kūh-ı ‘aşḳ içre şehā ferhād olur
5. Ey **Vīrānī** verme dil dünyāya sen
Dil āna dil vermeyen azād olur

51

Ġazel-i Nizāmoġlu
Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Ḥaydar-ı şāh-ı velāyet Murtażāsın yā ‘ Alī
*Laḥmike laḥmī*¹⁸¹ Muḥammed Muṣṭafāsın yā ‘ Alī
 2. Zehrini sükkar yerine nūş eylesin ‘ aşıḳlarıñ
Bir nümāyışda ḥulke’r-rızāsın yā ‘ Alī
 3. Her dem içre ҡana ġarḳ olsun vücūd-ı ķā’ināt
Çün Ḥüseyn-i şāh-ı şehīd-i Kerbelāsın yā ‘ Alī
 4. Ḥalkı irşād eylediñ ey şāh-ı Zeyne’l-‘ Ābidīn
Ehl-i imāna hemān sen muḳtedāsın yā ‘ Alī
- (20b)
5. Զalb-i vāsi‘ olduġıçün adı Bāḳır serverin
Sen Muḥammed ḥaḳḳıçün āl-i ‘ abāsın yā ‘ Alī
 6. Mezhebin ḥaḳdır senin Ca‘ fer desen Ḥaydar desen
Cümle ‘ ālem-i āyine-i ġīt-i nümāsın yā ‘ Alī
 7. Kim bilirsın şāhı emīr-i ‘ Arab şāh-ı ‘ Acem
Bu ne hükümetdir ‘ Ali Mūsā Rızāsın yā ‘ Alī
 8. Ehl-i imānıñ sözü gerçek Muḥameddir Taḳī
Ehl-i ‘ aşḳıñ dilinde sen nūr-ı Ḥudāsın yā ‘ Alī
 9. Meşreb-i pāk-i ‘ Ali şāhım Naḳīdir şüphesiz
Şāf diller şāhısın ehl-i şafāsın yā ‘ Alī

¹⁸¹ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

10. ‘ Askerin serdārıdır şāhım Ḥasen el-‘ Askerī
Allāh Allāh kā’ināta pişvāsın yā ‘ Alī
11. Rūz-ı şeb gözler seni **Seyyid Nizāmoğlu** şāha
Sen Muhammed Mehdī-i şāhib-livāsın yā ‘ Alī

52

Tercī‘ -i Bend Ḥaḳīkat Pınarı Aḥmedī Bābā Ḳaddesallāhu Sırrahū
Mef‘ ūlū Mefā‘ ilū Mefā‘ ilū Fe‘ ūlūn

1. Benlikden eger geçmez isen cān olamazsın
Terk itmez isen küfrünü imān olamazsın
Dil ḥānesini cehd idüben vırme perīye
Ḥıfz itmez isen milke Süleymān olamazsın
Neydügini Ṭūr ile bugün Vādi-i Eymen
Fehm itmez isen Mūsā-yı ‘ İmrān olamazsın
Cehd itmez isen āb-ı ḥayāt içmege ey dil
Hicr āteşine derd ile giryān olamazsın
Vaḥdet gülünü bağ-ı cihāndan deremezsen¹⁸²
Cān gülşenine murğ-ı hoş elḥān olamazsın
Aşdāf-ı ma‘ ānide olan dürr-i yetīme
Mālik olamazsan yūri¹⁸³ ‘ ummān olamazsın
Sormakıla eyā tālib-i Ḥaḳ cān sözün işit
Ser vermez isen şāhib-i meydān olamazsın
Terk itmez isen cismine cānān olamazsın
Dervīş olamazsın yūri sulṭān olamazsın
2. Fehm eyler isen nazarısın zāt ü şafānın¹⁸⁴
İdrāk ide gör menba‘ sını āb-ı ḥayātın
Dil ḥānesini pāk ide gör Ḥaḳḳıñ evidir
Zāhid¹⁸⁵ yūri yüz var ise gerlāt u menātın
Baḫrile öküş baḫr-ı şıfat içre velīkin
İrişmediler ka‘ rine hiç lücce-i zātın
Nefsin seni çün merkeb ide menzil iletmez
Cehd eyle ki bu yolda seniñ nefis ola ātūñ
Nüş eyleyeli cām-ı lebiñ cūr‘ asın ey dost

¹⁸² bulmaz isen bağ-ı cihānda: SAD

¹⁸³ Yine: SAD

¹⁸⁴ cenābın: SAD

¹⁸⁵ tālib: SAD

Hiç lezzeti yokdur bilirim kand-ı nebâtın
 (21a) Zülfünde yüzün görmeğe ey dil taleb edeyim¹⁸⁶
 ‘İyd ola günün hem giceler Kâdr ü Berâtın
 Bil mebd-e’üni ‘ârif isen anla me’âdı
 Zülmet gide pür-nûr ola cümle cihânın
 Terk itmez isen cismini cânân olamazsın
 Dervîş olamazsın yûri sulţân olamazsın

3. Ey dil bula gör cehd ile bir dilber-i hem-dem
 Hem-hâl ola ahvâline hem sırrına mahrem
 Dilşâd oluruz cevrine cânânımızın biz
 Dest-i gamile eyler ise kâmetimiz ham
 Dîvâneleriz zülfî hevâsında habîbiñ
 Birdir bize ‘âlemde bugün şâd ile gam
 Hayrân ola gör şöhetimiz seyr ide Hüsrev
 Rağsan ola hem cânımızın derdiyle Cem
 Mest eyleyeli rûhumuzu bâde-i vahdet
 Bir çöpçe değil ‘aynumuza bu iki ‘âlem
 Yârin rûh-ı ‘indinde gönül dâyne düşdü
 ‘Ayb eylemeñüz dâyne meyl eylese âdem
 ‘Aşk ehline serdâr olayım dersin ey dil
 Derd iste yûri derdine var isteme merhem
 Terk itmez isen cismini cânân olamazsın
 Dervîş olamazsın yûri sulţân olamazsın

4. Aldanma gönül ‘ârifsin fikr ü hayâle
 Tebdîl ide gör firkatini bunda vişâle
 Mağşûduna irişmedi her kim ki cihânda
 Dil virdi ise gaflet ile mülk ile mâla
 Dil şem‘i rağûñ sevki ile yandı tutuşdı
 Pervâne-şîfat bakmadı hiç per ile bâle
 Sîr-âba düşüp gezme şağın der-beder ey dil
 Gel milk-i ma‘ânîye eriş ‘ayn-ı zülâle
 Firkatde şanır şâm u seher zârım¹⁸⁷ işiden
 ‘Âşıkların eğlencesidir âh ile nâle
 Biz rûze-i hicrinde görüp kaşı hilâlin
 Kurbân ideriz cânımızı ‘ıyd-ı vişâle

¹⁸⁶ Et kim: SAD

¹⁸⁷ nâlim: SAD

Mey-hāne-i ‘aşk içre bugün bir büt-i tersā
 Mest itmek için destümüze şundı piyāle
 Terk itmez isen cismini cānān olamazsın
 Dervīş olamazsın yūri sulṭān olamazsın

5. Cānān kaçan ‘işveyle bir nazar eyler
 Yeksān olanı hākile ol dem zeber eyler
 (21b) Hāşīyyet-i ‘aşkıñ şanemā kanlı yaşıımı
 Pāyine nişār etmeğe la‘l ü güher eyler
 Öldürmek ile qor mu qaşın¹⁸⁸ ‘āşıkı cānā
 Maḥşer saçınıñ ince ḥesābı neler eyler
 Gülşende lebūñ sırrını¹⁸⁹ gūş eyledi şebnem
 Yüz goncalar ağzını gülāb ile ter eyler
 Ma‘zūr buyur yoluna cān oynasa **Aḥmed**
 Dervīş olan tuḥfesini mā-ḥazır eyler
 Nāz ile tekellüm idüben baqmaduğūñ qo
 Neyler ise benim cānım ol ğamzeler eyler
 Terk itmez isen cismini cānān olamazsın
 Dervīş olamazsın yūri sulṭān olamazsın

53

Ġazel-i Maṭlabī Bābā

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Genc-i ‘aşkı ister isen dil vīrāne de ara
 Hızır-veş āb-ı ḥayātı zulmet-i tende ara
2. Rāh-ı Ḥaqqā seni irşād eyleyen ma‘nāyı bil
 Adem-i ma‘nā-yı tālīb kāmīl insānda ara
3. Her ḥacerden gevher olmaz ma‘den olmaz her turāb
 Zāhidā gir baḥr-i ‘aşқа dūrri ‘ummānda ara
4. On sekiz biñ ‘ālemi geşt eyleseñ bulmaq muḥāl
 Seni yokdan vār iden Mevlāyı vār sende ara

¹⁸⁸ Gözün: SAD

¹⁸⁹ Zikrini: SAD

5. ‘*Alleme’l-esmā*¹⁹⁰ rumūzun *men ‘aref*¹⁹¹ sırrın eğer
Añlamak şânından ise ehl-i ‘irfānda ara
6. Tālib-i Mevlā olub her kişiden bir himmet al
Ġāfil olma **Maṭlabī** var sırrı Qur’ānda ara

54

Ġazel-i Nesīmī Bābā
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Cā’ d-ı zūlfūn ‘anber-efşān eylemiş
Nāfe-i Ġini perişān eylemiş
 2. Cān u dil her dem nice hūb¹⁹² olmasın
Ġün nigārım zūlfi çevgān eylemiş
 3. Zūlfi şalmış¹⁹³ ruḥ üzre ol şanem
Kāfir-i Ġin kaşd-ı imān eylemiş
 4. ‘Āşıkıñ kanına bandırmış eliñ
Bunca devrānı ki devrān eylemiş
 5. ‘İyd-i ekberdir **Nesīmī**ye bu gün
Cānını ol māha ḳurbān eylemiş
- (22a)

55

Ġazel-i Nesīmī ‘Abdāl
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Şāh senden her ne gelse cāna hoşdur yaḥşidir
Cāvidān-ı ‘ayş içün cānā ne hoşdur yaḥşidir

¹⁹⁰ “Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdaki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şereflişi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

¹⁹¹ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

¹⁹² top: ND

¹⁹³ dağıtmış: ND

2. Ne kadar cev eyleseñ senden gönül hoşnûd olur
Hak bilür incinmezem fermâne hoşdur yahşidir
3. Şeh yolunda ‘aşk ile cân vermeyen merdûd olur
Lâ-cerem meydân erine merdâne hoşdur yahşidir
4. Şoydular çıkardılar başdan ayağa postumu
‘Āşıkam âh eylemem fermâne hoşdur yahşidir
5. Hem şoyun hem şoydurun zâhid benimsiñ deġil
Cümlede eyleneyim pinhâne hoşdur yahşidir
6. Manşûr oldum çün bu gün fâş oldum size
Men ene’l-Hak söylerem irfâne hoşdur yahşidir
7. Ta‘n kılma ey faķih bu **Nesîmî** fażlına
Nitekim ‘âşıklara nişâne hoşdur yahşidir

56

[Murabba‘ -1] Nesîmî Abdâl Şâh
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kudretinden Hak yaratdı kubbe-i zerrîn-nigâr
Kubbenin hem girdişinden oldu bu leyl ü nehâr
Çarh-ı gerdânı anuñ ismiyle döndürdü medâr
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*¹⁹⁴
2. ‘Akl u ‘aşk u nefis ü cân hâzretde idi intizâr
Bir avuç topraġa çün kıldı nazar perverdigâr
Ādemiñ cismi anuñ ismiyle oldu üstüvâr
*Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfiķâr*¹⁹⁵

¹⁹⁴ “Ali gibi yiġit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiġi ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduġu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

¹⁹⁵ A.g.e. : 100

3. Ādeme oldu¹⁹⁶ kerāmet huld u cennātü'n-Na'ım
Cümle aña secde kıldı ğayrū şeytāni'r-racīm
Ādemiñ vechinde yedi haṭṭı yazmışdı qadīm
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār*¹⁹⁷
4. Mancılıkdan Nemrūdun¹⁹⁸ nāra atıldı Halīl
Nārı güzel eyledi ana çün ol Rabb-ı celīl
Bu mübārek ismi gökde yazdı virdi¹⁹⁹ Cebrā' il
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰⁰
5. Eyyūba oldu havāle yedi yıl renc ü belā
Rabbenā söylerdi dā'ım ḥazretinde Rabbenā
Uş bu ismi yād kıldı buldu ol ğamdan necā
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār
(22b)
6. Sāmīr-i Fir'avn için sihr etti bā-izn-i Hudā
Hem nidā Mūsāya geldi şaldı elinden 'aşā
Lā-teḥāfū ḥaqqına geldi bu ism ilen du'ā
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰¹
7. Tā Süleymān nebī oldu cihānda pādişāh
İns ile cinn ü duyūr fermān idi bā-ḥük-m-i şāh
Ḥāteminiñ naqşına yazdı bu ismi ol İlāh
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰²
8. Ḥaqqın emriyle getirdi Cebrā' il Ādem demi
Hem meşāmından üfördü ḥāmil²⁰³ etti Meryemi
'İsānuñ adını²⁰⁴ yād etti boldu ḥuş-demi
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰⁵

¹⁹⁶ verdi: ND

¹⁹⁷ A.g.e. : 100

¹⁹⁸ Nemrūdun mancınığından: ND

¹⁹⁹ geldi nāra urdu: ND

²⁰⁰ A.g.e. : 100

²⁰¹ A.g.e. : 100

²⁰² A.g.e. : 100

²⁰³ kāmīl: ND

²⁰⁴ İsmi: ND

²⁰⁵ A.g.e. : 100

9. Aḥmed ü Maḥmūd u Kāsım çıkđı ber-‘arş-ı mecīd
 Hem Esedullāhı gördü dergāha olmuş mürīd
 Ber-mezīd olsun āna bu ism ü devlet ber-mezīd
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰⁶

10. Dünyāya geldi ‘Alī çün adı oldu şeh-suvār
 Yerler anuñ ismi ile çünkü tuttular qarār
 Hātem anuñ hükmi ile etdi İslām eşkār²⁰⁷
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰⁸

11. Gitti bu hicrān demi geldi çü eyyām-ı bahār
 Şad hezārān murğ-zār açıldı oldu murğ-zār
 Bülbül ü tūṭı vü kumrī söyledi vaşfıñ hezār
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²⁰⁹

12. Ūş²¹⁰ ḥayālinle gönül şehrinde²¹¹ seyrān eylerim
 Ben senin medḥinde şāhımın ḥalkı²¹² ḥayrān eylerim
 Ben **Nesīmī**im şāhıñ vaşfını destān eylerim
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zūlfikār*²¹³

57

Ġazel-i Nesīmī Abdāl Şāh Bābā
 Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Merḥabā ey zāt-ı pākin²¹⁴ gevher-i yek-dānesi
 Şem‘ -i vaḥdettir cemālin *kün fekār*²¹⁵ pervānesi

²⁰⁶ A.g.e. : 100

²⁰⁷ İslām anun ismi ile İslāma geldi iftihār: ND

²⁰⁸ A.g.e. : 100

²⁰⁹ A.g.e. : 100

²¹⁰ Tā: ND

²¹¹ Milkinde: ND

²¹² beni ol şāhımın medhinde: ND

²¹³ A.g.e. : 100

²¹⁴ bahr-ı zātın: ND

²¹⁵ “Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.” (Bakara Sûresi 2/117)

2. Tā-ebed hüsniñ önünde secde-i şükr eylerim
Ey cemâlin Ka‘ besisin *küntü kenzin*²¹⁶ hânesi
3. Her²¹⁷ ki ğavvâş oldu buldu vahdetin baħrında dūr
‘Ālemiñ cismi şadefdir şūretiñ dūr-dānesi
- (23a)
4. Çünkü vīrān göñlüm ey cān mesken oldu ‘aşķına
İstemez ayruķ ‘imāret göñlümüñ vīrānesi
5. Dilberin la‘li ezel bezminde içirmiş bana
Şol meyi kim nüh-felektir kemterin peymānesi
6. Gözlerin sevdā meyinden ‘ālemi mest eyledi
Gör ne meyden esrimişdir nergis-i mestānesi
7. Ey bana müşkīn zülfünden²¹⁸ göñlünü kırtar diyen
Kaŋı²¹⁹ ‘aķıldır selāsilden çıkar dīvānesi
8. Ey bu şeydā göñlümüñ derdin şoran her dem baña
Hālini²²⁰ bildirmez ol ‘aşķıñ oduna yanası
9. ‘Āķiliñ²²¹ efsānesin ķo söyle ‘aşķıñ hālini
‘Āşķıñ sem‘ına girmez²²² ‘āķiliñ²²³ efsānesi
10. Cānımı şükrāne verdim şol nigārın vaşlına
Düşmedi lāyık dirīğa vaşlınıñ şükrānesi

²¹⁶ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsī) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

²¹⁷ Kim: ND

²¹⁸ saçından: ND

²¹⁹ hansı: ND

²²⁰ derdini: ND

²²¹ zâhidin: ND

²²² sığmaz: ND

²²³ zâhidin: ND

11. Buldu la' linden **Nesīmī** çeşme-i āb-ı hayvān²²⁴
Ey Nesīmīniñ hayātı cānınıñ cānānesi

58

Ġazel-i Seyyid Nesīmī Abdāl Sulṭān
Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

1. Dişlerin nazmına dūr-dāne-i gevher dediler
Göricek yüzünü ḥalḳ āyet-i ekber dediler
2. Yazıcaḳ şūretiñi muḥteri' -i naḳş-ı vücūd
Yer ü gök ehli²²⁵ aña rūḥ-ı muşavver dediler
3. Kirpiğinden dilerim gönlümü ḳaşınla gözün
Ḳoymadı bizde anı zūlf-i mu' anber dediler
4. Şordum ervāḥa yüzün vaşfını ḥarfen ḥarfā
Kimseniñ şerḥine gelmez bu gül-i ter dediler
5. La' lini²²⁶ cānlara şordum ki nedendir aşlı
Rūḥ-ı Ḳudsī dem ile zāt-ı²²⁷ muṭahher dediler
6. Gerçi ser-fitne zūlfūñ²²⁸ ḳamerin devrinde
Ḳamerin fitnesi ol ḥāl-i müdevver dediler
7. Ger desem zūlfūñe mürsel ne ' aceb yā ḥādī
Mu' cizāt ehline ḥādī vü peyamber dediler
8. Gerçi zulmete saçın daldır ey fitne delīl
' Āşıḳa şem' -i rūḥuñ nūrunu reh-ber dediler
9. Rūşen oldu yer ü gök mihr-i rūḥuñ şevḳinden²²⁹
Bu cihetten yüzüne nūr-ı²³⁰ münevver dediler

²²⁴ nefha-i Ruhu'l Kudüs: ND

²²⁵ halkı: ND

²²⁶ Lebini: ND

²²⁷ Nūr-ı: ND

²²⁸ saçın: ND

²²⁹ nūrundan: ND

²³⁰ mäh-ı: ND

10. Dediler kand ü şeker la' line yâ Rab ne için
Kevşerin şerbetine kand ile şekker dediler

11. Cennetiñ hamrı lebiñ rāhıdır ol ma' niden
Selsebıl oldu lebiñ adını Kevşer dediler

(23b)

12. Saña güneş gibi ey fitne sücüd eyleyeniñ
Tāl' i ahtâr-ı mes' ud u muzaffer dediler

13. Ey **Nesîmî** nedir ayruk dileğın Hâkdan çün
Oldu²³¹ Hâkdan dilediğın çü müyesser dediler

59

Ġazel-i Nesîmî Abdāl
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

1. Allāh Allāh ne cān u dilbersin
Allāh Allāh ne baħr u gevhersin

2. Selsebıl esriyüp şarābından²³²
‘ Aceb ey cān ne āb-ı Kevşersin

3. Müşk ü ‘ anber saçından utandı
Ey laţif āb-ı tın ne²³³ ‘ anbersin

4. Şûretiñ hüsñ içinde vāhiddir
Sen bu tevḥîd için muḳarrersin

5. Güneş eyler yüzün atında sücüd
Bu cihetden²³⁴ kim andan enversin

6. āmetiñden kıyāmet oldu fāş
Ey ḥişābıñ günü ne maḥşersin

²³¹ Ne ki: ND

²³² Esrimiş dudağından: ND

²³³ Can-fezâ müşk ü tâze: ND

²³⁴ Şol sebebden: ND

7. Qā'im oldu seniñle lem-yezeli
Her ki bildi ki sen ne gevhersin²³⁵
8. Şekerin tadını giderdi lebiñ
Ey adem şerbeni²³⁶ ne şekkersin
9. Gün ü âyı çarha getirdi yüzün²³⁷
Ey oyuncu kamer hōş oynarsın
10. Ey şıyām ehline yüzün oldu 'ıyd
' Arş-ı rahmān u 'ıyd-i ekbersin
11. Muşhafıñ âyeti otuz ikidir
Cāvidān-nāme sen ne deftersin
12. Ey **Nesīmī** cihānı tutdu sözün
' Avniñ Allāh ki şāh-ı kişversin

60

Ġazel-i Keşfi Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Gūş-i dilden diñle vaşfiñ gör ne derler mādiḥūn
Aña kim olmuş meleker nüh felekde mādiḥūn
2. Faḥr-ı ' ālem medḥin eder bu ḥadīş ile anıñ
Küllī mevlūd ile 'l-abā fīhi yaḥliḳūn
3. Lā-fetā vaşfına maḥrem bābühāya mā-şadaḳ
Ebr-i elṭāf ile müstaḡnī olur müstencidūn
4. Aḥter-i ğırs Muḥammed ibn-i yār-ı ğār o
Bu ne ' ālī menzelet eyler te' aḳḳul ' āḳilūn
(24a)
5. Olduğıçün verdi tennūr-ı dil-i āl-i ' abā
Yaḳdılar tennūr-ı nāre anı ḳavm-i ḥāsidūn

²³⁵ cevhersin: ND

²³⁶ Allāh Allāh: ND

²³⁷ rūhun: ND

6. Hamedân-ı Muştafâ ile aña ifk eyleyen
Haşr ola rûy-i siyâhi ile dâ'im kâsidûn
7. Âl ü aşhâb-ı Ahmedi sev cân u dilden **Keşfiyâ**
Kıl muḳaddes anları ' *ammâ yeḳûlû'z-zâlimûn*²³⁸

61

Ġazel-i Ḥaṭâ'î ' Abdâl Şâh
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Bu gün ğam tekye-gâhında fedâ bir cânımız vardır
Gönül ' abdâl-ı ' aşḳ olmuş geliñ ḳurbânımız vardır
2. Evvel birdir âhîr birdir zâhir birdir bâtın birdir
Ki²³⁹ bildik birliğe erdik şükür ' irfânımız vardır
3. Şafıyyullâh Ḥalîlullâh Esedullâh demiş billâh
Bi-ḥamdillâh ki bulardan ḳadîm erkânımız vardır
4. Çemende bülbülü gördüm ' aceb efgân ile söyler
Daḫi sad hâr ile her dem gül-i ḥândânımız vardır
5. Perî peyker melek manzar bize âdem demez ammâ
Dem olur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır
6. Şerâbîñ bezmidir sâḳî serâbîñ la' l reng olmuş
Gönül şişinde pişmiş bir ciğer biryânımız vardır
7. Ḥaṭâ benden ' aṭâ senden ' inâyet eyle ey Bârî²⁴⁰
Kerem ḳıl²⁴¹ cürmümüze bakmaz zira Mennânımız vardır
8. **Ḥaṭâ'î** bendesin etmiş kemâl ü luṭfı çok olan²⁴²
Demişler gelsin ol gedâ aña iḥsânımız vardır

²³⁸ "Sen zalimlerin söylediklerinden üstünsün. Bütün noksan sıfatlardan müenzzehsin." Manasında dua. Ayet ve hadis olarak herhangi bir kaynakta rastlanmamıştır.

²³⁹ Çü: HD

²⁴⁰ güneḥ benden lüṭuf senden: HD

²⁴¹ bizim: HD

²⁴² kerem bâbın küşâd etmiş: HD

62

Ġazel-i Bāsim Bābā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Cānımıñ canānı hūblar serveri şāhım ' Ālī
Kāl' a-i kālbinde mihmānın yüzi māhım ' Ālī
 2. Rūy-ı nūr anıñ görelden kalmadı cismimde tāb
Ser çeküb Mecnūn-şifāt deşt-i belā rāhım ' Ālī
 3. Kışver-i ten pūr ' alevdür ' aşk-ı aḡker sūz ile
Evc-i eflāke ' urūc etdi hemi āhım ' Ālī
 4. Şun' -i kudret zāhir olmuş naḡş-ı taşvīrinde kim
Māh-ı bī-hemtā yaratmış hūsnūñ Allāhım ' Ālī
 5. Men mürīd-i ' aşkıñım vaşlında ismi yā be-dūh
Zikrimizdir her şeb ü vaḡt-i sehergāhım ' Ālī
 6. **Bāsimā** bezm-i elestden cām-ı cem nūş etmişüz
Mest olub bāzār-ı ' aşk sırrından agāhım ' Ālī
- (24b)

63

Ġazel-i Selāmī

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlün

1. Ednā kıluyum faḡr-i Resūlū's-şeqāleyniñ
Ol nūr-ı eḡad-i Aḡmed-i ceddü'l-Ḥasaneyniñ
2. Cān tıḡını ' ūryān ederim cism-i ḡulāfdan
Kānlar şaḡarım fetḡine bedr-ḡanīniñ
3. Nūş eyler isem şāh-ı Ḥasan ' aşkına zehri
Çekmem elimi yoluna baş gitse Ḥüseyniñ
4. Āl-i evlāda bizden²⁴³ selām eyle **Selāmī**
Şād ola daḡı rūḡ-ı şerifi ebeveyniñ

²⁴³ Evlād ile aşḡāba: SD

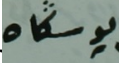
64

Ġazel-i Fuzûlî ‘ Abdâl Şāh
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Öyle ser-mestem ki idrāk etmezem dünyā nedir
Men kimim sākī olan kimdir mey-i şahbā nedir
2. Gerçi cānāndan dil-i şeydā için kām isterem
Şorsa cānān bilmezim kām-ı dil-i şeydā nedir
3. Vuşlat için ‘ aşık-ı müstağnī eyler bir vişāl
‘ Āşıka ma‘ şukdan her dem bu istignā nedir
4. Hikmet-i dünyā vü māfihā bilen ‘ ārif degil
‘ Ārif oldur bilmedi²⁴⁴ dünyā vü māfihā nedir
5. Āh u feryādım **Fuzûlî** eğildüpdür²⁴⁵ ‘ ālemi
Kerbelā-yı ‘ aşkıla hoşnūd isen gavgā nedir

65

Ġazel-i Şādık
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Ġubār-ı şimāhıñ tūtiyā-yı çeşm-i cān olsun
Kurulsun faqr u fahr olsun haşirde sāyebān olsun
2. Şıgınsun mücrimān dest-i dehşet-i hayretten
İlāhī sāye-baḥşā-yı gürüh-ı ‘ āşiyān olsun
3. Siyeh pūşān-ı ḥarīm-i firḳate yā Rab
Demā-dem ber-meṭāf-ı Ka‘ be-i dārü’l-emān olsun
4. Ezelde bārigāh-ı ‘ işmetiñ bir ‘ arş-i ma‘ nādır
İde tā-be-maḥşer -ı ḳudsiyān olsun
5. Hele esrār-ı İlāh-ı maḥrem isteyen **Şādık**
Ferāş-ı cism ü cān olsun muḥibb-i ḥānedān olsun

²⁴⁴ bilmeye: FD

²⁴⁵ İncidüpdür: FD

66

Ġazel-i Aḥmed Bābā
Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

1. Güلزârında ḥaṭṭ-ı yâr okutur
*Tûlicü’l-leyli fî’n-nehâr*²⁴⁶ okunur

2. Yâr-ı çehremde kâtib-i eşkim
Kışşadır zer-nigâr okunur

3. ‘Alî ḥaḳḳı ḥayâl-i zülf-i nigâr
Levh-i sînemde Zülfiḳâr okunur

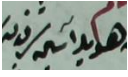
(25a)

67

[Muḥammes-i] Cemālî Baba
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ey yüzü *innâ fetahna*²⁴⁷ ey şeh-i milk-i ‘adem
Ey saçı *velleyli izâ yağşâ*²⁴⁸ cemâl-i muḥterem
Hel etâ şânında geldi ey şehâ cûd u²⁴⁹ hımem
*Laḥmike laḥmî*²⁵⁰ buyurdu saña ol şâh-ı imam²⁵¹
Yâ ‘Ali yâ bârî-i intizâl *ve’l-nûn*²⁵² kalem

2. Zât-ı pâkiñdir şeş tarafdān münezzeh şüphesiz

Cümle eşyâdan şüphesiz

Zülfikârın kıldı deryâ-yı Neceftir şüphesiz

Raḥmeti selefden şüphesiz

Yâ ‘Ali yâ Murtaza yâ server-i kân-ı kerem

²⁴⁶ “Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın...” (Bakara Sûresi 3/27)

²⁴⁷ “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih Sûresi 48/1)

²⁴⁸ “(Karanlığı ile etrafı) bürüyüp örttüğü zaman geceye (yemin olsun)” (Leyl Sûresi 92/1)

²⁴⁹ şâh-ı emîr-i: CBD

²⁵⁰ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

²⁵¹ ‘âlem: CBD

²⁵² “Nûn. Kaleme ve (kalem tutanların) yazdıklarına andolsun ki...” (Kalem Sûresi 68/1)

3. Şol şıfât-ı zâtınıñ kimler olupdur mazharı
Bildiler seri saña bende olanlar ekseri
Ben muhibb-i Hayderiyem hem muhibb-i Kanberî
Senden aldı çünkü Selmân gonçe-i sünbül teri
Yâ ‘Ali şâhib-i Düldül-süvâr-ı muhteşem
4. Âli evlâdı kâmil-i sırrını izhâr eyleme
Yek-vücûdu oldun cenâb-ı Ahmed-i Muhtâr ile
La‘net olsun²⁵³ kim seni tefriķ ide ol yâr ile
Gel kabûl it bu **Cemâlî** çâkeri bey‘ât ile²⁵⁴
Yâ ‘Ali yâ ehl-i beyt-i hâdi-i râh-ı imem

68

[Muhammes-i] Taḥsîn Bâbâ
Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fe‘ûlûn

1. Kâdrim ola berter şeref-nâd-ı ‘Alîden
Nuşret bulayım dem-be-dem imdâd-ı ‘Alîden
Meydân-ı muhabbetdeki feryâd-ı ‘Alîden
Dü dîde-i Zehrâ iki şehzâd-ı ‘Alîden
Yâ Rab beni dūr eyleme evlâd-ı ‘Alîden
2. Hâk-i der-i vâlâları iksir-i ḥaķîkat
Raḥsûde olan ‘âşık-ı şûrîde ne devlet
Anlardan olur ‘âlem-âsâda ‘inâyet
Her bendesi şâhân-ı felek-mertebe elbet
Yâ Rab beni dūr eyleme evlâd-ı ‘Alîden
3. Âḥir bu ḥarâbâta gelür lerziş-i vîrân
İşkeste olur câmları rind-i perîşân
Her teşneniñ elbetde ḥımârın çeker insân
Ol dâd-ı sited mecma‘ına vardığımız ân
Yâ Rab beni dūr eyleme evlâd-ı ‘Alîden

²⁵³ Münkire yuh: CBD

²⁵⁴ Kayd-ı defter kıl Cemâlî yarını ikrâr ile: CBD

4. Bende ideli cân u dili âl-i ‘abāya
 H̱am-geşte-i ta‘zīm olamam çarḥ-ı dutāya
 (25b) Meyl eyleyemem kevkebe-i dār-ı fenāya
 Besdir baña dünyāda vü ‘uḡbāda bu pāye
 Yā Rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘Alīden
5. Evṣāf-ı ‘Alī oldu benim ma‘den-i kânım
 Evlād-ı ciğer-pāresidir cân u cenānım
Tahsîn dil-i erbāb-ı ḥaḳīkatde mekânım
 Bu fermān-ı şerīf oldu benim vird-i zebānım
 Yā Rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘Alīden

69

Ġazel-i Vīrān ‘Abdāl
 Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Biḥamdillāh şenā-gūyum elimde defterim vardır
 Dilimde *lā fetā illā*²⁵⁵ ‘Alīyyü’l-ekberim vardır
2. Bugün mest-i ḥarārātım elimde cur‘a-i bāḳı²⁵⁶
 İçip nūş eyledim anı ‘Alīden Kevşerim vardır
3. Fenā vü fahrı fi’llāhım ferāḡat rāhına girdim
 Şükür minnet ‘Alī gibi önümde rehberim vardır
4. Ne ḡam ḡuşşa ḥavāricden dilā bir zerre ḥavfım²⁵⁷ yok
 İki ‘ālemde billāhī benim bir Ḥaydarım vardır
5. Ḥasan şāhım Ḥüseynim var imāmım ‘Ābidīn Bāḳır
 Ḥaḳāyık ‘ilmine hādī ḥaḳīkat Ca‘ferim vardır

²⁵⁵ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

²⁵⁶ sākī: VD

²⁵⁷ Şüphem: VD

6. İmām Kāzım Rızādandır Taķī dīnim Naķī şāhım²⁵⁸
Temāmet elli biñ nāci güzīde ‘ Askerim vardır
7. Muḥammed Mehdīniñ cānā yolunda cān fedā ettim²⁵⁹
Muḥaķķaķ cānıma minnet göñülde isteğim vardır
8. Yezīdler zaḥm-nāk oldu ‘ aşıķlar ‘ aşķ-ı pāk oldu
Bu cismim cümle ḥāk oldu içimde cevherim²⁶⁰ vardır
9. **Virānī**yem biliñ cānım fedādır āl-i evlāda
Münāfıķ boynun urmağā elimde ḥaņçerim vardır

70

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

1. ‘ Alīdir ‘ ālemü’l-ğaybıñ şıfātı
‘ Alīdir cümleñiñ vechinde zātı
 2. ‘ Alī kıldı ‘ ayān ma‘ nā-yı berātı
‘ Alī fetḥ eyledi her müşkilātı
 3. ‘ Alī bünyād idüpdur ey birāder
Ḳamu şeyde görünen şeş-cihātı
 4. ‘ Alīdir vār iden ey cān-ı ‘ ālem
Ser-ā-ser vār olan bu kā’inātı
- (26a)
5. ‘ Alīyi sevmek imiş ey **Virānī**
Ḳamu ‘ aşıķların şavm u şalātı

71

Ġazel-i Nazīfī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Şevķine sāķī demine bāde-i aḥmer çekeriz
Şerbet-i sükker femine alma enver çekeriz

²⁵⁸ imān: VD

²⁵⁹ sengsār olmak: VD

²⁶⁰ Gevherim: VD

2. ‘ Āşık-ı dildâreleriz hâtır-ı nâ-şâdeleriz
Bir bölük üftâdeleriz hâneyle dilber çekeriz
3. Mest ü harâbız ezeli dilde muhabbet sezeli
Bezmimize şu güzeli kendüsi ister çekeriz
4. Dilde arâm etmeğiçün halka nizâm etmeğiçün
Hübları râm etmeğiçün virdimiz ezber çekeriz
5. Çok ni‘ metdir ezeli Hudâ verdi lem yezeli
Beslemeğe her güzeli şofra-i Kânber çekeriz
6. ‘ Aşkına pür-fend olanın Yâsuf mânend olanın
Merd-i hüner-mend olanın altına ‘ Aşkar çekeriz
7. Biz güzelin ‘ âşıkıyuz vuşlatının lâyıkıyuz
Ehl-i diliñ şâdıkıyuz uğruna cân-ı ser çekeriz
8. Dilberin ahenkine biz imrenirüz rengine biz
Düşmenlerin cengine biz tîğ-ı be-cevher çekeriz
9. Mest-i meyân dest-i miyân erlerimiz hest-i meyân
Elf-i nemed-püş miyân sikke-i Haydar çekeriz
10. Bakma **Nazîfî** siteme şabr idegör bu eleme
Çâre bu derde def’ i ğama bir dolu sāğar çekeriz

72

**Kaygusuz Sultân Efendimiz Ğazel-i Bî-bedelidir
(8+8) 16’lı Hece Ölçüsü**

1. Evliyâyâ eğri bakma kevn ü mekân elindedir
Milke hükmü süren ol iki cihân elindedir
2. Sen ânı şöyle şanursın sencileyin bir âdemdir
Evliyânın sırrı vardır kenz-i ‘ ayân elindedir
3. Hâk anı bunda gönderdi kullarına irşâd için
İstedğin irşâd eder qahr u ihsân elindedir

4. Hâk dâ'ima şıfâtıyla tecellî eylemiş aña
Varlığı hâk varlığıdır emr-i sübhân elindedir
5. **Kaygusuz Sultân** bu 'Alî añladım okudum bildim
Şimdi bu 'âlemiñ hükümü kâmil insân elindedir

73

[Müseddes-i] Vîrân ' Abdâl Şâh Sultân
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Zâhir oldu çün bize dil-i vaḥdet âşikâr
Ḥatt-ı zâtında yazılmış anı gördüğün satır-ı çâr
(26b) Zî-mürekkeb zî-ķalem zî-kâtib-i perverdigâr
Zî-ķelâm vaḥy-i menzil nâm-ı Ḥaydarı dâr-bâr
Oku bu ismi dilerseñ olmaya şekliñ ḥumâr
*Lâ fetâ illâ 'Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶¹
2. Kün kelâmı çünki ruşen oldu 'âleme
Feth ü nuşret verdi ol dem ins ü cinn ü âdeme
Hem Süleymân Nebî yazmışdı mühr-i ḥâteme
Düşdü çünki bu ism ile batn-ı Meryeme
Bu cevâb-ı şâfiye zinhâr u zinhâr lâ deme
*Lâ fetâ illâ 'Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶²
3. Levḥ-i maḥfûzu kaçan gördü Muḥammed Muştafâ
Dört satır gördü yazılmış anda maḥbûb-ı Ḥudâ
Biri sebz vü biri sürh biri aķ biri ķarâ
Okuyub cân ile dilden dediğim yâ Rabbenâ
Evvel ü âḥir çü sende zâhir oldu dü-serâ
*Lâ fetâ illâ 'Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶³

²⁶¹ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiğİ ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

²⁶² A.g.e.: 100

²⁶³ A.g.e.: 100

4. İşbu dört satırın içinde dört hurûf kıldı nihân
Dört hurûf on iki nokta konulmuşdur hemân
Her birisi bir kitâbın ismini kılar beyân
Lâ fetâ şehrine gel gör on iki nokta ‘ayân
Bil ‘Alîniñ âlini qaldır derûnuñdan gümân
*Lâ fetâ illâ ‘Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶⁴
5. Şeh Hasan Şâh Şehîdeyn yüzüdür bu şems ü mâh
Rû-nigûn eyle tecellî añla bil kimdir İlâh
Girdiler sen olmayasın dü cihânda rû siyâh
Dediğim işit tut kulağın men saña bir toğru râh
‘Âbid ü Bâkır duru mü‘minlere puşt ü penâh
*Lâ fetâ illâ ‘Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶⁵
6. Ca‘fer ü Kâzım Rızâdan isteyen imân ü dîn
Kaţ‘ ider maşşûdunu fâni cihândan ol yakîn
Şâh Taķi vü Şeh Naķidir ‘Askerî rûhü’l-emîn
Mehdi oldu hücetü’l-kayyûm imâmü’l-müttekîn
İsm-i a‘zâmdır bu sırrı oku ol ehl-i yakîn
*Lâ fetâ illâ ‘Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶⁶
7. Ey **Vîrânî** çârdeh-i ma‘şûm düvâzde imâm
Tutdu ‘âlem-i emri birdir ser-be-ser böyle nizâm
Kes ümîdin dünyânın sevdâsını kaţ‘ et tamâm
Şad-selâm olsun ‘Alîniñ ân hem şad-selâm
Her nefesde zıkr ü fikrin bu kelâm olsun müdâm
*Lâ fetâ illâ ‘Alî Lâ seyfe illâ Zülfikâr*²⁶⁷

(27a)

74

Ġazel-i Vîrân ‘Abdâl

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Eyâ mü‘mîn kulaķ tut kim diyem²⁶⁸ bir na‘t Haydardan
İçem dersen eğer tahķik velâyet dest-i Kevşerden

²⁶⁴ A.g.e.: 100²⁶⁵ A.g.e.: 100²⁶⁶ A.g.e.: 100²⁶⁷ A.g.e.: 100²⁶⁸ edem

2. ‘Alīyi ger bilem dersen eriş bir ehl-i ‘irfāna
Şaķın ey ṯalib-i vaħdet yüzün döndürme rehberden
3. ‘Alī bābında ol s̱ā’il ol diler sen maķşūda ermek
Özün dūr eyleme hergiz murādın iste ol derdden
4. ‘Alīdir zāhirin zāhid tecellī ettirir her dem
Tuğra-i şems-i münevverdir mu‘ayyen burc-ı hāverden
5. ‘Alīdir m̱āh-ı nev der-şeb hem ‘ālem ẕiyā gördü
‘Aceb ẖüsn-i ‘aceb mir’at görünür geçip taħayyürden
6. ‘Alīdir eyleyen ṟüşen cihānı ḇāṭın u zāhir
Cüdā görme bu eşyāyı velāyet-i nūr-ı enverden
7. ‘Alīyi sevmeyenden sen şaķıngil isteme mürvet
Kaçan ol ki şuşuz içe şuyu sen seng-i mermerden
8. ‘Alī evlādıdır şāhib-sehāvet dü serā içre
Murādın iste anlardan ere şebbir-i şebberden
9. ‘Alī Ẕeyne’l-‘Abā Bāķır yolunda ẖākpāy ol kim
Kemāle ermek istersen kemāl-i ‘ilm-i Ca‘ferden
10. ‘Alī nesli durur Kāzım Rızā şāhım Taķīyullāh
Bular rāhında ‘āşıklar geçer nice nice serden
11. ‘Alīdir çün Naķī nāci olan mü‘minlere hādī
Eger mü‘min isen sen de şaķın çıkma bu ‘Askerden
12. ‘Alī Aħmed Muħammeddir muħaķķaķ Mehdī-i devrān
Beyāndır sırr-ı te’vilden kebīr-i cümle defterden
13. ‘Alīdendir **Virānī**niñ ümīdi ḇāṭın u zāhir
Anı dūr eymeye hergiz özü şāh-ı Qanberden

75

[Kaşide-i] Virân ‘ Abdāl Şāh Sultān
Mef’ ūlū Fā’ ilātūn Mef’ ūlū Fā’ ilātūn

1. Ey ümmet-i Muḥammed ol āl-i yār-i merdān
Ḥasan yolunda cān vergil bulasın sen imān
2. Eyle dem-ā-dem ey cān ehl-i ḥasūda la’ net
La’ net aña ki her dem oldu Ḥüseyne düşmān
3. Zeyne’l-‘ Abā vü Bākır hem Ca’ fer yolunda
Dönerleri şorarsan dōrttür birisi Nu’ mān
4. Kāzım Rızā Taḳīdir mü’ minlerin imāmı
Gel bende-i ‘ Alī ol olma Yezīd ü Mervān
5. Şāhı ‘ Alī Naḳīdir nācilerin ḥāḳīḳat
Sen ḥaḳḳı Ḥaḳdan iste ḥaḳdır delīl ü bürhān
6. ‘ Askerī İmām-ı Mehdī geldi vü gitdi şad-bār
Görmez gözü ḥasūdun hem bilmez anı nādān
(27b)
7. Ey Mehdīniñ ğulāmı ol ‘ Askerīye bende
Tā ki Naḳīden ersin sana luṭfla saña iḥsān
8. Mu’ ciz-nümā Naḳīdir müşkil-küşā ‘ Alīdir
Mūsā Rızā elinde te’vīl-i cümle Ḳur’ ān
9. Kāzım İmām-ı Ca’ fer Bākır İmām-ı ‘ Ābid
Uş dōrdü dōrt kitābıñ bil aşlı budur ey cān
10. Şāh-ı şehīde ermek farz oldu mü’ mināna
Tā kim bular anda vech-i Ḥasanda Raḥmān

11. *Ḳālū belā*²⁶⁹ da ‘ālem āl-i ‘Aliden izhār
Oldu bilen bilüpdür yoktur bu sırda noḡṣān
12. Ey ‘āşık-ı Ḥudā bil Aḥmed ‘Alī Muḥammed
Vallāh ‘Ali vü Aḥmed birlikte cümle yeksān
13. Verdi Ḥasana zehri o Muāviye ol ḥāricī
Ḳatl eyledi Ḥüseyni Şimr ü Yezīd ü Mervān
14. Yetmiş iki pāre oldu Zeyne’l-‘Abā ḥaḳīḳat
Bāḳırdan oḳu ‘ilmi tā kim bulasın ‘irfān
15. Gel şūfī Ca‘ferī ol şāfī olam dersen
Sen Kāzımın yüzünde heft āyet oḳu Furḳān²⁷⁰
16. Sen derdine devānı Mūsā Rızādan iste
Tā sen²⁷¹ bulasın cehliñ derdine ide dermān
17. Sulṭān Taḳī geldi her ‘ilmde hūner-menddir
Billāhi Naḳīdendir hem āyin ü hem erkān
18. Şeh ‘Askerīden oldu Mehdī-i emīnullāh
Ḳaşd etti münāfıḳlar ol ḳıldı özün pinhān
19. Ey dil yine vaşf eyle ol şāh-ı velāyetten
Ḥasan Ḥüseynin medḥiñ eyle yürü ḥāndān
20. Hem Zeyne’l-‘Abā Bāḳır u Ca‘ferin yoluna cānıñ
Ger ‘āşık isen terk et ḳurbān ola gör ḳurbān

²⁶⁹ “Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler.” (A’raf Sûresi 7/172)

Allah tüm ruhları yaratıp “elest meclisinde” topladı ve onlara kendini Rab olarak tanıttı. Ruhlar da bu olaya şahit olup bunu tasdik eylediler. Dolayısıyla “kālū belā” bir başlangıç kabul edilir ve “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusunun cevabı niteliğindedir. Edebiyatımızda “elest meclisi, bezm-i elest, ahd-i elest, belâ, kâlū belâ” gibi kavramlarla sıkça kullanılagelmiştir. (Yılmaz, 1992: 28)

²⁷⁰ Kur‘ân: VD

²⁷¹ ki: VD

21. Kāzımla Rızā mihrin cān ü dile berkit kim²⁷²
Her müşkilini başıñ edesin tā kim āsān

22. Ol şāh-ı Taķī sırrı ey şāfi Naķī oldu
‘ Askerīniñ her işine emrine olur fermān

23. Mehdī-i hidāyettir ol şāh-ı velāyettir
Bu künbed-i hāzrāyı pergāle çeken sulţān

24. Men bende-i evlādım dört hārf ile icādım
Dört hārf üçer nokta faẓl-ı ebedī Yezdān

25. Men bendesiniñ ismiñ **Virānī** dedi Ḥayder
Cismimde Muḥammed cān cānımda ‘ Alī cānān
(28a)

76

Ġazel-i Murād ‘ Abdāl
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ol Ḥudāniñ menba‘ -ı esrārıdır Bektāşiler
Şāh-ı ‘ Aliyye’l-Murtaẓāniñ yāridir Bektāşiler
2. Pes olub siyāh ‘ ālem her biri bir kūşede
Mest ü medhūş ‘ ayār-ı nihārıdır Bektāşiler
3. Hem maḥrem erişince cem‘ olurlar vaḥdete
Şeh Ḥüseyn-i Kerbelā aşārıdır Bektāşiler
4. Nūş iderler zehri oldum çün imāmeyn ‘ aşķına
Zāhida bu rāh-ı Ḥaķ ḥünkārıdır Bektāşiler
5. Ey **Murādī** her nice medḥ eyleyen lāyık hemān
Kim ḥaķīkat bāğınıñ gülzārıdır Bektāşiler

²⁷² Berk eyle: VD

77

Mersîye-i Hâzret-i İmâm Hüseyin Şâh-ı Sipâh Şühedâ-yı Şahrâ-yı Kerbelâ Zübde-i
 Hândân-ı Muştafâ Nûr-ı Çeşm-i Şâh ‘Aliyye’l-Murtażâ Merdümün Dide-i Hâk Bînâ-yı
 Hâzret-i Resûl Kurretü’l-‘ayn Fâtımatü’z-Zehrâ-yı Betül Nuţk-ı Hâzret-i Sâfi Kuds
 Sırrehü’r-Rabbü’l-‘âfiye El-‘abdü’l-mağbûl ‘İnde Cenâb El-‘izzetü’l-mu‘âfi Bende-i
 Hünkâr Hâcî Bektâşî Velî Meddâh-ı Ehl-i Beyt Şâh-ı Merdân ‘Alî Ser-levhâ-i
 Şöfiyânü’ş-şâlihân Eş-şâhiyân

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

1. Ey nûr-i çeşm-i Aḥmed-i muhtâr yâ Hüseyin
 Ey yâdigâr-ı Haydar-ı Kerrâr yâ Hüseyin
2. Ey cân u dîl şehrine sulṭân yâ Hüseyin
 Ey Kerbelâda şâh-ı şehidân yâ Hüseyin
 (28b)
3. Çeşme-i çerâğ ‘âleme nûr-ı cemâl yâ Hüseyin
 Cân u cihâne rahmet-i rahmân yâ Hüseyin
4. Rûşen yüzünde sûre-i *ve’s-şemsî*²⁷³ *ve’d-duhâ*²⁷⁴
 Şânına nâzil âyet-i Qur‘ân yâ Hüseyin
5. Hâk-i rehîn katında seniñ rîzedir
 Dürr-i ‘adenle la‘l-i bed-ḥışân yâ Hüseyin
6. Hüsnüñ gülünde olmasa bir berk-i sebzece
 Bağ-ı behişt ravza-i rıdvân yâ Hüseyin
7. Ceddin Resûl-i kevneyn ve şâh-ı Murtażâ
 ‘Âmmindir Ca‘fer-i Tayyâr yâ Hüseyin
8. Ey nûr-ı çeşm-i Fâtımâ maḥbûb-ı ins ü cân
 İnletdi bizi miḥnet-i devrân yâ Hüseyin
9. Mâh-ı Muḥarrem erdi dem-i mâtem oldu âh
 Öldün bu âyda gün gibi nihân yâ Hüseyin

²⁷³ Kur‘ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

²⁷⁴ Kur‘ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

10. Kān ağladı şafağ-ı şefkatinden āh
Ol-dem ki seni ettiler kurbān yā Hüseyn
11. Devr-i zamāne döndü ‘ālem yıkıldı şan
Toldu cihān nāle vü efgān yā Hüseyn
12. Gökler göğe boyandı giydi kâreler
Maḥm oldu zerdime tabān yā Hüseyn
13. Mātem tönunu giydi bulutlar bölük bölük
Bārān-ı ğamdan kopdu çü tūfān yā Hüseyn
14. Yarandı yüzün o fıkra mihr ile māh
Ağladı yer gök saña yeksān yā Hüseyn
15. Çarḥıñ beli büküldü şandı sitāresi
Encüm yere saçıldı çü bārān yā Hüseyn
16. Deryālar acıdı saña ağan şular daḥi
Taşlar alub dökündü feravān yā Hüseyn
17. Kanlar döküb firākıñla dergeh-i āh
Kanı n’oldu sevgili canān yā Hüseyn
18. Gün gibi çehre kâne boyandı firākıñla
Çāk ğonca-i giryān yā Hüseyn
(29a)
19. Sünbül saçın çözdü gül etdi kedūret
Süsen elinde ḥançer bir ān yā Hüseyn
20. Eden erenler ‘acile ne ḥalde düşeyimdi
Ḥaşre dek la‘net-i nekbete yā Hüseyn
21. Āl-i Resūl kaḅı yüzü kâre kıydı āh
Olsun Yezide la‘net her ān yā Hüseyn
22. Her kim seni ve ālini cān gibi sevmeye
Külliden beterdır ol nice insān yā Hüseyn
23. Bezm- i ğamında âteş-i ḥasretle yā nümāyān
Olsun hemīşe nāy gibi giryān yā Hüseyn

24. Sen deşt-i Kerbelâda şusuz günde âh vâh
Yere mi geçdi çeşme-i hayvân yâ Hüseyn
25. Dervişem asitâneñe yüz süre gelmişem
Şâh-ı keremeyn ile gel ihsân yâ Hüseyn
26. Maşşer gününde el benim etek seniñ
Koma ğıl anda sîne-i ‘üryân yâ Hüseyn
27. Kandır şarâb-ı Kevşere **Şâfi** kulumu sen
Giydir libâs hulle-i rıdvân yâ Hüseyn
28. Çarh-ı felek tasa ile hândân ki
Gehî içerdî zehr ve gehî kân yâ Hüseyn
29. Raĥmet seni sevüb yoluna cân verene
Olsun hemîşe hıl‘ at-ı imân yâ Hüseyn

78

[Muhammes-i] ‘İzzet Bâbâ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Nakş eder nevke ‘alevle kalb-i sūzānım ‘Alī
Çāğırır cūy-ı sirişkim çeşm-i giryānım ‘Alī
Gel yetiş imdādıma ey şâh-ı merdānım ‘Alī
Dūzaĥ-ı firqatde qoyma yandım imānım ‘Alī
Kevşerin sākīsisin kandır beni cânım ‘Alī
2. Āl-i beytiñ ‘aşkına söndür bu nâr-ı ĥasreti
Teşnegān senden ümīd eyler şarâb-ı vuşlatı
Gülmesün aĥvālīme şāhım Muhammed ümmeti
Dūzaĥ-ı firqatde qoyma yandım imānım ‘Alī
Kevşerin sākīsisin kandır beni cânım ‘Alī
- (29b)
3. Āl-i beytiñden dirığ etdi felek māü’l-ĥayāt
Çeşme-i âb-ı beĥâyı görsem etmem iltifāt
Bu dil- sūzānıma senden olur senden necāt
Dūzaĥ-ı firqatde qoyma yandım imānım ‘Alī
Kevşerin sākīsisin kandır beni cânım ‘Alī

4. Nūr-ı çeşm-i Fâtıma maḥdūm-ı a‘ zām ‘ aşkına
Şāh-ı taḥt-ı Kerbelā sıbt-ı mükerrem ‘ aşkına
Mest-i şahbāy-ı şehādetden aḳan ‘ aşkına
Dūzaḥ-ı firḳatde ḳoyma yandım imānım ‘ Alī
Kevserin sākīsisin ḳandır beni cānım ‘ Alī
5. Kesmez ümīdi Rabbenā ‘ İzzet ḳuluñ bu meḳātı‘
Çeşme bir dergeh-i emīnedir her mışra‘
‘ Arz-ı ḥālindir saña şundum emān şāhım ‘ Alī
Dūzaḥ-ı firḳatde ḳoyma yandım imānım ‘ Alī
Kevserin sākīsisin ḳandır beni cānım ‘ Alī

79

[Ḳaşıde-i] Resmī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Tā ezelden ehl-i imān oldular Bektāşiler
Emr-i Ḥaḳḳa imtişāl gösterdiler Bektāşiler
2. Ol zaman kim Ādeme secde ediñ emr olunup
Demeyip lâ ol namāza ṭurdular Bektāşiler
3. Emr-i Ḥaḳḳı şımayıp Ādeme ḳıldılar sücūd
Tā o demdir kim nefs-bend oldular Bektāşiler
4. Düşdü ol dem her biri bir nesneye mazḥar görüp
Ol dem isti‘ dāda mazḥar düşdüler Bektāşiler
5. Her neye düşdüyse mazḥardır ki bunda gösterir
Ḥāline rāzı olup şükr etdiler Bektāşiler
6. Bu rumūzdur kim her işe ezeli derler bu ḥalk
‘ Ālem-i ‘ amāya aḳdem dediler Bektāşiler
7. Ḳahr u luṭfuyla celālī vi cemālī sa‘ d u naḥs
Herkesi Ḥaḳ virdiğini gördüler Bektāşiler
8. Aldılar destūr ki ya‘ ni terkibe dizileler
Līk feyz-i Aḥmede ḳatlandılar Bektāşiler

9. Geldi Aḥmed ileri ervāḥ tācı gördüler
Vardı karşı yere yüzler sürdüler Bektāşiler
10. Bunca ervāḥ dedi Aḥmed kanı ne oldu bular
Fī' liñ aldı gitdi herkes dediler Bektāşiler
11. Kālan ervāḥı Muḥammed on iki bölük edip
Verdiğin birer emānet gördüler Bektāşiler
12. Dedi Aḥmed kim durur evlād ü ālim çün ölen
Seçilip bir tarafa biz dediler Bektāşiler
- (30a)
13. Dedi Aḥmed yā 'Alī 'ahd itdiler evlād içün
Mātemiñ tutmağa ikrār etdiler Bektāşiler
14. 'Ālem-i ma' nāda erkān kurdı kırklar ol zamān
Ol çerāğiñ şem' ine cem' oldular Bektāşiler
15. Şāh-ı sulṭān-ı velāyet pīşvā-yı ehl-i Hāk
El etek verdi ol demde tutdular Bektāşiler
16. Ta' lim etdiler tevellā vü teberrā remzini
İşidip bu kavle rāzı oldular Bektāşiler
17. Dedi Ḥaydar yā Muḥammed rāzı oldular bular
Etdiğim ta' lime belī dediler Bektāşiler
18. Her birin birer tecellī ile kayırdı bular
Ḥizmetimiz eylesinler dediler Bektāşiler
19. Kırklar ol dem oldular ' üryān ser-pūş bağlayup
Neydiğin bu remzi sezdi yandılar Bektāşiler
20. Ehl-i beytiñ remzidir bu yarın anda görünür
Deyicek dembeste ḥayrān oldular Bektāşiler
21. Getirüp ortaya bir şerbet kâmusu gördüler
Birliğe yetmek için nūş etdiler Bektāşiler
22. Neyi remz eyler o şerbet kim içip mest oldular
Bildiler yaşlar döküp zār etdiler Bektāşiler

23. Kırkların birine ol dem neşter uruldu görüp
Tenlerinden ol zamân²⁷⁵ kan dökdüler Bektâşîler
24. O kan ile bu ‘âlem-i milkde unutmamak için
Levh-i dilde bu rumûzu yazdılar Bektâşîler
25. Bildiler âl-i ‘abânîñ hâlidir bu ittifâk
Ol zaman sînelerin çâk etdiler Bektâşîler
26. Geldi Bû Süfyândan ol dem bir nice müşrik gire
Kıpudan yaña durup koymadılar Bektâşîler
27. Şûret-i Hâkdan görünüp yere yüzler sürdüler
Gözleri körlüğüne hû dediler Bektâşîler
28. Koymadılar ol erenler maḥalline²⁷⁶ red idüp
Añlara ol dem teberrâ etdiler Bektâşîler
29. Dediler kırklar o dem anlara la‘net şad hezâr
Âl-i evlâda tevellâ kıldılar Bektâşîler
30. Mühr uruldu bu rumûza meclisi taḡıtdılar
Ol edâyı sildiler süpürdüler Bektâşîler
31. Tâ gelince ‘âlem-i milke Muḥammed Muştafâ
‘Âlem-i ma‘nîde bile oldular Bektâşîler
- (30b)
32. Geldi nûruyla münevver kıлмаḡiçün ‘âlemi
Olduḡun şâfi‘-i ümmet bildiler Bektâşîler
33. Ol kamer devriniñ onuncu senesinde gelüp
Dediler Hâkdır temennâ etdiler Bektâşîler
34. Bekledi sî sâl refikiñ ol şefi‘-i haşr u neşr
Gece gündüz bile arzu çeker Bektâşîler

²⁷⁵ İttifâk ile ol dem: RAD

²⁷⁶ meclisine: RAD

35. Nür-ı Aḥmed sırrı *ṬāHā*²⁷⁷ *Hel etā*²⁷⁸ vü *ve'd-ḍuḥā*²⁷⁹
Geldi 'ilm-i bâb-ı Aḥmed dediler Bektâşiler

36. *Lâ fetâ illâ* 'Alî²⁸⁰niñ remzi oldu âşikâr
Geldiler andan inâbet etdiler Bektâşiler

37. İçdiler dest-i Muḥammed 'Aliden 'ahd şerbetiñ
Kim ezel ol 'ahde el vermişlerdir Bektâşiler

38. Yâ Muḥammed Muştafâ vü yâ 'Aliyye'l-Murtezâ
Birliğinize şehâdet etdiler Bektâşiler

39. Ḥânedân Selmânları Kânberleriyiz kıl kabûl
Ol kapuya 'arz-ı hâcât etdiler Bektâşiler

40. Herkesin iḥlâsına eyler tevaḳḳuf feyz-i Ḥaḳḳ
Dedi Ḥaydar ğam dimeñ şâd oldular Bektâşiler

41. Hem ḥavâtîn-i ḥarem 'işmet-serâdır Ḥadîce
Menbâ'-ı sırr-ı nebîdir dediler Bektâşiler

42. Fâtıma faḥrû'n-nisâ sırr-ı Muḥammed feyz-i Ḥaḳ
Nür-ı Aḥmed anda hâtemdir dediler Bektâşiler

43. Kerbelâda bunların evlâdına kaçd ideniñ
Her nefes cânına la' net etdiler Bektâşiler

²⁷⁷ Tâhâ Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenererek Müslüman olmuştur.

²⁷⁸ "İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti." (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

²⁷⁹ Kur'ân-ı Kerim'deki 93. Sûre "Duhâ Sûresi" Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

²⁸⁰ "Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur." Zülfikar, Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

44. Şeh Hasan hulke'r-rızâ için ciğer-sûz oldular
Yaş yerine kan döküp ağlaşdılar Bektâşiler
45. Bu idi kim 'âlem-i ma' nide kırklar nûş idüp
Kim edipdür bunda işbât dediler Bektâşiler
46. Şeh Hüseyin-i Kerbelâ ya' ni ki sırr-ı Murtezâ
Muhtedamız pişvâımız dediler Bektâşiler
47. Ol şehîd-i Kerbelâ ' aşkına meydâna girüp
Kan döküp cân ile başıñ verdiler Bektâşiler
48. Şâh Zeyne'l- ' Âbidîn ya' ni ki ' ilm-i Muştafâ
Dinimiz imânımızdır dediler Bektâşiler
49. Sırr-ı Ahmeddir Muhammed Bâkır ol kân-ı şehâ
Ol kapudan müşkiliñ hall itdiler Bektâşiler
- (31a)
50. Ca' fer-i Kâzım ' Alî Mûsâ Rızânıñ ' aşkına
Top idüp meydâne başıñ girdiler Bektâşiler
51. Hem Takî vü bâ-Nakî ' Asker ' inâyet kânımız
Mehdî-i şahib-zamân erdiler Bektâşiler
52. Çâr-deh ma' şüm-ı pāk penc-i abâ kimler durur
Bildiler anlara tapu kıldılar Bektâşiler
53. Âl-i evlâda hıyânet eyleyen bî-dinlerin
Hakka yûf borusunu çaldılar Bektâşiler
54. Çektiler tiğ u teberler hânedânıñ ' aşkına
Kırmağa Yezîdleri and içdiler Bektâşiler
55. Hamd ü şükr olsun Hudâya kim buların yoluna
İktidâ edüp izine girdiler Bektâşiler
56. Âl-i evlâda perestiş eylemek vâcib durur
Gayrı sevgiyi aradan sürdüler Bektâşiler
57. Ehl-i beytiñ hak idüğüne olup zâhib bular
Cümlesi hak mezhebine girdiler Bektâşiler

58. Çün mürebbîsin bilip kıl ile kâlden geçdiler
Hâliyle kendilerin kayd etdiler Bektâşiler

59. Şûfiler ol demde nâm ü şâna mâ'il oldular
Anların ol hallerine güldüler Bektâşiler

60. Bu cevâbım haq dimez red eyler ise şûfî
Halleri meydânda el-ân dediler Bektâşiler

61. Bunların daî olur şehîdleri olmaz değil
Hânedân için değil lîk dediler Bektâşiler

62. On iki imâmları şorsan adın bilmez bular
Kande kaldı kim seveler dediler Bektâşiler

63. Ya şerî' atden koparır taş verir başın bular
Añınçün dâra gelir dediler Bektâşiler

64. Bunların 'ahdinde daî var idi ölmek velî
Şimdiye dek görmedik hiç dediler Bektâşiler

65. Bunların gerçeklerine sözümüz yok er durur
Lîk nâdir vâqî' olur dediler Bektâşiler

(31b)

66. Hâcî Bektâş-ı Velî sultân-ı şâh-ı bî-riyâ
Feyz-i Hâk şofrasın açdı yediler Bektâşiler

67. Şâh-ı sultân-ı velâyet Hâcî Bektâş-ı Velî
Rûm erenler serveridir dediler Bektâşiler

68. İmtihân için önüne sed çeküp Rûm erleri
Geçdi göğercin tonunda gördüler Bektâşiler

69. Ba' de'l-imtiḥân gelip bâş indirip Rûm erleri
Hizmetinde kaldı ba' z oldular Bektâşiler

70. Eğnine faḥr-i Muḥammed bâşına tâc vurunup
Ol sebeb ol dem faḥri giydiler Bektâşiler

71. Geldi arslâna binüp bir er görünce qarşudan
Dedi cansız taşları yürüdüler Bektâşiler

72. Bunuñ emsâli nice yüz biñ kerâmet²⁸¹ gösterip
Bâ-husus mâtem-i Hüseyn sürdüler Bektâşiler
73. Âl-i *TâHâ*²⁸² nesl-i *Yâsîn*²⁸³ Hâcî Bektâş-ı Velî
Demine hû çekmeği vird etdiler Bektâşiler
74. Etdiler müşkillerin âsân vechiyle teşbîh
Ol haqîkât çeşmesinden kândılar Bektâşiler
75. Haq ile dervişlerin yoluna mâni‘ komayıp
Cehli taş çaldılar şındırdılar Bektâşiler
76. Her neye baksa bular ‘ibretle kıldılar nazâr
Gördüler yârin cemâlin bildiler Bektâşiler
77. Görünürde ğayrı yokdur ‘ayn-ı esmâdır kamu
Şûrete aldanmayıp bir gördüler Bektâşiler
78. ‘Ayn-ı esmâda şıfât-ı Haqqı gördüler bular
Zâtını şınık gönülde buldular Bektâşiler
79. Gördüğün örter bular görmediğin söylemeyip
Sırr-ı Haqqı setr edip açmadılar Bektâşiler
80. Hem şerî‘ at ‘ilmin okur hem haqîkât²⁸⁴ fi‘limiz
‘Aşk ile ma‘rifet kesb itdiler Bektâşiler
81. Hâlimiz oldu haqîkât taqdîre verdik rızâ
Ol sebep her mâcerâdan geçdiler Bektâşiler
82. Dürr-i meknûn söyleriz ‘ilm-i ledünne vâkıfız
Kâbiliyyet yollarını açdılar Bektâşiler

²⁸¹ velâyet: RAD

²⁸² Tâhâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenererek Müslüman olmuştur.

²⁸³ Yâsîn Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

²⁸⁴ tarîkat: RAD

(32a)

83. Geçdiler havf ü recâdan ya‘ni sultân oldular
Kahramân-veş nefslerin başdılar Bektâşiler
84. ‘Âleme bir gözle bakıp cümlede Hakkı görüp
Ol cemâil ile kemâlin buldular Bektâşiler
85. Bu kaşîdemden murâd ârz-ı kemâl itmek değil
Alîlik edip haţâm âfv itdiler Bektâşiler
86. Şoĥbetiñ gelişine etmez tevaĥkuf kâfiye
Bunda teĥrar geldiğîñ baĥmadılar Bektâşiler
87. Her seĥâvet şâĥibi katında makbûldür ‘özür
Var ise ğalaţ dedim yok dediler Bektâşiler
88. Ĥamdülillâh bu şikeste beste nuţkuñ **Resmiyâ**
Edinip mengüş kulâĝa taĥdılar Bektâşiler
89. Yâ Muhammed yâ ‘Alî yâ Ĥacı Bektâş-ı Velî
İttifâķan cürmünü sizden diler Bektâşiler

80

[Murabba‘] Ez-nâţıķa-i Ĥünkâr Ĥacı Bektâş-ı Velî
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Tâ kelâmullah nâţıķ-ı ĥüccet tenzîldir
‘Alleme’l-esmâ²⁸⁵-i ĥüsnüñ şûret-i te’vîldir
Leşker-i ervâĥa bu söz kuvvet-i taĥşîldir
Kim ‘Alîniñ zûlfıķârı şûr-ı İsrâfîldir
2. Muţţali‘ şubĥ-ı imâmetdir toĝub ĥurşîd-i zât
Ġarķa-i nûr-ı tecellî oldu baĥr-ı kâ’inât
Çaĝırır eflâķ u ecrâm u cemâdât ü nebât
Kim ‘Alîniñ zûlfıķârı şûr-ı İsrâfîldir

²⁸⁵ “Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdaki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şereflişi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

3. Giydi ‘arş üstünde Raḥmān şüretin rūḥü’l-emīn
 Levḥ-i maḥfūz-ı ilāhī oldu Qur’ān-ı mübīn
 Zāhiren ‘ayne’l-yaḳīndır bāṭınen ḥaḳḳe’l-yaḳīn
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir

(32b)

4. Dil-rubālar zülf ü ḳāş kirpiğinden tā ebed
 Ehl-i iḥlāsa sebḳdir *kul hüvallāhu eḫad*²⁸⁶
 Anı taḥḳīḳ eylesin ya kim Ḥaḳdan istersin meded
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
5. Añla kim kevn ü mekāniñ ḥāşılı Qur’ān imiş
 ‘İllet-i ḡālī bu ḡavḡaya ḳamu insān imiş
 Şāh divānında bu sözler ḥüccet-i burhān imiş
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
6. On sekiz biñ ‘ālemiñ oldu imāmı Muştafā
 Verdi Qur’ānıyla göñlüne nizāmı Muştafā
 Diñle şıdḳ ile ya kim budur kelām-ı Muştafā
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
7. A‘lem ü a‘lā vü şerḥ nāme-i ebrār imiş
 Şüret ü ma‘nāda ne ḳadar Ḥaydar-ı Kerrār imiş
 Hem nübüvvet hem velāyet-i ḥatemi bu esrār imiş
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
8. Çünkü açıldı hicāb-ı āfitab *ḳul keḫā*²⁸⁷
 Zāhir oldu nūru’l-raḥmān ‘ale’l-‘arş-ı üstüvā
 Der Ḥasan ḥulke’r-rızā ile Ḥüseyn-i Kerbelā
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
9. Çün imāmet geldi bāṭın ‘āleminden zāhire
 İsm olub ‘ayn-ı müsemmā yetdi evvel āḫire
 Bildi Zeyne’l-‘Ābidīn dedi Muḥammed Bāḳire
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir

²⁸⁶ “De ki: O, Allah birdir.” (İhlas Sûresi 112/1)

²⁸⁷ “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (Ankebut Sûresi 29/52)

10. Her haḳāyık kim beyān-ı muṣḥaf-ı nāṭıkdadır
 Nuṭḳ-ı muṭlaḳdır ki zāt-ı ḥazret-i Ḥālīkdadır
 Diñle ol nuṭḳuyla zāt-ı Ca‘ ferü’ş-Şadıkdadır
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
11. Çün elifdir evvel ü āhirde sırr-ı enbiyā
 Bī-elif tek vāḥid olmaḳdır ṭarīḳ-i evliyā
 (33a) Bu ṭarīḳi bildi Kāzımdan ‘Alī Mūsā er-Rızā
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
12. Her yaña kim bakar iseñ anda gördün Ḥaḳḳı
 Esfel ü a‘lādadır adın imām-el Muttaḳı
 Bu hidāyetdir Taḳīden bize burhān Naḳı
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
13. Tā kelāmullāh nāṭıkdır imāmet maḫharı
*Küntü kenzin*²⁸⁸ ḥazret-i şāh oldu kân-ı gevheri
 Ol cevāhirdir nişār etdi cihāne ‘Askeri
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
14. Kā‘im-i ḥazret ḥaḳında kevniyle mekân
*Küntü kenzin*²⁸⁹ kāf u nūnundan zuhūr oldu cihān
 Geldi şerḥ etdi Muḥammed Mehdī şāḥib-zamān
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir
15. **Şiriyā** der Ḥaḳ kelāmullāh nāṭıḳ çākeri
 Oldu Ḥaydar ḳullarınıñ kemteriniñ kemteri
 Zī-hidāyet aña kim oldu imāmıñ ‘Askeri
 Kim ‘Alīniñ zülfiḳārı şūr-ı İsrāfildir

²⁸⁸ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

²⁸⁹ A.g.e.: 91

81

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

1. ‘ Alī sensin benim cânıma cânān
‘ Alī sensin benim derdime dermān
2. ‘ Alī sensin benim hāk-i vücūdum
‘ Alī sensin benim cismimde sultān
3. ‘ Alī sensin benim zikrimde fikrim
‘ Alī sensin benim dilimde destān
4. ‘ Alī sensin benim dilde beyānım
‘ Alī sensin benim nuṭṭumda bürhān
5. ‘ Alī sensin **Virānī** derd-mendin
Gözünde nūr hem fahrinde erkān

82

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

1. Nāzar kıldım şāha her cān ‘ Alīdir
Ḥayāt-ı cümle-i āşiyā ‘ Alīdir
2. Gören ve gösteren bu sırrı taḥkīk
Bebektir çeşmime binā ‘ Alīdir
- (33b)
3. Eğer ‘ aql u eğer ‘ aşk u ten ü cān
Ḥaḳīqat bilgil ey dānā ‘ Alīdir
4. Cihanın aşlı vü fer‘ i muḥaḳḳaḳ
Göremez cāhil-i ‘ amā ‘ Alīdir
5. Görünen gece gündüz ey birāder
Eğer pinhān eğer peydā ‘ Alīdir
6. ‘ Alīdir pādişāhı bu sarāyın
‘ Alīdir cümleden a‘ lā ‘ Alīdir

7. ‘Alīdir ‘ilm-i evvel ü āhır

Virānī evliyā ‘Alīdir²⁹⁰

83

[Ġazel] Nuṭṭ-ı ‘Abdāl Ẹalender Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Senden ister her velī himmet hidāyet yā ‘Alī
Sendedir ‘ayne’l-yaḳīn baḥr-ı velāyet yā ‘Alī
2. Olmuşam iḥlāş ile bir bende-i çāker saña
Vermişem dergāhına şıdḳ-ı irādet yā ‘Alī
3. Baḡlayan sana şehā cān u gönül Ẹanber şıfat
Eksik olmaz ol ḳuluñdan hem kerāmet yā ‘Alī
4. Her kimiñ kim başına ḳondu ḡayālī şevḳiniñ
Ol gedā artuḳ nider devlet-i sa‘ ādet yā ‘Alī
5. Bunca ‘āşıḳ geldi gitti da‘ vā-i ‘irfān ile
Senden özge bilmedi ‘ilm ü ‘ināyet yā ‘Alī
6. Senden özge şöyle kim yokdur delīl-i rehnümā
Men ḡarīb ü bī-kese ḳılḡıl şefā‘ at yā ‘Alī
7. Tā yüzüñ gördü **Ẹalender** şükr edüben ḳıldı zār
Ol zamāndan beri ḳıldın işāret yā ‘Alī²⁹¹

84

Ġazel-i Faşīḡ ‘Abdāl
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Bu mātemde olan derd ile hicrāna devā olmaz
Bu feryād-ı Ḥüseynīden daḡı ‘uşşāḳ nevā olmaz
2. Ḥüseynīyle Ḥasandır ol Resūlün ḳurretü’l-‘aynı
Sevenler āl ü evlādı eşiḡinden cüdā olmaz

²⁹⁰ Bu beyitte vezin bozuktur.

²⁹¹ Bu beyitte vezin bozuktur.

3. Tevellâsın teberrâsın bilen ‘abdâla ‘aşk olsun
Târîkatde budur âyin bu ke’l-evvelâ olmaz
- (34a)
4. Hüseyn-i Kerbelânîñ vâkı‘ât-ı mâtem-engîzi
Zebân u hâme u şavt u hurûf ile edâ olmaz
5. **Faşıhâ** nüh felek yâkut ile pür olsa
O mihr-i ‘âlemiñ bir kaçre hünuna bahâ olmaz

85

[Müseddes-i] **Ḳanber ‘ Abdāl**
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Ey şeh-i milk-i velâyet ey Ḥaḳın ḳudret eli
Asitânîñ ka‘ besine yüz sürüb dedik belî
Ravzasıdır eşiğîn ya bağ-ı rıdvânîñ gülü
Medhiñ okur cân u dilden her seher cân bülbülü
Es-selâm ey hâdî-i râh-ı Hudâ nesl-i ‘ Alî
Es-selâm ey ḳuṭb-ı â‘ zâḡ Ḥâcî Bektâş-ı Velî
2. İḳtidâ etsün ‘avâlim saña rehber isteyen
Eşiğinde hizmet etsün âb-ı Kevşer isteyen
Himmetiñ bahrine ṭalsun dürr ü gevher isteyen
Yek sücûd etsün ḳapunda ḥacc-ı ekber isteyen
Es-selâm ey hâdî-i râh-ı Hudâ nesl-i ‘ Alî
Es-selâm ey ḳuṭb-ı â‘ zâḡ Ḥâcî Bektâş-ı Velî
3. Pâye-i fi‘iliñle oldu ‘arş bâlâ-yı maḳar
Emriñ ile esb-i nâzın tek revân oldu ḥacer
Ḳudretiñle çün şitâde meyve bitirdi şecer
Tâbi‘-i ḥükmüñ olubdur cümle ‘âlem ser-be-ser
Es-selâm ey hâdî-i râh-ı Hudâ nesl-i ‘ Alî
Es-selâm ey ḳuṭb-ı â‘ zâḡ Ḥâcî Bektâş-ı Velî
4. Asitânîñ ka‘ besinde evliyâlar mu‘tekif
Anların nuṭḳu durur feḥvâ-yı sır bu keşif
Mu‘cizeñle dîne geldi nice cins-i muḥtelif
Ferd ü yektâsın velâyet içre hem tâcın elif
Es-selâm ey hâdî-i râh-ı Hudâ nesl-i ‘ Alî
Es-selâm ey ḳuṭb-ı â‘ zâḡ Ḥâcî Bektâş-ı Velî

5. Fazl-ı Hâkdır muṭlakā ābā vü ecdādın seniñ
Emr-i Hüdādan nidā geldi yād edüb adın seniñ
On sekiz biñ ‘ālemin hep zıkr eder yādın seniñ
Ol sebebden rāh-ı hâkdır dā’im irşādın seniñ
Es-selām ey hādī-i rāh-ı Hüdā nesl-i ‘Alī
Es-selām ey kuṭb-ı ā‘ zām Hâcî Bektāş-ı Velī

6. Muştafânîñ sırrısın hem şāh-ı merdān oğlusun
Şīr ü ‘Ābid nūr-ı Yezdān oğlusun
Bākır ü Ca‘ fer bin hâkḳ-ı hāş sultān oğlusun
Mūsā-i Kāzım daḥi şāh-ı Horāsān oğlusun
Es-selām ey hādī-i rāh-ı Hüdā nesl-i ‘Alī
Es-selām ey kuṭb-ı ā‘ zām Hâcî Bektāş-ı Velī

7. Şeh Takī vü bā-Nakī nūr-ı ziyānîñ hâkḳıyçün
‘Askerī vü Mehdī-i şāhib-zamānîñ oğlusun
Sûre-i *TâHâ*²⁹² vü *Yâsîn*²⁹³ *Hel-ctâ*²⁹⁴ nîñ hâkḳıyçün
Raḥmet eyle **Ḳanberine** hānedānîñ hâkḳıyçün
Es-selām ey hādī-i rāh-ı Hüdā nesl-i ‘Alī
Es-selām ey kuṭb-ı ā‘ zām Hâcî Bektāş-ı Velī

(34b)

86

Ġazel-i Fuzûlî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Yaḳma cânım nâle-i bî-iḥtiyârımdan şaḳın
Dökme kanım āb-i çeşm-i eşk-bârımdan şaḳın

2. Şu verir her şubḥ-dem gözyaşı tîğ-i āhıma
Çok beni incitme tîğ-i āb-dârımdan şaḳın

²⁹² Tâhâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur

²⁹³ Yâsîn Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

²⁹⁴ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

3. Cevr odu yakdı beni yanımda gelme²⁹⁵ ey göñül
Bir tıtuşmuş âteşim kurb ü civârımdan şaķın
4. Gerçi bir hâk-i rehim kimse beni almaz göze
Çok hâķâretle nazar kılma ğubârımdan şaķın
5. Gelme²⁹⁶ kabrim üzre sen ‘aşķ içre vallah²⁹⁷ ölmezem
Ta‘ ne taşındır saña seng-i mezârımdan şaķın
6. Ey **Fuzûlî** kaŋı²⁹⁸ maĥbûbu ki sevsen raĥmi var
Kıl hâzer ancak benim bî-raĥm yârımdan şaķın

87

[Kaşide] Ez-nâtıķa-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî Kuddise Sırrahû El-celî Nesl-i ‘Alî
Şâh-ı Horâsân
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Bâş açık yalın ayak meydâne gelmişlerdenüz
Hâk-pây-i ‘abdâl olub virâne gelmişlerdenüz
2. *Lâ tuķabbel ‘indenâ ey hâce el-mâl ve’l benûr*²⁹⁹
Pes bu ‘âlem içre biz seyrâne gelmişlerdenüz
3. ‘Āşık-ı dîdâr olub nûr-ı tecellî gözleriz
Şanma zâhidler kimi bî-gâne gelmişlerdenüz
4. Biz mevâliyüz faķihlik şûfî bekrî değiliz
Şâhîlerdir adımız merdâne gelmişlerdenüz
5. Pâdişâh-ı dehr ölüp hem *küllü nefsin zâ‘ıķa*³⁰⁰
Bir iki gün dünyeye mihmâne gelmişlerdenüz

²⁹⁵ Durma: FD

²⁹⁶ Durma: FD

²⁹⁷ ben tek: FD

²⁹⁸ Hansı: FD

²⁹⁹ “(İnsanların) dirilecekleri gün, beni mahcup etme. O gün, ne mal fayda verir ne de evlât.” (Şuarâ Sûresi 26/87-88) Bu ayet-i kerimeyi işaret eder nitelikte bir sözdür.

³⁰⁰ “Her nefis (can) ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.” (Ankebut Sûresi 29/57)

6. Ey müselmân ol şehin nûr-ı cemâli sırrına
Yek-cihet olub bu gün imâna gelmişlerdenüz
7. İmdi ‘ârif bu sözün üç yüzü var durur yakîn
Men ‘aref³⁰¹ den tanıyub ‘irfâne gelmişlerdenüz
8. *Mü’miniñ mir’ati mü’mindir³⁰²* dedi şâh-ı cihân
Güft ü gūyu pâk edüb burhâne gelmişlerdenüz
9. Yürü sâlus-ı zâhid-i hodbîn ki biz
Baş u cānı terk edüb meydâne gelmişlerdenüz
10. Ol mu‘atâr mazhar şürete kılub nâzar
Kaṭreyüz kim guyiya ‘ummâna gelmişlerdenüz
(35a)
11. Pâdişâh-ı lem yezel dānâ-yı bî-mişl ü bedel
Ya‘ni kim ol gâfir ü gufrâna gelmişlerdenüz
12. *Aḥsen-i taḳvīm³⁰³* i bildim hâdi-i raḥmândır yakîn
Ey şifâtı *ḳul hüvallâh³⁰⁴* şâna gelmişlerdenüz
13. İktidârım var imiş kim tâ ezel sulṭân ile
Şad hezâran şükür kim dermâne gelmişlerdenüz
14. Yâ Muhammed yâ ‘Alî virdimdir leyl ü nehâr
Yâ Muhammed yâ ‘Alî ihsâne gelmişlerdenüz
15. Enbiyâ vü evliyânıñ hürmetiyçün cürmüne
Ḥamdülillâh kim bu gün derbâne gelmişlerdenüz

³⁰¹ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

³⁰² “Mü’min, mü’minin aynasıdır.” Hadis-i Şerif (Ebû Dâvud, Edep, 49)

³⁰³ “Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.” (Tîn Sûresi 95/4) İnsan yaratılmışların en şerefli ve en güzeli. Bu hem yaratılış şekliyle hem de Allah’a kul olmaya layık olması sebebiyle böyledir. Öyleyse insanoğlu yaratılışının gereği üzere ahlaki güzel olmak zorundadır. Aksi takdirde ayetteki ifadeyle aşağıların en aşağısına düşürülür. (Yılmaz, 1992: 15)

³⁰⁴ “De ki: O, Allah birdir.” (İhlas Sûresi 112/1)

16. Ey esedullâh-ı ğâlib şâhib-i dil-süvâr
Lâ fetâyı vird edüb seyrâne gelmişlerdenüz
17. Ey yed-i Murtażâ kâmersin şun‘ -i şâni‘ şevķına
Nâr-ı ‘ aşķıñ şem‘ ine pervâne gelmişlerdenüz
18. Şeh Hâsan hülķe’r-rızânıñ ‘ iyd-i vaşlı haķķına
Çün Hüseyn-i Kerbelâ kurbâna gelmişlerdenüz
19. Şâh-ı Zeyne’l-‘ Âbidindir Bâkır vü hem Ca‘ ferî
Mûsâ-i Kâzım Rızâ çün yana gelmişlerdenüz
20. Ol Taķı vü bâ-Naķı şâhib-livâ-yı ‘ Askerî
Mehdi-i şâhib-zamân sulţâna gelmişlerdenüz
21. Biz muħibb-i ħandâniyla *saķâhüm rabbihüm*³⁰⁵ den
Lâ yezâl-i ħayy içün mestâne gelmişlerdenüz
22. Ĥândân-ı Aħmed Muħtâre kaşd edenlerin
Cânına la‘ net edüb giryâne gelmişlerdenüz
23. Ol benim kim **Hâcî Bektâş**ım bu gün ey müttaķı
Şöyle yektâ vü cünûn ħayrâne gelmişlerdenüz
24. Gerçi kim eksikliyüz n’ola o şâhıñ haķķına
Biz gedâyuz kim bu gün şâha gelmişlerdenüz

88

[Murabba‘ -ı] Resmî Bâbâ
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Şabrıma nisbet felek derdim ferāvân eyledi
Verdi yağmaya göñül milkini³⁰⁶ vîrân eyledi
Göñlümü şayd etmek için çarĥ-ı devrân ‘ âkıbet
Devr ile ‘ aşķın getirdi dilde pinhân eyledi

³⁰⁵ “...Rableri onlara tertemiz bir içki(cennet şarabı) içirir.” (İnsan Sûresi 76/21)

³⁰⁶ şehrini: RAD

(35b)

2. Va‘ de-i vaşl-ı ümîdi dilde müstaḥzin iken
Bu beşâretle dîl ü cân şehri müstezyin iken
Fülk-i dil sâhil-i baḥr-ı ‘aşḳda müste‘min iken
Esdî bâb-ı şeb kenâr vaşl-ı hicrân eyledi
3. Ey gül-endâm ḳadd-i mevzûn meclis-ârâ nâzenîn
Tâ ḳıyâmet ḳoymam elden billâh ‘aşḳıñ dâmenin
Düşeli sevdâ-yı zülfün gönlüme ey meh-cebîn
Ḳoymadı cemi‘yyeti ḥatır-perişân eyledi
4. Âhu gözler gözlerim göz ḥabsine ḳoydu yine
Ġamzesiyle ḥâl-i hindû ‘aḳlımı aldı yine
Çîn saçınıñ riştesiyle der-kemend etdi yine
Ḳayd-ı bend edip yerim çâh-ı zeneḥdân eyledi
5. ‘İḳd-ı zülfün ḥasretinden ciğerim oldu kebâb
Gözyaşımın kan olur elimde içdiğim şarâb
Çünkü gördü firḳatinden ḥâlim olmuştur ḥarâb
Anıñ içün haste-dil derdine dermân eyledi
6. ‘İḳd-ı zülfün ile³⁰⁷ dil-âşüfte ḥâl oldu yetiş
Perde çekdi yüzünü görmek muḥâl oldu yetiş
Cismim ol zülf-i mûruna anca ḥayâl oldu yetiş
Bâd-ı şubḥ esdi o mestûr vechi ‘ayân eyledi
7. ‘Ârızıñla ḳadd-i ḥoş-reftârıñı yordu bugün
Yanımda çok servîlerin ḳadd-i külâh oldu bugün
Resmîniñ ḥâlini gören ḳat‘-ı ümîd etdi bugün
Neylediyse aña ol serv-i ḥırâmân eyledi

89

Ġazel-i Resmî Bâbâ**Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün**

1. Aşınâ-yı ‘aşḳ olanlar vâḳıf-ı ‘irfân olur
Vâşıl-ı dîdâr olan dem-beste vü ḥayrân olur

³⁰⁷ açdı: RAD

2. Hakkı her yerde görenler Hakk ile Hakk oldular
Nefsini bilen durur kim vâkıf-ı esrâr³⁰⁸ olur
 3. Kendüde maḥsûş edip ğayrıda Hakkı³⁰⁹ görmeyen
Sürülür dergâhdan ol insân iken şeytân olur
 4. ‘Âlemi aġyar görenler yâr ile yâr olmadı
Görmeyenler bunda yârin çendân olur
 5. Hâk ile bâtıl ḡayr ü şerri temyîz etmeyen
Âdemken bunda anda şûret-i ḡayvân olur
- (36a)
6. Hakkıyla Hâk olmaġa mâni‘lerin def‘ eyleyen
Tüvânada bu cihânda şâḡib-i meydân olur
 7. Faḡrına ġinâ olup ‘uzlet eden erbâb-ı dîl
Felek-i Kâf ü ḡanâ‘at gencîne sulṡân olur
 8. Şol kesenler tîġ-ı şabr ile recâdan³¹⁰ destini
Tekye-i faḡr u fenâ şâḡib-i erkân olur
 9. *Mûtû ḡable en temûtû*³¹¹ sırrına mazḡar olan
Pâk-bâz olur gelir göñlüne miḡmân olur
 10. Şun‘-ı Hakkın görüp ḡikmetlerin taşdîḡ eden
Teni cân olur cânı **Resmiyâ** cânân olur

³⁰⁸ sübhân: RAD

³⁰⁹ şûfî: RAD

³¹⁰ ten ü cesediyle rızâdan: SAD

³¹¹ “Ölmeden önce ölünüz.” (Hadis-i Şerif) Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. İslam âlimlerinin çoġu, vermek istediġi mesaj bakımından doğrudur derler. Kişi kendisine gerçek ölüm gelip çatmadan önce, nefsinin kötü arzularından sıyrılıp Allah’ın emir ve yasaklarına mutlak itaat etmek suretiyle kâmil bir mümin vasfına ulaşmalıdır. Birçok mutasavvıf bu mertebeye “fenafillah” makamı demiştir. (Yılmaz, 1992: 128)

90

Ġazel-i Aĥmed Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ey muvaĥĥid gel Ĥaĥķı cān u göñülden yād kıł
 Ĥurtarup ĥār-ı belādan cānıñı āzād kıł
2. Nūr-ı Aĥmedden eġer görmek dilerseñ ey göñül
 Ĥāb-ı ġafletden gözün aç kendüñi āzād kıł
3. *Laĥmike laĥmī*³¹² diyen ċün Muġtafādır yā ' Ali
 Hem Ĥudānıñ ŗirisin ben mūrāsın irġād kıł
4. Ĥurretü'l-' ayn Ĥüseyn ile Ĥasandır yā İlāhı
 Anların ŗirin kelāmına meni ferĥād kıł
5. Perveri Zeyne'l-' İbādın hem Muĥammed Bāķırın
 Himmet ile milk-i dil vırāñesin ābād kıł
6. Ca' fer-i Mūsā yolunda vārını terk ide gör
 Cānını nār-ı belādan Ĥurtarup āzād kıł
7. Gün gibi ' ālemde rūŗen olmaķ istersen eger
 Dā' imā ŗāh- Ĥorāsānı dilinde yād kıł
8. Sevmeyen mır-i Taķı ŗāh-ı Naķıyi yā İlāh
 Ehl-i imāñ zümresinden anları sen yād kıł
9. ' Askeri-i ŗaĥib-livānıñ hem Muĥammed Meĥdiniñ
 Yollarında bizi yā Rab ķāf ü dil ü ŗayyād kıł
10. ŗah-zāde-i ċār-i ma' ŗūmusun ey dil bülbülü
 Medĥ idüp cāñ ġülŗeninde rūz-ı ŗeb feryād kıł
- (36b)
11. Ġir ĥaķıķı menzile irmek dilerseñ **Aĥmedā**
 Yol uzaķdır ĥun-ı dilden göz yaŗıla zār kıł

³¹² "Etin, etimdir!" Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber'in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i ŗerife rastlanmamıŗtır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli ŗairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

91

**Meşnevî-i Rif'at-ı Şerîf Ma'rifet-i Redîf Olan Resûl-i 'Aleyhi's-Selâm Kâ'il
Rumûzlem Beyân Ola Nâm Ahmed Bâbâ Kaddesallâhü Ta'alâ**

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Elâ ey 'andelib-i gülşen-i Hâk
Ki diğkat etsen³¹³ olur kıl iki şak
2. Feşâhat birle keşf itsen zebânı
Hezarân mürde diller bula cânı
3. Beyân eyle rumûzât-ı nihânı
Ki bûy-ı gül tuta cümle cihânı
4. Dile geldükde Allâhın bir ismi
Bozulur genç-i maḥfiñ tılsımı
5. 'Inâyet edicek ol ḥayy-i kâdir
Görürsün anı sen her yerde ḥâzır
6. 'Âbâd olur saña ser-cümle müşkil
Kilid-i genc-i maḥfine urur dil
7. Anuñla seyr kılar cümle eflâk
Ḥayâlâtından olur Zühreler çâk
8. Muḥammeddir anuñ sırrına sırdâş
*Künûz-ı künt-i kenzi*³¹⁴ el ider fâş
9. Ebû Bekir ü 'Ömer ü 'Oşmândır ey cân
Şerî'at taḥtî üzre oldular ḥân

³¹³ kılсан: SAD

³¹⁴ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

10. ‘Ali kân-ı keremdir şâh-ı merdân
Sehâ meydân içre şîr-i yezdân
11. Ma‘ârif menbâ‘ı kân-ı sühâdır
Hudânın mazharı ol Murtażâdır
12. Hasandır taht-ı hüsnüñ pād-şâhı
Hüseyn ol dü cihânîñ mihr ü mâhı
(37a)
13. Fedâ kıl cânı Zeyne’l-‘Âbidîne
Bular kuvvet virür erkân-ı dîne
14. İmâm bil Ca‘fer-i Şâdıkdır ey yâr
Muḥmmmed Bâķır ol lü’lü-yi şeh-vâr
15. ‘Ali Mūsâ Rızâ ol yüz biniş
O nûrun pertevdir âferiniş
16. İmâm Mūsâ-yı Kâzımdır ḥaķîķat
Duruş yoluna cân verir eyle diķķat
17. Taķîdir menba‘-ı ‘ayn-ı ‘avârif
Naķîdir müttakî ehl-i ma‘ârif
18. Hasandır ‘Askerî sırrı ‘ayândır
Muḥammed Meḥdî şâhib-i zamândır
19. Bulardır dü cihân içre ekrem
Buların bendesi olur mûkerrem
20. Buların medḥin iden **Aḥmedî**dir
Diraz altun tel üzre **Aḥmedî**dir

[Kāşide] Der Na‘t-ı Şerīf Ma‘ārif-i Münīf Olan Resūl Güfte-i ‘Abd-i Ma‘būl
Ahmed Bābā Qāddesallāh

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Yā yüzüñdür dil-berā āyīne-i gītī³¹⁵-nümā
Lām elif lā demezem zūlfüñdür zıll-ı Hudā
2. He hilāl ebrūlarından kābe kavseyn oldu fāş
Kim ḥabībın istivāsıdır ‘ale’l-‘arşı istivā
3. Vav veylden ḥalāş olmaḵ dilersen cānla
Ḳurtulup keşretden oldun ehl-i vaḥdet ḡalībā
4. Nun nūş itdüm şarāb-ı cām-ı la‘lūn cūr‘asın
Ġıll-i ġışdan ḳurtulup buldum ḳudūretten şafā
(37b)
5. Mim milk-i Mısr-ı ḥüsnün mālİKİsin Ḥüsrevā
Ḥaḳ ‘azīz itsün seni ‘ālemde ey Yūsuf-beḳā
6. Lam la‘lūn şerbetinden cāmıla eşyā esirmiş
Na‘ra-i nuṭṭa ene’l-Ḥaḳdır gelen şavt-ı Hudā
7. Kef kāmildir kelāmullāh ḥüsnün şerḥ iden
Kākülün *ve’l-leyl*³¹⁶ okuyan ‘arızın *şems*³¹⁷-i *duḥā*³¹⁸
8. Kāf ḳaḥrından ḥalāşa çāre yokdur yā İlāh
Bende-i ‘āsīye luṭfuñ olmayınca reh-nümā
9. Fā felāketden felek devrinde kim buldu necāt
İçtiler cām-ı ecelden enbiyā vü evliyā

³¹⁵ Keşl-i: SAD

³¹⁶ Kur’ân-ı Kerim’deki 92. Sûre “Leyl Sûresi” Adını, geceye yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³¹⁷ Kur’ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³¹⁸ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

10. Ğayn ğayret vaktidir cān evinin ‘āşık bugün
Toldu ‘ālem şūr u şerden kıpdu şan rüz-ı cezā
11. ‘Ayn ‘aybıñ kuvvetinden çün oynadı kıldırdı baş
Yarın anda Hāķ nikābıdır anuñ çün bahā
12. Zı zülālden kaçıp düşdün ferāğat milkine
Kesdin eşyādan ümīdīñ Hāķķa itdīñ ilticā
13. Tı taleb-kār ol murāda fırsatı fevt eyleme
Terk-i tecrīd ol fenā bul istesen milk-i beķā
14. Dad zındık oldu şol kim Hāķķa iķrār eylemez
Kaldı dibin şamusında bulmadı bir dem beķā³¹⁹
15. Şad şādık kıllara ‘āhd ola cennāt-ı Na‘īm
Selsebīl ü hūr u ğılman anlarıñdır dā‘imā
16. Şın şāhiddir kemāhiye cümle eşyā vaħdete
Şüpheden arınmayanlar cānına yüz bīñ belā
17. Sin sa‘ādet anlarıñdır kim bilipdür kendüsin
Kendüsini bilmeyenlerdir çeken renc ü ‘inā
18. Ze zenaħdānıñ şehā ‘āşıkların zindānıdır
Çāha düşmüş bir bölük avārelerdir kıl devā³²⁰
19. Re revādır göñlümü şarsan ħabībim her zamān
Kays-ı Mecnūnu Leylā iderken çün ‘atā
20. Zel zıkrımdır dilimde her zamān nām-ı ħabīb
İsm-i ‘āzamdır bulur dermandalar dā‘im şifā
21. Dal devlet tācıdır cānā ayağın toprağı
Üstüne çişm-i cihān biline üstüne tütüyā

³¹⁹ rehā: SAD

³²⁰ vefā: SAD

22. Hâ hayâlîndir gönül milkinde her dem hüküm eder
Yol bulunmaz ol yere varmağa gayrı pād-şāh
23. Cim cemālîñ Ka‘ besin la‘ linle eylerken tavāf
Merve Hakkı sürmezem āb-ı hayvāndan şafā
24. Şe şenālar eylerim her rûz u şeb bülbül gibi
Ol gül-i nevresteniñ girmez kulağına şadā
25. Te tevekküldür işi ‘ aşıkların her şubh u şām
Nūr-ı Hakkdan vāşıl oldu anlara her dem gıdā
- (38a)
26. Bā bilen rezzākını hiç kimseden rızk istemez
Kūşe-i genc-i kanā‘ atde bulardır evliyā
27. Elif Allāh ismidir vird et dilinde **Ahmedā**
Haq Te‘ āla eyleyen hācetlerin her dem ravā
28. Pā pāk ol jenk-i riyādan kurtul ey tālīb bugün
Tā ola āyine-i t̄āb‘ ın senin mu‘ ciz-nümā

93

[Kaşide] Merşīye-i Hāzret-i Sultān-ı Şehīdān Nesl-i Pāk Şāh-ı Merdān Şahrā-yı Belā
Şehīd-i Kerbelā Kurretü’l ‘ Ayn-ı Muştafā Fātımatü’z-Zehrā Nūr-ı Çeşmi ‘ Aliyye’l
Murtażā Güfte-i Mişālī Bābā

Mef‘ ūlū Fā‘ ilātū Mefā‘ ilū Fā‘ ilün

1. Ey pādşāh-ı kişver-i imān yā Hüseyn
V’ey Kerbelā-yı ‘ aşkda kurbān yā Hüseyn
2. Ey menba‘ -i haqāyık u envār-ı lem-yazel
V’ey mahzen-i serāir-i Sübhān yā Hüseyn

3. *Şems*³²¹-i *duḥā*³²² cemālîñ ü *ve'l-leyl*³²³ sünbülün
Ey baḥr-ı ʿilm ü gevher ʿirfān yâ Hüseyn
 4. *Yâ sîn*³²⁴dir okudum seniñ âyat-ı ḥüsnüñi
*Ṭā Hā*³²⁵ kıılır bu maʿnâ-i bünyân yâ Hüseyn
 5. Nuṭṭundan irdi Hızra revân ey münîr-i dîn
Sensin tılısm-ı gencine-i cân yâ Hüseyn
 6. Ḥüsnün katında zerre dūrür mihr ü mah-tâb
Feyziñden irdi kaṭre-i be-ʿummân yâ Hüseyn
 7. Sensin iki cihâna ḥayât ey şeh-i ezel
Hem *küntü kenz*³²⁶ kâşif-i Qurʾân yâ Hüseyn
- (38b)
8. Ḥilm ü ḥayâ vü ʿilm ü edeb ḥüsnüne kerem
Ḥatm oldu cümle sende zî-yezdân yâ Hüseyn
 9. Ey nūr-ı çeşm-i Aḥmed ü ser-tâc-ı evliyâ
Vʿey cevher-i pâk-i şâh-ı merdân yâ Hüseyn
 10. Ceddiñ ḥabîb-i Haḳ vâlideñ Betûl
Ḥaydar ebiñ ki ḥüsrev-i şâhân yâ Hüseyn
 11. Bir nūr-ı Haḳdır Aḥmed ü Ḥaydar kim ez-Betûl
Olduñ Ḥasanla şakḳ idüp işnân yâ Hüseyn

³²¹ Kurʾân-ı Kerimʼdeki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³²² Kurʾân-ı Kerimʼdeki 93. Sûre “Duḥâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³²³ Kurʾân-ı Kerimʼdeki 92. Sûre “Leyl Sûresi” Adını, geceye yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³²⁴ Yâsin Sûresi. Kurʾân-ı Kerimʼin 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kurʾânʼın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

³²⁵ Tâhâ Sûresi. Kurʾân-ı Kerimʼin 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

³²⁶ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allahʼa ulaşacak vesileler araması ve Oʼna ulaşmasıdır.

12. Senden zühûra geldi ‘Alî Zeyne’l-‘Âbidîn
Oldı ‘ayân Muhammed Bâkır ezân yâ Hüseyn
13. Ca‘fer imâm-ı dîn ki Muhammedden irdi hem
Mûsâ zi-Ca‘fer oldı çün meh-tâbân yâ Hüseyn
14. Mûsâdan itdi gün gibi nûr-ı ‘Alî zühûr
Ki oldur emîr-i şâh-ı Hôrâsân yâ Hüseyn
15. Değdi ‘ilm Taķî ki ismi Muhammeddir anuñ
Şâh-ı ‘Aliden ol ki ğaybdân yâ Hüseyn
16. Oldı Naķide hem ‘Alîniñ sırrı âşikâr
Yaķdı hüsni pes ez-‘Alî şem‘dân yâ Hüseyn
17. Hâtm-i düvâz-deh oldı hüsnden Muhammed uş
Ki oldur yaķın Mehdî-i şâhib-zamân yâ Hüseyn
18. Her kim muhabbet eylemez evlâd u âlüne
La‘net anıñ vücûdına her an yâ Hüseyn
19. Cânla her kim ki eylemedi Şimre la‘neti
Oldur Yezîd ü İblîs ü Mervân³²⁷ yâ Hüseyn
20. Kimdir seni ki pertev-i nûr-ı ezel dimez
Oldur meger zi-zümre-i şeytân yâ Hüseyn
21. Raķmet seni sevenlere vü zıkr idenlere
Ey şems-i dîn ü raķmet-i Raķmân yâ Hüseyn
22. İrdi muharrem oldı yine tâze mâtemiñ
Düşdi fiğân u nâle be-devrân yâ Hüseyn
23. Ervâh içine düşdi yine hây hûy söz
Oldı kâmusı ney gibi nâlân yâ Hüseyn
- (39a)
24. Girdi felek siyehlere giryân olup sehâb
Şevkiñle inledi zemîn ü zamân yâ Hüseyn

³²⁷ merdân: MD

25. Ağladı āsumānda melekler bölük bölük
Gözyaşın itdi her biri bārān yā Hüseyn
26. Düşdi mevāliler içine yine āh u vāh
Bir bir akıtdı her birisi ƣan yā Hüseyn
27. Hāyretde ƣaldı sūsen ü çekdi tīġ-i tīz
Çāk itdi yaƣasın gül-i ƣandān yā Hüseyn
28. Dāġ urdı lāle baġrına veh kim bu derdle
Boyandı ƣana ġonce-i giryān³²⁸ yā Hüseyn
29. Kimdir seni kim acımaz ey nūr-ı zāt-ı pāk
Şadrında olmaya meġer īmān yā Hüseyn
30. Sevmez çü Hāricī seni ƣaşm eyledi çeküp
Ser ü oƣ u bīd ƣançer-i bürrān yā Hüseyn
31. Ol dem seni kim eyledi ƣurbān Şimr seg
Tuƣuldı māh u mihr-i dıraşşān yā Hüseyn
32. Cān ƣabīsine la‘ net her bār-ı la‘ net
Olsun hemīşe bir cedd-i Sufyān yā Hüseyn
33. Mātem ƣonını giydi hemīn cümle ka‘ināt
Mü‘mine oldu yer yüzi zindān yā Hüseyn
34. Baġrı ƣanı muħibbleriniñ oldu gözde seyl
ƣopdı zehr-i su nālīş ü efġān yā Hüseyn
35. Zehr oldu yedüġi vü içdüġi zaƣƣūm hem
Şu virmeyüp olan saña düşmān yā Hüseyn
36. Olduñsa Kerbelāda o dem teşne-leb ne ġam
Sensin şarāb-ı çeşme-i ƣayvān yā Hüseyn
(39b)
37. Yoluñda kim ki oldu o dem virdi müste‘ān
Kevşer mey ü ravza-i rıdvān yā Hüseyn

³²⁸ Numan: MD

38. Luṭf it be-Ḥaḫḫ Aḥmed ü Maḥmūd ‘ilm ü ḥilm
Eyle **Miṣālī** bendeye iḥsân yâ Ḥüseyn

39. Dutdı yüzün saña vü seni kıldı ilticâ
Ey şâh-ı dîn ü mîr-i şehidân yâ Ḥüseyn

94

[Murabba‘ -ı] Mevālī Der-sitâyişkārī-i Ḥazret-i Ḥünkâr Ḥacı Bektâş-ı Velî Ḳuddise
Sırrahû El-celî Nesl-i Pâk-i ‘Alî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Ḥamdülillâh pîrimiz meydân-ı ḥaḫda bâşdır
Her ne yerde kim çağırsan ol saña yoldâşdır
Levh-i dilde resm-i ‘aşkı nakş iden nakḫâşdır
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır
2. Muştafânîñ gevheridir Murtaẓânîñ perveri
On sekiz biñ ‘âleme fer verdi şevḳ-i enveri
Ehl-i ḥaḫkıñ rehberi mü‘minlerin tâc-ı seri
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır
3. Rumeliniñ pîrlerine kendüsin baş eyleyen
Sırr-ı ḥaḫkı ‘âşık-ı şâdıḳlara fâş eyleyen
Münkirin sîm ü zerrîn buğdayların taş eyleyen
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır
4. Çün velîler arasında ol durur serdâr olan
Asitânîñ Tûr edinmiş ‘âşık-ı dîdâr olan
(40a) Kıblegâh-ı ‘aşk içinde kâşif-i esrâr olan
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır
5. Ol Muḥammed Muştafâdır mürşid ü burhânımız
Hem ‘Aliyye’l-Murtaẓâdır şâhımız sulṭânımız
Cismimizde hem dînimiz imânımız
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır
6. Nûr-ı ‘aynıdır Resûlün ol Ḥasan ḥulḳe’r-rızâ
Şâhıdır cümle şehidîñ hem Ḥüseyn-i Kerbelâ
Ḥaste-i ‘aşk olanîñ bil derdine oldur devâ
Ol erenler serverî Ḥünkâr Ḥacı Bektâşdır

7. Şāh-ı Zeyne'l-‘Ābidindir haḳḳa toḡru rāhımız
Hem Muḥammed Bākırın dergāhı beytullāhımız
Biz gedāyuz kim bizim iki cihānda şāhımız
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır
8. Ca‘ferü’ş-Şādık olubdur mürşīdi şādıkların
İsm-i Kāzım virdidir dā’im Hāḳḳa lāyıkların
Başlarınıñ tācī nūr-ı dīdesi ‘āşıkların
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır
9. Çün ‘Alī Mūsā er-Rızānıñ ālīdir mir Taḳī
Hem Naḳī virdi ḳamu ehl-i ṭarīḳa revnaḳı
Bil haḳīḳat gösteren mü’mīnlere rāh-ı Hāḳḳı
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır
10. ‘Askerīden zāhir oldu Mehdī-i şāhib-zamān
Hāḳḳ-ı ‘ālem küfre düşdü olup bir gün ‘ayān
(40b) Ma‘den-i ‘ilm-i haḳīḳat şāh-ı sulṭān-ı cihān
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır
11. Cān u dilden olmuşam gerçeklerin üftādesi
Gūş idüñ kim var mıdır işbu sözümün şūphesi
Pīr-i abdālānı u ‘Üryān Bālımıñ atası
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır
12. İşbu nuṭḳuñ sırrına vāḳıf olur sulṭān olan
Hem ṭarīḳ-i ‘aşḳ içinde şāhib-i ‘irfān olan
Hem **Mevālī** derd-mendin derdine dermān olan
Ol erenler serverī Hünkār Hācī Bektāşdır

95

[Müsebba‘ -1] Bî-bedel Mi‘ âdî Vâkıf-1 Remz Me‘ âd Der-medh-i Hâzret-i Hünkâr
Sa‘ âdet Medâr Vâkıf-1 Mecma‘ -1 Esrâr Kuṭb-1 Pîrân-1 Rûm Zât-1 Hâzret-i Hayyü'l-
Ḳayyûm Pîr-i Velâyet-müyesser

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

1. Vâriş-i ‘ilm-i nübüvvet kâşif-i sırrı celî
Vâkıf-1 naḳş-1 tılsımât-ı ḥurûf-ı ezeli
Mâye-i faẓl u kerem mefḥar-i aḳṭâb-ı velî
Rehber-i râh-ı necât ya‘nî Ḥaḳḳıñ ḳudret eli
Ḥâzin-i genc-i ‘ulûm nâ‘ib-i esrâr-ı ‘Alî
Nâzır levḥ ü ḳalemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
Server-i Rûm vü ‘Acemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
2. Evliyâ içre odur menba‘ -1 ser-çeşme-i Rûm
Emrine oldu muṭî‘ şems ü ḳamer devr-i nücûm
(41a) Sırr-ı ḳudretle verilmişdi aña cümle ‘ulûm
Ḳamu Rûm erleri ḳıldı aña teşrîf-i ḳudûm
Bildiler bezm-i velâyetde nedir tarz u rûsûm
Nâzır levḥ ü ḳalemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
Server-i Rûm vü ‘Acemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
3. Geldi çün Rûma kerâmetlerin etdi izhâr
Söyledi sırr-ı Ḥudâdan niçe dürlü esrâr
Emrine oldu ḳamu râm cemâd u eṣcâr
Şaçdı aḥbâbı ḳulûbüne çü toḥm-endâr
Ḥamdillâh dil ü cândan aña ḳıldık iḳrâr
Nâzır levḥ ü ḳalemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
Server-i Rûm vü ‘Acemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
4. Mesned-i ḥükm-i velâyetde kerem aña düşer
Derd-mendâne ḳamu feyẓ ü himem aña düşer
Seyf ü seccâde çerağ-ı ṭabl u ‘alem aña düşer
Şofra-i nân ‘aṭâ bezl-i ne‘am aña düşer
Ḥüccet-i silsile-i zât-ı şiyem aña düşer
Nâzır levḥ ü ḳalemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî
Server-i Rûm vü ‘Acemdir Ḥâcî Bektâş-ı Velî

5. Ceyş-i ğuzâta veren seyf-i ğuzâtı oldur
 Dem-i gülbankı çeken merd-i ‘âlî oldur
 Rah-ı haq mürşididir pîr-i beķâyî oldur
 Şeb-i zulmetde rûşen şems-i ziyâyî oldur
 Ğam-ı ‘aşq hastasına dahı şifâyî oldur
 Nâzır levh ü kalemdir Hâcî Bektâş-ı Velî
 Server-i Rûm vü ‘Acemdir Hâcî Bektâş-ı Velî
6. Ğarb-ı ‘izzetde olub vâriş-i sırr-ı Nebevî
 Odur evlâd-ı Muḥammed Güher-i Muştafâvî
 Cebhesinde görünür âyet-i nûr-ı ‘Alevî
 Hüseyniñ ğayretine tolmuş idi gönlü evi
 Cümlesinden tolu gördü anı Şâh-ı Yesevî
 Nâzır levh ü kalemdir Hâcî Bektâş-ı Velî
 Server-i Rûm vü ‘Acemdir Hâcî Bektâş-ı Velî
- (41b)
7. Şeref-i Zeyne’l-‘Abâ Bâķır ü Ca’fer haķķı
 Kâzım u Mûsâ Rızâ nesl-i peyâmbere haķķı
 Şeh Taķî Şâh Naķî hem Şeh ‘Askerî haķķı
 Mażhar-ı fażl-ı Hudâ Mehdî server haķķı
 Kulu Mi‘âdîne ettiĝü keremler haķķı
 Nâzır levh ü kalemdir Hâcî Bektâş-ı Velî
 Server-i Rûm vü ‘Acemdir Hâcî Bektâş-ı Velî

96

Ğazel-i ‘Arşî Bâbâ
Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1. Hicâb-ı mäsivâ gitdi arâdan
 Göründü şekl-i insanı yarâdan
2. Görünen cümle zât-ı fażl-ı Haķdır
 Şıfât-ı sî vu dû daĝ-ı karâdan
3. Yüzündendir cenâb-ı feyz-i Haķķa
 Halâş olmak dilerseñ mâcerâdan
4. Bilindi zât-ı haq ammâ ki şüfî
 Dahı kurtulmaları çün mâcerâdan

5. Ne bilsün ‘**Arşiyā** zātın zuhūrunu
Haberdār olmayanlar māverādan

97

Ġazel-i ‘Arşī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Şāmiyān-ı bī-hayānıñ şūm endāmına yuf
Düşmen-i āl-i ‘abānıñ kavm-i bed-nāmına yuf
2. Kaşd-ı āl-i Muştafā eden Yezīd evlādınıñ
İbtidāsına miyānına serencāmına yuf
3. Kā‘il-i nefis-i zekī olub hāceyim diyen
Hāricī cumhūrunuñ sa‘y ile ikdāmına yuf
4. Dāne-i dām-ı riya’dır sübhā u seccādesi
Cübbe vü destārına şed ile islāmına yuf
5. Ba‘zı İbn-i Sāmīrī ba‘zısı eķvāma Yezīd
Ehl-i Şāmıñ mā ḥasel ebnā vü aķvāmına yuf
(42a)
6. Milk-i Rūmu Şāmı terciḥ eyleyen nā-ķābiliñ
Anda zāyi‘ kıldığı evķāt u eyyāma yuf
7. Nān u abı çok deyü Şāmı tevattun edeniñ
Nān u ḥānına daḥı hem āb-aşāmına yuf
8. ‘**Arşiyā** āl-i Resūlü sevmeyen müşriklerin
Devlet vü manşūbuna ta‘zīm ve tekrīmüne yuf

98

Ġazel-i Kūnhī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Sırr-ı ‘aşkıñ āgehi kim vaşl olur
Farķ-ı ğafletdi kemā-kān aşl olur
2. Maḥv olan ‘aşık hüviyet baḥrine
Çirk-i ḥub māsivadan ğusl olur

3. Zātıyla kâ'imdir esmâ ü şîfât
Birbirinden niçe bunlar fa'zl olur
4. El-ḥazer bir nokta farkından dilâ
‘Ayn-ı tevḥîdînde şîrket ḥâşl olur
5. *Men ‘aref*³²⁹ sırrın bilen Rabbin bilir
Künhî-veş ol gine zâta aşl olur

99

Ġazel-i Hüsrev Bâbâ
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Mâsivâdan geçmeyince ehl-i ‘irfân olmadım
Düşmeyince ‘âlem-i ıtlâka sulṭân olmadım
2. Ben beni terk etmeyince nâmiñ anıñ bulmadım
Bilmeyince *men ‘aref*³³⁰ sırrını insân olmadım
3. Dönmedim *kâlû belâ*³³¹dan yâre verdim cânımı
Ḥamdülillâh zâhida kavlimde yalân olmadım
4. Kuçmağa yarın miyânda vârimı bezl eyledim
Ey bana ṭ‘an eyleyen yok yere ‘üryân olmadım
(42b)
5. Sevmeyince ol şeh-i ‘âl-i cenâbı **Hüsrevâ**
‘Aşkı müşkil eyleyüb mümtâz-ı akrân olmadım

³²⁹ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

³³⁰ A.g.e.: 122

³³¹ “Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler.” (A’raf Sûresi 7/172)
Allah tüm ruhları yaratıp “elest meclisinde” topladı ve onlara kendini Rab olarak tanıttı. Ruhlar da bu olaya şahit olup bunu tasdik eylediler. Dolayısıyla “kâlû belâ” bir başlangıç kabul edilir ve “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusunun cevabı niteliğindedir. Edebiyatımızda “elest meclisi, bezm-i elest, ahd-i elest, belâ, kâlû belâ” gibi kavramlarla sıkça kullanılagelmiştir. (Yılmaz, 1992: 28)

100

[Müseddes-i] Hâfız

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Muḥarremdir yine ğam tazelendi ḥalk-ı ' âlemde
Baña derd ü belâ hem-dem olubdur kûşe-i ğamda
Revâdır şerhalar çeksem bu endûh ile sînemde
Yağar eflâkî dil-sûzım benim âh etdiğüm demde
' Aceb mi ḥüzn ile kan ağlasam mâh-ı Muḥarremde
Bu eyyâm içre derd ehli olur elbetde mâtemde
2. Dilâ mâh-ı Muḥarremdir añub şâh-ı şehidânı
Gider meyl ü şıfâtı eyle terk-i lezzet-i fânî
Akıd seyl-i dem-â-dem Nîl-i ğam şahrâsına kanı
Hele bir giryeden men' edemem bu çeşm-i giryânı
' Aceb mi ḥüzn ile kan ağlasam mâh-ı Muḥarremde
Bu eyyâm içre derd ehli olur elbetde mâtemde
3. N'ola giryân-ı aḥvâl-i Hüseyin-i bî-günâh etsem
O mazlûme sitemler olduğı çün dilden âh etsem
Felek âyinesini dūd-ı âhımdan siyâh etsem
Beni bu girye pāk eyler cihânda biñ günâh etsem
' Aceb mi ḥüzn ile kan ağlasam mâh-ı Muḥarremde
Bu eyyâm içre derd ehli olur elbetde mâtemde
4. Niçün ey çarḥ dönüpdür bu ezayı revâ gördün
Ki şâh-ı Kerbelâyı küşte-i tîğ-ı cefâ gördün
Mu' ayyen zâlim oldun bilmem andan ne cefâ gördün
Gel ey göz giryeyi terk etme kim andan ziyâ gördün
' Aceb mi ḥüzn ile kan ağlasam mâh-ı Muḥarremde
Bu eyyâm içre derd ehli olur elbetde mâtemde
5. Zemîn-i Kerbelâ da ğam değil cismiñ belâ **Hâfız**
Şafâdır cânıma bu yerde görsem biñ belâ **Hâfız**
Neler çekdi bu menzilde Hüseyin-i Kerbelâ **Hâfız**
Bu mevsimde dü çeşmi giryemiz görme revâ **Hâfız**
' Aceb mi ḥüzn ile kan ağlasam mâh-ı Muḥarremde
Bu eyyâm içre derd ehli olur elbetde mâtemde

(43a)

101

[Müseddes-i] Rızāi Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' lātün Fā' ilün

1. Faḥr-i 'ālem seyyidü'l-kevineyn-i ḥatemü'l-enbiyā
Ser-firāz-ı aşfiyā serdār-ı cümle evliyā
Dürr-i deryā-yı ḥaḳīkat gevher-i zāt-ı Hudā
Evvelīn vü āḥirīn ü ibtidā vü intihā
Ḥazret-i maḥbūb-ı Rabbü'l 'ālemīndir Muṣṭafā
Sāḳī-i rūz-ı cezā ṣāḥım 'Aliyye'l-Murtaẓā
2. Ḥadīce şeyḫü'l-ḥaremdir Fāṭımā bint'ir-Resūl
Bunlara ikrār edenler buldular Ḥaḳḳa vuşul
Zehr-i 'aşḳı Şeh Ḥasan ḥulḳe'r-rızā kıldı qabul
Şāh-ı tālar şehīd-i Kerbelā ṣāḥib-i uşul
Ḥazret-i maḥbūb-ı Rabbü'l 'ālemīndir Muṣṭafā
Sāḳī-i rūz-ı cezā ṣāḥım 'Aliyye'l-Murtaẓā
3. Şāh-ı Zeyne'l-Ābidīndir pādīşāh-ı baḥr u ber
Hem Muḥammed Bākır-ı evlād-ı Ḥaydar pür-hüner
Ca' ferū'ş-Şadīḳ mevālī vü imām-ı mu'teber
Mūsā-i Kāzım Rızā sırr-ı 'Alī dürr ü güher
Ḥazret-i maḥbūb-ı Rabbü'l 'ālemīndir Muṣṭafā
Sāḳī-i rūz-ı cezā ṣāḥım 'Aliyye'l-Murtaẓā
4. Şeh Taḳī vü bā-Naḳīniñ bende-i ednāsiyam
Şeh İmām 'Askerīniñ kemter vü gedāsiyam
Mehdi-i ṣāḥib-zamāniñ bülbul-i güyāsiyam
Muṣṭafā Selmāniyem Ḥaydar ḡulām ḥāsiyam
Ḥazret-i maḥbūb-ı Rabbü'l 'ālemīndir Muṣṭafā
Sāḳī-i rūz-ı cezā ṣāḥım 'Aliyye'l-Murtaẓā
5. Çārdeh-i ma' şüm pāk-i āl-i 'abāniñ bendesi
Cān u dilden eşiḡiniñ gedā ü efkendes
'Abd-i 'āciz bī-nevā bī-çāreler şermendes
Ey Rızāi ṣāḥımıñ her bendesiniñ bendesi
Ḥazret-i maḥbūb-ı Rabbü'l 'ālemīndir Muṣṭafā
Sāḳī-i rūz-ı cezā ṣāḥım 'Aliyye'l-Murtaẓā

102

Ġazel-i Resmî Bâbâ

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Eġnime fahr itmeġe faħr u fenâ dîbâ³³² yeter
Çekmeġe başıma tâc-ı şâh-ı istiġnâ yeter
2. Olalı vâkıf göñül *naħnu kasemmâ*³³³ sırrına
Eyledi kesb ü kanâ' at *kenzü lâ yenfâ*³³⁴ yeter
(43b)
3. Bir ġinâ-yı ħalbe mâlik olduġumdan beri
Bağmazam dünyâ ne lâzım meşreb-i ' anķâ yeter
4. Yemezem minnet ile nân ü nemek-i nâ-merdi kim
Def' -i cû' -i nefis seg için kil kömür loķma yeter
5. Edâ-yı kelb ü hırş-ı zaġ bir lâşe mevķûf durur
Etse idrâk ehl-i isti' dâda bu ġavġâ yeter
6. Cerr için âlet tedârik etme kim besdir saña
Ey mürâi şemle subħa ridâ ' aşâ yeter
7. Zeyl şekl ile şûfî ħalka teşeyyühlenme kim
Vaķtiñi žâyi' hem ' ömrün eyledin ifnâ yeter
8. Kes kendi la' net-i nefsi meyânıñdan çıkar
Şeyħ-i Necdî-veş bu ħalka oldun rüsvâ yeter
9. ' Arz-ı ħacât etmeġe görmem revâ nâ-maħreme
Çün bilir keyfiyet-i ħâlî dil-i dâna yeter
10. Nice dem nefis ile göñlüm cenk ederdî ' âķıbet
Başdı nefsi göñlüm etdi bir ulu ġazâ yeter
11. Tîġ- şabr ile recâdan kes eliñ ey **Resmiyâ**
Çün kefilidir rızķıña ol Ĥâlik-i yektâ yeter

³³² dünya: RAD

³³³ “Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık.” (Zuhurf Sûresi 43/32)

³³⁴ “Kanaat tükenmez bir hazinedir.” (Hadis-i Şerif)

103

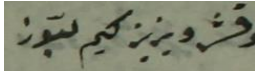
[Muhammes-i] Resmî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Düşdi gönlüm yine bir dil-âferîniñ 'aşkına
Ehl-i 'aşkıñ hâşılı yanmağdan özge kârı ne
Bilmezem n'oldu neden âşüfte-hâl oldu göñül
Rûz u şeb yanmağdadır bir çeşm-i âfet nârına
Âman âman âman âman yandım hicrin nârına
2. Tâ ezel 'aşkıñla yanmağ iftilhârımdır benim
Gizli râzım eyleyen fâş âh ü zârımdır benim
Vâdi-i 'aşk içre gezmek özge kârımdır benim
Gel göñül 'azm idelim bir çeşm-i âhû saydına
Âman âman âman âman yandım hicrin nârına
(44a)
3. Bir gül için ben gibi feryâd eder her 'andelîb
Hâr-ı muhabbet yâresine var mı çâren ey tabîb
Bildigim ğâfil değil üftâde senden her habîb
Lâ-cerem vâkıf olunca 'âşıkın esrârına
Âman âman âman âman yandım hicrin nârına
4. Şubh-dem şebnem döker bu çeşm-i giryânım benim
Başdan aşdı âteş-i 'aşk ferevânım benim
Sâz-kâr oldu dem-â-dem vird-i zebânım benim
Dil vereliden matraba³³⁵ 'uşşâkıyla gül rûyuna
Âman âman âman âman yandım hicrin nârına
5. 'Aşk hümâsın sâyesi her 'âşıka olmaz nasîb
Hîn-i vaşlın ruhsat-ı 'uşşâkı men' eyler raķîb
Var ümîdim etdiğün bulsun Hudâdan 'an karîb
Resmiyâ bilmem baña kâfir raķîbin kaçdı ne
Âman âman âman âman yandım hicrin nârına

³³⁵meşrebe: RAD

104

Tahmis-i Hicrî Bâbâ
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'îlü Fe'ûlün

1. Biz hâzin-i esrâr-ı rumûz-ı ezeliyüz
 Şarrâf-ı dūr ü ma' rifet-i lem yezeliyüz
 Biz mazhar-ı enva' ı teceli-i celîyüz
 Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muhtâra velîyüz
 Tevhîd-i Hudâdır işimiz 'abd-i 'Alîyüz
2. Biz şem' -i sırra perde-i esrâr-ı İlâhız
 Darân-ı cihân içre ulu mertebe şâhız
 Biz nûr-ı yakîn ile kamu eflâkde mâhız
 Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muhtâra velîyüz
 Tevhîd-i Hudâdır işimiz 'abd-i 'Alîyüz
- (44b)
3. 'Âlem dükeli bir cesed vü biz aña cânız
 Biz sırr-ı Hudâ mahrem-i esrâr-ı nihânız
 Biz 'ilm-i ledün 'âlimiyüz rûḥ-ı cihânız
 Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muhtâra velîyüz
 Tevhîd-i Hudâdır işimiz 'abd-i 'Alîyüz
4. Biz rind-i ezel mest-i mey-i köhne-i ḥayyüz
 Reşk-i melekût münzevî-i ḥaneyüz
 Maḥlûḳ-ı kamu
 Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muhtâra velîyüz
 Tevhîd-i Hudâdır işimiz 'abd-i 'Alîyüz
5. Biz şâhib-i tâcız ki şeh-i mesned-i faḥrız
 Biz mazhar-ı şems-i eḥadiz 'âleme bedriz
 Mışdaḳ-ı *leḳad kerrem*³³⁶ olub cümleye faḥriz
 Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muhtâra velîyüz
 Tevhîd-i Hudâdır işimiz 'abd-i 'Alîyüz

³³⁶ “Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.” (İsra Sûresi 17/70)

6. Maḥbûb-ı Hakkız nûr-ı tecellâ-yı vedûduz
Meskût-ı eḥad-ı merd tek ‘ayn-ı vücûduyuz
Aşâr-ı muḥabbetde hele çeşme-i cûduz
Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muḥtâra velîyüz
Tevhîd-i Hudâdır işimiz ‘abd-i ‘Alîyüz
7. Zât-ı şamedî kenc-i ḥafîyiz aña fi‘ilüz
Zâhirde eğer fer‘ biziz ma‘nâda aşluz
Hicrî n’ola gülçîn olalım bülbül-i vaşluz
Biz ümmetiyüz Aḥmed-i Muḥtâra velîyüz
Tevhîd-i Hudâdır işimiz ‘abd-i ‘Alîyüz

105

Ġazel-i Resmî Bâbâ
Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1. Menim şâhım benim cânım ‘Alîdir
Gözüm ziyâsı îmânım ‘Alîdir
 2. Baña gösterdi râh-ı müstaḳîmi
İki ‘âlemde sulṭânım ‘Alîdir
 3. Muḥammed şehr-i ‘ilmim dedi el-Hak
‘Ulûm-ı şehre derbânım ‘Alîdir
- (45a)
4. Menim maḥbûbum Aḥmeddir dedi Hakk
Dilâverlikde arslânım ‘Alîdir
 5. Muḥammed dü cihâna rehber oldu
Eden irşâd cânânım ‘Alîdir
 6. Kelâm-ı İncîl ü Tevrât u Zebûr hem
Rumûz-ı vahy-i Qur’ânım ‘Alîdir
 7. Şecâ‘at kişverinde merd-i meydân
Seḥâvet ıssı yezdânım ‘Alîdir
 8. Olur her bir ġarîb şâha bende
Menim de şâh-ı merdânım ‘Alîdir

9. Nice biñ mürde-diller kıldı ihyā
Bu bende feyz-i ihsānım ‘ Alīdir
10. Ne gam yer **Resmiyā** huffāş olsa münkir
Bugün meydānda sübhānım ‘ Alīdir

106

Ġazel-i Resmī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Kıl şefā‘ at sırr-ı *ṬāHā*³³⁷ *Hel etā*³³⁸ vü *Ve‘d-duḥā*³³⁹
Yā Muḥammed Muṣṭafā vü yā ‘ Aliyye’l-Murtażā
2. Ṭayyib ü ṭāhir Ḥadīce menba‘ -ı sırr-ı Nebī
Maḥrem-i Ḥaydar durur hem Fāṭimā faḥrū’n-nisā
3. Nūr-ı Aḥmed sırr-ı Ḥaydar şeh Ḥasan u şāh Ḥüseyn
Hem İmām-ı ‘ Ābidindir mefḥar-ı āl-i ‘ abā
4. Bākır ü Ca‘ fer imām-ı dīn ü dünyādır bular
Hem penāhı mü’miniñ Kāzım ‘ Alī Mūsā er-Rıżā
5. Hem Taḳī vü bā-Naḳī ‘ Asker ‘ ināyet kânıdır
Kıl hidāyet yā Muḥammed Mehdī şāḥib-livā
(45b)
6. Çār-deh ma‘ şüm-ı pāk-i āl-i abā faḥr ehline
Dervişin faḥrı durur yoluna cān kılmak fedā
7. **Resmiyā** sıdḳ ile her kim dedi bir kez yā ‘ Alī
Koymadı vādi-i hicrānda anı rüz-ı cezā

³³⁷ Ṭāhā Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

³³⁸ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

³³⁹ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

107

Ġazel-i Resmî Bâbâ
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Gel ey dil mikiniñ esrârı 'abdâl
 Haķıķat şem'iniñ envârı 'abdâl
2. Yüzünde naķş olunmuş heft-âyet
 Şıfât-ı lem-yezel dîdârı 'abdâl
3. Cemâliñden münevver oldu 'âlem
 Felek şems ü ķamer devvârı 'abdâl
4. Zehî kuvvet zehî ķudret zehî sır
 Ki 'ilminden olur ızhârı 'abdâl
5. Velâyet saña yüz gösterdi şâhım
 Kerem ķıldı bu dem settârı 'abdâl
6. Tebâyi' eyledi saña seķâvet
 Mişâl-i Haydar-ı Kerrârı 'abdâl
7. Çeker 'âşıķların sürme gözüne
 Ayağın başıdığı ğubârı 'abdâl
8. Ne ğam münkir seni inkâr ederse
 Kılar mü'min olan iķrârı 'abdâl
9. Eşiğinde urur yüz yere zâhid
 Eder hâline istiĝfârı 'abdâl
10. Bu **Resmî** dil-şikeste haste vü zâr
 Meded senden umar her bâr 'abdâl

(46a)

108

[Kaşide-i] Resmî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Ey cemâliñ sūre-i *ve'ş-şemsi*³⁴⁰ alnıñ *ve'd-duhâ*³⁴¹
Bâ-i bismillah zâtıñ yâ Resûl-i Kibriyâ
2. Haṭṭ u ḥâlin sūre-i *seb'a'l-meşânî*³⁴² remz eder
Nuṭḡ-ı pâkiñ cāna cān ḡatdı deḥâniñ *ḡul kefâ*³⁴³
3. Sırr-ı Aḥmed 'âlemi vü âdemi mest eyledi
Baḥr-ı zâtıñ ḡark edipdür 'âlemi tâbe-serâ
4. Şāniña *levlāk*³⁴⁴ geldi ey *elem neşrah*³⁴⁵ saçın
Ḳâ'inâtın 'aynı sensin serfirâz-ı enbiyâ
5. Lem' a ḥüsnüñ durur her zerresi şems ü ḡamer
Ḳadd-i ra' nânıñ geldi sidre'l-müntehâ
6. Tâbi' oldu emrine ins ü melek vaḥş u ṭuyūr
Seyyidü'l-kevneyn 'âlem yâ Muḥammed Muşṭafâ

³⁴⁰ Kur'ân-ı Kerim'deki 91. Sûre "Şems Sûresi" Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³⁴¹ Kur'ân-ı Kerim'deki 93. Sûre "Duhâ Sûresi" Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³⁴² "Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'ân'ı verdik." (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah'ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

³⁴³ "De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter." (Ankebut Sûresi 29/52)

³⁴⁴ "Sen olmasaydın, Ben bu felekleri (kâinatı) yaratmazdım." (Hadîs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de özellikle naat-ı şeriflerde sıkça kullanılan bir sözdür. (Yılmaz, 1992: 113) Allah, bütün âlemleri Hz. Peygamber'in (sav) hürmetine yarattığını ifade etmektedir.

³⁴⁵ "(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" (İnşirah Sûresi 94/1) Peygamber Efendimiz 'in çocukluğunda, yetişkinliğinde ve Mîraç'a çıktığı gece göğsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslam'ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sure de yine böyle bir zamanda Allah Resulü 'nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber'in hem kalbi hem de imanı, Allah'ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

7. *Laḥmūke laḥmī*³⁴⁶ rumūzu sende oldu müstemi‘
Yā Muḥammed Muştafā vü yā ‘Aliyye’l-Murtażā
8. *İnnemā velīkumullāh*³⁴⁷ geldi ḥaḳḳında seniñ
Ḥaydar-ı Kerrār sensin ma‘den-i cūd ü seḥā
9. Şāniña menzil durur hem *lā fetā illā ‘Alī*³⁴⁸
Düldül ü seyf-i ḳudret *ve’ḍ-ḍuḥā*³⁴⁹ vü *hel etā*³⁵⁰
10. Menba‘-ı sırr-ı Muḥammeddir Ḥadīce maḥremiñ
Maṭla‘-i şemsü’d-ḍuḥā bedrü’d-dücā ḥayrū’n-nisā
11. Genc-i ‘işmet maḥzen-i mesned-nişīn zāt-ı ḳadīm
Sırr-ı Aḥmed pāk-dāmen Fāṭimā faḥrū’n-nisā
12. Efḍal-i aḥlāk-ı aḥsen eşref-i nūr-ı Nebī
Hem imām-ı milk-i dünyādır Ḥasan ḥulḳe’r-rızā
13. Seyr-i fillāḥ maḥzar-ı Ḥaḳ zātü’l-‘ālemīn
Nūr-ı Aḥmed sırr-ı Ḥaydar şeh Ḥüseyn-i Kerbelā
14. Ṭayyib ü ṭāhir hem imām şāḥ Zeyne’l-‘Ābidīn
Meḥḥar-ı ehl-i yakīn hem zübde-i āl-i abā

³⁴⁶ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

³⁴⁷ “Sizin dostunuz ancak Allah’tır, Resûlüdür ve Allah’ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mü’minlerdir.” (Mâide Sûresi 5/55)

³⁴⁸ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

³⁴⁹ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duhâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³⁵⁰ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

(46b)

15. Maẓhar-ı Hâk zât-ı pāk hem maḥzen-i sırr-ı ‘Alī
Ma‘den-i ‘ilm-i Muḥammed Bâkır ol bedrū’d-dücā
16. Ca‘fer el-Şādık ḥaḳāyık ‘ilminiñ sulṭanıdır
Hâk-i pây-i tütüyâdır ‘aynıma nūr-ı ziyā
17. Ma‘nâ-i ‘ilm-i Muḥammed sırrına maḥzen olan
Mūsâ-i Kâzım durur ‘aşk ehline ‘ayn-ı şafā
18. Nūr-ı sırr-ı *hel etâ*³⁵¹ hem kāşif-i ‘ilm-i ledün
Nūr-ı zât-ı kibriyâdır şeh ‘Alī Mūsâ er-Rızā
19. Şāhibü’l-ḥulkü’l-‘azîmdir mālîk-i sırru’l-ḳadîm
Şeh Muḥammed Muttakî gencine-i ğâr-ı Hudā
20. Hem ‘Alī vü bâ-Naḳîdir rehnümâsı mü‘miniñ
Var ise zâtında ikrâr eyle aña iktidā
21. Ḳâbil-i ceyş safderi oldu Ḥasan el-‘Askerî
Nâ‘il-i seyf-i Hudā hem ol durur şāhib-livā
22. Devr-i Mehdîdir hidâyet nûru toĝdu ‘âleme
Münkirin inkârına yûf urdu ashâb-ı vefā
23. Çâr-deh ma‘şûm-ı pāk âl-i abânıñ ḥürmeti
Destgîr ol baña ey kân-ı kerem rûz-ı cezā
24. Dil-şikeste haste vü bî-çâre **Resmî** nâ-tüvân
Raḥmetiñ ümîd eyler rûz-ı maḥşer Rabbenā

³⁵¹ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

109

Ġazel-i Resmî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Câm-ı ' aşka teşne-dil ' atşân olan gelsün beri
 Bezm-i aqdemden içüp mestân olan gelsün beri
2. Gelmesün bu bezme şol kim nâr-ı ' aşka yanmadı
 Pîr yakup pervâne-veş sūzân olan gelsün beri
3. Hicr-i yârin zâhidâ bilmez devâsın her tabîb
 Bî-devâ derdime emm dermân olan gelsün beri
- (47a)
4. Pend-i pîr-i gūşuna mengūş eden merd-i Hūdâ
 Terk-i tecrîd-i fenâ sulţân olan gelsün beri
5. Baħr-i bî-pâyâna ğavvâş olmayanlar gelmesün
Resmiyâ şâhib-i nazm-ı ' irfân olan gelsün beri

110

Ġazel-i Resmî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Tâ ezel zâtında ' irfân olmayanlar gelmesün
 Bu tarîk-i Hâkka kurbân olmayanlar gelmesün
2. Gelmesün yârin yoluna varını bezl etmeyen
 Tekye-i ' uzletde ' üryân olmayanlar gelmesün
3. Fakr ile faħr eyleyen bây ü gedâ gelsün beri
 Tab' -ı istîgnâda sulţân olmayanlar gelmesün
4. Zülf-i dilber dârını zâhid görüp kılsın hâzer
 Manşûr-asâ merd-i meydân olmayanlar gelmesün
5. Hâl-i dilden âşinâ var ise gelsün merhabâ
Resmiyâ mümtâz-ı akrân olmayanlar gelmesün

111

Ġazel-i Resmī Bābā
Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

1. Gel ey cān çeşminiñ³⁵² cānānı ' abdāl
Sehāvet tahtınıñ sulţānı ' abdāl
2. Sen ol kān-ı velāyetsin ki sende
Görünür kudret-i Yezdān ' abdāl
3. Kemālāt-ı Hudā sende göründü
Zehī lutf u kerem sübhān ' abdāl
4. Tarīķ-i müstaķime pişvāsın
Kamu senden umar ihsān ' abdāl
- (47b)
5. Yüzünde heft-āyet okuyanlar
Olurlar hāline hayrān ' abdāl
6. Seniñ dīdārını görse bir ādem
Aña hācet deġil ġilmān ' abdāl
7. Gelip sürdüler ayaġına yüzler
Ne deñli var ise ' irfān ' abdāl
8. Vişāline erer saña uyanlar
Varır maķşūduna her ān ' abdāl
9. Verenler hükmi toġru yoluna
Olursun aña sāyebān ' abdāl
10. Selefden nice biñ er geldi geçdi
Saña kaldı bugün meydān ' abdāl
11. Seni inkār iden münkir münāfık
Ānıñ yokdur dīn ü imānı ' abdāl³⁵³

³⁵² cisminin: RAD

³⁵³ Bu beyit divanda yoktur.

12. Sa‘ âdet aña yâr oldu seninçün
Ki kıldı cânıñı qurbân ‘abdâl
13. Şular kim hilmle olmaz muqayyed
Bulamaz derdine dermân ‘abdâl
14. Hidâyet bulmayan nefis gâzûbdur
Aña oldu duzağ mekân ‘abdâl
15. Ğınâ-yı kalbe mâlik olmayanlar
Bulamaz yemeğe hiç nân ‘abdâl
16. Şu kim eyler müşekkel tışın âhîr
Âñın içi olur vîrân ‘abdâl
17. Ğadîş-i men ‘arefe³⁵⁴ den aldı dersin
Şu kim bildi nedir Qur‘ân ‘abdâl
18. Velîler zümresine olsa dâhil
Olur şâh ‘aşkına ‘uryân ‘abdâl
- (48a) 19. Ayâğın tozu **Resmî**niñ gözüne
Olupdur kuhl-ı Işfahân ‘abdâl

112

Ğazel-i Resmî Bâbâ
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Ğudâ ‘âşıkların gönölün uyandır
Ğaķıķat çeşmesinden añı kıandır
2. İkilik perdesinden geçmek içün
Muvahhîd rengine zannıñ boyandır
3. Geçir kayd-ı mezâhibden kıl ‘ârî
Anı bu kayd-ı gâfletten uyandır

³⁵⁴ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Ğadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

4. Kimin kim hâliyle var ittiḥādı
Anıñ hâli bize maḥz-ı imândır
 5. Dil ile ittiḥād da‘ vâsın eyler
Anıñ sözüne inanma yalandır
 6. Şafâdır ‘aşka kul olmak velîkin
Vişâl-i yâri bil dârü’l-emândır
 7. İyidir yârini olduğça anmak
Ki *fezkürûnda ezkürkum*³⁵⁵ hemândır
 8. Kişi sevdiğini elbette söyler
Îlâhi bu sözüm yâre inandır
 9. Kamu eşyâda **Resmî** varlığı var
Daḥî³⁵⁶ âdemde Ḥaḳḳ belli beyândır
- (48b)

113

[Kaşide-i] Resmî Bâbâ
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Biz ol zât-ı Hudâ maẖharlarıyız
Hidâyet yolları pîşverleriyiz³⁵⁷
2. Görünür kudret-i Ḥaḳ biz gürûhdan
Velâyet illeriniñ beğleriyiz
3. Biz ol şâhız ki geçdik câh ü mâldan
Sa‘ âdet taḥtınıñ pâdişâhlarıyız³⁵⁸
4. Biziz varlığımız bezl eyleyenler
Seḥâvet milkiniñ serverleriyiz
5. Geçüp Belḥ ü Buḥârâdan çü Edhem
Biz ol ḳavmiz k’anıñ mânendleriyiz

³⁵⁵ “Öyle ise siz beni zikredin ki (anın), ben de sizi zikredeyim (anayım)” (Bakara Sûresi 2/152)

³⁵⁶ Velî: RAD

³⁵⁷ pîşvâlarıyız: RAD

³⁵⁸ pâşâlarıyız: RAD

6. Biz ol bezm-i ezelden tâ bu âna
Emân ehli Hudânîñ kullarıyız
7. Kılıp fakrıla fahrı ihtiyârî
Muhammed Muştafâ ümmetleriyiz
8. Anıñçün şâh-âzâdeleriyiz
‘Aliyye’l-Murtaza Kâanberleriyiz
9. Yoluna cân ü baş verenleriz biz
Hasan hulke’r-rızâ çâkerleriyiz
10. Biz ol serden geçenleriz kim derler
Hüseyn-i Kerbelâ yâverleriyiz
11. ‘Ali Zeyne’l-‘Abâ Bâkır u Ca‘fer
İmâm Kâzım Rızâ kemterleriyiz
12. Taķı vü bâ-Naķı şeh ‘Askerî hem
Muhammed Mehdîniñ leşkerleriyiz
13. Çehâr-deh ma‘şûm-ı pāk âl-i abânîñ
Yoluna ölmeğe ‘âşıķlarıyız
14. Hâcî Bektâş-ı Velî gerçekleriz biz
Ki Rum erleriniñ şârıķlarıyız
- (49a)
15. Bize taş ata geldiler hasûdlar
Cihânîñ meyveli dıraķtlarıyız
16. Bize taş atdıran bizden değildir
Atânîñ lîk rehnümâlarıyız
17. Şaķın münkir tolaşma yanımızda
Mürâileriñ gözü dikenleriyiz
18. Bize **Resmî** Hudânîñ luţfu oldu
Anıñçün hânedân lâyıķlarıyız

114

[Müseddes-i] Resmî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Gel tayan Hakkâ eyâ mü'min isen olma sefil
Eyleme kaç' a tama' olmayasın halka rezil
Şükr kıl hâline Hakk rûzı kıl saña³⁵⁹ Halil
Bir gün aç koymadığı da yetmez mi saña delil
Seni halk eylemeden rızkıñı halk itdi Celil
Rızık için ğam yeme kim rızkıña Hakk oldu kefil
2. Yoğiken kevn ü mekân 'arş³⁶⁰ ü semâ şems ü kamer
Her kişiniñ kısmetini takşim edip verdi meğer
Az çok eyle kanâ' at şakınıp çekme keder
Rûz-merre saña Hakkdan nice ni' metler erer
Seni halk eylemeden rızkıñı halk itdi Celil
Rızık için ğam yeme kim rızkıña Hakk oldu kefil
3. Çünkü Hallâk-ı cihân 'âleme gönderdi seni
Gelmeden âdeme takşim ediben kısmetini
Gün-be-gün teşhîş edip saña olan şefkatini
Râzı ol *naħnu kasemmâ*³⁶¹ ya bilip hikmetini
Seni halk eylemeden rızkıñı halk itdi Celil
Rızık için ğam yeme kim rızkıña Hakk oldu kefil
4. Bir şükür demek için oldu saña bunca kerem
Şükrünü bileñ için tahşîş olur hayrû'l-ümem
(49b) 'Âkıl iseñ beri gel dünyâ için çekme elem
Yoksa bu dehr-i fenâda ola mı kimse bî-ğam
Seni halk eylemeden rızkıñı halk itdi Celil
Rızık için ğam yeme kim rızkıña Hakk oldu kefil

³⁵⁹ hân-ı: RAD

³⁶⁰ 'arş: RAD

³⁶¹ "Rabbini rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık." (Zuhuruf Sûresi 43/32)

5. Vâ' izâ Hâkdan üzüp kesme bu hâlkın ümîdiñ
Yok derûnuñda meğer var ise hiç merhametiñ
Seni tekrîm edüben verdi cihân ' âkıbetiñ
Şâkir ol ger diler isen ol hayır ' âkıbetiñ
Seni hâlk eylemeden rızkıñı hâlk itdi Celîl
Rızk için ğam yeme kim rızkıña Hâk oldu kefil
6. ' Ayb kılma mey için zevkını çıkarmağa bak
Kimsenin hatrını yıkma gönül almağa bak
Pend-i pîri gûşuna mengûş edip asmağa bak
Hayr³⁶² kıl kendi derûnuñda ğınâ bulmağa bak
Seni hâlk eylemeden rızkıñı hâlk itdi Celîl
Rızk için ğam yeme kim rızkıña Hâk oldu kefil
7. Şıdk ile kulluk eden Hâkka murâdın erer
Bir ' amel Hâkka yarar işle seniñle o gider
Kimseye kalmaz bu cihân içre kamu kabre girer
Resmiyâ ğayrı ko hâline şükr eyle diğér
Seni hâlk eylemeden rızkıñı hâlk itdi Celîl
Rızk için ğam yeme kim rızkıña Hâk oldu kefil

115

Gazel-i Resmî Bâbâ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Kime yüz tutarsa lutf-ı Hâk zâhid ' azâb olmaz
Anıñ gönülü hâkıkat şemsidir zulmet hicâb olmaz
2. Hayât-ı Hızra şol erdi ki bunda muhtesib oldu
Vücûdun tarh eder kâmil olan zâta hesâb olmaz
3. Bunu fehm et ki hayr u şer minallâhi Ta' âladan
Bilir ' ârif olan Hâkdan aña ğayrı kitâb olmaz
4. Eğer innî enellâhdan naşibiñ var ise şüfî
De âmennâ ki Hâkkın emri ğayrıdan hitâb olmaz

³⁶² Şabr: RAD

5. Bu âyet ma‘nîsin fehm et ki *Ḳul küllün min ‘indillâh*³⁶³
Çün etdik fi‘lini perde bu ma‘nâ feth-i bâb olmaz
6. Hidâyet hâdi olmağdır muvaḥḥid birliğe yetmek
Görür şâhib-nazar Ḥaḳḳı ki aña ‘ayn-ı bâb olmaz
7. Celâliyle cemâli bir durur **Resmiyâ** ḥaḳîkatde
Bular tevhîm içindir yâr yârından ‘itâb olmaz

(50a)

116

[Murabba‘-ı] Resmî Bâbâ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yine düşdüm ‘aşğa ey ṭabîb devâ bilmez misin
Yâ bu derdin def‘ine âyâ şifâ bilmez misin
Ey müdebbir terkîb-i firḳat vişâl de nedir
Baña em ola ḥakîmâne edâ bilmez misin
2. Olalı rūḥ-ı revânım cism-i zârımdan cüdâ
‘Andelîb-asâ olup bağ u bahârımdan cüdâ
‘Âşık-ı şeydâ gibi şad-berg-i gül-i terden cüdâ
Bağbân luṭf eyle bir gül-i zibâ bilmez misin
3. Firḳat-i yâr ile yâ Rab n’ola aḥvâlim benim
Şabra ṭâḳat ḳalmadı Allah bilir ḥâlim benim
Yûsuf-ı Ya‘ḳûba döndü ey felek işim benim
Vâsıta olur peyâma bir nevâ bilmez misin
4. Ḳılmışım ḥâşılı tecellî Ṭûr-ı Sinâdan bugün
Şanki rūḥ-ı ḳudşe erdi canım ‘Îsâdan bugün
Gûşuma erdi şadâ-yı pend-i şeydâdan bugün
Ḥaḳḳa niyâzı geçer bir evliyâ bilmez misin

³⁶³ “De ki, hepsi Allah’tandır.” (Nisâ Sûresi 4/78)

5. Yâr ile evvel geçen esrârı andım ağladım
Tâ o demdir **Resmî** eyvallah ki ben hiç gülmedim
Pây-ı Hızra yüz sürüp yalvârı su'âl eyledim
Yâri teşhîre mücerreb bir du'â bilmez misin

117

Ġazel-i Resmî Bâbâ**Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün**

1. Dil-i şûrîdeye baĝlu³⁶⁴ diyen ucı riştesiniñ
İki yanında iki sünbül-i mûriştesiniñ
2. Goncalar kıana boyandı göricek gül yüzünü
Bâdenin allığı rengi ruh leb-bestesiniñ
3. Baş şalup serviler eyledi ta' accüb göricek
Raķş ederken şîve-i nâz ile âhestesiniñ
(50b)
4. Gökde ay buldu kemâl 'akşine devr etdi yine
Çâr-ı sâl ile göricek ĥatt-ı güzeştesiniñ
5. Bir alây mûsikî-ĥân yeniden etdi ta' lim
İşidüp söyler iken sâzıyla bir bestesiniñ
6. Dili sürçer o Mesîĥ türkiye ağâz etse
Var ise kıand alır fem refîķ-i nevrestesiniñ
7. Eyle ey bâd-ı şabâ **Resmî**den ol yâre du'â
Gelmesi oldu dilim ĥâtır-ı şikestesiniñ

118

Ġazel-i Resmî Bâbâ**Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün**

1. Sırr-ı 'aşķa kim ki mażhar düşdi ol fâzıl olur
'Ayn-ı ma' şûķ olduĝun fark etmese câhil olur

³⁶⁴ baĝlıdır: RAD

2. Māsivallāh lutf-ı Hāḡdır iktizā-yı ḡāl için
Ehl-i tevḡid anı selb etmez ki şirk ḡāşıl olur
3. Zāt-ı esmā vü şifāt devr eyledikçe nev-be-nev
Kesb eyler ḡurbiyyet Hāḡ vechine vāşıl olur
4. El-hazer *lā taḡnaḡū min raḡmetillāḡ*³⁶⁵ dan ümmīd
Ḳāḡı^c -ı feyż-i Ḥudāya ol ḡaçan vāşıl³⁶⁶ olur
5. Kendüni bilmek imiş **Resmī** ḡadīs-i *men ‘aref*⁶⁷
Künh-i zātı eyler idrāk andan ol kāmīl olur

119

Ġazel-i Resmī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Sırr-ı ‘aşḡ āyâtıdır kim naḡl olur
Farḡ-ı ma‘ şūḡ etse ‘āşıḡ faşl olur
(51a)
2. ‘Āşıḡ olan baḡr-i ‘aşḡa ‘azm ider
El çeker dūnyādan andan ḡasl olur
3. Zāt-ı esmā vü şifāt fer‘ dir velī
Bir elif sâ‘ir ḡurūfa aşl olur
4. Olma müşrik ikilikden ḡıl hazer
Zıkr-i ta‘ dād ile şirket ḡaşl olur
5. *Men ‘aref*⁶⁸ sırrına **Resmī** ehl-i dil
Yol bulandır künh-i zāta vaşl olur

³⁶⁵ “Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin.” (Zümer Sûresi 39/53)

³⁶⁶ kâbil: RAD

³⁶⁷ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadīs-i Kudsī) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

³⁶⁸ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadīs-i Kudsī) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin acziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

120

[Kaşide-i] Resmî Bâbâ
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

1. Çün Âdem mazhar-ı Raḥmāna düşdi
Şafıyyullāh olup iḥsāna düşdi
 2. Ne kim var mevcūdāt-ı mümkinātdan
Ḳamunuñ minneti Mennāna düşdi
 3. Çün Âdem oldu mescūd-ı melā'ik
Ḥaḳḳa şükr eyleyüp Sübhāna düşdi
 4. *Elem a' hed ileyküm*³⁶⁹ âyetiñ gör
Ki şeytān âdeme 'udvāna düşdi
 5. Ḥaḳḳıñ ikrāmına çün erdi Âdem
Belî kıskanması şeytāna düşdi
 6. Ḥudā emrini şıydı oldu merdūd
Ki la'net ḥaḳḳası gerdāna düşdi
 7. Şular kim etmedi Âdeme secde
Ġurūr u kibr ile 'işıyāna düşdi
 8. Bu ḥālî gördü ervāḥ kaldı taña
Kimi ikrār kimi gümāna düşdi
 9. Görüp ervāḥ ki Âdem oldu tüccār
Ḳamunuñ arzusu dükkāna düşdi
 10. Nice dem şād ü ḥandān iken Âdem
Yolu birgün anıñ bustāna düşdi
- (51b)
11. Gözüne irişüp³⁷⁰ dıraḥt-ı gendüm
Şapıp emri yiyüp bir dāne düşdi

³⁶⁹ “Ey Âdemoğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır, demedim mi?” (Yâsin Sûresi 36/60)

³⁷⁰ ilişip: RAD

12. *İzā cā'el kaẓā 'amyel baṣar*³⁷¹ dır
Ne çāre yaḥṣi iş yamāna düşdi
13. Bu bir hikāye-i efzūn cümle ma' lūm
Ki Ḥavvā Ādeme bigāne düşdi
14. Nice dem geçdi vuṣlat buldu bunlar
Zuhūr-ı Ādeme bahāne düşdi
15. Ḥaḳḳıñ esmāsı mektūmuna bunlar
Sebeb oldu ḳamu devrāne düşdi
16. Tecellī etdi herkes bir isimden
Kimi hādī kimi fettāna düşdi
17. Kimi ḥāline ṣākir kimisi de ḥırṣ
Ḥaḳḳıñ ni' metine küfrāna düşdi
18. Gelip nevbet sefer emr oldu çün uṣ
İtā' at etmemiz fermāna düşdi
19. A' mā miṣāl ervāḥ 'ālemini
Geçip çün nevbeti asmāna düşdi
20. ' Anāşır-ı erba' dan nice seyrān
Ederken yolumuz ' ummāna düşdi
21. Mevālīd-i ṣelāṣe arzusuyla
O deryāda yolum mercāna düşdi
22. Nice gün tırdum anda āḥirü'l-emr
Nebāta nevbet uṣ ḥayvāna düşdi
23. Gelip çār-ı ' anāşırdan bu cismim
Atādan anaya ebdāna düşdi
24. Olup bir aḥsen-i taḳvīm-i maḥfūz
Rūsūm iḥlāsile zindāna düşdi

³⁷¹ “Kaderde olan başa geldiğinde göz kör olur” manasındaki Arap atasözü.

25. Olunca emr-i Hakk hayvāndan ol ruh
Mürür eyyām ile insāna düşdi
(52a)
26. Çü seyāhat tamam oldu görürüm
Yolum bir ulu şehristāna düşdi
27. Görünür ol şehir bütün velīkin
Bir āhır şehre ol pinhāna düşdi
28. Bile ol şehir ile ol şehir içinde
Mürūra minnetim derbāna düşdi
29. Edip terk-i vaṭan ğurbete düşdüm
Sa' ādetle yolum cihāna düşdi
30. Gelenler bu cihāna böyle geldi
Kazāya uğrayan hüsrāna düşdi
31. Bu yol bir korkulu yoldur anıñcün
Kimi geçdi kimi kerbāna düşdi
32. Bi-ḥamdillāh murād oldu müyesser
Bu müşkil işimiz āsāna düşdi
33. Egerçi şād ü hürrem oldum ammā
Fiğān-ı āh ü vāh zebāna düşdi
34. Gözüm açdım dedim Elḥamdülillāh
Çü gördüm cismim Elbistāna düşdi
35. Göñül idrāk-i pāk ile mücellā
Ṭabī' at n'idelim sıbyāna düşdi
36. Nice şahrā vü deryā bende mektūm
Velī 'aql nice gün dīvāna düşdi
37. Ne deñlü la'b ü lehv var ise etdim
Şon ucu ğayretim Ğufrāna düşdi

38. Hidāyet eyledi Hāk oldu ıslāh³⁷²
 Tabī‘ at meyl edip pīrāna düşdi
39. Kul etmişdi beni bu çarh-ı devrān
 Ne ğuşşa yer şu kim sulṭāna düşdi
40. İşitdim sâz-ı ‘ aşk eyler terennüm
 Göñül bu nağmeden dermāna düşdi
 (52b)
41. Çün ‘ âşıklar gibi ‘ aşka boyandım
 Bu göñül bir pīr-i civāna düşdi
42. Sebeb oldu biri ol pīre ilter
 Eñ evvel hizmetim mihmāna düşdi
43. Kızılvelī³⁷³ ocağında naşībim
 O şāh-ı zīşan ‘ Alīşāna düşdi
44. ‘ Alī haşlet hūy u hulkū vü ismi
 ‘ Alī sırrı de kim şīrāna düşdi
45. Ederdi kı̄abil-i feyz olana bahş
 Sehāvet tahtına şāhāne düşdi
46. Ne deñlü ṭālib irşād etdi ol şāh
 Kimi velī kimi ‘ irfāna düşdi
47. Kimi erkān-ı evliyā-i icrā
 Naşībī mesned üstādāne düşdi
48. Okudum ‘ ilm-i te‘vīli yüzünden
 Rumūz-ı istivā ‘ ayāna düşdi
49. Yüzünde berķ uran envārı gördüm
 Bu cān içre o nur lem‘ āna düşdi

³⁷² muşlih: RAD

³⁷³ Kızıldeli: RAD

50. Nice hizmetinde şükr ederdim
Ki ben gedā o kāmṛāna düşdi
51. İşitdim söyleşirler Hakkā varmaz
Delīli olmayan yabāna düşdi
52. Yalnız yola giden menzil alamaz
Gehī bir yana gehī o yana düşdi
53. Nitekim Cebrā'il peygāamberāna
Hakkā varmağa tercümān düşdi
54. Çü gördüm haq yola gidenleri hep
Varup bir pīr-i nüktedāna düşdi
55. Çün erdi vaqt-i irşādım be nāgāh
Menim de minnetim bir cāna düşdi
(53a)
56. Kulağuz oldu yola bile iletđi³⁷⁴
Edeb erkān ile meydāna düşdi
57. Tekāpū etdi andan mürşide der
Bu cān irşād için kurbāna düşdi
58. Elim alıp beni irşād edince
Göñül maḥzūnumuz şādāna düşdi
59. Tevellā vü teberrā 'ahd ü peymān
Ne pend etdise gūş-i cāna düşdi
60. Emān buldu emānet şaklayanlar
Emānet şaklayan emāna düşdi
61. İrādet verdim icāzet çün aldım
Naşībim andan irşāda düşdi
62. Ayağına yüzüm sürünce gördüm
Bu gözler kuḥl-i İşfaḥāna düşdi

³⁷⁴ gitdi: RAD

63. Baña benden haber verince ol şah
Hemân gönül gözü o yana düşdi
64. Nice gün geçdi gördüm yine bir gün
Ki lûtfu bendeye erzâne düşdi
65. Naşîb verdi yolum açdı ve dedi
Naşîbi naşîbiñ astâna düşdi
66. O şehrin kāmili çokdur velîkin
Tecellîn anlara akrâna düşdi
67. Saña mevķûf uyanmağa nice cân
Tarîķ-i Hakkâ ‘âşîķâne düşdi
68. Öñüne baş koyup arķam şıgadı
Gözüm yaşı o dem revâne düşdi
69. Bu bir ni‘ met-i ‘uzmâdır velîkin
Bu hikmetden gönül hayrâna düşdi
70. Yola girdim o dem nâlân ü ğiryân
Bu firķatden ciĝer büryâna düşdi
- (53b)
71. Muķadderü’l-maķarr bilâda geldim
Münâsib ol baña iskâna düşdi
72. Çıkup bir gün o şehri seyrân ederken
Gözüm bildik biraz yârâna düşdi
73. Kimi cândan muķabbet eyler idüp³⁷⁵
Kimi benimle imtiķâna düşdi
74. Nice kāmillere yolum muvâfîķ
Mükemmel hem-tarîķ ihvâna düşdi

³⁷⁵ idi: RAD

75. Bilirdi māverāyı anda bir pīr
Dedi ibn-i filān filāna düşdi
76. Biraz kimse o nuṭṭu etdi iz³⁷⁶ ān
Olardan şoñra rāyegāna düşdi
77. Olur mu rāy-ı a³ dā ile tebdīl
Bir iş kim taḳdīr-i Yezdāna düşdi
78. Erince faẓl-ı Yezdāndan i³ nāyet
Nice pīr ü civān dāmāna düşdi
79. Ṭarīḳ-i Hācı Bektāş-ı Veliye
Gelüp girdi ḳamu erkāna düşdi
80. Teşebbüs etdiler āl-i abāya
Ki ya³ ni mazḥar-ı Selmāna düşdi
81. Olup irşād ḳamusu oldu şākir
Çün gördü rāh-ı ḥandāna düşdi
82. Kimi ³ ārif ü kāmīl ³ aḳl-ı evvel
Kimi ḳābil-i feyz iḥsāna³⁷⁶ düşdi
- (54a)
83. Kimi ³ āşık-ı şādık bāy u gedā hem
Ḳamusu ḥāline şükrāna düşdi
84. Kimisi ³ ilm-i te³ vīl ile ³ ālim
Ki anıñ dersi cāvidāna düşdi
85. Muḥaḳḳık hem muvaḥḥid kimisi de
³ Ulūm-i ebdān ile vicdāna düşdi
86. İlāhī behre-yāb et cümlesin kim
Ṭarīḳ-i Hāḳḳā şādıkāne düşdi

³⁷⁶ iz³ āna: RAD

87. İlāhī ḥāb-ı ğafletden uyandır³⁷⁷
Şular kim şıdk ile imāna düşdi
88. İlāhī şerbet-i vaşlına kıansın
Şu cân kim bu yola ‘aşşāna düşdi
89. İlāhī ber-murād et kim bu yolda
Murādın koydu mürīdāne düşdi
90. İlāhī cân bağışla anlara kim
Cemāliñ şem‘ine pervāne düşdi
91. Bağışla yā Rab anları ki geldi
Ṭarīk-i Ḥaqqā muḥibbāne düşdi
92. Yakup yandırma şol muḥibbi yā Rab
Ki ‘aşkın āteşine yana düşdi
93. Du‘āsın müstecāb et yā İlāhi
Bu **Resmī** ḥāliñ istibyāne düşdi
94. Kamuya feyz-i luṭfuñ oldu mebzūl
Şalādır cümleye el-āna düşdi
95. Şakın tırma oturma şol kişi ile
Ki anıñ işi gücü yalāna düşdi
- (54b)

121

İbtidā-yı Meşneviyāt Resmī Bābā Kaddesallāhu Te‘ālā
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Edelim bā-i bismillah ile bed
Gelüben³⁷⁸ zihnimize cehl olmaya sed
2. Eger fırsat verirse kudret-i Ḥaqq
Olur bu devr-i nuṭkum Ḥaqq-ı mutlak

³⁷⁷ uyansın: RAD

³⁷⁸ gelüp: RAD

3. Olur Hâkdan eger sen benliğini
Kıomazsañ ortaya sen senliğini
 4. Açılır gönca-veş gönlün gül olur
Diliñ söz söylemekde bülbül olur
 5. Olurlar sözüne kâ'il işiden
Ola Hâk râzı derler bu kişiden
 6. Gel imdi aç kulağın ey birâder
Dilerseñ k'olasın hâliş dilâver
 7. Bu yola toğruluk ile gelenler
Olur tâlib erenleri sevenler
 8. Yola toğru gidenler yol eridir
İki cihânın anlar serveridir
 9. Kaçan bir meclis-i dānāya ersen
Edeble içeri yanına gir sen
 10. Gerek kim bildiğın taşra atasın
Muḳaddem bildiğindeñ hep geçesin
- (55a)
11. Muḳaddem geçesin hem³⁷⁹ mācerādan
Haber alasın ol dem māverādan
 12. Dil-i dānā Muḳammed Muṣṭafādır
Anın nuṭṭu hemīn nuṭṭ-ı Hudādır
 13. Anın gönlü mekānı Hâk olupdur
Ki hâli ğayrı Hâkdan eyleyüpdür
 14. Anın nuṭṭu birer cāndır hemīn yār
Şaḳın şındırma olmayasın ağyār
 15. Şadā nuṭṭuñ ruḥudur kim görünmez
Şıyān şadāyı murdārdan arınmaz

³⁷⁹ her: RAD

16. Göñülde tırduğunca Hâk durur ol
Dile gelse hemîn bir cân durur ol
17. Ne deñlü nefis olur kavîde bulursan³⁸⁰
Hemîn bir cân olur Hâkķı bilirsen
18. Sözüñ muhtaşardır maħbûb olan
Odur kâmil katında merġûb olan
19. Dilerseñ kim tesellîler bulasın
İki cihânda ber-ħudâr olasın
20. Hemîn birkaç naşîhat eyleyüben
Saña bir hoş naşîhat eyleyüben
(55b)
21. Cehennemden dilerseñ kurtulasın
Girip cennetde dîdârın bulasın
22. Gerekdir aña yerden sũ'-i zannı
Çıkarup ķo yerine ħüsn-i zannı
23. Kıyâs-ı nefisle inşâfınla kendiñ
Olasın hem edeb ola refiķiñ
24. İki cihân saña ol dem bir olur
Hidâyet saña hem destġir olur
25. İñit imdi cehennem neydüġüni
Çıkar andan ħalış sen kendi özüni
26. Cehennem sũ'-i zandır kim cehildir
Ki cehliñ atâsı Ebû Cehildir
27. Cehenneme işâret sũ'-i zandır
Daġı cennetiñ ‘aynı ħüsn-i zandır
28. Buların ķanġısın eyleseñ ‘âdet
Ķalırsın anıñ içinde müebbed

³⁸⁰ dursa: RAD

29. Kamuya hüsn-i zannıñ olsa dā'im
Olursun sen ebed cennetde kâ'im

30. Mîzân oldu kıyās-ı nefis ey cān
İki yanı edeb inşāf durur şan

(56a)

31. Kıyāş-ı nefis ile giden kişiler
İşini vezn eder ol andan işler

32. Kıyās-ı nefis edince eyler inşāf
‘Azîz eyler kişiyi derler inşāf

33. Eđer³⁸¹ kim hılķati oldu şekāvet
Buları kendüye eylemez ‘ādet

34. Bu yolla Hakkā yol buldu bulanlar
Ki kalmaz yolda müşkiliñ şoranlar

35. Hidāyet erse Hakkdan olur āsān
Bu hālî hāl edenler oldu insān

36. Şakî sâ'id gedā bāy kul u sultān
Cemîl zişt iyi yavuz cehl ‘irfān

37. Hakkıñ kudret elindedir³⁸² bu işler
Ki şanma cehd ile biter bu işler

38. Çalışır kāmîl olanlar bu işe
Ki mazhariyyetiñ bil ne ise

39. Koya tedbirlerin taķdîre uya
Bile taķdîr nedir emrine uya

40. Mürebbîsiz velîkin Hakk bulunmaz
Kılağuzsuz hergiz yol alınmaz

(56b)

³⁸¹ Şunun: RAD

³⁸² yedindedir: RAD

41. Saña Hakkdan eger erse ‘ināyet
Erersin mürşide eder himāyet
42. Hudādan olmaz ise ger ‘ināyet
Qalır gümrah cān bulmaz hidāyet
43. Şolar kim sa’y idüp mürşide erdi
Muhammed ‘Alīniñ sırrına erdi
44. Bulardan kamuya erer hidāyet
Buları bilmeğe gerek ‘ināyet
45. Hakkı herkes biliriz zan ederler
Velī Muhammede gümān ederler
46. Muhammedi bilenler etdi imān
Şu kim bilmez eder aña gümān
47. Anıñ evlād-ı ālini bilenler
Olardır yoluna girip gidenler
48. İmamlar yoluna girip giderler
Alırlar bunlar onları yederler
49. Hakkā toğru getirirler buları
Tağarlar boynuna tığ-ı bend yuları
50. Bu sözlerden ‘arz budur duyasin
Girüp yoluna anlara uyasın
- (57a)
51. Hüner oldur buların yollarına
Girince uya izin izlerine
52. İmamlar kim idüğün añla³⁸³ ey cān
Edem adıyla vaşfiñ saña ey cān
53. İşit imdi Muhammed vaşfiñ ey cān
Anıñ ‘aşkına olmuşdur dü cihān

³⁸³ dinle: RAD

54. Muḥammed dü cihānıñ rehberidir
Kamu peryġamberin hem serveridir
55. Anıñ gölgesi yere düşmemişdir
Ki kimse gördüğünü görmemişdir
56. Getirdi Hâk cihāna görmesiçün
Hâkķı bu halk sözünden bilmesiçün
57. Şefā‘ at andan erer her nebīye
Daĥi feyz andan erer her veliye
58. Anıñ ‘ilmi Hâkķıñ ‘ilmiyle birdir
Eder Cibrīl ta‘ accüb bu ne sıdır
59. Hâbībullāh kaçan mi‘râc itdi
Bir birin görüp tefric itdi³⁸⁴
60. Hâbībullāh dedi adını Allāh
Dedi ol dem Muḥammed bârekellāh
(57b)
61. ‘Aliyye’l-Murtażā şāh-ı velidir
Ki mazhariyyeti sancelidir
62. Velāyet sırunıñ serdârıdır bu
Seḥāvet tahtınıñ sultānıdır bu
63. Muḥammed ‘ilminiñ hem kapısıdır
O ‘ilmin şehrinin hem yapısıdır
64. Anıñ diliyle toqsan biñ kelāmı
Dedi Aḥmede Hâk ol dem tamāmı
65. Bu nuṭķu yine üç kısım eyleyen ol
Otuz biniñ yine hıfz eyleyen ol
66. Otuz biniñ şeri‘ât eylediler
Otuz biniñ ḥaķıķat eylediler

³⁸⁴ Bu beyit divanda yoktur

67. Buların sırrına kimseler ermez
Buların arasına kimse girmez

68. Buların mazhariyyetleri birdir
Daği sözleri hem ruğları birdir

69. Denildi kerremallāhu vech aña
İşidenler bu nuṭku ḳaldı ṭaña

70. Denildi bunlara *levlāke levlāk*³⁸⁵
Bular için durur zeyn-i eflāk

(58a)

71. Ḥadīce ṣānına buyurdu Aḥmed
Ki bu ḥayrū'n-nisādır dedi Aḥmed

72. Olupdur Fāṭıma faḥrū'n-nisā hem
‘Aliyye’l-Murtaẓā sırrına maḥrem

73. İki bir ṣadefdir ol ḥaberdār
Bulardan ṭoğdu iki lū'lū' şeh-vār

74. Ḥasan ḥulke'r-rızā mīr-i kelāmdır
Muḥammed dedi ‘Alīye es-selāmdır

75. Bunuñ vaşfında yok bende liyāḳat
Ḳalem kâğıt getirmez buna ṭāḳat

76. Ḥüseyn-i Kerbelā ṣāḥib-i meydān
Atāsı sırrıdır ol ṣāḥ-ı merdān

77. Şehīdler serveri sulṭān-ı ‘ālām
Ki oldur nūr-ı dīde ṣāḥ-ı ikrām

78. ‘Alī Zeyne’l-‘Abā kim Kerbelāda
Yedi yaşında uğradı belāya

³⁸⁵ “Sen olmasaydın, Ben bu felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de özellikle naat-ı şeriflerde sıkça kullanılan bir sözdür. (Yılmaz, 1992: 113) Allah, bütün âlemleri Hz. Peygamber’in (sav) hürmetine yarattığını ifade etmektedir.

79. Bunuñ gördüğünü hergiz ser-â-ser
Kimesne görmedi k'ola berâber
(58b)
80. Bu mazlum nûr-ı ' ayn-ı Muştafâdır
Daği sırr-ı velâyet Murtaẓâdır
81. Muḥammed Bâkırın ḥilm ü ḥayâsı
Daği ' ahd ü vefâ şıdḡ u şafâsı
82. Kimesne görmedi bunuñ gibi er
K'ola ḥilm ü ḥayâsına berâber
83. İmâm Cā' fer-i Şâdıḡ muḡtedâdır
Ḳamu ' âlimlere hem pîşvâdır
84. Ledünn ' ilminiñ esrârı bilen bu
Ḥadîş-i Muştafâyı şerḡ eden bu
85. Bunuñ ḡurduḡu yola her ki gitmez
Şapar yoldan varup ol Ḥaḡḡa yetmez
86. Ḳamuya rehnümâ Mûsâ-yı Kâzım
Uyanlar aña eder Ḥaḡḡa ta' zîm
87. Eger püşt ü penâhıñ olsa Mûsâ
İki ' âlemde sensin şâḡib-' âsâ
88. Ki el-ḡâle anı şefî' getirseñ
Murâdına erersin aña añañ
89. ' Alî Mûsâ Rızâ şâḡ-ı Ḥorâsân
Aña sevenler oldu kâmil insân
(59a)
90. Olupdur ḡıblesi erbâb-ı ' aşḡıñ
Daği Merve Şafâsı ehl-i şevḡıñ
91. Ḳamu erbâb-ı faḡrın rehberidir
Erenler evliyâlar serveridir
92. Muḥammed Muttaḡî cevâd-ı ' âlem
Uyanlar aña oldu kâmil âdem

93. Bu esrār-ı Hudā-yı lem yezeldir
Bu iki ‘ālem içre bî-bedeldir
94. ‘Alî vü bâ-Naķī sırr-ı Hudādır
Daħi nūr-ı Muħammed Muştafâdır
95. Olur şāh-ı cihān aña uyanlar
Varır maķşūduna elin tutanlar
96. Ĥasane’l-‘Askerî şāhib-livâdır
Muħibb-i ĥānedāne ol pîşvâdır
97. Cemāl-i bâ-kemāl-i Muştafâdır
Daħi sırr-ı velāyet Murtażâdır
98. Muħammed Mehdî şāhib-i zamānıñ
Ki oldur şāhibi iki cihānıñ
99. Muħammed nūrunıñ ĥazīnesidir
‘Alîniñ sırrınıñ gencīnesidir
100. Buña ümmet olan āħir zamānda
Görürler Ĥaķķı ol dem her mekānda
(59b)
101. Anıñ yoluna cān ü baş verenler
Hidāyete düşer mazhar sevenler
102. Çeĥār-deh ma‘şūm-ı āl-i ‘abāyı
Sevenler gördüler luţf-ı Ĥudāyı
103. Ĥudānıñ luţfuna mazhar düşenler
Olardır yoluna girip gidenler
104. Edenler iķitidā āl-i ‘abāya
İnanmış oldular nuţķ-ı Ĥudāya
105. Buları kim idüĥün bilmeyenler
Olardır kendi başına yelenler
106. Eder tedbirini kendüye pîşe
Olur bu mürtekîb yeler her işe

107. İmamlar kim idüğün bilmediler
Anıñçün yollarına girmediler
108. Teşebbüs eyleyen dâmenlerine
Olar mazhar düşerler sırlarına
109. Varup İblise uymaz ğayrı bunlar
Bular şağdır değıldir şayru bunlar
110. Buların gördüğü işitidiği hep
İmamlardan emānet cümlesi hep
(60a)
111. Eder ‘ārif olan onlara meyli
Eder kesb ü kemāl bī-şüphe hayli
112. Bular feyz-i haqīkat çeşmesidir
Kemāl ehline cennet bağçesidir
113. Bular dīdār-ı Haqdırlar kâmusı
Bular nūr-ı Hudâdır³⁸⁶ kâmusı
114. Kişi sevdiğiniñ ‘aynı değıl mi
Bulara haq deseñ şanı değıl mi
115. Perestiş eyleyen āl-i ‘abāya
Eder mi iltifāt ğayrı kabāya
116. Tehī terk etmez ‘ārifler kabāyı
Tehī ‘ādet edinmezler ‘abāyı
117. Kişi eilbisesiniñ fi‘liñ işler
Ne ise iktizāsı anı eyler
118. Ki her şu kabınıñ rengini ey cān
Eder ızhār görürler halk-ı cihān
119. Libās-ı fakrıyla fahr eyler ‘ārif
Ki ola fi‘lini imamlara müsādif

³⁸⁶ aḥaddır: RAD

120. Olanlar Bektāṣī giydi ‘abāyı
Duṭarlar dāmen-i āl-i ‘abāyı
(60b)
121. Ğurur gibi buḥāl oldusa nārı
Libāsından eder herkese sārı
122. İmamlara uyan buldu hidāyet
Cihānda ol olur ehl-i selāmet
123. Buların mezhebiñ ṭavırın ḥaber al
O mezhebe o ṭavra özün ṣal
124. Hemīn ol dem olursun Ḥaḳ ile ḥaḳ
Gider benlik olursun Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ
125. Giyenler **Resmiyā** faḥr-ı Muḥammed
İ‘ānet eder aña feyz-i Aḥmed
126. Bi-ḥamdillāh muḥibb-i ḥānedānız
Anıñçün dü cihānda müste‘ānız

122

Ġazel-i Resmī Bābā
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Şīrīn³⁸⁷ la‘liñ müyesser şandılar ‘aṭşāneler
Ḥumret-i ‘aks-i ruḥundan görünür pür-kāseler
 2. Al³⁸⁸ eder aldār elā gözlerle ḥalkı ol nigār
Vaşl ümmīdine bend olmuş nice dīvāneler
 3. Ḥalka ḥalka zülfünü görüp şaḳın imrenme kim
Ġāfil olma geçmesin boynuna ol gerdāneler
 4. Tīr-i müjgān atma ey ḳaşı kemān bizden yaña
Ġamze-i ḥūn-rizin atdı sīnemiz pür-yāreler
- (61a)

³⁸⁷ Şerbet: RAD

³⁸⁸ Gel: RAD

5. Hem-celīs olmağa koymaz ‘āşıkı ma‘ şūkuyla
Meclis içre araya girüp rakībler aralar
6. Girse çıkmaz kıosalar idrāk edince şūfiler
Merd-i meydān-ı muḥabbet olduḡun mey-ḥāneler
7. Hemçünān ehl-i muḥabbet bir yere cem‘ olsalar
Birbirine tolu şunar içilir peymāneler
8. Cevrimi mükāfāta mevķūf ḡizmetin görmek için
Çāre sāl ü çār erince tersā-baḡçeler
9. Şūr u şer ḡavḡāyı hūy u hāyı terk et zāhidā
Vaḡtini zāyi‘ ḡeçirme başına bul çāreler
10. Vaḡtin ile sākıyā etme tereddūd cām şun
Rind-i ‘ aşkız çekmeḡe yok vaḡtimiz hem bādelar
11. Mey içer maḡbūb sever derlerse ḡerçektir bize
Bundan özge kārı n’etsin **Resmiyā** āzādeler

123

[Murabba‘] Nuḡk-ı Pīr Muḡammed ‘ Abdāl
Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Vird ediñ sen cān u dilden oķu medḡ-i Ḥaydarı
*Lā fetā illā ‘ Alī lā seyḡā illā Zūlfikār*³⁸⁹
Muḡammed çīnine başdı çūn kıopardı bütleri
*Lā fetā illā ‘ Alī lā seyḡā illā Zūlfikār*³⁹⁰

³⁸⁹ “Ali gibi yiḡit, Zūlfikar gibi kılıç yoktur.” Zūlfikar, Hz. Peyḡamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiḡi ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduḡu ḡün bu sözün, Hz. Peyḡamber ya da bir melek tarafından söylenildiḡine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

³⁹⁰ A.g.e.: 100

2. *Hel-etā*³⁹¹ hakkında geldi medh ederim şāhımı
Yüzü şems alnı kamer āfitāb ol māhımı
(61b) İşidenler gūş eder feryād u zār u āhımı
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfā illā Zūlfikār*³⁹²
3. Yerde göğde ins ü melek cümleden dediler belī
Āfitāb-ı nūr-ı ‘ālem sırr-ı fettāh-ı celī
Bülbülüm gülzār içinde okurum virdim ‘Alī
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfā illā Zūlfikār*³⁹³
4. Evliyā vü enbiyā ismiñle buldu devleti
Ere bu demde bī-çāre kula şāhıñ himmeti
Haqqına nāzil *naşrun minallāh*³⁹⁴ āyeti
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfā illā Zūlfikār*³⁹⁵
5. Fātiha ümmü’l-kitābıñ okunan *Yāsīn*³⁹⁶ *TāHā*³⁹⁷
Devlet-i tācı sırr-ı elest *Şemsī*³⁹⁸ *Duḥā*³⁹⁹
*Āl-i ‘İmrān*⁴⁰⁰ sūresiyle hem okurum *kāf u hā*⁴⁰¹
*Lā fetā illā ‘Alī lā seyfā illā Zūlfikār*⁴⁰²

³⁹¹ “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaratılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

³⁹² A.g.e.: 100

³⁹³ A.g.e.: 100

³⁹⁴ “Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri müjdele.” (Saff Sûresi 61/13)

³⁹⁵ A.g.e.: 100

³⁹⁶ Yâsin Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

³⁹⁷ Tâhâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

³⁹⁸ Kur’ân-ı Kerim’deki 91. Sûre “Şems Sûresi” Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

³⁹⁹ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sûre “Duḥâ Sûresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁴⁰⁰ Āl-i İmrân Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 3. suresidir. Hz. Meryem’in babasının mensup olduğu İmran ailesinden bahsedildiği için bu ismi almıştır.

⁴⁰¹ “Kâf. Hâ. Yâ. Ayn. Sâd.” (Meryem Sûresi 19/1)

⁴⁰² A.g.e.: 100

6. Şeh Ḥasan şāh-ı Ḥüseyn Zeynel İmām-ı Bākırı
Ca' fer u Kāzım Rızā Takī hem Naķī
Şeh Muḥammed Mehdīdir cümle cihānıñ serveri
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfā illā Zūlfikār*⁴⁰³
7. **Pīr Muḥammed** okusun 'ilm-i ledünden āl ḥaberi
Ki şaķın şāh oṭağına ḳondurmasın ğubārı
Vird edinsiñ ism-i şāhım bu durur ism-i kibārı
*Lā fetā illā 'Alī lā seyfā illā Zūlfikār*⁴⁰⁴

(62a)

124

[Murabba'-ı] Dertli **Ḳazak**
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Dilberā gel ağlatma beni şāh-ı merdān 'aşķına⁴⁰⁵
Dü cihānıñ ser-firāzı şīr-i Yezdān 'aşķına
Şeh Ḥasan-ı ḥulķ Ḥüseyn-i Kerbelā meydān 'aşķına
Luṭf edüb bağışla cürmüm ulu sübhān 'aşķına
2. Şāh-ı Zeyne'l-'Ābidiniñ ābına yunduñ ise
Arayub özünde Bāķırı bulduñ ise⁴⁰⁶
Cedd ü evlād-ı Muḥammed Ca' ferı bulduñ ise
Raḥma gel ey ḳanlı zālīm *Āl-i 'İmrān*⁴⁰⁷ 'aşķına
3. Mūsā-i Kāzım Rızādır ehl-i beytiñ serveri
Nūş edenler cām-ı 'aşķı mübtelādır ekşeri
Şāh-ı şehīd-i Ḥorāsān imām-ı Rızādır biri
İntizārım merḥamet ḳıl ḳalb-i virān 'aşķına
4. Şeh Takī vü bā-Nakīniñ bağladıķ bel rāhına
Şādıķāne ver şalavāt ehl-i beytiñ ervāhına
Beķāsı yok mā'il olma bu cihānıñ ḥūblarına
Gel ferāğat eyle ey dil kāmīl insān 'aşķına

⁴⁰³ A.g.e.: 100⁴⁰⁴ A.g.e.: 100⁴⁰⁵ Bu beyit vezne uymamaktadır.⁴⁰⁶ Bu beyit vezne uymamaktadır.⁴⁰⁷ Āl-i İmrān Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 3. suresidir. Hz. Meryem'in babasının mensup olduğu İmran ailesinden bahsedildiği için bu ismi almıştır.

5. **Dertli Kazak** çıkma yoldan toğru rāha gel beri
 Şefa‘ at şefkat seniñdir ey Hasan el-‘ Askeri
 Evliyālar ser-firāzi ey pīrim Kızıl Delī
 Ver murādım ey Ğanī Mehdī-i devrān ‘ aşkına

(62b)

125

[Tercī‘ -i Bend] Sersem ‘ Alī Bābā Der-medh-i Hünkār Hācı Bektāş-ı Velī

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Baş çeküb burc-ı felekden gine rüz-ı ezeli
 Toğdı ħurşid-i cemāli ezeli lem yezeli
 Menzil edindi meğer ħāne-i burc-ı ħamelī
 Şem‘ -i baĥtın uyarup eyledi rüşen zühālī
 Gün gibi şu‘ le şalub ‘ āleme ‘ ilm ü ‘ amelī
 ‘ Ālemi altına aldı kamu nūr-ı zılālī
 Biñ güneş toğsa bulunmaz anıñ aşla bedeli
 Bir nazarda edüb āsude niçe görüşeli
 Döşeyüb çün velāyetiyle kerāmāt-ı velī
 Hāķ çerağıñ uyarub eyledi izhār-ı celī
 Mazhar-ı nūr-ı Nebī maĥzen-i esrār-ı ‘ Alī
 Pīr-i erkān-ı tarīķat Hācı Bektāş-ı Velī

2. Nokta-i nün-ı Nebī nüsha-i Qur‘ān oldur
 Bā-i bismillāh ile sūre-i Raĥmān oldur
 Ehl-i inkār olanıñ küfrine imān oldur
 Şeb-i zulmetde güneş tek meh-i tābān oldur
 Fuķara ‘ askerine server-i sultān oldur
 Huccet-i kātī‘ ile āyet-i bürhān oldur
 (63a) Rüz-ı maĥşerde dilā mihr-i dıraĥşān olur
 Haste-dil cismine cān derdine dermān oldur
 Ķā‘il-i ĳavl-i maķālāt-ı ‘ azizān oldur
 Sırr-ı pīrān-ı ‘ Acem şāh-ı Ħorāsān oldur
 Mazhar-ı nūr-ı Nebī maĥzen-i esrār-ı ‘ Alī
 Pīr-i erkān-ı tarīķat Hācı Bektāş-ı Velī

3. Çār dārb ile anıñdır elifi tiğ u tıraş

Sır verişiyle oldu dilā hem daĥı fāş
 Ķutlu başdır ki çeker sikkesini ‘ aşķ ile ķaş
 Aña ĳurbān olanıñ yoluna biñ cān ile bāş

Gün yüzün nice görür şa‘ şa‘ larla ħuffāş
 Nūr-ı Hāḡḡı göremez çün nitekim ‘ aḡl-ı ma‘ āş
 Münkirin ḡalbine yazılmadı mihr-i Bektāş
 Sikke-i şāhaneden lāyık olur her ḡara ṭāş
 Ġāfil olma gözün aç eyleme ḡaflet ḡardāş
 Fāş-ḡüyem ki beru ḡāfil-i ḡümrah mebāş
 Maḡhar-ı nūr-ı Nebī maḡzen-i esrār-ı ‘ Alī
 Pīr-i erkān-ı ṭarīḡat Hācī Bektāş-ı Velī

4. Evliyānıñ birisi bir gün olub şire-süvār
 Yılanı ḡamçı edüb eyledi ‘ azm-i dīdār
 Lāzım oldu ki aña ḡarşu çıḡa pes Hünkār
 Bindi bir ṭāş ḡayaya ol şeh-i ‘ āli miḡdār
 (63b) Emr edüb yürü dedi yürüdü ol dem divār
 Dedi canluyu yürütmek iken erdir ey yār
 Hüner oldur yürüye cansız iken bir kuh-sār
 Kāfir-i muṭlaḡ olur her kim iderse inkār
 Bunun emşāli nice ḡıldı kerāmet izḡār
 Biñde birin deme ki bende de yokdur miḡdār
 Maḡhar-ı nūr-ı Nebī maḡzen-i esrār-ı ‘ Alī
 Pīr-i erkān-ı ṭarīḡat Hācī Bektāş-ı Velī
5. Dīde-i nesl-i Muḡammed güher-i şīr-i Hudā
 ḡasan ile Hüseyn sırrını ḡıldı peydā
 ‘ Ābidīn Bāḡır vü Şādıḡ ol durur rah-nümā
 Ceddi ḡöd Kāzım idi İbn-i ‘ Alī Mūsā Rızā
 Şeh Taḡī bā-Naḡī ‘ Askerī-i rüz-ı du‘ ā
 Meḡdī-i nuṭḡ-ı beyān faḡl-ı Hudā nūr-ı Hudā
 Ehl-i beytiñ ocaḡın eyledi ey dil iḡyā
 Şem‘ i ḡaḡdır ki verir ḡaşre deḡin nūr-ı ziyā
 Nūr-ı çeşm-i budalā pertev-i mihr-i a‘ lā
 ḡayşer-i Rūm kānıñ oldu eşiḡinde gedā
 Maḡhar-ı nūr-ı Nebī maḡzen-i esrār-ı ‘ Alī
 Pīr-i erkān-ı ṭarīḡat Hācī Bektāş-ı Velī
6. Yüz biñ iḡlāş ile on iki imāmın ḡuluyuz
 Vech-i Hāşimde olan nuṭḡ-ı kelāmın ḡuluyuz
 (64a) Ādeme secde iden rükn-i ḡiyāmıñ ḡuluyuz
 Ehl-i beytine olan sırr-ı peyāmıñ ḡuluyuz
 Tāc-ı Bektāş çeküb şanma ‘ avāmıñ ḡuluyuz
 Fuḡarā içre deneni ḡavl-i peyāmıñ ḡuluyuz

Rûm şādıkları ‘abdāl maḳāmıñ ḳuluyuz
 Şey’enillāh mevālî-i ‘izāmıñ ḳuluyuz
 Kemterin kemteriyüz ya‘nî ḡulāmıñ ḳuluyuz
 Yüz sürüb dergehine şāh imāmıñ ḳuluyuz
 Mazhar-ı nûr-ı Nebî maḥzen-i esrâr-ı ‘Alî
 Pîr-i erkân-ı tarîḳat Hâcî Bektâş-ı Velî

7. ‘Âşıkâne nefesiñ vaḥdet-i meydâne ilet
 ‘Aşḳ meydânını gözle şeh-i merdâne ilet
 Yüzünü pîre sürüb sâḳî-i devrâna ilet
 Bâde-i ‘aşḳ ile lâ-yu‘ḳîl ü mestâne ilet
 İsmi **Sersem** ‘Alîdir mürşid-i erkâna ilet
 Niçe mürşid nazarı ekmel insâna ilet
 Fuḳarâ ehline ser-‘asker vü sulṭâna ilet
 Ya‘nî Sulṭan Bâlımıñ naḳdi olan câna ilet
 Şāh-ı dergāh-ı felek ḳademlik şâne ilet
 Ḳuş dili fehmi edici zât-ı Süleymâna ilet
 Mazhar-ı nûr-ı Nebî maḥzen-i esrâr-ı ‘Alî
 Pîr-i erkân-ı tarîḳat Hâcî Bektâş-ı Velî

(64b)

126

[Muḥammes] Medḥ-i Ḥazret-i Ḥünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî Nuṭḳ-ı Dânişî Bâbâ

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. ‘Aşḳ-ı dildâra dedi rûz-i ezel ol kim belî
 Ḳıldı nûrânî diliñ nûr-ı ḥâfî sırr-ı celî
 Ḳande kim ḳıla teveccüh berḳ urur ‘ayn-ı ‘Alî
 Çâre eyleñ ḳıldı şad-pâre beni hicrin eli
 Yâ Muḥammed yâ ‘Alî yâ Hâcî Bektâş-ı Velî
2. Derdimiñ dermânı yok bir ‘âşık-ı avâreyim
 Tîḡ-ı cevri-yâr ile ser tâ ḳadem pür yâreyim
 Miḥnete düşdüm meded sizden meded bî-çâreyim
 Siz ṭururken ben kime boynum eḡüb yalvarayım
 Yâ Muḥammed yâ ‘Alî yâ Hâcî Bektâş-ı Velî
3. Mâ teḳaddümden bize iḥsân iken peymânınız
 Bu maḥalde olmaya inşâf mı iḥsânınız
 Siz dü ‘âlem şâhısız biz bende-i fermânınız

Destimizden kıomayız maşşerde de dāmānınız
Yā Muḥammed yā ‘Alī yā Ḥācī Bektāş-ı Velī

4. Tıtmuşuz rüy-ı niyāzi şıdk ile sizden yañā
Ḥāk-pāy-i pākınızden olavuz ḥāşā Cūdā
Cürmümüz çok yaķa elden kıomaz dest-i hevā
Cān u dilden umarız sizden şefā‘ at dā‘imā
Yā Muḥammed yā ‘Alī yā Ḥācī Bektāş-ı Velī

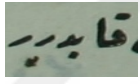
5. Tıtdı afāķı sirişķ-i ḥūn-feşān ehl-i ‘aşķ
Verdi kevne velvele ṭabl u fiğān ehl-i ‘aşķ
‘Āleme fāş oldu bil rāz-ı nihān ehl-i ‘aşķ
Dānişī budur hele vird-i zebān ehl-i ‘aşķ
Yā Muḥammed yā ‘Alī yā Ḥācī Bektāş-ı Velī

(65a)

127

[Ġazel] Ġüfte-i Ḥāzret-i Ḥūnkār Ḥācī Bektāş-ı Velī Nesl-i ‘Alī
Vezin tespit edilememiştir.

1. Pā bürehne Kāzak ‘Abdāl fenā faķr-güzīd
Faķr ile faķr edineñ dā‘im ola faķr-i mezīd
2. Çehār taķt ile fenā milkine sulṭān geķer
Kūnc-i tecrīde miyān-bendile pālheng kilīd
3. ‘Aşķ tennūresini bağlan irādet beline
Rişte-i çārhi durur boynuña bu ḥatm-i mürīd
4. ‘Aşķ ile dōne dōne sīne ķudūmūñ çaların
Şan fenā beğleridir zümre-i ehl-i tecrīd
5. Sīnede şerḥa ile tende olan ṭağların
Gül ve sūnbülleridir bāğ-ı irādetde bedīd
6. Zāhirin şağlmağa elde ṭabağı var
N’ola zir-deste ile kendūsün etse ta‘ dīd
7. İdemez ḥām ṭıraş o rükne perdāh beter
Yaramaz ma‘ rifete biñ çelik olursa ḥadīd

8. Besdir ‘abdāla nemek-nān kenetlü keçkül
Seng-i nefse bed vire köhne şaḳal ile tirīd
 9. Ber-güzār oldu tekāpuyu ṭarīkatde niyāz
Oldu meydān-ı ḥaḳīkatde niyāz-ı tevḥīd
 10. Pīrlər sikkesini şūret edenler maḥzā
Sikke şāf olamaz ḳalbi durur sīm-i sefid
 11. Nāzar-ı pīr-i ṭarīkatde kim ‘ūryān olamaz
Çāl ana yuf borusun ḥurşīd eder deyü ‘anīd
 12. Pend-i pīrān-ı ṭarīkat ḳulağa dürr-i Necef
Ḳuṭb-ı evlādı ‘Alī verīd
 13. Ḥānedān-ı düşmenini sevmə şaḳın ey Şīrī
La‘netullāh Yezīden ve ‘ale ḳavm-i Yezīd
- (65b)

128

[Ḳaşıde-i] Ca‘ferī Der Medḥ-i Ḥazret-i Resūl ‘Aleyhi’s-selām
Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1. Es-selām ey sever-i serdār-ı ‘ālem şāh-ı din
*Raḥmeten li’l ‘ālemīnsin raḥmeten li’l ‘ālemīn*⁴⁰⁸
2. ‘Ālem olmazdı eğer sen olmasaydın bī-gümān
Görünen bu ma‘nī-i levlākdan oldur hemīn
3. Maḫhar-ı eşyā anuñ çün oḳur ismin senin
Ḳıldı nāzil şānıña Ḳur‘ānı ol Rūḥu’l Emīn
4. Ḳıble-i ma‘nī senin vechiñdir ey ḥayrū’l beşer
Anuñ içün sende ḥatm oldu kemāl-i rāh-ı din
5. Şūret-i insānda senden kāmīl olmaz bir daḫi
Sani inkār eyleyendir dīv ü merdūd u la‘īn

⁴⁰⁸ “(Resūlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ Sûresi 21/107)

6. Cān dimāğına ḥarīmīnden irer bŭy-ı behişt
Şol muḳaddes merḳadındır bī-gümān ḥuld-ı berin
 7. Sŭre-i *Sŭbhān*⁴⁰⁹ beyān eyler ‘urŭcun vaşfını
Ey cemāli *Ve’d-duḥā*⁴¹⁰ *Ve’l-leyl*⁴¹¹ şaçından mübīn
 8. Anuñ için oldun ey server muḳaddem cümleden
Sen nebiydin Ādem olurken miyān-ı mā‘ u tıyn
 9. Pertev-i nŭrundan olmuştur münevver bu cihān
Ey emīr-i reh-nümā-yı evvelīn ü āḥirīn
 10. Himmet ḳaddiñden oldu ḳāmet-i Ṭübā-yı bülend
Ağzınıñ yārından oldu lezzet-i mā-i ma‘ īn
 11. Bī-gümān cismiñ münezzeh oldu ey cān sāyeden
Şāniña hem oldu nāzil *Ṭāhā*⁴¹² vü *Yāsīn*⁴¹³
 12. Dil seniñ ḥulḳ-ı ‘aẓīmin vaşfını itmekde lāl
Ḳāşır-ı idrāk kemālātında ‘aḳl-ı ḥurdebīn
 13. Aḥmed ü Maḥmūd Ebu’l-Ḳāsim Muḥammed Muştafa
Sensin ey server ki oldun cümle eşyādan güzīn
 14. Şol hayāt ābına nuṭḳundan ṭamar ey nŭr-ı Hāḳ
Ehl-i ‘irfāndır aña ser-çeşme-i cān aferīn
- (66a)
15. Kimden umsun **Ca‘ferī** ‘ālemde raḥmet bir daḥi
*Raḥmeten li’l ‘ālemīn*⁴¹⁴ ‘ālemde çün sensin hemīn

⁴⁰⁹ Kur’ân-ı Kerim’in 17. Suresi “İsrâ Sŭresi”. Bu süreye Sŭbhān suresi de denilmiştir. Hz. Peygamber’in Mıraç’a çıktığı geceyi anlatır.

⁴¹⁰ Kur’ân-ı Kerim’deki 93. Sŭre “Duḥā Sŭresi” Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁴¹¹ Kur’ân-ı Kerim’deki 92. Sŭre “Leyl Sŭresi” Adını, geceye yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁴¹² Ṭāhā Sŭresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenererek Müslüman olmuştur.

⁴¹³ Yāsīn Sŭresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

⁴¹⁴ “(Resŭlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ Sŭresi 21/107)

129

[Tercî' -i Bend] Hattâ'î Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Lâyı isķâţ eyleyüp bir bilmeyen illâsını
Bilmedi nefy ile işbâtın nedir ma' nâsını
Vâdi-i ' işyânda kaldı anmadı Mevlâsını
Âb-ı tevḥîd ile ṭâhir kılmadı iġtâsını⁴¹⁵
İçmedi bezm-i elestîñ bâde-i ḥamrâsını
Açmadı nûr-ı ḥidâyet çeşm-i nâ-bînâsını
Görmedi gün ṭurrasından leyletü'l-isrâsını
Bulmadı râh-ı yakînin menzil-i a' lâsını
Kâbe kavseyn⁴¹⁶ın yanıldı kurb-i ev ednâsını
Faẓl-ı Yezdân silmedi dil şafhâsından⁴¹⁷ pâsını
Müfti-i ' aşķ böyle virmişdir bu sırr fetvâsını
Yâ çek el serden yâ gel çıñlatma ' aşķın ṭâsını
2. Yok iken kevn ü mekân ü sâhil-i aġ u kıra
Cûşa geldi şevķ ile baḥr-i muḥabbet ibtidâ
Ṭaşa çaldı şişesin etti temevvüc her yaña
Ser-be-ser eşyâyı seyrân eyledi çün u çerâ
' Aşķ Manşûrunı gördü ol arada âşinâ
Bir fenâ ' abdâl geldi yanıma dedi baña
Var ferâgat gûşesin idin makâm-ı dil-güşâ
Ko öldürür dâr-ı şifâ vü derd-mendâne devâ
' Âlem-i baḥr-i taḥayyürde gezerken bî-nevâ
Gûşuma erdi serâser ġaybdan işbu nidâ
Müfti-i ' aşķ böyle virmişdir bu sırr fetvâsını
Yâ çek el serden yâ gel çıñlatma ' aşķın ṭâsını

⁴¹⁵ a' zâsını: HD

⁴¹⁶ “Onunla (Allah ile Hz. Peygamber) arasındaki mesafe iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.” (Necm Sûresi 53/9) Allah Resulü (sav), Miraç’a çıktığı gece âlemlerin Rabbi olan Allah ile görüşmüş ve Allah onu bir ikram olarak kendisine yaklaştırmıştır. (Yılmaz, 1992: 52)

⁴¹⁷ Silmedi âyine-i dilden gubâr u: HD

(66b)

3. Hamdillāh irişüb cānāneye cān olmuşuz
 Ser verip meydān-ı ‘aşka girip ‘üryān olmuşuz
 Kaṭre-i nāçiz iken deryā-yı ‘ummān olmuşuz
 Faḥr idüp dervişliği ‘ālemde sulṭān olmuşuz
 Tekye-i fānide birkaç gün ki mihmān olmuşuz
 Da‘ vī-yi ḥām etmeziz rāh-ı taayyün olmuşuz
 Ey birāder ‘aşk esrāriyle ḥayrān olmuşuz
 Der sen kim dehr pirinden naṣiḥat almışız
 İrişüp feyz-i ilāhī bize teslīm olmuşuz
 Cān u dil terkin urup meydān-ı ‘aşka gelmişiz
 Müfti-i ‘aşk böyle virmişdir bu sırr fetvāsını
 Yā çek el serden yā gel çıñlatma ‘aşkın ṭāsını
4. Vaşf-ı yāre ey **Ḥaṭā’i** söz demek şanımdadır
 Cilveler kılmak benim tab‘-ı suḥandānımdadır
 Hem demim hem meşrebim derd ü belā yanımdadır
 Yār için ölmek benim āyīn ü erkānımdadır
 On sekiz biñ ‘ālemin esmāsi divānımdadır
 Kā‘ inātiñ sābitātı kaşr u eyvānımdadır
 Sāye almış üstüme mihr-i dıraḥşanımdadır
 Muştāfānın ümmetiyim sevgisi cānımdadır
 Hem ‘Aliyye’l-Murtażāniñ derdi dermānımdadır
 On iki şehzādeniñ imlāsı pinhānımdadır
 Müfti-i ‘aşk böyle virmişdir bu sırr fetvāsını
 Yā çek el serden yā gel çıñlatma ‘aşkın ṭāsını

130

[Kaşide-i] Çerkevi ‘Alī Bābā Edrinevi
 Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ne kadar cehd etse ‘ilme ya mef‘ül ya fā‘ ilün
 Etdi dünyāyı ḥarāb ‘ālim geçinen cāhilün

(67a)

2. ‘İlm ile ‘āmildir amma ḥāliyle ğāfildir ol
 Anların ḥaqqında geldi ‘ale’l-ḳavmü’l-ġāfilün⁴¹⁸

⁴¹⁸ “Sen bizim Mevlā’mızsin. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.” (Bakara Sûresi 2/286)

3. Havfdan kurtulan *illā inne evliyāullāh*⁴¹⁹
*Lā havfun ‘aleyhim dedi velā hüm yahzenün*⁴²⁰
4. *Evliyā-i tahte kubābi lā ya‘rifühüm*⁴²¹ ğayrı
Bilenler bu sırrı Hâk ile olmuştur ‘ālimün
5. *Hubbū’l vaţan mine’l-imān*⁴²²ı bilen ‘āşıklara
Ana yetmez mi delil *innā ileyhi rāci‘ün*⁴²³
6. *Mütū kable en temütū*⁴²⁴ sırrına mazhar olan
Dü cihānda anlar içündür cennāt dā’imün
7. *Ķalbū’l-mü’minin beytullāh*⁴²⁵ vü ‘arşullāh dedi Aĥmed
Bir dahı ĥazinetullāhdır ĳalbū’l-mü’minün
8. ‘Āşıkıñ beytü’l-ĥarāmı mü’miniñ ĳalbindedir
Göründü rāh-ı selāmet gel beri ey sālīkūn
9. Yaratdı ins ü cinni zātıñ bilüb bulsun deyü
*Mā ĥalekatū’l-cinnü ve’l-ins illā li-ya‘būdūn*⁴²⁶

⁴¹⁹ “Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına korku yoktur; onlar üzülmeyecekler de.” (Yûnus Sûresi 10/62)

⁴²⁰ “Onlar için korku yoktur, üzüntü de çekmeyeceklerdir.” (Bakara Sûresi 2/262)

⁴²¹ “Benim velilerim kubbelerimin altındadır. Benden başkası onları bilemez.” (Hadis-i Kudsi) Sahih kaynaklarda böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Allah'ın birçok veli kulu vardır. Ama bunların hepsi kullar tarafından bilinmez.

⁴²² “Vatan sevgisi imandandır.” (Hadis-i Şerif) Hz. Âdem'in dünyadan önceki ilk vatanı ahiret yurduudur. Dolayısıyla Âdemoğullarının dönüp dolaşıp tekrar gidecekleri yer orasıdır. Ahiret yurdunu sevmek, Allah'a kavuşacağını bilmek ise imanın bir gereğidir.

⁴²³ “ O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve tekrar O'na döneceğiz, derler.” (Bakara Sûresi 2/156)

⁴²⁴ “Ölmeden önce ölünüz.” (Hadis-i Şerif) Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. İslam âlimlerinin çoğu, vermek istediği mesaj bakımından doğrudur derler. Kişi kendisine gerçek ölüm gelip çatmadan önce, nefsinin kötü arzularından sıyrılıp Allah'ın emir ve yasaklarına mutlak itaat etmek suretiyle kâmil bir mümin vasfına ulaşmalıdır. Birçok mutasavvıf bu mertebeye “fenafillah” makamı demiştir. (Yılmaz, 1992: 128)

⁴²⁵ “Mü'minin kalbi Allah'ın evidir.” (Hadis-i Şerif) Birçok hadiste Allah Resûlü kalp kırmamak gerektiğini buyurmuştur. Zira müminin kalbi Allah'ın nazargâhıdır. Başta Yunus Emre olmak üzere birçok mutasavvıf da eserlerinde bunun önemini vurgulayan ifadeler kullanmışlardır.

⁴²⁶ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56)

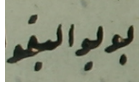
10. Ba‘zılar bu âyetiñ haqqında etti ihtilâf
Murâd-ı Haq budur derler gâlibâ li-ya‘rifûn
11. Gel ey zâhid remz-i Qur‘ânı Muhammedden işit
Oldu Mi‘racda Hudâ anıñla li-yuvahhîdûn
12. *Ve naħnû aḳrebü ileyhî*⁴²⁷ dedi min ḥabli’l-verîd
*Ve naħnû aḳrebü ileyküm velâkin lâ tubşirûn*⁴²⁸
13. Çünkü Qur‘ânıñ yedi batnında yetmiş batnı var
Anı mürşidlere bildirdi Kerîm-i Kâdirûn
(67b)
14. ‘Aḳıl kâşırır bu yolda menzil-i ‘aşḳdır bu râh
Kâle gelmez bu merâtib ger şorarsa sâ’ilûn
15. Haşr ü neşri bunda seyr eyler bu menzil şâhibi
Vâriş-i ‘ilm-i ḥaḳîḳat için oldur kâmilûn
16. Yoḥsa sen ‘ilm-i lügât vü fıḳhı biñ bil oḳu sen
Mürşide erişmeyince olamazsın ‘ârifûn
17. Bânıñ altında ki noḳtayım dedi şâh-ı velî
Dedi *el-‘ilmü noḳṭahü keşşerat hel câhilûn*⁴²⁹
18. Bir maḥalde daḥı buyurdu ol şâh-ı evliyâ
Nuṭḳ-ı haq budur inne kelâmullâhu’l-nâṭıḳûn
19. Şehr-i Aḥmed bâb-ı Haydar şeh Ḥasan vâriş-i şâh-ı Hüseyin⁴³⁰
‘Âbidîn vü Bâkır vü hem Şâdıḳîn vü Kâzımûn
20. Rızâya râzı Takî vü bâ-Naḳî vü ‘Askerîdir
Mehdî-i şâhib-zamândır evvelîn-i âḥirûn
21. Ḥadîce Fâtıma çârdeh ma‘şûmu bilen
Ġam yemesûn iki cihân içre oldur sâlimûn

⁴²⁷ “(O anda) biz ona sizden daha yakınız, ama göremezsiniz” (Vâkıa Sûresi 56/85)

⁴²⁸ “(O anda) biz ona sizden daha yakınız, ama göremezsiniz” (Vâkıa Sûresi 56/85)

⁴²⁹ “İlim bir nokta idi, cahiller onu çoğalttı.” (Hz. Ali)

⁴³⁰ Bu beyit vezne uymamaktadır.

22. *El-‘ulemāü vereşetü’l-enbiyā*⁴³¹ dedi Aḥmed çün
Bunların ḥaḳḳındadır çün kim *ve naḥnū’l-vārişün*⁴³²
23. Cümle mürşidleri bil kim bunlar agāḥ etdiler
Bunların irşādıdır bil evvelīn’üs-sābiḳūn
24. Bunları bilüb de inkār eyleyenler ḥaḳḳına
Buyurdu Ḳur’ānda Ḥaḳḳ *ḳul yā eyyühe’l-kāfirūn*⁴³³
25. Şer‘ -i şerīfi bilüb de zūlm edenler ḥaḳḳına
Dedi Ḥaḳḳ *la‘netullāhi ‘ale’l-ḳavm’iz-zālimūn*⁴³⁴
- (68a)
26. Nefsini bilmeyince Ḥaḳḳı bilmek mümkün deḡil
Böyle verdiler ḥaber cümle velīy’üs-sābiḳūn
27. Cenneti vü ḥūr u ḡilmān arzu eden nefsiñdir
Bunda seyr etmek durur dīdārı rave’l-‘āḳilūn
28. Bir ‘aded gibi te‘addīsiz eder namāzı edā
Şalavātı ol ḳılar ‘ilm ile olsa ‘āmilūn
29. Şūrete baḳan ne bilsün ḳalb-i mü’minde ne var
Taşrasın görür mülebbes içi kibr ile zebūn
30. İftihār edüb girsin kelb derisin eḡnine
Sevdiḡinle ḥaşr olub şoñra olursun nādimūn
31. Māl-ı manşīb-ı cāhdır Ḥaḳdan seni dūr eyleyen
Çoḳları bu İblis-i mel‘ūn u dūn
32. Ḥubb-ı māl ü cāḥ ile bir yerde olmaz ḥubb-ı Ḥaḳḳ
Dā’imā ḥubb-ı Ḥudā ile dir ḥubb’üş-şādīḳūn
33. Saña v‘az ü pend eder kendüsü eylemez ‘amel
Anıñ ḥaḳḳındadır bil iki cihānda kāzibūn

⁴³¹ “Âlimler benim vârislerimdir.” Hadis-i Şerif (Tirmizî, İlim, 19)

⁴³² “Şüphesiz biz diriltir ve biz öldürürüz! Ve her şeye biz vâris oluruz.” (Hicr Sûresi 15/23)

⁴³³ “(Ey Muhammed) De ki: Ey kâfirler!” (Kâfirûn Sûresi 109/1)

⁴³⁴ “...Allah'ın lâneti zalimlerin üzerine olsun!” (A’râf Sûresi 7/44)

34. Seniñ hakkında Hudā *aḥsen-i taqvim*⁴³⁵ dir dedi
Bāri bilsin nefsinı anıñla olsun şākirūn
35. Çirk-i dünyayı çıkarub ‘aşkıyla qalbin yuya
Sırr-ı *Elem neşrah*⁴³⁶ ile odur qalbi tāhirūn
36. Ey **Çerkevi** çünkü bildin yokdur ‘ālemde vefā
Gir erenler meclisine ola görsün şālihūn

131

Ġazel-i Virān ‘ Abdāl

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Pīrimiz oldu Muḥammed şāhımız oldu ‘ Alī
Mīrimiz seyyid-i şeri‘ at şāhımız ‘ abdāldır
(68b)
2. Şeh Ḥasan nūr-ı İlāhi başımızın tācıdır
Şeh Ḥüseyniñ Kerbelāda kulları ‘ abdāldır
3. Ol imām Zeyne’l-‘ İbād vü hem Muḥammed Bākırın
Ca‘ ferü’ş-Şādık imāmım cümleten ‘ abdāldır
4. Mūsā-i Kāzımdır ol şāhımın cān pāresi
Şeh ‘ Alī Mūsā er-Rızānıñ ‘ aşığı ‘ abdāldır
5. Evvel ü ahir Takī zāhir ü bātın Nakī
Şāh Hasanü’l-Askerin tāc-ı seri ‘ abdāldır
6. Yā Muḥammed Mehdī-i şāhib-zamān eyle zuhūr
Ḥāriciniñ boynuña ḥançer çalan ‘ abdāldır

⁴³⁵ “Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.” (Tîn Sûresi 95/4) İnsan yaratılmışların en şerefli ve en güzeldir. Bu hem yaratılış şekliyle hem de Allah’a kul olmaya layık olması sebebiyle böyledir. Öyleyse insanoğlu yaradılışının gereği üzere ahlakı güzel olmak zorundadır. Aksi takdirde ayetteki ifadeyle aşağıların en aşağısına düşürülür. (Yılmaz, 1992: 15)

⁴³⁶ “(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah Sûresi 94/1) Peygamber Efendimiz’in çocukluğunda, yetişkinliğinde ve Mîraç’a çıktığı gece göğsü yarılıp kalbi yıkanmıştır. Bunun yanında özellikle İslam’ın ilk yıllarında karşılaştığı zorluklar nedeniyle Allah Resulü zaman zaman bunalmıştır. Bu sure de yine böyle bir zamanda Allah Resulü’nü ferahlatmak için nazil olmuştur. Böylelikle Hz. Peygamber’in hem kalbi hem de imanı, Allah’ın yardımı ile daha kavi hale gelmiştir. (Yılmaz, 1992: 38)

7. Ger muhibb-i hānedānsıñ hāricīden ğam yeme
Ol bütı bütḥāneyi hem uşadan ‘abdāldır
8. Şāh-ı Merdān-ı ‘Alīniñ sen daḥı dervişi ol
Ḳanber vü Selmān eyüdü ol daḥı ‘abdāldır
9. Yā ‘Alī kılğıl nazar bu **Virān**-ı dīvāneye
Bu şikeste ḥāk-i pāye cümleten ‘abdāldır

132

[Müseddes-i] Virānī ‘ Abdāl
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Yā ‘Alī dīdār-ı vechiñ görmeğın muḥtācıyuz
Der-miyān-ı bende-i şāh-ı Necef ednācıyuz
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe⁴³⁷ hem illācıyuz
Nefḥa-i ‘İsā deminden nefḥ urur şurnācıyuz
Nefsimiz ḳatlı eyledik hem mācıyuz hem nācıyüz
Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nācıyüz
(69a)
2. Ādemiz biz vechimizdir ma‘ nā-i ümmü’l-kitāb
Münkir-i rü’ yet değılsin gel beri ḳaldır ḥicāb
Sūretā mürdeden oldu cümle ‘ ilme fetḥ-i bāb
Dürr-i derya-yı ma‘ āni nuṭṭumuz cūş etdi āb
Nefsimiz ḳatlı eyledik hem mācıyuz hem nācıyüz
Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nācıyüz
3. Zıynet etdik faḥr ile bu cismimiz ḥāk etmişüz
Şayḳal etdiñ cān u dil āyinesin pāk etmişüz
Biz hümā-yı lā-mekānuz seyr-i eflāk etmişüz
Bu tecerrüd ḥançeriyle nefsimiz çāk etmişüz
Nefsimiz ḳatlı eyledik hem mācıyuz hem nācıyüz
Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nācıyüz

⁴³⁷ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

4. Āyet-i kerremnāya mazhar düşmüşüz ‘ aşıkınız
 Uş tama‘ u hırş ile şehvet bizde yok şadıklarız
 Ol sebebdendir ki a‘ lāya biz lāyıklarız
 Hāk olub hākılgına ālīn bu dem vākıflarız
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

5. ‘ Allemü’l-ğaybın şifāt-ı cāvidānı bizdedir
 Hızıra erdin āb-ı kevşer tercümānı bizdedir
 ‘ İlm ü hilm ü *men* ‘ *aref*⁴³⁸ kudret lisānı bizdedir
 Hākķı işbāt etmişüz ūş gör nişānı bizdedir
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

6. Şükr ü minnet āl-i Hāydar bize nuşret verdiler
 Terk ü tecrīd eyleyüb bir cism-i ‘ ibret verdiler
 Şol mübārek şānların biz hāke gurbet verdiler
 Şāh-ı heft-gişver ‘ Alī emriyle şerbet verdiler
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

7. Biz oyuz āl-i ‘ Alīden cām-ı vaḥdet içmişüz
 Keşret-i dār-ı fenānīn şöhetinden geçmişüz
 Münkir ü merdūd u murdar zümresinden kaçmışüz
 Hānedān-ı āl-i Aḥmed biz özümüz seçmişüz
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

(69b)

8. Ey **Virānī** faḥr ile biz bu cihān sulṭānıyuz
 Şāh-ı Merdān-ı ‘ Alīnīn bābının derbānıyuz
 Yüzümüz hāk eyleyüb ol hānenin mihmānıyuz
 ‘ Ayn-ı cem ‘ aşıkların biz bir sefīl kurbānıyuz
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

⁴³⁸ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadīs-i Kudsī) Bazı ālimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin aciziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

9. ‘Aşk olsun ‘āşıkān-ı şādıkān-ı mihribān
 Ber niyāz-ı dest-encām dermiyān-ı lāyıkān
 Siz erenlerden murādım bir hayr gülbankdır hemān
 Yolunuzda ūş tufeyl hānumān u cism ü cān
 Nefsimiz katl eyledik hem māciyuz hem nāciyüz
 Bende-i şāh-ı velāyet biz gürūh-ı nāciyüz

133

[Kāşide-i] Virān ‘Abdāl
 Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Cūşa geldi baħr-ı dil Nil kaynadı sankim ħebāb
 Kim derūnumdan çalındı ūd u çeng ü def rebāb
 2. Seyr ede girdim derūnum ħānesinde ta görem
 Kim nedir bu ‘ayş ü ‘işret görülen demler ‘acāb
 3. Gördüm ol dem kırk vücūd ‘āşık oturmuşdur tamām
 Ellerinde cām-ı bākī rakş ider durmaz şarāb
 4. Dervişāne secde edüb toprağa sürdüm yüzüm
 Şundular cām-ı vişāli olmuşam mest ü ħarāb
 5. Mest-i lā ya‘kul gezerken bu vücūdum ‘ālemin
 Uğradım bir yerde daħı yedi şaħşa bī-ħicāb
 6. Gördüm anda bilesince yedi yıldız seyr eder
 Ĥükm ider kāfdan kāfa anlara peyk olmuş seħāb
 7. Anlara sūcūd edüb daħı götürdüm başımı
 Dediler şimden gerü var saña yok şūver u ħicāb
 8. Hū dedim yā hū dedim anlara da kıldım sefer
 Seyr ederken nāgehān gūşuma erdi bir ħitāb
 9. Gel dedi vardım oturmuş anda hem üç pādişāh
 Tevhīd olmuş dillerinde söyleşürler dört kitāb
- (70a)
10. Dediler hoş geldiñ ey dertli vücūdu pür-devā
 Tāli‘ iñ mes‘ud imiş lā-ħavf olub çekme ‘azāb

11. Secde-i şükür eyledim ol dem hemân kıldım ‘urûc
‘Azm bir menzile erdim o demde cüst ü câb
12. Gördüm anda hayme-i mi‘âdi kurmuşlar tamâm
Çevresine bir nazar şaldım temâmet yüz tınâb
13. İki yedi kez tolandım yüz tınâbı ey ahî
Bir kapu gördüm okudum lâ fetâ fetâ oldu bâb
14. Gördüm anda pâdişâh-ı ‘âlem ve kutb-ı zamân
Levh-i maḥfûza nazar şalmış oturmuş bî-ḥicâb
15. Arkasın Öngürüse vermiş yüzünü kıbleye
Bir elinde âfitâb vü bir elinde mâh-tâb
16. Dâ‘imâ çevkân edinmiş oynadır her şubḥ u şâm
Bir elin mağribe şalmış bir elin meşriḳa tâb
17. Ḥamdülillâh dedim ol dem ḥâke sürdüm yüzümü
Perde ref’ oldu yüzümden aradan kalkdı ḥicâb
18. Kutb-ı ‘âlem nokṭa-i zât u sıfât ḥaḳḳ-ı kadîm
‘İlm-i eşyâ nokṭa-i ferd ü eḥaddir oldu bâb
19. Baḳdım eşyâ ser-be-ser yek-nûr imiş bezm-i ezel
Çâr-ı ‘unşurdan mürekkeb ḥâk ü bâd u nâr u âb
20. Zât-ı bi’l-ḳuvve idi bi’l-fi‘il oldu kâ’inât
Tuy bu nuṭṭuñ remzini dedim sana şâfî cevâb
21. Ey **Virânî** sen vücûdunu ḥânesinde nokṭayı
Fehm edüb kimdir ‘Alî vallâhi ‘alam bi’ş-şavâb
(70b)

134

Ġazel-i Nuṭḳī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Gelmişem *ḳālu belī*⁴³⁹ den sırr-ı sübhān olmuşam
 Bā-i bismillāh içinde nūr-ı raḥmān olmuşam
2. Bulmuşam cism-i şadefden dürr-i kân-ı ma' deniñ
 'İlm-i te'viliñ içinde baḥr-ı 'ummān olmuşam
3. Çün tecellî kıldı ey cān zülf ü ruḥsārında ḥaḳ
 Küfr-i zülfün ḥaḳḳıyçün men nūr-ı imān olmuşam
4. Sīvüdu ḥaṭṭ-ı ḳadīmi Yūsufün vechinde men
 Mısr-ı cāmi' dir vücūdum gör ne Ken' ān olmuşam
5. Zāt-ı Ḥaḳdan 'alleme'l-esmā⁴⁴⁰ ya gel ta' lim olan
 Hem melā'ik kıblegāhi bistuheşt Yezdān olmuşam
6. Tā ezelden bu vücūdum nüṣṣa-i kübrā olur
*Kāf Hā*⁴⁴¹ *Yāsīn*⁴⁴² ü *Şād* u ḥarf-i Ḳur'ān olmuşam

⁴³⁹ “Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler.” (A'raf Sûresi 7/172)

Allah tüm ruhları yaratıp “elest meclisinde” topladı ve onlara kendini Rab olarak tanıttı. Ruhlar da bu olaya şahit olup bunu tasdik eylediler. Dolayısıyla “kâlû belâ” bir başlangıç kabul edilir ve “Ne zamandan beri Müslümanısın?” sorusunun cevabı niteliğindedir. Edebiyatımızda “elest meclisi, bezm-i elest, ahd-i elest, belâ, kâlû belâ” gibi kavramlarla sıkça kullanılagelmiştir. (Yılmaz, 1992: 28)

⁴⁴⁰ “Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem'i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁴¹ “Kâf. Hâ. Yâ. Ayn. Sâd.” (Meryem Sûresi 19/1)

⁴⁴² Yâsin Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur'an'ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

7. Tûr-ı dilden *len terâni*⁴⁴³ perdesin ref^c eyleyüb
Vaşf-ı zâtıyla elem *Âl-i 'İmrân*⁴⁴⁴ olmuşam
8. **Nuṭṭıyâ** nuṭṭuñ seniñ zât-ı İlâhi nuṭṭudur
Ânın içün 'İsâ-veş her mürdeye cân olmuşam

135

Ġazel-i Mişālî Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Lem-yezel milkinge server-i⁴⁴⁵ şāh sensin yā 'Alī
Zāt-ı muṭlak hem şifātullāh sensin yā 'Alī
 2. Bīst ü heşt ü sī vü dū ism ü müsemmā-yı ezel
Muḥkemāt u hem kelāmullāh sensin yā 'Alī
 3. İncil ü Tevrāt u Furḳān⁴⁴⁶ ü Zebūrun kâşifi
Noḳta vü hem bā-i bismillāh sensin yā 'Alī
 4. Zātından geldiñ zuhūr itdiñ vücūd-ı ādeme
Ya'ni vechullāh u 'aynullāh⁴⁴⁷ sensin yā 'Alī
- (71a)
5. Ādemiñ vechinde meşṭūr-ı āyet *seb' al-meşān*⁴⁴⁸
İsm-i a'zam fā-yı faẓlullāh sensin yā 'Alī

⁴⁴³ “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti. Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” (A'râf Sûresi 7/143)

Hiz. Musa, Allah ile Tûr Dağı'nda konuşmuştur. Âlemlerin Rabbinin sesini işiten Hiz. Musa sevinçle Rabbinin görmeyi arzu etmiştir. Allah da ona bizzat zatını göremeyeceğini ama tecellisini görebileceğini söylemiştir. Tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan ifadelerden biridir.

⁴⁴⁴ Âl-i İmrân Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 3. suresidir. Hiz. Meryem'in babasının mensup olduğu İmran ailesinden bahsedildiği için bu ismi almıştır.

⁴⁴⁵ Sermed-i: MD

⁴⁴⁶ Tenzil: MD

⁴⁴⁷ 'arşullāh: MD

⁴⁴⁸ “Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'ân'ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah'ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

6. Beyt-i ma‘ mūr u melā‘ik hayme-i mi‘ ād-ı Kuds
Sâcid ü mescûd u beytullâh sensin yâ ‘ Alî
7. Evvel ü âhîr de sensin zâhir ü bâtında sen
Her dü kevnîñ sırrına âgâh sensin yâ ‘ Alî
8. Aldı menzil kimki tutdı ‘ aşkıñıñ ser-riştesin
Zîra kim Hakkâ hakikat-ı râh sensin yâ ‘ Alî
9. ‘ Abd-ı muhlîşdir **Mişâlî** kılma maḥrûm cemāl
Kim ‘ inâyet kânı şâhen-şâh sensin yâ ‘ Alî

136

Ġazel-i Mişâlî Bâbâ

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Biz gedâ-yı milk-i ‘ aşkız fazl-ı Hakkdır şâhımız
Pâye-i ebrâra irdik ‘ arşdır dergâhımız
2. *Ve’s-semâ zâtü’l-burûc*⁴⁴⁹ un üçyüz altmış ḥânesin
Seyr ider yigirmi sekiz menzil ile mâhımız
3. *Üscüdû*⁴⁵⁰ buyurdı Yezdân oldu mescûd-ı melek
Hâciyâ âdem ki oldur kuds-i beytullâhımız
4. ‘ Âlem-i zulmetde ḳalmışdı cemî‘-i kâ’inât
Vechini göstermese gün gibi faẓlullâhımız
5. *Küntü kenzin*⁴⁵¹ sırrını gel ḥazret-i Âdemde gör
Kandedir otuz iki ḥaṭṭıla vechullâhımız

⁴⁴⁹ “Burçlara sahip gökyüzüne and olsun...” (Bürûc Sûresi 85/1)

⁴⁵⁰ “Hani biz meleklerle (ve cinlere): Âdem’e secde edin, demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu.” (Bakara Sûresi 2/34)

⁴⁵¹ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

6. Ey **Miṣālī** Hakkı kim idrāk iderdi ādeme
 Kılmasa dīdārını teṣrīf-i zātullāhımız
 (71b)

137

[Taḥmis-i] ‘Ādilī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Gel beri gel birini gör kim ne zātım ey gönül
 Zāt ile şun‘ ile gör ne şifātım ey gönül
 ‘Ālem içre zübdeyim hem ümme-hātım ey gönül
 Hem Süleymān-ı zamānım bende ḥātem ey gönül
 Ehl-i Hakkım bil yakīn gel ben şikātım ey gönül
2. Bendedir eflāk ü encüm hem kevākib hem kamer
 Başda tācım nūr-ı ḥaḳdır belde iḥlāşım kemer
 Rūḥ-ı kudşüm ta ki tutdum men özümnden bir ḥaber
 Ermedi bu *küntü kenze*⁴⁵² her üzünden bī-ḥaber
 Çār-ı ‘unşur bendedir hem şeş-cihātım ey gönül
3. Bendedir ‘arş ile kürsī levḥ-i maḥfūz-ı kalem
 Kaṭreyem şudan Ḥaḳ men içün ‘askerim
 Gönlüümü bir şehre nisbet başayub başda kadem
 Gönlüm içre kalmadı taht ber-ḳarār muḥterem
 Ehl-i Hakkım ḥaḳkı bildim ḥaḳdır adım ey gönül
4. Cümle eşyānıñ ser-ā-ser remz-i ḥālīñ bilürem
 Hem şerī‘ at şartı ile hem tarīḳat kıluram
 Şanma zāhid bu fenādan men ḥaḳīḳat oluram
 Bir ḳapudan gider isem bir ḳapudan gelürem
 Ehl-i zāhirler şanur ol dem memātım ey gönül
5. Bu fenānıñ çarḥ-ı gerdesiyle revnaḳı biziz
 Bu fenā hoşdur bizimle gerçi revnaḳı biziz
 ‘Ādil eydür içmişüz mey bizdedir sāḳi biziz
 Geh gelür gāhi gider ḥayy ü ebed bāḳi biziz
 Pes bu ma‘niden meni bil kim ḥayātım ey gönül

⁴⁵² A.g.e.: 91

(72a)

138

Ġazel-i Seyfî Bâbâ

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Ten libâsın terk edüb cānānı ister cānımız
Hıl' at-ı Rabbānī ile setr ola ' üryānımız
2. On sekiz biñ ' ālemi verdiñ fenā varlığına
' Ālem-i hayretde yoklukdur bizim erkānımız
3. Biz irādet hānķāhında iķāmet etmişüz
Böyle emr etdi bizim çün pīrimiz sulţānımız
4. Biz dālālet yolların rāh-ı hidāyet etmişüz
Deyü etdik biz melek mü' mindir şeyţānımız
5. Bistüheşt sīvidu harfin kırā' at karā' bet eyleyüb
Şūret-i mürşide gördük sūre-i Raḥmānımız
6. Terk-i tecrīdiz fenā milkinde ' abdāl olmuşuz
Hānķāh-ı dilde ḥaḳdır rüz-i şeb miḥmānımız
7. Cān u başın terk edenlerdür erenler ḥazrete
Bulmadıķ cānānı **Seyfî** vermeyince cānımız

139

Ġazel-i Mişālî Bâbâ

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn

1. Ey gözlerini sevdiceğim serv-i dil-ārā
V'ey la' l lebiñ öpdüceğim dilber-i ra' nā
2. Çün bedr-i kamer ḥüsn-i ruḥuñ irdi nişābā
Alufteriñ maḳşadı bir buse temennā
3. ' Uşşāka göster yüzünü şem' -i felek-veş
Devrinde mübāḥ eyle bize seyr-i temāşā
4. Gül gibi gülüp lāle-i nu' mān gibi açıl
Ḥurşid ü mehe nūr yüzün eyle gül i' tā

5. Bir sencileyin mihr-i ezel olmadı nāzil
Bir bencileyin bulmadılar ‘āşık-ı şeydā
(72b)
6. Zencîr saçında niceler olmasun esîrin
Bu hüsne her kim ki seni gördi nigārā
7. Cān murgı **Mişālî** irişdi dehenine
Vir leblerini ağızına yek lahza Hudāda

140

Ġazel-i Mişālî Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. İste ol ‘ilmi kim ol *men ‘inde hu ümmü’l-kitāb*⁴⁵³
Nesne feth olmaz saña ansuz okursan biñ kitāb
2. Çeşme-i hayvāna irdi buldı ‘İsā-veş hayāt
La‘l-i cān bahşında içen ey kamer yek kaṭre āb
3. Tūṭi ḥaṭṭuñ rāzına her dīvi maḥrem eyleme
Ḥātem-i mühr-i Süleymāndır ne lāyıkdır gülāb
4. Cānıma her bir belā senden gelirse merḥabā
Ol ‘azābı kim sen eylersen degildir ol ‘azāb
5. Dāğ-ı ğam kânın yürekde la‘l bārına çü mey
Nüş eyle āteş-i ‘aşkıñda bağrın kıl kebāb
6. Gülsitān-ı hüsnüñe ağıyarı kılma hem celīs
Gülşen-i cānıñ revā mı ‘andelībi ol ‘azāb
7. Dilberin her cevri ‘uşşākınadır zevk u şafā
Ol anı ehlā vü sehlā bilür ü ‘ayn-ı şevāb
(73a)
8. ‘Anber-efşān kākülün örtükce bedr-i hüsnüñi
Şanur mı kim burc-ı mağribden ṭolanur āftāb

⁴⁵³ “Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların anası onun yanındadır.” (Ra’d Sûresi 13/39)

9. Ey **Miṣālī** içdüğüñ ol vaqt olur āb-ı hayāt
Bezm-i ‘aşk içinde şun sāgarı ol māh-tāb

141

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Ey gönül aç ‘aynıñı gel Muṣṭafāya bi’āt it
Sāḳī-i kevşer ‘Aliyye’l-Murtażāya bi’āt it
2. Maḥrem-i Aḥmed Ḥadīce ḥūr-ı cennātü’n-Na’īm
Zevc-i Ḥaydar Fāṭıma ḥayrū’n-nisāya bi’āt it
3. Gel Ḥasan ol şehsuvār-ı şaff-şikenden bağla ‘ahd
Āftāb-ı dīn Ḥüseyn-i Kerbelāya bi’āt it
4. Dergehinde ḥāk-pāy ol şāh-ı Zeyne’l-‘Ābidiñ
Hem Muḥammed maẓhar-ı faẓl-ı Ḥudāya bi’āt it
5. Ca’ferī ol Ca’ferī ol Ca’ferī ol Ca’ferī
Mūsā-yı Kāzım ‘Alī Mūsā Rızāya bi’āt it
6. Gel tevellā kıl Taḳīyle Naḳīye ‘aşkla
‘Askerī ya’ni ḥüsn-i mīr-livāya bi’āt it
7. Mehdī-i şāhib-zamān ol ser-firāz-ı kâ’ināt
Kāşif-i *kenz-i künūz*⁴⁵⁴-ı kibriyāya bi’āt it
8. Şirkle taḳlidden pāk olmak istersen eger
Çār-deh-i ma’şüm pāk-ı evliyāya bi’āt it
9. Ey **Miṣālī** cümle bunlar ma’nāda bir nūrdur
İki şanmağıl ṭarīḳ-i enbiyāya bi’āt it

⁴⁵⁴ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

(73b)

142

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ey güneş gel eyleme ruhsār-ı cānān ile baḥş
 Ki encüm itmez nūr-ı ḥurşīd-i raḥşān ile baḥş
2. Cūy-ı kevşersin serāb ol şerm idüp ḳand-ı ezel
 Eyleme āb-ı ḥayāt ol la' l-i ḥandān ile baḥş
3. Ḥūr u ḡilmān ḥatt u ḥāl ü çehre lāfiñ ḳılmasun
 Var mıdur miḳdārı ' abdın ki ide sulṭān ile baḥş
4. Zāhid-i zerrāḳla sırr-ı ezelden urma dem
 Ki eylemez yārān-ı ehl-i ' aşḳ rehban ile baḥş
5. Vā' izā erbāb-ı ' aşḳa keşf-i esrār itme kim
 Ḳatre-i bī-reşḫa ḳılmaz baḥr-ı ' ummān ile baḥş
6. Şerbet-i la' liñ devā-yı külli dādur ey ḳamer
 Tāñ mıdır ḥikmetde ḳılsın Ḥızr u Lokmān ile baḥş
7. ' Arş-ı a' lāda nihāl-i mūntehā-yı sidresin
 Ey perī ruḡ eyleme serv-i ḥurāmānla baḥş
8. Bī-ḥabersin ḥātem-i sırr-ı nübüvvetden çü dīv
 Āşaf-ı dehrim diyüp ḳılma Süleymān ile baḥş
9. ' Aḳlı olsa sācid olurdı vücūd-ı ādeme
 Ey **Mişālī** fāriḡ ol gel ḳılma Şeyṭān ile baḥş

143

Ġazel-i Mişālī Bābā
Mef' ūlū Fā' ilātü Mefā' ilū Fā' ilün

1. Senden şehā bu derdime dermān olur mı hiç
 Zaḥm-ı firāḳ u hicriñe pāyān olur mı hiç
2. Şehlā gözin firāḳına pūr-ḥūn olur gözüm
 Gülmez yüzüm bu derd ile ḥandān olur mı hiç

(74a)

3. La‘liñ rumûz-ı hâtemin Âşaf ne fehm ider
Kim bilmedi bu sırrı Süleymân olur mı hiç
4. Şems ü kamer egerçi zevâle irer müdâm
Sen bedr-i hüsne zerre noķşân olur mı hiç
5. ‘Abd ol **Miṣālî** faẓl-ı Hakkâ cehd kıl zi-cân
Kim degme âdem oğlanı sultân olur mı hiç

144

Ġazel-i Miṣālî Bâbâ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Geldi Hakkdan kıldı ‘İsâ sırr-ı Sübhânı eşaḥḥ
Âdemiñ vechinde izhâr itdi Qur‘ânı eşaḥḥ
2. Cân göziyle nâzır ol kim çehre vü gīsûları
Gice gündüz gösterir küfr ile imânı eşaḥḥ
3. Âdemiñ ruḥsâr-ı pâkında İlâhî haṭları
Nûr-ı Hakkdır zâhir eyler faẓl-ı Raḥmânı eşaḥḥ
4. Şûret-i Raḥmâna kıl secde eger insân isen
Hakk-perest ol Hakkı tanı olma Şeytânî eşaḥḥ
5. Sâğar-ı la‘line baķ ey genc-i pinhân isteyen
Vâzıḥ eyler hâtem ü mühr-i Süleymânı eşaḥḥ
6. Tâ ebed maḥrûm olur dîdâr-ı hażretten bu gün
Görmeyen çeşminde nûr-ı dâd-ı Yezdânı eşaḥḥ
7. Vaşlına irmez **Miṣālî** kimki ol gül çehreniñ⁴⁵⁵
‘Aşķında baş oynadup olmayan kurbânı eşaḥḥ

⁴⁵⁵ İrmez ol “yd-ı cemâlün ey Miṣālî vaşlına: MD

(74b)

145

Ġazel-i Mişālī Bābā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Şubḥ-dem vaḳtinde açılmış gül-i ḥandāna baḥ
Bülbül ol gül ḥasretinden itdiği efgāna baḥ
2. Şīve-i nār ile göñlümi aldı nāz idüp
Şimdi cān ister yine ol gözleri fettāna baḥ
3. Cism ü cān⁴⁵⁶ be-güşā naẓar kıl merd isen merdāneniñ
Göñlünüñ Mışrındaki şol Yūsuf-ı Ken' āna baḥ
4. Ḥüsn iliniñ pādişāhıyım diyü faḥr eyleme
Dem-be-dem raḥm eyleyüp bu ' aşık-ı giryāna baḥ
5. Ey **Mişālī** cān göziyle ol perī ruḥsāreniñ
Leblerinden zāhir oldı çeşme-i ḥayvāna baḥ

146

Ġazel-i Mişālī Bābā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ey ki ruḥsārın beyānı *ḳul hüvallāhu eḥad*⁴⁵⁷
Muşḥaf-ı ḥüsnüñde zāhir oldı *Allāhü's-şamed*⁴⁵⁸
2. Kim ki la' liñ selsebīlinden iḥer peymāneyi
Çün Mesīḥ ü Meryem ü çün Hızır olur ḥayyü'l-ebed
3. Çeşm-i mestāneñ kelāmullāhı zāhir gösterir
Sāğar-ı la' liñ beyānı oldı otuz iki ' add
4. Ey ki devr-i ' arızıñda ḥaṭların nūr-ı duḥān
Bu nihānī sırrı bilmez her faḳīḥ ü dīv ü redd

⁴⁵⁶ Çeşm-i ' ayn: MD⁴⁵⁷ “De ki: O, Allah birdir.” (İhlas Sûresi 112/1)⁴⁵⁸ “Allah sameddir.(Hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey O’na muhtaçtır)” (İhlas Sûresi 112/2)

5. Zülf ü ruhsârın kitâbı *küntü kenz*⁴⁵⁹ ullâhdır
Ey ki zülfüñ ince sırdır yok aña pâyân u hadd
(75a)
6. Sâcid olmadı cemâliñ⁴⁶⁰ Ka‘ besine ey kamer
Ol sebebdan oldı Şeytân fazl-ı Hâkdan dūr u redd
7. Hem-nişîniñ ‘ ârif it gel ehl-i a‘ râf ola gör
Ey **Mişâli** sende hayvân gibi şemirtme cesed

147

Ġazel-i Mişâli Bâbâ
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Cür‘ a-i la‘ liñ nigārâ âb-ı kevşerden lezîz
‘ İşve vü nâz u ‘ itâbuñ şehd ü sükkerden lezîz
2. Şöyle nâzıñdır eger bir kez tekellüm eylese
Şan lebinden cân bağır olmaz bu mül terden lezîz
3. Bunca kim ger düşdedir mişliñ getirmedi felek
Gelmedi gelmez dahı sen hüsn-i serverden lezîz
4. Ta‘ n ider nergis çeşmiñ mihr ü mâha gün yüzün
Tûṭi ḥaṭṭıñ şeker pâlûde-i terden lezîz
5. Kaddi Tûbâ⁴⁶¹ kaşı kavs u tîr ü ğamze cîm-i zülf
Ey **Mişâli** kim görüpdür böyle dilberden lezîz

⁴⁵⁹ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler.(Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁴⁶⁰ kemâliñ: MD

⁴⁶¹ Sidre: MD

148

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Dilberā ḥüsnüñ seniñ āyine-i Allāhdır
Zāhir oldı muşḥaf-ı ḥaṭṭıñ ki kenzullāhdır
2. On sekiz biñ 'ālemi bir noḳṭadan keşf eyleyen
Şāḥib-i Düldül-i 'Alīdir kim velīyullāhdır
(75b)
3. Nā-gehi mağrib yerinden zāhir oldı āftāb
'Ālemi nūrānī kıldı geldi faẓlullāhdır
4. Ka'be-i put-ḥāneden farḳ itmezem men zāhidā
Ḳancaru kılsam naẓar çün *semme vechullāhdır*⁴⁶²
5. Ehl-i a' rāfiñ cemālin kıblesidir müstedām
Bu muḥaḳḳaḳ kıbleye yüz tuṭmayan gümrāhdır
6. Zülfünüñ dārında ber-dār oldı dil-i Manşūr-veş
Tā ki gördüm zülfüñ anuñ dār-ı 'aşḳullāhdır
7. Ey **Mişālī** vechine Ḥaḳḳıñ göziyle kıl naẓar
Göresin dīdār-ı Ḥaḳḳ ide kelāmullāhdır

149

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Biz hümā-yı lā-mekānız evc-i devlet bekleriz
Ya' ni dil Ḳāfında Simurğ-ı sa' ādet bekleriz

⁴⁶² "...Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır." (Bakara Sûresi 2/115) Müşrikler, Mekke döneminde Müslümanlara karşı olan baskı ve zulümlerini arttırıp onların Kâbe'de namaz kılmalarına engel olunca; Allah kendisine inananlara bir yol göstermiş ve nerede olurlarsa olsunlar ibadet etmeye devam etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. (Yılmaz, 1992: 54) Bunun yanında tasavvufi olarak vahdet-i vücûd anlayışı içerisinde açıklayacak olursak Allah zamandan ve mekândan münezzeh olarak her yerdedir ve âlemi tüm varlığı ile kuşatmaktadır. Dolayısıyla inananların O'nu zikretmek ya da O'na ibadet etmek için herhangi bir mekâna ve zaman dilimine ihtiyaçları yoktur. Çünkü O, her yerdedir.

2. ‘*Alleme’l-esmāe külli*⁴⁶³den haberdār olmağa
‘Ālim-i ta‘līm ‘ilm-i üstād-ı şan‘at bekleriz
3. Ka‘be-i hüsnünde mihrāb eyleyüp ebrûların
Secde-i ta‘zīm için bir mäh-ı şüret bekleriz
4. Çeşm ü gûş u dest ü pâ vü ‘aql u idrākla fehm
Cümle dil Mısrında bir şāh-ı haqīkat bekleriz
(76a)
5. Gülşen-i hüsnünde rıdvān oldu cânla gönül
La‘l-i kevşer hür-ı haṭ ber-vechi cennet bekleriz
6. ‘İyd-ı ruḥsârına ol mihr ü hilāl-i hâcibiñ
Ya‘ni kurbân olmağa geldik ki fırsat bekleriz
7. Okuduk levḥ-i cemâlinde rumûz-ı muḥkemât
‘*Uruvetü’l-vüşkâ*⁴⁶⁴-i zülfünde tarīkat bekleriz
8. Āsitân-ı devletinde gözyaşın ırmāğ idüp
Bir nihâl-i nâzdan bir serv-i kâmet bekleriz
9. Ey **Mişālî** lebleri yârına ol meh-pâreniñ
Bâde-i la‘l içelüm niçün kâsâvet bekleriz

150

Ġazel-i Mişālî Bâbâ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘Anberîn gīsū-yı yârı boynuña eyle meres
Bundan özge ey dil-i dīvâne gel kılma heves
2. Zât-ı Hâk kılmış ihâta on sekiz biñ ‘âlemi
Ey başiretsiz nazar kıl Hâkdan özge var mı kes

⁴⁶³ “Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁶⁴ “...O halde kim tâğutu reddedip Allah’a inanırsa, kopmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır.” (Bakara Sûresi 2/256)

3. ‘ Ārifāne cān göziyle şūretine nāzır ol
Gör ne zātın ‘ aynı vü bürhānisun ey bü’l-heves
4. Kendüzüñden kıl güzer rūḥ iklīmine eyle ‘ azm
Ey gönül bülbulü pā-bend olma münşakḳū’l-ḳafes
5. Cām-ı Cem nūş eyle bu gül mevsiminde yārla
Fırşatı elden çıkarma kim ‘ ömürdür bir nefes

(76b)

6. Ey dil-i ‘ Anḳā maḳām-ı Ḳāf ḳurba ḳıl ‘ urūc
İşbu fānī ‘ ālem-i süflīde ḳalma çün meges
7. Ey **Miṣālī** dilberin la‘ l-i ḥadīşi var iken
Gayra gel olma muḳayyed ki ol şeker güftār bes

151

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Kelāmullāhu kenzullāh vechinden beyān olmuş
Rumūz-ı ‘ *alleme’l-esmā*⁴⁶⁵ dü çeşmünden ‘ ayān olmuş
2. Şarāb u bāde-i vaḥdet iḥenler bildi ey dilber
Ki la‘ l-i çeşmesārında mey-i kevşer nihān olmuş
3. Seniñ dergāh-ı vaşlından beni dūr ideli taḳrīr
Dem-ā-dem giryā itmekden⁴⁶⁶ gözüm toptolu ḳān olmuş
4. Ḥadeng ğamzeler zaḥmı benüm baĝrumda pūr-ḥūndur⁴⁶⁷
Şanasın kim gül ü sūnbül ki⁴⁶⁸ şekl-i erĝuvān olmuş

⁴⁶⁵ “ Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şereflişi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁶⁶ Olmaktan: MD

⁴⁶⁷ Bu beyit Sefīnetü’l Esrār’da “Daḥı gelir tek pāre bir nāzar kıldığım zārīfāne” şeklindedir. Fakat biz vezin ve mana gereği divandaki halini almayı uygun gördük.

⁴⁶⁸ kim lāle vü güldür: MD

5. **Miṣālī** cām-ı la' linden iĉer yek katre her kim ki
Dirilür Hızır u 'İsâ tek hayât-ı câvidân olmuş

152

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Muṣḥaf-ı ruḥsârın gör nedür andan havâş
'Ârif-i nefis ola gör bul cehl-i dūzâḥdan ḥalâş
(77a)
2. Maḥzen-i kenz-i İlâhî senden oldu âşikâr
Gevher-i bahır-ı ḥaḳîḳat sendedir dürr- i ḥâş
3. Ḥaṭṭ-ı ruḥsârına baḳ kim 'ayn-ı zâtullâhsın
Gör ki senden zâhir oldu her dü 'âlem 'âm u ḥâş
4. Çün cemâlünde Ḥaḳḳı gördüm ene'l-Ḥaḳ söyledim
Dilberâ Manşûriyim⁴⁶⁹ ber-dâr idüp zülfünden âş
5. Ġıll u Ġıṣṣdan gönlünü çün zer dilerseñ ki ola şâf
Pûte-i 'aşḳ iĉre cism ü cân erit hem-çün raşâş
6. Çün lebiñ öpdüm ḥabîbiñ yüz biñ oldu kân behâ
Ġam yemem ḳatl eyleyüp ger başum iderse ḳışâş
7. Cām-ı la' linden **Miṣālī** cām-ı vaḥdet nûş ḳıl
'Ârif ol gel sende pâyın 'âlem-i tevḥîde baş

153

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Añlamaḳ sırr-ı şalâtı Ḥaḳdan oldu saña farz
Bil niçün mi' râcda ḥamsîn iken ḥams oldu farz
2. Sî vü du nuṭḳ-ı ezel Ḥaḳdan emânetdir saña
Sermed oldun Ḥaḳḳa teslîm itmeseñ medyûn-ı farz

⁴⁶⁹ Manşûr kim: MD

3. Yedi haṭṭuñ muşḥaf-ı Hâḫdır aña bürhân u dâl
Yedi deryâ yedi ‘arş u yedi kevkeb yedi ‘arz
(77b)
4. Elifullâhdır nazar kıl ittiḥâd ehli iseñ
Ġayrı maḥlûḫ u yok anıñ levn ü mişl ü tûl u ‘arz
5. Ey **Mişâli** cân göziyle çehre-i dildâra baḫ
Ser-be-ser sırr-ı kelâmullâhı eyler saña ‘arz

154

Ġazel-i Mişâli Bâbâ
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Zâhidâ gel okuma te‘vîl-i Qur‘ân-ı ġalaṭ
Ser-be-ser sırr-ı kelamullâha baḫ kördür nuḫaṭ
2. Gösterür *seb‘al-meşâni*⁴⁷⁰ bî cemâliñ muşḥafı
Nûr-ı Hâḫdır levḫ-i ruḫsârında key reyḫân-ı ḫaṭ
3. Cum‘a-i yevmü’l-mezîdiñ vâḫıf olduk râzına
Fırḫa-i nâcî gibi olduñsa ger ehl-i vasaṭ
4. Ey ki ‘aşḫıñ baḫr-ı ‘ummân-ı ezeldir bî-girân
Aña ġavvâş olmayan dürr bulamaz mânend-i baṭṭ
5. Ey **Mişâli** key şaḫın nâ-maḫreme râz itme fâş
Sırr-ı Hâḫḫı yine Hâḫḫ ehline cârî it çü şaṭṭ
(78a)

155

Ġazel-i Mişâli Bâbâ
Müfte‘ ilün Fâ‘ ilün Müfte‘ ilün Fâ‘ ilün

1. Ni‘met-i faẓl-ı Hâḫdan olmadı kim ki maḫfûz
Dünyâ vü âḫiretde bulmadı ḫaṭ‘ â ḫuẓûz

⁴⁷⁰ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur‘ân‘ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah‘ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

2. Kim eyleyeydi ma' lûm zât u şîfât-ı Hakkı
Olmasa nuṭḡ-ı muṭlaḡ sî vü dü ḡarf-i melfûz
3. Oldı 'ayân gün gibi sırr-ı ezel hem ebed
Oḡundı Hakk yüzünden tâ ḡaṭṭ-ı levḡ-i maḡfûz
4. Ağrâz iderse zâhid senden ne ġam çü ḡuffâş
Ḳande göriser yüzün şemsini dîv-i mecûz
5. Bunda cemâliñ gören dîde göriser Hakkı
Göremez ol kim oldı yârin kevnine melḡûz
6. İrdi bahâr-ı ma' nîdir bezm-i ehl-i ' irfân
Sâḡî-i Hakkdan iç mey behçet bul olma meftûz
7. Keşf itdi sırr-ı bâṭın ḡüsnüñ kitâbından
Buldı **Mişâli** çün kim lâm ile bâdan nu' ûz

156

Ġazel-i Mişâli Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Şem' -i ruḡsârında ey dil her seher yan hem-çü şem'
' Āşık-ı pervâne yansa nûr olur bir nâr-ı şeme
(78b)
2. Vâḡıf olmaz muşḡaf-ı ḡüsnüñe ol ' İsâ demüñ
Kim ki ṭuṭmadı bugün sırr-ı kelamullâha şem'
3. Hakkı emred şüretinde görmek istersen 'ayân
Ḳıl nâzar kim gösterür ebrû vü beyni çeşm ü şem'
4. İncîl ü Tevrât ü Furḡân⁴⁷¹ u Zebûrun sırrını
Faẓl-ı Hakk bir noḡṭadan keşf eyledi ḡıldı cem'
5. Muşḡaf-ı Hakkdır **Mişâli** vechine pâk it nâzar
Nefs-i şeyṭâniye uyma olma maḡbûb ile cem'

⁴⁷¹ Kur'ân: MD

157

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Āb-ı vaḥdetden lebiñ devrinde içdüm bir ayağ
Cāvidān-ı Hızır u 'İsā gibi oldum bende sağ
2. 'Alleme'l esmā⁴⁷²ya irdüm çünkü fazlullāhdan
Rūz-ı 'ıyd u leyl-i qādr oldı baña tağ üstü bağ
3. Şayd idüp cān mürğını her dem giriftār itmege
Dānedür ḥāl-i siyāhıñ 'anberīn zūlfün tūzağ
4. Ruḥların ḳaplar perīşān oldığı dem sūnbülün
Şanki mağribden tolanur şems maḥv olur çerāğ
(79a)
5. Ḥasretinden ḥūn bağırlıma dü çeşmim sāğarı
Her biri bir lāledir kim var derūnı içre tığ
6. Nār-ı 'aşḳla gönül şehrini pür nūr eyledi
Ol ḥırāmān serv-i ḳadd u mül dehen ol gül yanağ
7. Ehl-i 'aşḳa cām-ı vaḥdet nūş ḳıl **Mişālī**
Ḳırmızı gülden tıbḳ donatdı çün her bir budag

158

Ġazel-i Mişālī Bābā
Meḥ'ülü Fā' ilātün Meḥ'ülü Fā' ilātün

1. Görmedim Allāh Allāh böyle kelām-ı şerīf
Çehresi Ḥaḳ muşḥaf-ı bedr-i cemāl-i laṭīf
2. Mir'at-ı faẓl-ı Ḥaḳdır şūret-i insāna baḳ
Gör can göziyle Ḥaḳḳı anda ki yok muḥtelif

⁴⁷² “Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem'i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

3. Ādem yüzine secde kıl anı eyle mā' būd
İslāma gūşış eyle dīninde olma naḥīf
4. Muşḥaf-ı Hakk okursam la' liñ eyle ḳaddūñi
Ṭañmı dehānın çü mīm rāst-ı ḳıyāmıñ elif
5. 'Abd olmak isterisen faẓl-ı İlah **Mişālī** taḥḳīḳ
Hem-dem ehl-i faẓl ol dīvle olma ḥarīf

159

Ġazel-i Mişālī Bābā
Mef' ūlū Fā' ilātün Mef' ūlū Fā' ilātün

1. Mazḥar-ı Hakkdır ādem gel eyle anı taşdıḳ
Ger olmak isteriseñ ḥaḳīḳat ehl-i taḥḳīḳ
(79b)
2. 'Alleme'l-esmā⁴⁷³ yı bul kim küntü kenẓ⁴⁷⁴ ol durur
Gūşış-i 'ilm-i faẓl it ki olasın ehl-i tevfiḳ
3. Şaḳḳa'l-ḳamer⁴⁷⁵ sırrını cebheñde añladıñsa
Vechinde Hakkı gördün nefsüne buldun ṭarīḳ
4. Ādem yüzine yüz tūt çün üscüdü buyurdu
Rabbinden itme nefret çün dīv çün ehl-i fīḳ
5. Bak gör **Misālī** Hakkı 'ayn şīn u ḳāf içinde
Görmez Hakkı olmayan deryā-yı 'aşḳa ḡarīḳ

⁴⁷³ A.g.e.: 20

⁴⁷⁴ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁴⁷⁵ “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve "Süregelen bir sihirdir" derler.” (Kamer Sûresi 54/1-2) Allah Resûlü’nün mübarek eliyle işaret edip ayı ikiye ayırması mucizesi.

160

Ġazel-i Mişālî Bābā

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Gözin aç düş⁴⁷⁶ kıl Hâkdan kitābullāhdır vechiñ
Huṭuṭuñ sūre-i el-ḥamd u bismillāhdır vechiñ
2. Dil-i mir’âtda nuṭkuñ seniñ zāt-ı ezeldir kim
Şıfātullāh u kenzullāh u ‘arşullāhdır vechiñ
3. Müselsel zülf-i şām içre cebīniñ bedr-i raḥşandır
Sevād-ı a‘zam-ı ḥüsnüñle zıllullāhdır vechiñ
4. Gözin ḍād u kaşın lām u fî muṭlaḳdır resmiñ
Berāt-ı ‘aşḳda tuḡrā-yı faẓullāhdır veçhin
(80a)
5. Düvāz-deh burcla kâ‘im-i vücūdun nüh felekdir kim
Ki şems-i lem-yezel nuṭkuñ münevver māhdır vechiñ
6. Okudum levḥ-i çehrende ḥaṭṭuñ üstād-ı esmādan
İrişdüm nūr-ı *TāHā*⁴⁷⁷ ya kim ismullāhdır vechiñ
7. Mu‘anber sünbülün erbāb-ı ‘aşḳa nehc-i dīn oldı
‘Ubūrandan bilur ‘ārif ne sırrullāhdır vechiñ
8. Cemāliñ *küntü kenz*⁴⁷⁸ inden irişdi Hâḳḳa her ‘aşḳ
Ki ‘irfān ehline cāna ḥaḳīḳat-i rāhdır vechiñ
9. Tavāf-ı ḥacc u hem ‘umre ḳudūm ile vedā‘ uñdur
Mişālî bir naẓar eyle ne cemālullāhdır⁴⁷⁹ vechiñ

⁴⁷⁶ ders: MD

⁴⁷⁷ Tāhā Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

⁴⁷⁸ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadis-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁴⁷⁹ beytullāhdır: MD

161

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ey cemālīñ yedi muşhāf yedi ḥaṭṭ-ı celīl
K'andan ızhār oldı sırr-ı zāt-ı Yezdāna delīl
2. *Alleme'l-esmā*⁴⁸⁰ sı sırrından ḥaberdār olmadı
İstivāyı ādeme kim bulmadı Ḥaḫdan sebīl
3. Ehl-i Ḥaḫ⁴⁸¹ añlar yine āyāt-ı ḥaṭṭ-ı ḥüsnüñi
Hem ne fehmi eyler bu sırrullāhı zihn-i kelīl
4. Da' vet itmīşdir sücūda on sekiz biñ 'ālemi
Allāh Allāh hey ne şüretidir ol aḥsen-i cemīl
5. Ḥūr u ğılmānla zeyn olmuş cemālīñ cenneti
Ey kıyāmīñ müntehā vü ḥavz-ı la'liñ selsebīl
(80b)
6. Şūfī çün mir'āt-ı dīdārın temāşā eylemez
Baḫmasun dünyāda çekmek gerek 'aynına mīl
7. Sidre ḫaddīn tūş⁴⁸² olaldan 'aynıma serv-i cān
Dīdemiñ biri Fırāt olmuşdur hem biri Nīl
8. Ḳaşd-ı cān itmek dilersen ḥaṇçer-i müjgānla
'Azmini fesh itme ḫānım la'lüne olsun sebīl
9. 'Āşık-ı Yezdānisen yüz burma⁴⁸³ 'aşḫullāhdan
Ḳaçma cān at āteş-i Nemrūddan hem-çü Ḥalīl
10. O ne meydān u ne menzildir ki Aḫmed buldı yol
Kim ser engüşt ḫadem ḫoymadı anda Cebra'ıl

⁴⁸⁰ “Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem'i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şereflişi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁸¹ Fażl: MD

⁴⁸² düş: MD

⁴⁸³ bükme: MD

11. Ey **Miṣālī** ḥod-şinās u ‘ārif-i Rabb olmayan
‘Ākībet ḥayvān olur dīdāra irmez böyle bil

162

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ey şanem gördim yüzün ḥüsnüñe ḥayrān olmuşam
Kıble idelden cemālīñ ehl-i imān olmuşam
2. Tā görelden şem‘ -i ḥüsnüñ ey sehī kadd rūz şeb
Yanaram pervāneveş ‘aşkla sūzān olmuşam
3. Nūş idelden leblerinden şerbet yuḥyi’l-‘ izām
Ey nice dil ḥasteniñ derdine dermān olmuşam
- (81a)
4. Okudum Ḥaḳdan tılsım-ı muḥkemāt-ı ḥüsnüñi
Başdan ayağa anuñçün genc-i Qur‘ān olmuşam
5. Ey yüzün levḥinde meştūr-ı āyetullāh-ı nūr
Görmüşem vechinde fażlullāh-ı bürhān olmuşam
6. İçdiyse zulmāt içinde ger Hızır-ı āb-ı ḥayāt
Men leb-i la‘linden içdim āb-ı ḥayvān olmuşam
7. Asitāniñ Ka‘besine yüz sürelden dostum
Pādişāh-ı ‘ālemem ḥākān-ı devrān olmuşam
8. Zülf-i ruḥsārından ayru cān u dil dīvānedir
Vālih ü āşufteyem gör ne perişān olmuşam
9. Gül‘izārın fetḥ idelden ey **Miṣālī** ol nigār
Bülbül-i ‘āşık gibi feryād u nālān olmuşam

163

Ġazel-i Miṣālī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ol menem k’āyīne-i Ḥaḳdır derim insāna men
Şūret-i ādemden irdim şūret-i Raḥmāna men

2. Çünkü Âdem mazhar Hâkdır aña secde eylerem
Tâbi‘ -i Yezdân olup la‘ net dirim Şeytâna men
3. Sî vü dû nuṭṭ-ı ezel sırrından olalı ḥabîr
‘ Âlimem ta‘ lîm-i ‘ ilm-i ‘ alleme’l-Ḳur‘âna men
4. Görmeyince devr-i ruḥsârında zülfüñ küfrini
Fırka-i nâcîden olup gelmedim îmâna men
- (81b)
5. Çün leb-i la‘ liñ içerdî lâm u bâdan câm-ı ‘ aşḳ
Hızr u ‘ Îsâ gibi irdim çeşme-i ḥayvâna men
6. Giymişem *ṬâHâ*⁴⁸⁴ vü *Yâsîn*⁴⁸⁵ libâsın çün bugün
Ehl-i Hâḳ silkinden oldum geldim ol meydâna men
7. Bulmuşam ḥamsîn şalâtîñ râzını peymânedede
İrmişem Beytü’l-Harâma birdir mey-ḥâne men
8. Mâsivallâhdan kesildim Hâḳḳa yüz tutdum bu gün
Nefḥa-i rûḥu’l-ḳudsden içeli peymâne men
9. Kenz-i Yezdân oldığıçün muşḥaf-ı ḥüsnüñ seniñ
Ey ḳamer göñlümi aña eyledim vîrâne men
10. Cennetü’l-Firdevs-i ‘ ulvî câvidânı bendedir
Bulalı vuşlat cemâlinde ḥaṭṭ-ı reyḥâne men
11. Şem‘ -i vaḥdetdir cemâli ey **Mişâlî** ol mehiñ
Bâl u per yaḳub aña uş olmuşam pervâne men

164

Ġazel-i Mişâlî Bâbâ

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Hırâmân serv-i ḳaddinden cüdâ ey zülf-i ‘ anber bû
Revân olan bu çeşmimden benim ḳandır degildir şû

⁴⁸⁴ Tâhâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

⁴⁸⁵ Yâsîn Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur’an’ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

2. Revā mı vaşl-ı la' lünü ki merhem kılmayasın sen
Ki her dem kūşe-i ḥasretde inler 'āşık-ı şayrū
 3. Seniñ dergāh-ı vaşlından olalı āh kim men dūr
Gözüm giryān u ḥūn efşān u dil-sūzānum ey meh-rū
 4. Firākıñ āteşi çıkdı depemden dūd hem-çün serv
Ġamıñ tağları sīnemde çü lāle ey dişi lū'lū'
- (82a)
5. Şehā rahm eyle inletme meni çün nāy u def her dem
Ki kalmazsa ki deh āḥir bu ḥūsn ey gözleri āhū
 6. Cihānıñ seniñle ḥāki 'abīr u 'anber olmuşdur
Şabā-yı 'aşk-ı zūlfünden perīşān ideliden bū
 7. **Mişālī** sāğar-ı zerrīn elinden koyma çün nergis
K'açıldı lāleler güller dönüpdür cennete her sū

165

Ġazel-i Mişālī Bābā
Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

1. Devr-i güldür sākiyā bir cām-ı ḥurrem bāğda
Şun şarābı gör ne lezzet gösterir dimāğda
2. Lāle bir bir bāde tutup ḡonce gül ḥandān iken
Bezm idüp mey içmeyen ebleh dūrür bu çağda
3. Cennetü'l-Firdevse döndi 'ālemiñ her cānibi
Ḥayf ola devr itmeye zerrīn ḡadeḡ şol u şağda
4. Rind olana āyīne-i cām-ı şarāb-ı nābdır
Görmek olur on sekiz biñ 'ālemi ayağda
5. Cür'a-i la'linden içdi Hızır u 'İsā oldı ḡayy
Ġab-ı Kevşer budur uş dirler ki var uçmağda
6. Dāne idüp bedr-i ruḡsārında müşḡīn ḡālını
Gönlümi şayd itdi şol zūlf-i müselsel bāğda

7. ‘*Alleme’l-esmāe külli*⁴⁸⁶ niñ tılsımın görmüşem
Çehreñ üzre naqş olan haṭṭ-ı k̄ara vü aḡda
(82b)
8. Serv ü ‘ar ‘ar nârdan gülşende reftârın görüp
Anuñiçün hizmetine durmuş kamu ayâḡda
9. Ḥasretinden kanlu çeşmüm her biri bir lâledir
Zahm-ı ğamdan ğoncedir baḡrım̄da olan dâḡda
10. Āteş-i hicriñle ser-tâ-pâ vücûdum ‘aşķla
Şem‘dir oddan ‘alem çekmiş ki yanar yaḡda
11. Ehl-i ‘irfân ile hem-dem ol **Mişālî** merd iseñ
Ma‘rifet umma şaķın her dīv-i rûy-ı zâḡda

166

Ġazel-i Mişālî Bâbâ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ey esedullâh ġâlib-i şâh-ı merdânım ‘Alî
Göñlümün taḡtında sensin mîr ü sultânım ‘Alî
2. Senden oldı âşikârâ *küntü kenzün*⁴⁸⁷ cevheri
Ey kelânullâh-ı nâṭıķ faẓl-ı Raḡmânım ‘Alî
3. Tûr üzre Mûsâya kıldın tecellî-i nârdan
Ey beşer şüretlü Ḥaķ v’ey nûr-ı Qur‘ânım ‘Alî
4. Kâfirem îmâna gelmezsem zülfün⁴⁸⁸ küfrine men
Ey kaşın mihrâb u vechiñ dîn ü îmânım ‘Alî

⁴⁸⁶ “Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdaki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁸⁷ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁴⁸⁸ saçın: MD

5. ‘ Āleme fazlından irdi rūḥ u cism ü feyz-i cūd
Ey ḥayātım v’ey şıfāt u zāt-ı Yezdānım ‘ Alī
(83a)
6. Şūretiñdir kıblegāhım dā‘ im añadur yüzüm
Ey ma‘ ānī cennetinde āb-ı ḥayvānım ‘ Alī
7. Pārelerlerse **Mişālī** dönmeye senden şehā
Tā ebed k̄anım seniñle ‘ ahd u peymānım ‘ Alī

167

Ġazel-i Mişālī Bābā**Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün**

1. ‘ Aşk-ı ruḥsār ile dil ‘ arşında şāhımdır ‘ Alī
Maẓhar-ı zāt-ı ezel faẓlullāhımdır ‘ Alī
2. ‘ Anberīn ebrūları miḥrāb u ‘ aynıdır imām
Hey ne a‘ lā secdegāh u kıblegāhımdır ‘ Alī
3. Cebhe-i bedrinde cehr oldı baña şakḳa’l-kamer
Ya‘ ni firdevs-i cemālullāha rāhımdır ‘ Alī
4. Tañ mı olsa ḥüsle āyīne-i gītī-nümā
Nūr-ı Ḥaḳdır āftāb-ı subḥgāhımdır ‘ Alī
5. Devr-i ruḥsārında satır olmış rumūz-ı muḥkemāt
Allāh Allāh eşhedü enlā ilāhımdır ‘ Alī
6. Ḥançer-i müjgānı bir sehm-i sa‘ ādetdir baña
Cān u göñlüm k̄avsı bir ebrū siyāhımdır ‘ Alī
(83b)
7. Ey **Mişālī** ṭālī‘ üm mes‘ ūd çün baḥt oldı yār
Başım üzre nūrdan tāc u külāhımdır ‘ Alī

168

[Kaşīde-i] Mişālī Bābā**Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün**

1. Kā‘ ināta cism ü cān siz yā Muḥammed yā ‘ Alī
Zübde-i her dü mekān siz yā Muḥammed yā ‘ Alī

2. On sekiz biñ ‘ âleme maḵsūd sensin bî-ğaraḡ
Cevher-i î māna k ān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
3. Evvel ü āḡir de sizsiz ḡāḡir ü b āṡın da siz
Vaḡdet iḡlīmīne c ān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
4. Ḥaḡ Te‘ ālānīñ cemālī siz de bulmuşdur ḡuhūr
Ḥaḡḡ-ı muṡlaḡ ‘ ayn-ı ān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
5. ‘ Alleme’ l-esmā⁴⁸⁹ tamāmı sizden oldu āşikār
Maḡhar-ı seb‘ al-meşān⁴⁹⁰ siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
6. Ḳātīñızadır b ā‘ iş-i inzāl-i Ḳur‘ ān- mübīn⁴⁹¹
Sūre-i nūr-ı duḡān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
7. Ḳūlfikārdır leyletü’ l-isrā yüz doḡuz mihr-i ḡāt
Muşḡaf-ı genc ü nihān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
- (84a)
8. İşleyen ḡāḡirde sizsiz seyr iden b āṡında siz
Yer ü gök küll-i cihān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
9. Āsmāndan sizsiz ol bārān-ı raḡmet yaḡdıran
Dürr-i baḡre bī-girān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
10. Nüh felekde sizsiz ol necm āftābla ḡamer
Sidre-i Ḥaḡdan nişān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
11. ‘ İ sā vü Mūsā vü İbrāḡīm Süleymān u Şu‘ ayb
Yūsuf-ı Mışr-ı revān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī
12. Şūr-ı İsrāfil Mikā’ il ‘ Azrā’ il ü Cebrā’ il
‘ Arş u ferş ü müste‘ ān siz y ā Muḡammed y ā ‘ Alī

⁴⁸⁹ “ Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdeki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şereflişi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

⁴⁹⁰ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

⁴⁹¹ Saña Yāsīn ü ‘ Alī’ye nāzil oldu Hel etā: MD

13. Nâr-ı Nemrûdu Halîlullâha gülzâr itdünüz
Nûha keştî vü tûfân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
14. ‘Âşık u ma‘şûk sizsiz cennet ü rıdvân siz
Sâķî-i Kevşer hemân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
15. Şad hezârân sırrla ‘âlemde izhâr itdünüz
Şimdi Hâķķla ‘ayân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
16. Âb sizsiz nâr sizsiz bād sizsiz ḥâk siz
Devr-i devrân zamân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
17. Şâh sizsiz mâh sizsiz maḥzar-ı Allâh siz
Bûlbûl ü hem gülsitân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
18. Kâfire biñ biñ belâ vü mü‘mine biñ biñ şifâ
Müşrik tîğ-i bürrân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
(84b)
19. Leyletü’l-Mi‘râcda Hâķķ-ı temennâ kıldıñuz⁴⁹²
Yine Hâķdan tercümân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
20. Kâfsız kim yok mu‘ayyen-i miskin ü me‘vâ size
Şâh-bâz-ı lâ-mekân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
21. Maşrık u mağrib⁴⁹³ u Ka‘be Mescidü’l-Aķşâ imâm
Sırr-ı Kır‘âna beyân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
22. Yüz tınâblu ḥayme-i mî‘âd on bir şaķķa hem
Sırr-ı zât-ı ğaybdân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
23. Şâniña *levlâke*⁴⁹⁴ menzil-i âyet-i li’l-‘âlemîn
Fâtiḥ-ı bâb-ı cinân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî
24. Reh-nümâ-yı enbiyâ vü pişvâ-yı evliyâ
Serverân-ı mü‘minân siz yâ Muḥammed yâ ‘Alî

⁴⁹² İtdünüz: MD

⁴⁹³ hem ğarb: MD

⁴⁹⁴ “Sen olmasaydın, Ben bu felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” (Hadîs-i Kudî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de özellikle naat-ı şeriflerde sıkça kullanılan bir sözdür. (Yılmaz, 1992: 113) Allah, bütün âlemleri Hz. Peygamber’in (sav) hürmetine yarattığını ifade etmektedir.

25. *Laḥmüke laḥmî*⁴⁹⁵ buyurdun ya‘ ni kim bir nûr siz
Bir vücûd içinde cân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
26. Sensin ol men şems buyurdun ‘ aliyyü ke’l-ḳamer
Şehr-i ‘ ilm ü bâb-ı ân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
27. Bir güzîde mehterân enbiyâ hem ‘ ilm-i tâm
Ḳâf u sine mazḥarân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
28. ‘ Ârifîñ cismi vü cânı dînle îmânı siz
Nûr-ı çeşm-i ‘ âşıkân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
29. Geh kelāmullâh geh te‘vîl-i fażlullâh eyle
Hoş beyân ü dâstân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
30. Merḥamet eyleñ **Mişâli** derd-mende bahr-i Ḥaḳ
Kim şefî‘ -i miskinân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
31. Evvel ü âḫir mûradı pûs ḥâk-pâyeñiz
Ḥaḳ bilür ma‘bûdân siz yâ Muḥammed yâ ‘ Alî
- (85a)

169

Ġazel-i Mişâli Bâbâ
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Lem-yezel milkine server-i⁴⁹⁶ şâh sensin yâ ‘ Alî
Zât-ı muṭlak hem şıfâtullâh sensin yâ ‘ Alî
2. Bîst ü heşt ü sî vü dū ism ü müsemmâ-yı ezel
Muḥkemât u hem kelāmullâh sensin yâ ‘ Alî
3. İncîl ü Tevrât u Furḳân⁴⁹⁷ ü Zebûrun ḳâşifi
Noḳta vü hem bâ-i bismillâh sensin yâ ‘ Alî

⁴⁹⁵ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

⁴⁹⁶ Sermed-i: MD

⁴⁹⁷ Tenzîl: MD

4. Zâtından geldiñ zühûr itdiñ vücûd-ı âdeme
Ya‘ni vechullâh u ‘aynullâh⁴⁹⁸ sensin yâ ‘Alî
5. Âdemiñ vechinde meşûr-ı âyet *seb‘al-meşân*⁴⁹⁹
İsm-i a‘zam fâ-yı fażlullâh sensin yâ ‘Alî
6. Beyt-i ma‘mûr u melâ‘ik hayme-i mi‘âd-ı Kuds
Sâcid ü mescûd u beytullâh sensin yâ ‘Alî
7. Evvel ü âhîr de sensin zâhir ü bâtında sen
Her dü kevnîñ sırrına âgâh sensin yâ ‘Alî
8. Aldı menzil kimki tutdı ‘aşkıñıñ ser-rîştesin
Zîra kim Hakkâ hakîkat-ı râh sensin yâ ‘Alî
9. ‘Abd-ı muhlişdir **Mişâli** kılma mahrûm cemâl
Kim ‘inâyet kânı şâhen-şâh sensin yâ ‘Alî

170

Gazel-i Virân ‘Abdâl

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. *Lâ fetâ illâ ‘Alî*⁵⁰⁰dir fażl-ı Yezdânımız
*Lâ fetâ illâ ‘Alî*dir şâhımız merdânımız
(85b)
2. *Lâ fetâ illâ ‘Alî*dir vird çekerim her zamân
*Lâ fetâ illâ ‘Alî*dir dilde ki mihmânımız
3. *Lâ fetâ illâ ‘Alî*dir sırdır ‘abdâlân
*Lâ fetâ illâ ‘Alî*dir râhımız erkânımız

⁴⁹⁸ ‘arşullâh: MD

⁴⁹⁹ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

⁵⁰⁰ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

4. *Lā fetā illā* ‘Alīdir nūr-ı ‘ayn-ı kibriyā
Lā fetā illā ‘Alīdir şūret-i raḥmānımız
5. *Lā fetā illā* ‘Alīdir enbiyā vü evliyā
Lā fetā illā ‘Alīdir dīnımız imānımız
6. *Lā fetā illā* ‘Alīdir āl-i evlād-ı ‘Alī
Lā fetā illā ‘Alīdir nāṭıq-ı Qur’ānımız
7. *Lā fetā illā* ‘Alīdir şāh-ı nuṭku ser-be-ser
Lā fetā illā ‘Alīdir düfter ü dīvānımız
8. Ey **Virānī** dilinde hem *Lā fetā illā* ‘Alī⁵⁰¹
Lā fetā illā ‘Alīdir şıdk ile sulṭānımız

171

[Kaşide-i] Virān ‘Abdāl
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Biz Urūm ‘abdālyız sulṭānımızdır Murtażā
Terk-i tecrīdiz bugün sübhānımızdır Murtażā
2. Biz anıñ vechinde gördük ma‘nī-i ümmü’l-kitāb
Şūret-i Haḳ mazḥar-ı raḥmānımızdır Murtażā
3. Biz bugün āl-i ‘Alīden ğayra mā‘il olmayız
Cismimizde cānımız cānānımızdır Murtażā
- (86a)
4. Bilmişiz bismillāhıñ sırrını biz ‘ayne’l-yakīn
‘Ārif-i Rabb olmuşuz ‘irfānımızdır Murtażā⁵⁰²
5. Tekye-ğāh-ı ‘aşk içinde biz mücāvır olmuşuz
Ḥamdülillāh kim bugün miḥmānımızdır Murtażā
6. Bilmişiz başdan ayağa ben kelāmullāh-ı ‘Alī
‘İlm-i ḳudret nokṭa-i Qur‘ānımızdır Murtażā⁵⁰³

⁵⁰¹ A.g.e.: 100

⁵⁰² Bu beyit divanda yoktur

⁵⁰³ Bu beyit divanda yoktur

7. Kaṭreyiz gerçi muḥīṭiz zerreyiz lâkin güneş
Aftâb-ı ‘âlemiz ‘ummânımızdır Murtaẓâ
 8. Hâzırız ḥaşre ḥayât-ı cāvidānī bizdedir
İçmişiz biz çeşme-i ḥayvânımızdır Murtaẓâ
 9. Şöyle ikrâr eyledik biz ‘ayn u lâm u yâya kim
Şüphemiz yok dīnımız imânımızdır Murtaẓâ
 10. Biz ‘Alīniñ âline cāndan şehâdet eyledik
Tâ ezel *kālū belâ*⁵⁰⁴ erkânımızdır Murtaẓâ
 11. Cevherin şol lâ-mekânı bizdedir ey müdde‘î
Biz bize oldur yetimiz kânımızdır Murtaẓâ⁵⁰⁵
 12. Fazl-ı Hâkḳıñ sırrını Yezdânımızdan fehm edip
Fâ vü dâḍa fazl-ı Hâḳ Yezdânımızdır Murtaẓâ
 13. Sīnemiz çāk eyleyip tıttuk Yezīdin taşına
Her belāniñ tūrine ḳalkānımızdır Murtaẓâ
 14. Dört kitābıñ ma‘nisi İncīl ü Tevrât u Zebūr
Bâ-i bismillāh ile furḳânımızdır Murtaẓâ
 15. Ey **Virānī** cümle ma‘na nokṭadır zāt-ı ḳadīm
Oldurur şām ü seher seyrānımızdır Murtaẓâ
- (86b)

⁵⁰⁴ “Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler.” (A’raf Sûresi 7/172)

Allah tüm ruhları yaratıp “elest meclisinde” topladı ve onlara kendini Rab olarak tanıttı. Ruhlar da bu olaya şahit olup bunu tasdik eylediler. Dolayısıyla “kālū belâ” bir başlangıç kabul edilir ve “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusunun cevabı niteliğindedir. Edebiyatımızda “elest meclisi, bezm-i elest, ahd-i elest, belâ, kālū belâ” gibi kavramlarla sıkça kullanılagelmiştir. (Yılmaz, 1992: 28)

⁵⁰⁵ Bu beyit divanda yoktur

172

Ġazel-i Seyyid Nesīmī Bābā
Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

1. Gevher-i deryā-yı ẖikmet devrānı sendedir
 Nokṭa-i milk-i hüviyetsin beyānı sendedir
2. Sūre-i *TāHā*⁵⁰⁶ vü *Yāsīn*⁵⁰⁷ iñ libāsın kıl ḳabūl
 Kim 'ayān ola saña nūr-ı 'ayānı sendedir
3. Çün tecellī eyledi dārāyü'l-mülkü'l-cesīm
 Kehf-i Mūsā pāre oldu tercümānı sendedir
4. Kūh-ı Tūr oldu vücūdun raḳḳ-ı menşūr ile ūş
 Öyle bil Ḥaḳḳı ki şimdi *len terān*⁵⁰⁸ sendedir
5. Va' de-i dīdār Mūsā mīm içinde gör ki mīm
 Kevkeb-i cīm-i cemāl oldu cemālī sendedir
6. Vuşlat-ı nūr-ı tecellī çünki esdi bī-gümān
 Mest oldu Mūsā vü ānı sendedir
7. Āyet-i *Tebbet*⁵⁰⁹ ileyke ne da' va eylediñ
 Ūş Manşūr oldu ene'l-Ḥaḳḳ dāsītānı sendedir
8. Tā **Nesīmī** 'ālemin şem' iyle oldu āşinā
 Ayru olmaz ol güneş çün cāvidānı sendedir

(88a)

⁵⁰⁶ Tāhā Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenerek Müslüman olmuştur.

⁵⁰⁷ Yāsīn Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur'an'ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

⁵⁰⁸ "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tūr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsın. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksın!" buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti. Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim." (A'râf Sûresi 7/143) Hz. Musa, Allah ile Tūr Dağı'nda konuşmuştur. Âlemlerin Rabbinin sesini işiten Hz. Musa sevinçle Rabbinin görmeyi arzu etmiştir. Allah da ona bizzat zatını göremeyeceğini ama tecellisini görebileceğini söylemiştir. Tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan ifadelerden biridir.

⁵⁰⁹ Tebbet Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 111. suresidir. Hz. Peygamber'e sıkıntı veren amcası Ebu Leheb ve onun karısı hakkında nazil olmuştur.

173

Ġazel-i Seyyid Nesīmī Bābā
Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

1. Merḥabā ey nāmesi *innā ileyhi rāci'ūn*⁵¹⁰
Nūr-ı vaḥdetdir vişālīñ *naḥnū fihā ḥālidūn*⁵¹¹
2. Maḥşer-i insān kāmildir şaçın ḥablū'l-metīn
'Āşıkıñ cānıdır *innā ileyhi rāci'ūn*⁵¹²
3. Secde kı l yārin cemāline celāline mūdām
Çünkü 'ömrün fānidir yārin beḳāsi dā'imūn
4. Āyet-i Allāh-ı nūr oldu cemālīñ ey ḥabīb
Kıl bistüheşt naşılı anda *fihā ḥālidūn*⁵¹³
5. Ey **Nesīmī** ḥaḳḳ-ı murādından murād oldu 'ayān
Muḥammediñ nūru seniñdir *naḥnū fihā ḥālidūn*⁵¹⁴

174

Ġazel-i Seyyid Nesīmī Bābā
Mefā' ilūn Mefā' ilūn Fe' ulūn

1. Yüzin gördüm dedim elḥamdülillāh
Boyuñ gördüm okudum *ḳul hüvellāh*⁵¹⁵
2. Müselsel zülfünü gördüm mu' anber
Muḳavves ḳaşların *nasrun minallāh*⁵¹⁶

(88b)

⁵¹⁰ “O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve tekrar O'na döneceğiz, derler.” (Bakara Sûresi 2/156)

⁵¹¹ “...onlar orada ebedî kalıcılardır.” (Bakara Sûresi 2/25)

⁵¹² “O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve tekrar O'na döneceğiz, derler.” (Bakara Sûresi 2/156)

⁵¹³ “...onlar orada ebedî kalıcılardır.” (Bakara Sûresi 2/25)

⁵¹⁴ “...onlar orada ebedî kalıcılardır.” (Bakara Sûresi 2/25)

⁵¹⁵ “De ki: O, Allah birdir.” (İhlas Sûresi 112/1)

⁵¹⁶ “Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri müjdele.” (Saff Sûresi 61/13)

3. Ȧarāmi⁵¹⁷ gözlerin yağmalarından
Yine dönüp demez estağfirullāh
4. Menim gönlüm saña hayrān olupdur
Ne kim cebbār kılar el hükmü lillāh⁵¹⁸
5. Cemālin görmüşüm ayrılmagım yok
Yine⁵¹⁹ inanmazsan vallāhi billāh
6. Otuz iki harf oldu vişālin
Vişālidir vişālidir eyvallāh
7. Naşuḡ ger⁵²⁰ kıldısa bir kerre tevbe
Nesimi⁵²¹ tevbesi tābū ilallāh

175

[Müseddes-i] Virān ‘ Abdāl
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Cevābım gūş-i cān eyle işit ey tāli‘ -i mes‘ūd
Yüzün harfinden açıldı cihāna her ne var mevcūd
Eger serçe değilsen sen bu ‘ ankā loğmasın gel yūd
*Hüve’l evvel hüve’l āḫir*⁵²² yüzündür kıble-i ma‘būd
Bu ma‘nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḫmede’l-Maḫmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḫşūd
(89a)
2. Ne māl ü mensab-ı dünyā ne mülkü ne ‘ayāl ister
Ne ḥod zīnet ne ḥod ‘izzet ne bir ḡayrı ḡayāl ister
Ne cennetten diler şādī ne dünyādan melāl ister
Kimin kim rüz-ı maḫşerde ümīd-i⁵²³ vaşl-ı āl ister
Bu ma‘nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḫmede’l-Maḫmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḫşūd

⁵¹⁷ Ȧarahçı: ND

⁵¹⁸ Bu beyit Sefīnetü’l Esrār’da “Tek şānallāh hüvellāh” şeklinde geçmektedir. Vezin gereği divandaki halini tercih ettik.

⁵¹⁹ Eḡer: ND

⁵²⁰ Nesimī: ND

⁵²¹ Naşūḫī: ND

⁵²² “O ilktir, O sondur...” (Hadīd Sûresi 57/3)

⁵²³ zamiri: VD

3. Nice āyet Hudādan⁵²⁴ iniptir ey ahī ber-vech
Muvāfiḳ bunca āyāta dedi Aḥmed daḥı ber-vech
Göründü bāṭın u zāhir hemen ma‘ nī-i ṣaḥī ber-vech
‘ Aceb niçün sücūd etmez bu ṣān ile faḳı⁵²⁵ ber-vech
Bu ma‘ nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḥmede’l-Maḥmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḳşūd
 4. Nazar kıl cāvidān içre te‘vil eyledi Yezdān
Vücūd-ı vech-i ādemde ne ma‘ nā eyledi iḥsān
Şükür Ḥaḳḳa ki bildirdi nedir dīn hem nedir imān
Sevād-ı a‘ zāmiñ sırr-ı rumūzun eyledi āsān
Bu ma‘ nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḥmede’l-Maḥmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḳşūd
 5. Tılsım-ı *kenz-i Tāḥā*⁵²⁶ dır yüzünde naḳş olan⁵²⁷ defter
Anıñ nūrundan olmuştur serāpā dü cihān enver
Te‘ālallāh zehī ḳudret zehī ma‘ nā zehī dilber
Düşen sevdā-yı dildāra cihāniñ varlığın neyler
Bu ma‘ nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḥmede’l-Maḥmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḳşūd
 6. Gel ey ‘aşıḳ eğer ‘aşḳdan özüñde var ise zerre
Cemāl-i ‘aşḳ-ı dīdārın seninle yār ise zerre
Ko elden gayrı sevdāyı gözün bīdār ise zerre
Sa‘ ādet ol ḳulundur kim emin dīdār ise zerre
Bu ma‘ nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḥmede’l-Maḥmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḳşūd
- (89b)
7. **Virānī**nin ezel āḥir bu idi ‘ahd ü ikrārı
Hemen bir loḳma bir ḥırḳa ola bu dünyede kārı
Budur bu ehl-i ‘irfānın murādı isteḡi vārı
İki ‘ālemde maḳşūdu ‘Alī vü āl-i dīdārı
Bu ma‘ nāyı ḥadīşinde buyurdu Aḥmede’l-Maḥmūd
Cihāna gelmeden cānā hemān dīdār imiş maḳşūd

⁵²⁴ hidāyetden: VD

⁵²⁵ Faḳıh: VD

⁵²⁶ Tāḥā Sūresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenecek Müslüman olmuştur.

⁵²⁷ Yazılan: VD

176

[Murabba‘-ı] Vîrân ‘ Abdāl
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Ey gönül içmek dilerse cām-ı Cem
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
Bu kelām virdin olsun dem be dem
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
2. ‘Ays u nūş et çekme ferdā ğussasın
Bu demi gör kıılma māzī ğussasın
Her kişi bu demden alır hissesin
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
3. Cehd kııl ki kala senden bir eşer
Tā olasın dü cihānda mu‘ teber
(90a) Kıanı ğiden kıanı ğelen ver ğaber
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
4. Ğel beru bāb-ı ‘ Alīde sâ‘ il ol
Ğānedān-ı Muşţafāya kıā‘ il ol
Bu ğünü yarına kıoyma ‘ ākil ol
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
5. Çünkü⁵²⁸ demden bize oldu fetĥ varak
Sen bu demden ‘ ārif isen al sabak
Ğāfil olma merd isen ey merd-i ğak
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
6. Bu dem Aĥmed başına tāk eyledi
Hem bu demdi seyr-i Mi‘ rāc eyledi
Hem bu demdir yedi kez ğacc eyledi
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

⁵²⁸ Uş bu: VD

7. Bu demi söyler haḳīkat dört kitāb
Aç ḳulağıñ bekle⁵²⁹ her şeydir cevāb
Çağırıp şu üzredir dinle ḥebāb
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

8. Sāz u söz ü ‘ayş u ‘işret her şadā
Evvel āhır ibtidā vü intihā
Söyleyen dem iş bu demdir ey fenā
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

(90b)

9. Fırşatı fevt eyleme verme yele
Gitti elden bir dahī girmez ele
Ey **Virānī** dem bu dem geldi dile
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

177

[Ḳaşıde-i] Virān ‘Abdāl

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Nazar eyle eyā tālib ‘Alīdir cümle zātullāh
‘Alī şānında şaddaḳnā ‘Alī nūruna eyvallāh
2. ‘Alī nūr-ı haḳīkattır ‘Alī nūr-ı nübüvvettir
‘Alī tāk-ı sa‘ādettir ‘Alīdir bā-ı bismillāh
3. ‘Alī şāh-ı şerī‘ attır ‘Alī rāh-ı tarīkattır
‘Alī bil ma‘rifettir ‘Alī nuṭṭunda rūḥullāh
4. ‘Alīdir raḥmet-i raḥmān ‘Alīdir bu devr ile devrān
‘Alīdir dīn ile imān ‘Alī ‘ayn-ı kelāmullāh
5. ‘Alīdir cismimin cānı ‘Alīdir nuṭṭumuñ kānı
‘Alīdir cānımın cānı ‘Alīdir ‘ilm-i bābullāh
6. ‘Alī şāh-ı velāyettir ‘Alī nūr-ı hidāyettir
‘Alī şāhib-i kerāmettir ‘Alīdir emr-i emrullāh

⁵²⁹ dinle: VD

7. ‘Alīdir *laḥmūke laḥmī* ‘Alīdir *demmiūke demmī*
‘Alīdir *cismūke cismī* ‘Alīdir bil Resūlullāh⁵³⁰
8. ‘Alīdir evvel ü āḥir ‘Alīdir bāṭın u zāḥir
‘Alīdir ṭayyib ü ṭāḥir ‘Alīdir faḥr-i faḫrullāh
(91a)
9. ‘Alī cennet ‘Alī rıdṣān ‘Alī ḥūrī ‘Alī ḡilmān
‘Alī candır ‘Alī cānan ‘Alī levḥ üzre ‘arṣullāh
10. ‘Alīdir cümleden bihter ‘Alīdir yār-ı Peygāmbere
‘Alīdir sāḳi-i Kevşer ‘Alīdir uş sebīlullāh
11. ‘Alī āteş ‘Alīdir āb ‘Alī bād u ‘Alīdir ḥāk
‘Alī fikr ü ‘Alī ‘aḳl⁵³¹ ‘Alī ‘aşḳ-ı ḥayātullāh
12. ‘Alīdir cümleñ vārı ‘Alīdir Mañşurun dārı
‘Alīdir ‘āşıḳıñ kārı ‘Alī cism-i cemālullāh
13. ‘Alī eldir ‘Alī āyaḳ ‘Alī gözdür ‘Alī ḳulaḳ
‘Alīnin sırrını muṭlaḳ ‘Alī zāt-ı şıfātullāh
14. ‘Alīdir maḫḫar-ı zātım ‘Alīdir ḥaṭṭ-ı āyātım
‘Alīdir çün kemālātım ‘Alīdir feyz-ı faẓlullāh
15. ‘Alī İncil ‘Alī Tivrāt ‘Alī Zebūr ‘Alī Ḳur’ān
‘Alī faẓl u ‘Alī ‘irfān ‘Alīdir *şemme vechullāh*⁵³²
16. ‘Alīdir sācid-ı mescūd ‘Alīdir cümleye maḳşūd
‘Alīdir ḳıble-i ma‘būd ‘Alīdir işte beytullāh

⁵³⁰ “Etin, etimdir. Kanın, kanımdır. Cismin, cismimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hz. Peygamber’in Hz. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

⁵³¹ idrāk: VD

⁵³² “...Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır.” (Bakara Sûresi 2/115) Müşrikler, Mekke döneminde Müslümanlara karşı olan baskı ve zulümlerini arttırıp onların Kâbe’de namaz kılmalarına engel olunca; Allah kendisine inananlara bir yol göstermiş ve nerede olurlarsa olsunlar ibadet etmeye devam etmeleri gerektiğini ifade etmiştir.(Yılmaz, 1992: 54) Bunun yanında tasavvufi olarak vahdet-i vücûd anlayışı içerisinde açıklayacak olursak Allah zamandan ve mekândan münezzeḥ olarak her yerdedir ve âlemi tüm varlığı ile kuşatmaktadır. Dolayısıyla inananların O’nu zikretmek ya da O’na ibadet etmek için herhangi bir mekâna ve zaman dilimine ihtiyaçları yoktur. Çünkü O, her yerdedir.

17. ‘Alīdir şāhib-i Dūldūl ‘Alī güldür ‘Alī bülbül
‘Alī esrār ‘Alī baldır⁵³³ ‘Alī lezzet-i nebātullāh

18. ‘Alīdir gün gibi enver ‘Alī mihrāb ‘Alī minber
‘Alīdir kâtil-i ‘Anter ‘Alī destinde seyfullāh

19. ‘Alīdir bu **Virānī**niñ naẓargāhı ümīdgāhı
‘Alīden gayrı kim vardır⁵³⁴ ‘Alīdir şol Resulullāh

(91b)

178

[Nuṭuḳ] Ğazel-i Ḳayğusuz ‘Abdāl
(7+7) 14’lü Hece Ölçüsü

1. Ey özün insān eyleyen var edeb öğren edeb
Edeb erkāmı bilmeyen var edeb öğren edeb
2. Edeb gerek her ḳula ta yola ṭoğru vara
Edebsiz varma yāre var edeb öğren edeb
3. Bu edeb edā’idir ‘āşıḳa yüz şuyudur
Evliyālar hūyudur var edeb öğren edeb
4. Gel Ḥaḳḳa olma ‘āşī gide ḳalbiniñ pāsı
Dört kitābıñ ma‘nāsı var edeb öğren edeb
5. **Ḳayğusuz** ‘**Abdāl** uyan ‘aşḳı bil ‘aşḳa boyan
Böyle demişdir diyen var edeb öğren edeb

⁵³³ sūnbül: VD

⁵³⁴ Var mıdır: VD

179

[Müseddes-i] Vîrân ‘ Abdāl
Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Fe‘ ülün

1. Gel istersen sa‘ âdet şöü hayrı
Nazar kı l cân gözüyle gör bu sırrı
Gözin aç bak ne var ‘ âlemde ğayrı⁵³⁵
Hemân şâhı gör hiç görme ğayrı
Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

2. ‘ Alîdir ‘ âlemü’ l-ğaybın şıfâtı
Ki gösterdi şıfât içinde zâtı
Dilersen içersin âb-ı hayâtı
Bu sırra kim erer görmez memâtı
Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

3. ‘ Alîdir pâdişâh-ı heft kişver
Anıñ destindedir cennât-ı Kevşer
Kıyâm et kıddidir mihrâb u minber
Sücûdum añadır ser cümle yekşer
Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

(92a)

4. ‘ Alîdir vār eden arz u semâyı
Dağî hem nūr-ı şemsi nūr-ı⁵³⁶ āyı
Koma zıket Hâsan hülke’ r-rızâyı
Dilersen şeh Hüseyn-i Kerbelâyı
Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

⁵³⁵ ayrı: VD⁵³⁶ Necm-i: VD

5. ‘Alīdir maḥşerin ḥaşrinde kâdı
 Añadır cümlemin nâz u niyâzı
 Özün koy bu yere oḡu güdâzı
 Eḡer mü’min isen aña bu râzı
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî
6. ‘Alīdir ‘Ābidīn Bākır u Ca‘fer
 Aña inkâr eden merdūd-ı kâfer
 ‘Alī ‘aşḡı kimin kim kıldı perver
 Memât olmaz dīridir dâ’im ol er
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî
7. ‘Alīdir Kâzım-ı şâh-ı Ḥorāsân
 Anıñcün bilmek olmaz sırrın insân
 Ḥudâ dedim ‘Alīye ol dem ey cân
 Beni yetmiş iki kez kıldı ḡurbân
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî
8. ‘Alīdir ta‘lihim mes‘ūd deḡil mi
 Dilersen şābitim mevcūd deḡil mi
 Ḥaḡıḡat Ka‘besi mescūd deḡil mi
 ‘Alīye lâ diyen merdūd deḡil mi
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî
9. ‘Alīdir şeh Taḡī vü bā-Naḡī hem
 ‘Alī ḡālīḡ derim ḡiç söylemem kem
 (92b) Ol öldürdü ol oldu derdime em
 Naḡırin yoḡ durur ey şâh-ı ‘ālem
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî
10. ‘Alīdir ‘Askerī Mehdī hidāyet
 Zuhūr ettikde ref‘ oldu cehālet
 Yezīdīñ başına ḡopdu ḡıyāmet
 Göründü emr seyr eder ‘alāmet
 Nuşayrîyem Nuşayrîyem Nuşayrî
 Ne ölmüşem ne şaḡam ü ne şayrî

11. ‘Alīdir feth ü nuşret mü’mināna
 Özün bend et ayırma hānedāna
 Erem dersem hayāt-ı cāvidāna
 Şaķın düşme bu nuţķumdan gümāna
 Nuşayrīyem Nuşayrīyem Nuşayrī
 Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

12. ‘Alīdir evvel ü āhırda fettāh
 Odur küfr ile īman üzre miftāh
 Anıñ kabzındadır bu şerr-i ıslāh
 Ki ansız olmadı bir zerre iflāh
 Nuşayrīyem Nuşayrīyem Nuşayrī
 Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

13. ‘Alīdir kün deyip vār etti cānı
 Eger cān ile cism ü cihānı
 Beķā oldur şehā ser-cümle fānı
 Yürü insan isen şāhını tanı
 Nuşayrīyem Nuşayrīyem Nuşayrī
 Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

14. ‘Alīdir ism-i bismillāh ‘Alīdir
 ‘Alīdir haķ resūlullāh ‘Alīdir
 ‘Alīdir faķr-i faħrullāh ‘Alīdir
 ‘Alīdir şümme vechullāh ‘Alīdir
 Nuşayrīyem Nuşayrīyem Nuşayrī
 Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

15. **Virānī**yem bu yolda can nişārem
 ‘Alīye ‘aşķ ile ‘aķl ile yārem
 (93a) Nuşayrīyem ki bu ķula uyarem
 Gerek zerre vü zerre olsa pārem
 Nuşayrīyem Nuşayrīyem Nuşayrī
 Ne ölmüşem ne şağam ü ne şayrı

180

**Meşnevî-i [Ca' ferî Bâbâ]
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün**

1. Bil ki *bismillâhırraḥmānırraḥīm*⁵³⁷
Fâtihâdandır üç âyet ey ḥakīm
2. Anuñ ile olur *seb'ü'l-meşân*⁵³⁸
Böyle buyurdu Hudâ-yı müste'ân
3. On toḳuz olur ḥurûf ey 'azîz
An bil kim ola her işin temiz
4. Üç elifle iki lâm oldu ḳasem
Diñlesin cāndan saña bir bir disem
5. Ol elif kim ḥarf-i bismillâhdır⁵³⁹
Muştafâdır ki cihâne şâhdır
6. Ya' ni Aḥmedden 'ibâretdir o ḥarf
'Âḳıl isen ḳıl bu 'ilme 'ömri şarf
7. Bil kim üçüncü⁵⁴⁰ elifdir Murtaẓâ
Ya' ni Ḥaydar müfti-i rûz-ı cezâ
8. Ol elifdir ki âyetü'r-Raḥmāndadır
Yazılı her yerde kim Ḳur'ândadır
9. Fâtımadır hem üçüncüden murâd
Böyle nâzil oldu bu ey ḥoş-nihâd

⁵³⁷ “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla” (Besmele-i Şerif)

⁵³⁸ “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

⁵³⁹ Bu beyit Sefinetü'l Esrârda “O elif ki bismillahdır” şeklinde geçmektedir. Vezin gereği divandaki şeklini almayı uygun gördük

⁵⁴⁰ ikinci: CD

(93b)

10. Ya' ni Zehrā oldu ḥarfü'r-raḥīm
Ol elif kim er-raḥīmdedir muḳīm
11. Ol iki lām ki ḳasem ḳıldı İlāh
Şāh-ı Hüseynle Ḥasandır ol āgāh
12. Ya' ni anlar lafzatullāh lāmıdır
Şol celāle kim müsemmā namıdır
13. Gıtdi penci ḳaldı ḥarf-i⁵⁴¹ çār-deh
Çārda ma' şūmdur ol merdde
14. Evvela tenzıl ki bismillāhdır
Āyet-i kübrāyı ol Allāhdır
15. Anıñ içün oldu miftāḥ-ı kelām
Kim açā Qur'ān ḳapusun ve's-selām
16. Penc-i fırḳa vü çār-deh ma' şūm pāk
Bilmeyenler bunları oldu helāk
17. Bil ki bunlar āyetullāh durur
Bilmeyenler kāfır-i gümrāh durur
18. Ol tokuz ḥarfıñ bulardır maḫharı
Enbiyā vü evliyānıñ rehberi
19. Bunlar olmasaydı olmazdı cihān
Zāhire gelmezdi esrār-ı nihān
20. Zāt-ı Ḥaḳḳa bil ki esmādır bular
İsm ü hem āyn-ı müsemmādır bular
21. Maḫhar-ı Ḥaḳḳdır bular ey müttakī
Bilmeyen bunları bilmezler Ḥaḳḳı

⁵⁴¹ anun: CD

22. Zāt-ı pāk-ı Hakkā bunlar āyine
Hakk bulardan görünür her āyine
(94a)
23. Ānıñ içün dedi Aḥmed kim kişi
Dimese bismillāh ebterdir işi
24. Her işin kim öñü bismillāh ola
Ol iş issine mu‘īnullāh ola
25. Bu ḥadīsiñ bildin ise şūretiñ
Nicedir gör imdi ma‘na şūretiñ⁵⁴²
26. Ya‘ni ger olursa saña ibtidā
Pişvā ol çār-deh nūr-ı Ḥudā
27. Olmaya hergiz işin ebter seniñ
Yarıcın Hakk ola ey server seniñ
28. Buldun ise bu remzde rāhsın
Olmayasın tā ebed gümrāhsın
29. Aña kim āl-i Nebī hem-rāh ola
Ḥāşā ve kellā kim ol gümrāh ola
30. Gümrāh anlardır ki Hakkı bulmadı
Hakkā mazhar kimdir anı bilmedi
31. Verdi bir nāķış eline elini
Bağladı zünnār birle belini
32. Benzer ol a‘maya ol kim yideler
Kaңarı olsalar alalar gideler
33. Gör kaçan bula ḍalāletden necāt
Olmasa hem-rāh kavm-i münciyāt
34. Ca‘ferī anlara kıldı iktidā
Bildi yok anlardan özge müḳtedā

⁵⁴² şiretin: CD

(94b)

35. İktidā kılan bulara ey püser
Hak Te'âlâdan ola saña nazar
36. Mürşid-i kâmil bulardır dünyede
Bunları koyub kişi kanca gide
37. Kim kelâmında buyurmuşdur Hudâ
Çâr-deh ma'şûm için nûr-ı Hudâ
38. Her velî vü mürşid anlardır yakîn
Kim⁵⁴³ kelânullâhdadır ey ehl-i dîn
39. Ger saña mürşid gerekse muhtedâ
Muştafâ âline el ver bul şafâ
40. Çün saña âl-i Nebî rehber ola
Pîşvân ol nesl-i peygamber ola
41. Bulasın ol dem şırât-ı müstaķim
Raḥmet ede saña ol Rabbü'r-raḥîm
42. Olasın vesvâs-ı şeytândan emîn
Kılmaya ayruḳ saña kâr ol la'în
43. Rûz-i maḥşerde koyasın rû-sefîd
Kim mâtem olsa ol gün saña 'îd
44. Olasın zıll-ı livâ-i Muştafâ
Sâyesinde her dem ey merd-i Hudâ
45. Rûz-ı kârı kıla cennât-i Na'îm
Hûr u ğılman ola bezminde nedîm
46. İçesin şerbet elinden Hayderin
Ol imâm-ı rehnümâ vü rehberin

⁵⁴³ hem: CD

(95a)

47. Bulasın ol dem hayât-ı cāvidān
Olasın zinde Hızır-veş bî-gümān

48. Bunda ma‘ budun bilen anlar durur
Kānlara āl-i Nebī mürşid olur

49. Yā İlāhī sen bizi ol ālden
Anların işlediği a‘ mālden

50. Eyleme maḥrūm u kılma bî-naşīb
Sen bizim derdimize olgıl ṭabīb

181

[Muḥammes-i] Selāmī Bābā
Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Kārbān-ı cünd-i ‘ aşkın sırr-ı⁵⁴⁴ Ḥaḳda başıyız
Dest-i Ḥaydardan şarāb-ı Kevşeriñ ‘ ayyāşıyız
Şāh-ı ‘ aşkıız dergeh-i āl-i ‘ ābā ferāşıyız
Lā-mekān iḳlīmine ‘ azm idenin yoldaşıyız
Biz gürūh-ı sulṭān-ı dehriz zümre-i Bektāşıyız

2. Fāriğiz dünyā vü mā fihāya rağbet etmeden
Geçmişiz ḥavf ü recādan dehre minnet etmeden
Günü seyrāndır ğaraż ‘ azm-i seyāḥat etmeden
Lā-mekān iḳlīmine ‘ azm idenin yoldaşıyız
Biz gürūh-ı sulṭān-ı dehriz zümre-i Bektāşıyız

3. Gevher-i kān-ı rumūz-ı ‘ alleme’l-esmā⁵⁴⁵ biziz
Ṭūrda nūr-ı tecelli bulan Mūsā biziz

(95b) Mürde cāna hefhā-i rūḥ eyleyen ‘ İṣā biziz
Lā-mekān iḳlīmine ‘ azm idenin yoldaşıyız
Biz gürūh-ı sulṭān-ı dehriz zümre-i Bektāşıyız

⁵⁴⁴ rāh-ı: SD

⁵⁴⁵ “ Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti” (Bakara Sûresi 2/31) Allah Hz. Âdem’i yarattığında âlemdaki bütün eşyanın isimlerini ona öğretmiştir. İnsan yaratılmışların en şerefliisi olarak bütün varlıklardan üstün tutulmuştur. Tekke-tasavvuf edebiyatında insanın bu yönünü vurgulamak için sıkça kullanılmıştır. (Yılmaz, 1992: 20)

4. Mest olup cām-ı ezelden tār kıldık hūşumuz
Dīdemiz Hakkı görüp Hakkı işidir gūşumuz
Gūşumuzda cümle ‘ālem halka-i mengūşumuz
Lā-mekān iklīmine ‘azm idenin yoldaşınız
Biz gürūh-ı sulṭān-ı dehriz zümre-i Bektāşīyiz
5. Ey **Selāmī** bir nazarla hınṭa-i içcār eden
Münkire da‘vā-yı Hakkı taş ile iḥbār eden
‘Azm-i rāha himmetiyle merkebin dīvār iden
Lā-mekān iklīmine ‘azm idenin yoldaşınız
Biz gürūh-ı sulṭān-ı dehriz zümre-i Bektāşīyiz

182

Ġazel-i Mişālī Bābā
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Bize seniñ melāmetle ser-i şad-pāreler dirler
Cefā tırle zaḥm olmış dil-i pūr yāreler dirler
2. Seniñ zencīr ü *ve’l-leyl*⁵⁴⁶ müca‘ad şaçına⁵⁴⁷ şāham
Biziz mecnūn-ı ser-gerdān bize āvāreler dirler
3. Vişāl kūy-ı ‘aşkıñdan cūdā bu künc-i miḥnetde
Bize hicr odına yanmış dil-i ğam-ḥāreler dirler
4. Gözin nergis saçın sünbül lebiñ ğonce hilāl ebrū
Kıyāmıñ nārdan ‘ar ‘ar size meh-pāreler dirler
5. Cūdā olaldan ey dil-ber **Mişālī** āsitānıñdan
Olup pūr renc ü dil pūr-ġam bize bī-çāreler⁵⁴⁸ dirler

⁵⁴⁶ Kur’ân-ı Kerim’deki 92. Sûre “Leyl Sûresi” Adını, geceye yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁵⁴⁷ zülfüne: MD

⁵⁴⁸ bîmareler: MD

(96a)

183

Ġazel-i Resmī Bābā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Hāyli demdir bir gül-i zībāya verdim gönlümi
Hem daḥi bir hoş şadā şeydāya verdim gönlümi
2. Hüsni Yūsuf hem Züleyhā-yı zamāndır ol perī
Bī-bedel bī-miṣl ü bī-hemtāya verdim gönlümi
3. 'Āşık-ı şeydā imişsin deyü ta' n etmeñ baña
Hüsni içinde bī-miṣl-i simāya verdim gönlümi
4. Başıma kuşlar yuva etse eger Mecnūn gibi
Dönmezem ben bir saçı Leylāya verdim gönlümi
5. Saçların bir sāyebān şekline koymuş ol güzel
Bī-tevaḥḥuf ben daḥi ol sāye verdim gönlümi
6. İki kaşınıñ biri gurre birisi nev-hilāl
Birbirne muttaşıl bir aya verdim gönlümi
7. Hem değer kaşıyla gözlerin siyāh zülfi siyāh
Lebleri hem ruḥları ḥamrāya verdim gönlümi
8. Hem şadef ağzında dendānı dizilmiş lü'lü tek
Miṣli sebḳ etmeyen yektāya verdim gönlümi
9. Ben du'ā etdim ki yārim her zamān olsun emīn
Cāna minnet dedi bu du'āya verdim gönlümi
10. Çekmeyen sevdā-yı 'aşkı derler hemān ḥevā ne durur
Ol sebebdendir ki bu sevdāya verdim gönlümi
11. Kūh-ı Ferhādı baña delmek bugün asān gelir
Zīrā şimdi bir Şīrīn edāya verdim gönlümi
12. 'Arz-ı ḥāl etdim der ol ḥarman şoñu dervişlerin
Dedim eyvallāh hemān yağmaya verdim gönlümi

13. Gül için şeydā gönül feryād eder ammā ki ben
Resmiyā bir ‘anber-i sārāya verdim gönlümü
 (96b)

184

[Murabba‘ -ı] Esrārī Bābā
 Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Şu‘ lelenüb derd ü ğam vü ıztırāb
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
 Āteş-i hicr eyledi bağrım kebāb
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
2. Gördüm idi bir gün meh peykeri
 N’olduğumu bilmem o günden beri
 Āteşe düşdüm gezerim serseri
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
3. Maṭlabıñ ey sāḳi-i mehveş nedir
 Mey yerine verdiğin āteş nedir
 ‘Aşḳ-ı mey bu şu‘ le-i serkeş nedir
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
4. ‘Aşḳa şalub başımı ğavğalara
 Verdi yine ‘aqlımı yağmalara
 Ḥayf odu sürdü meni sevdālara
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
5. Başladı bidāde o şāh āh u vāh
 Ḥālimi biñ etdi tebāh āh u vāh
 Qaldı hemān dilde bir āh u vāh
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb
6. Gün-be-gün **Esrārī** bir efsūn eder
 Bağrımı ḥūn eşkimi ceyḥūn eder
 Ḥālimi gitdikce diğēr-gūn eder
 Etdi gönül milkini yek-ser ħarāb

185

Ġazel-i Hâtifi Bâbâ

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Nev bahâr oldu yine remz eyledi esrâr-ı gül
Gülistân-ı dehre gülşen germ eder bazâr-ı gül
- (97a)
2. ' Âşıkñ dağ-ı derûnu veş nihân olmuş iken
Nâle-i bülbül den etmiş kendüsün izhâr-ı gül
3. Yûsuf-ı Mısrî gibi yâhud Züleyhâ-yı zaman
Bî-bekâdır pâyidâr olmaz geçer bazâr gül
4. ' Aks-i mir'at-ı muşaffâya düşen ruhsâr-veş
Âteşin bir sâye şalmışdır yine divâr gül
5. Diñlemez âh u enîniñ bülbül-i şûrideniñ
' Âşıkâne cevır eder gibi yine ğaddâr gül
6. Hemçü bir nevres nihâl-i tâzedir etmiş zühûr
Meyve-i vaşlına ermez dest-i her âğyâr gül
7. Sînesin bendin çözüb çâk-i girîbân eylemiş
Pâyine bir toz bulaşmış zülfüne berdâr gül
8. Gülşeni terk ettiğüme şanma ' abeş vaqt-i hazân
Nâlesinden şubh-dem ol bülbülün bizâr gül
9. Ġonca-i pûşidedir evvel nihân etmiş özin
Bülbül-i şeydâyı görse ' arz eder dîdâr gül
10. Şöyle bir mekkâre şûh dilber-i ra' nâ gibi
Bî-vefâlık çehresinden gösterir âşâr gül
11. Tiz geçer bir mevsim-i gül bir de hûsn-i dilberin
Gitse gelmezmiş dilber tiz gelür tekrâr gül
12. Yılda bir kez şâh-ı gül ârâyış-i gülşen kıılır
' Andelib-i gülşeni sūzan eder bî-dâr gül

13. Zülf-i dilberden mu‘aṭṭar bûy-ı ‘anberler şaçar
Hicr-i âhu-yı hîl‘atinden nâfe-i müşkbâr gül
14. Âh n’olaydı men ‘ademden bu vücûd-ı ‘âleme
Gelmese ydım görmez idim bir daḡı eṭvâr-ı gül
15. Bir zaman ârâyiş-i bezmin görüb ḡayrân idim
Bir zaman gördüm ki pejmürde yatur nâçâr gül
(97b)
16. Naḡl-i meclis eylemiş andan ‘adem iḡlîmine
Ḳalmamışdır gülşen içre şoḡbet-i âşâr-ı gül
17. **Hâtif-i Ğaybî** dedi dilden gelüb vaḡt-i ḡazan
Gör neye münce olubdur ‘âḡıbet bu kâr-ı gül
18. Berg-i gülde şanmañuz siz her seḡer şebnem düşer
Ol benim sûz-i derûnum üstüne aḡlâr gül

186

Ğazel-i Keşfi Bâbâ**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. ‘Âlem-i aḡvâle her dem ehl-i dil âḡeh gerek
Her dil-i avârede yüz sürmeḡe derḡeh gerek
2. Derḡeh-i dildâre varma olmasa elde mişâl
‘Arşâ-i ekdâra varsın dilde âḡ u vâḡ gerek
3. Kârgâḡ-ı ‘âleme geldiñ heveskâr ol hele
Vehle-i evvelde sâlik ol ki şoñra reh gerek
4. Kâse-i mül mihr-i ‘âlemdir hilâl-âsâ deḡil
Mâ ḡaşal ehl-i sülûka kâr-ı sâl ü meh gerek
5. Şadme-i âḡıñla dolsa kâse-i dilde melâl
Ḥükm-i sevdâlarda avâre de ol reh gerek
6. Kâr-ger olsa demâdem dilde âlâm-ı keder
Kerde-i mende hele **Keşfi** görmeḡe aña gerek

187

Ġazel-i Keşfî Bābā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Tālîbe rāh-ı hāqîkat bulmada hiç 'ār mı var
Pîre hizmet etmeyen sâliklere eṭvār mı var
2. nūr 'özüñ şöyle şāf-ı şafranı
Bāşını ṭop eyleyen 'āşıklara inkār mı var
(98a)
3. Ḥayme-i vuşlatda 'ākîf olalar şādıkları
Andan özge dü cihānda 'ārife bir kār mı var
4. Vālehū şeydā olursa ol gönül bülbülleri
Cūşa gelse ṭūṭi-i ṭab'ı güle güftār mı var
5. Āteş-i 'aşk ile yansa dil Ḥalîlullāh gibi
Hūdan özge 'āşıkā ezkār olur gülzār mı var
6. Āsitānıñ beklese mü'min ile tersā kamu
Bî-naşîb olmazlar anlar dîdeden aḡyār mı var
7. **Keşfiyā** bu çarḥ-ı kecrev dilde verdikce ḡubār
Zikri etmeden özge aña hiç yār mı var

188

Ġazel-i Ḥalîlî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ey felek yandım elinden dād elinden dād hey
Nāle vü zār ile āha kılmadan imdād hey
2. Qanı yā Mecnūn u Leylî neyledin n'ettin anı
Qanı yā mihr-i vefā Şîrin qanı Ferhād hey
3. Qanı yā İskender ü Dāra u Cem Nūşirevān
Niçe sultānlar elinden çağırır feryād hey
4. Qanı Rüstem Qahraman vü qanı yā İsfendiyār
Ḥāke şaldın bunları sen eyledin berbād hey

5. Āl-i evlāda niçün kıydın be hey zālīm felek
Āşinā oldun ezelden şimdi oldun yād hey
6. Ol Hüseyme Kerbelāda kaşd eden Şimşir ile
Etmedi ol ettiğün Fir‘avn ile Şeddād hey
7. Ger şorarsın şūfīyā kimdir bu şi‘iri söyleyen
Bu **Halīlī** haste nāçar şehriyā Bağdād hey

(98b)

189

Ġazel-i Fuzūlī

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1. Ey firāk-i leb-i cānan ciğerim hūn etdin
Çehre-i zerdimi eşk ile⁵⁴⁹ gül-gūn etdin
2. Ciğerim kanını gözyaşına dökdün ey dil
Vara vara anı Kūlzūm bunu Ceyhūn etdin
3. Nice hūsn ile seni Leylīye nisbet kılayım
Bilmeyüp qadrimi tery-i men-i Mecnūn etdin
4. Söyledin kim tutarım şād gönüllerde maqām
Şād iken bu söz ile gönلümü maḥzūn etdin
5. ‘Ahd kıldın ki cefā kesmeyensin ‘āşıqtan
‘Āşıkı va‘de-i iḥsān ile memnūn etdin
6. Cür‘a cür‘a mey içüp zīb-i cemāl arturdın
Zerre zerre gözümün nūrunı efzūn etdin
7. Ey **Fuzūlī** akıdup seyl-i sirişk ağlayalı
‘Aşk ehline figān etmeği kânūn etdin

⁵⁴⁹hūn-āb: FD

190

Ġazel-i Fuzûlî

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Ey göz ol nergis-i hûn-hâre nigâh etme daĥi
Rüzgârım ġam-i ' aşkıla siyeh⁵⁵⁰ etme daĥi
 2. Ey gözim yaşı bu ser-geşteliġin terkin kıl
Serv-kâmetlere kâṭ' -i ser-i rāh etme daĥi
 3. Ey gönül ' ömrümü verdin yele ' aşıklık ile
Baġma her ġonce-leb ü gül-ruġa āh etme daĥi
 4. Baġma ey cān ġaṭ u ruġsārına maġbûbların
İġtiyâṭla⁵⁵¹ ġünah üzre ġünah etme daĥi
 5. Kılma ' aşık baña ' arz peri-ġihreleri
Şûret-i ġālîmi mihr ile tebāh etme daĥi
- (99a)
6. Götür ey nefis hevā hevesiñ ' âlemden
Herze herze ṭaleb-i rif at-i cāh etme daĥi
 7. Ey **Fuzûlî** mey ü ma' şuk mezākıñ terk et
Özini ' āṣî-i der-ġāh-i ilāh etme daĥi

191

[Muġammes-i] Rûĥî Bābā

Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilün

1. Sāġiyā mey şun bize Bāri Ĥudānıñ ' aşkına
Sürelim bir dem Muġammed Muṣṭafānıñ ' aşkına
Edelim işret ' Aliyye'l-Murtaẓānıñ ' aşkına
Nüş edelim Şeh Ḥasan ġulke'r-rızānıñ ' aşkına
Cüş edelim Şeh Ĥüseyn-i Kerbelānıñ ' aşkına

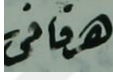
⁵⁵⁰ hûn-hâre nigâh: FD

⁵⁵¹ İhtiyat eyle: FD

2. Rehberimiz hâliya iki cihânın cānıdır
Pīrimiz mürşidimiz luṭf u ‘ināyet kânıdır
Bāde-i cām-ı muḥabbet mü’miniñ imānıdır
Sākīya devrân-ı ‘Alī Zeyne’l-‘Ābânın ‘aşkına
Cüş edelim Şeh Hüseyin-i Kerbelânın ‘aşkına
 3. Çünkü aşlımız şorarsın evvel ü ahir biziz
İbtidâyuz intihâyuz bâtın u zâhir biziz
Her yaña baksañ cemāl-i ḥazret-i nâzır biziz
Bir kadeḥ şun sākīyâ zeyn-i Bākır biziz
Şeh Muhammed Bākır u kân-ı vefânın ‘aşkına
- (99b)
4. Ol biziz kim varlığızla dola kevn-i mekân
Gâh zâhir oluruz gâh ede sırrı nihân
Aşlımız arzu ederler cümle eşyâ-yı cihân
Bāde-i gülgünü ṭoldur sākīyâ şun tâze cân
Şâh Ca’fer ma’den-i şıdḡ u şafânın ‘aşkına
 5. Nüh felek çâr-ı ‘anâşırdır bizim Hudamız
Cum’amızdır cum’amız bu gün bizim bayrāmımız
Cümle eşyâ gece gündüz vird ederler yādımız
Sākīyâ şun içelüm tâ şubḡ olunca cāmımız
Şeh İmām Mūsâ-i Kâzım ‘atânın ‘aşkına
 6. Maḥrem-i esrâr-ı Ḥaḡḡız bizdedir sırr-ı kadīm
Maḡhar-ı zât u şıfâtız hem emîr ü hem ‘azîm
Şâhid-i dîdâr-ı yârız bizdedir vech-i kerîm
Pâdişâh-ı dü cihân olur bize olan nedîm
Sākīyâ bāde-i ‘Alī Mūsâ er-Rızânın ‘aşkına
 7. Maḡhar-ı ‘ilm-i Hudâyuz bizdedir ‘ilm-i ezel
‘Ālim-i ‘âmil biziz kim bizdedir ‘ilm ü ‘amel
On sekiz biñ ‘âleme erer o uzatur ise el
Sākīyâ şun kim biziz cümle ḥaḡıḡat ehl-i kemâl
Şeh Muhammed et-Taḡî bedrû’d-dücânın ‘aşkına

8. Kenz-i Qur'ânız ki bilgil sırr-ı Qur'ân bizdedir
 Çeşme-i hayvân biziz her derde dermân bizdedir
 Baḥr-i 'ummânız kamu la' l ile mercân bizdedir
 Sâkiyâ şun mey bize kim şimdi devrân bizdedir
 (100a) Şeh 'Alî vü bâ-Naḳî *Şems*⁵⁵²ü'd-*Duḥâ*⁵⁵³nîñ 'aşḳına

9. Ehl-i imân bizdedir biz mü'miniñ imâniyuz
 Mü'miniñ imâniyuz hem kâfirin tuḡyâniyuz
 Cümle cismiñ câniyuz hem canlarıñ cânâniyuz
 Sâkiyâ şun bu demi kim 'âlemiñ sultâniyuz
 Şeh Ḥasane'l- 'Askerî tâc u livânîñ 'aşḳına

10. Nüh felek arz u semâ seyrân bizim
 Evvel ü âḫirde 'âlem nâm ile nişân bizim
 Cümle kâ'inâta ḥükmüyle fermân bizim
 Sâkiyâ mey şun bu dem-i devrân bizim
 Şeh Muhammed Mehdî-i şâhib-livânîñ 'aşḳına

11. Bizdedir miftâḥ-ı ḡayb bizden olur miftâḥ-ı bâb
 Dem-be-dem kesb-i ziyâyı bizden alur âfitâb
 Kılmışuz levḫa-i nazar hem bizdedir ümmü'l-kitâb
 Mest-i 'aşḳız getür devr eyle câm-ı şarâb
 Sâkiyâ şun Zül-Celâl-i Kibriyânîñ 'aşḳına

12. **Rûhiyâ** her nesneniñ aşlı biziz şeş cihât
 Tâ ezelden hem biz olduk cümle zerrât ü zevât
 A'zam-ı esmâ biziz bizde görünür nûr-ı zât
 Üç biñ mu'cizât ile kılmış saña mi'ât
 Cânımız olsun fedâ âl-i 'abânîñ 'aşḳına

⁵⁵² Kur'ân-ı Kerim'deki 91. Sûre "Şems Sûresi" Adını, güneşe yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

⁵⁵³ Kur'ân-ı Kerim'deki 93. Sûre "Duḥâ Sûresi" Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

(100b)

192

Ġazel-i ‘ Arif Bābā

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. *Şemme vecchullāh*⁵⁵⁴ ı şanma zāhirā gözden nihān
‘ Ayn-ı ehlullāha oldu şu‘ lesi şems-i cihān
2. Nūr-ı Hakk feyz-i mezāhir devr eder her şubḥ u şām
Görmek ister perde-dārān dīde-i dil bī-gümān
3. Tā mücellā ve mu‘ āllā olmayınca kıymeti
Müteferriḳ olmaz ḥacerden gevher-i la‘ liñ ‘ ayān
4. Nūş eden engūr-ı ‘ aşkı her-āvān eyler nevā
Ki anıñçün gülzār içre kılubdur bülbülān
5. Kaşr-ı vahdetdir mekānı ‘ aşıkānıñ ‘ Arifā
-veş terk-i keşret eyleyüb oldu lā-mekān

193

Ġazel-i ‘ Arif Bābā

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Rehide ‘ ahd u mişākıñ edüb kıldım fedā rūḥı
Şırāt-ı münkirāndan dūr olub kıldım Cüdā rūḥı
2. Dem ü devrāne baḥş ettim ederlerse eğer Mecnūn
Ene’l-Hakk sırrına mazḥar olur ol dem Ḥudā rūḥı

⁵⁵⁴ “...Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zatı) oradadır.” (Bakara Sûresi 2/115) Müşrikler, Mekke döneminde Müslümanlara karşı olan baskı ve zulümlerini arttırıp onların Kâbe’de namaz kılmalarına engel olunca; Allah kendisine inananlara bir yol göstermiş ve nerede olurlarsa olsunlar ibadet etmeye devam etmeleri gerektiğini ifade etmiştir.(Yılmaz, 1992: 54) Bunun yanında tasavvufi olarak vahdet-i vücûd anlayışı içerisinde açıklayacak olursak Allah zamandan ve mekândan münezzeh olarak her yerdedir ve âlemi tüm varlığı ile kuşatmaktadır. Dolayısıyla inananların O’nu zikretmek ya da O’na ibadet etmek için herhangi bir mekâna ve zaman dilimine ihtiyaçları yoktur. Çünkü O, her yerdedir.

3. Meve meyyāl kıyās etme bezāhid ehl-i ‘uṣṣākı
Muḥabbet şubḥ u seherinden alur feyz-i ğıdā rūḥı
 4. Mezāhirdir kevākib sırrına çıkmasa aḥter-i māh
Ne devr içre durur nūr-ı velī ibrāc-ı şadā rūḥı
 5. Biḥamdillāh enānet milkiñi iḥrāk-ı nār ettin
Ṭarīk-i müstaķim üzere yürü ‘Arif-i gedā rūḥı
- (101a)

194

[Müseddes-i] Seḥer ‘Abdāl
Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Yine sulṭān oluben destüme aldım taberi
Yine men ‘azm-i diyār etmeğe kıldım seferi
Dün u gün āh ederek yārımı buldum Seḥerī
Münkirin taşına men gerçi veririm siperi
Tevbeler bir daḥı men kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noḳṭadan aldım ḥaberi
2. Oluben ehl-i ḥicāb kimseye ḥālim diyemem
Her ne olsa çekerim köhne-i şālım diyemem
Vā‘ iziñ pendini men belleyemem dinleyemem
Yāri idrāk edemem fark-ı ‘adüv eyleyemem
Tevbeler bir daḥı men kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noḳṭadan aldım ḥaberi
3. Ederiz şükür Ḥudā faḳr ile bulduk bu demi
Ṭaraf-ı ḥaḳdan olub baḳ nice eyler keremi
Giderek arturur evliyā Ḥudā mertebemi
Varalum farklar ile eyleyelim ‘ayn-ı Cemi
Tevbeler bir daḥı men kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noḳṭadan aldım ḥaberi
4. Varalım Ka‘be-i ‘uṣṣākı ṭavāf eyleyelim
Dem edüb menzil alub gāhi ‘unvan eyleyelim
Silelim āyinemiz şu gibi şāf eyleyelim
Oturub şoḥbet-i yārān ile lāf eyleyelim
Tevbeler bir daḥı men kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noḳṭadan aldım ḥaberi

(101b)

5. Her ne buldu ise gönül cümlesi âdemde imiş
Şeş cihât aňlamayan yas ile mâtemde imiş
Seher Abdâl haq deyüb hem-dem olup demde imiş
Derd ile mihnet ile yâr ile bâzâr da imiş
Tevbeler bir dağı men kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

195

Gazel-i Ca'ferî Bâbâ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Şu derdin dermânı Muhammed Muşafâdandır
Delîl-i dîn ü imânı 'Alîyye'l-Murtażâdandır
2. Çü bir mü'min Hasan mihrin gönülde eylese muhkem
Şefâ' at ana maşşer de Hüseyin-i Kerbelâdandır
3. İmâm-ı 'Âbid vü Bâkır cihânda gün gibi zâhir
Ne bilsün bunları kâfir ki bunlar rehnümâdandır
4. İmâm-ı Ca'ferü's-Şâdıķ rumûzun aňla ey 'ârif
Delîli ehl-i 'irfânıñ kamu ol pişvâdandır
5. Cihânda Kâzım ile her kim imâm-ı hefti bildi
Hemîşe aňa himmetler 'Alî Mûsâ er-Rızâdandır

(102a)

6. Taķı vü bâ-Naķı 'Asker bunlar görür cihân-ı yek-ser
Muhammed Mehdî ol server belî nûr-ı Hudâdandır
7. Ne ğam yer **Ca'ferî** işbu cihânıñ hâdişâtından
Kim anıñ her dü 'âlemde demi âl-i 'abâdandır

196

[Muḥammes-i] Nesīmī ‘ Abdāl
Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

1. Meşrebim ḥubb-i sevādır yā ‘ Alī senden meded
Zıkr ü fikrim hep hevādır yā ‘ Alī senden meded
Kıldığım her dem riyādır yā ‘ Alī senden meded
Ettiğim dā’im ḥaṭādır yā ‘ Alī senden meded
Nām-ı şānıñ Murtaẓādır yā ‘ Alī senden meded
2. Kılmadım yazılmamış defterde fi’ l-i mu’ teber
Bulmadım kemdimde bir ecr ü meşev başdan eser
Etmedi bir laḥza idrāk cürm ü ‘ işyāndan ḥazer
İkilik ilinde iskān etmişem ḥubbü’l-beşer
Şāh-ı merdān-ı Ḥudāsın yā ‘ Alī senden meded
3. Kıldığım seh v ü ḥaṭādan şerm-sār oldu gönül
Rūz u şeb āh eylemekden bī-ḳarār oldu gönül
(102b) Āl-i evlādın yolunda cān fedā oldu gönül
Cürm ile ‘ işyānda ḥāşıl bī-şomār oldu gönül
Raḥmet-i raḥmān sensin yā ‘ Alī senden meded
4. Ğaflet içre ‘ azm edersem n’ola ḥālīm ey velī
Merḥamet şefḳat mürüvvet etmez ise ol Ğanī
Baş açuḳ yalın ayak ‘ üryān süründürme beni
Sen şefi’ ül-müznibīnsin ey seḥāvet ma’ deni
Merḥamet baḥrinde kānsın yā ‘ Alī senden meded
5. Yok durur mücrim **Nesīme** senden özge yār u ğār
Kapuña geldim meni dūr etme ey perverdigār
Ḥaddi yokdur cürmümün tevbelersun şad-hezār
*Lā fetā illā ‘ Alī Lā seyfe illā Zülfiḳār*⁵⁵⁵
Rūz u şeb feryādım ancaḳ yā ‘ Alī senden meded

⁵⁵⁵ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

197

Müseddes-i Gâlib

Mef'ûlû Mefâ'ilün Mef'ûlû Mefâ'ilün

1. Tedbîrini terk eyle taqđîr Hudânıñdır
 Sen yoksun o benlikler hep vehm ü gümânıñdır
 Birden bire bul 'aşkı bu tuhfe bulanıñdır
 Devrân olalı devrân erbâb-ı şafânıñdır
 (103a) 'Āşıkda keder neyler ğam ehl-i⁵⁵⁶ cihânıñdır
 Koyma kadehi elden söz pîr-i mugânıñdır
2. Meyhâneyi seyrettim 'uşşâka meţâf olmuş
 Teklif ü tekellüfden sükkânı mu'âf olmuş
 Bir neş'e gelüb meclîs bî-ğavf u hilâf olmuş
 Ğam şöhetî yâd olmaz meşrepleri şâf olmuş
 'Āşıkda keder neyler ğam ehl-i cihânıñdır
 Koyma kadehi elden söz pîr-i mugânıñdır
3. Ey dil sen o dildâre lâyıķ mı deĝilsin ya
 Da'vâ-yı muhabbetde şâdık mı deĝilsin ya
 Özrü nedir 'Azrânıñ Vâmık mı deĝilsin ya
 Bu ğam ne gezer sende 'âşık mı deĝilsin ya
 'Āşıkda keder neyler ğam ehl-i cihânıñdır
 Koyma kadehi elden söz pîr-i mugânıñdır
4. Mağzûn idi bir gün dil meyhâne-i ma'nâda
 İnkâra döşenmişdim efkâr düşüb yâda
 Bir pîr gelüb nâgah pend itdi 'alel'âde
 Âl destîne bir bâde derd u ğamı ver bâda
 'Āşıkda keder neyler ğam ehl-i cihânıñdır
 Koyma kadehi elden söz pîr-i mugânıñdır
5. Bir bâde çek efzân kap meclisde zeber-dest ol
 İtme⁵⁵⁷ ayâğın taşra meyhânede pâ-best ol
 Alçağa aķar sular pây-i ħuma düş mest ol
 Pür-cüş olayım dersen **Gâlib** gibi sermest ol

⁵⁵⁶ halk-ı: ŞGD⁵⁵⁷ atma: ŞGD

‘ Āşıkda keder neyler ğam ehl-i cihānıdır
 Koyma kadehi elden söz pīr-i mugānıdır
 (103b)

198

Ġazel-i Seyyīd Nesīmī Bābā
Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

1. Yārini katl eylese katli helâldir kime ne
 Men bilirim ne çekerim âh ile zārım kime ne
2. Ehl-i diller meclisinde dediler kim mey harām
 Harām olsun men içerim sür kadehi kime ne
3. Şūfīler secde ederler mescidin mihrābına
 Menim ol dost eşiğidir secdegāhım kime ne
4. Ne bilirim tamudur ya giderim uçmağa men
 Çün meni Hudām yaratdı küfr ü imān kime ne
5. **Nesīmī**niñ sözüne çün haṭā derler
 Menim için şol kadardır ıstılāhım kime ne

199

Ġazel-i Nedīm
Mef ‘ ūlū Mefā‘ ilūn Mef ‘ ūlū Mefā‘ ilūn

1. Taḥammül milkini yıkdın Hülāgū Hān mısın kāfir
 Bütün⁵⁵⁸ dünyayı yaqdın âteş-i sūzān mısın kāfir
2. Kız oğlān nāzı nāzın şeh-levend āvāzı āvāzın
 Belāsın ben de bilmem kız mısın oğlān mısın kāfir
3. Niçün şık şık bakarsın böyle mir’āt-ı mücellāya
 Meger ki ḥüsnüñe kendi kendine⁵⁵⁹ hayrān mısın kāfir
 (104a)
4. Kimi cānım saña⁵⁶⁰ kimisi cānānım deyü söyler
 Nesin sen doğru söyle can mısın cānan mısın kāfir

⁵⁵⁸ Aman: NeD

⁵⁵⁹ sen dahı kendi ḥüsnüñe: NeD

⁵⁶⁰ Sana kimisi cānım: NeD

5. Nedir bu gizli gizli âhlar çāk-ı girībānlar
Meğer⁵⁶¹ bir şūḥa sen de ‘āşık-ı nālān mısın kāfir
6. Ne ma‘ nā gösterir eḡniñdeki⁵⁶² ol âteşin aṭlas
Ki ya‘ ni şu‘ le-i cān-sūz-ı ḥüsn ü ān mısın kāfir
7. Şarāb-ı âteşiniñ keyf-i rūyuñ şu‘ lelendirmiş
Bu vādide⁵⁶³ çerāğ-ı meclis-i mestān mısın kāfir
8. **Nedīm**-i zārı bir kāfir esir itmiş işitmişdim
Sen ol cellād-ı dīn düşmen-i imān mısın kāfir

200
Ġazel⁵⁶⁴

1. Māhest u ne-mīdānem
Ḥurşīd-i ruḥat yā ne
2. Bu ayrılık oduyla
Niçe bir yā ne
3. Sevdā-yı rūḥ-ı Leylī
Mecnūn gibi dād ile
4. Şod ḥāşıl mā ḥayli
Oldum delī dīvānem
5. ‘Āşık oldum bilmedim yān
Öz gelenler yāre yār imiş
(104b)
6. ‘Āşıkā bunca cefālar
Vār imiş

⁵⁶¹ ‘ Aceb: NeD

⁵⁶² Düşündaki: NeD

⁵⁶³ hāletle: NeD

⁵⁶⁴ Mevlānā’ya ait olan bu mülemmānın vezni “mef’ülü fā’ ilātün mef’ülü fā’ ilātün” şeklindedir. Fakat müstensih burada sözcükleri eksik yazmış ya da bazılarını değiştirmiştir. Böylelikle hem vezin hem de nazım şekli bozulmuştur. Mecmuamızdaki haline sadık kalarak bu şekliyle aldık.

7. Yān yüreğim yān
Gör ki neler vār
8. Yān yüreğim yān
Gör ki neler vār
9. Yāre haberdār

201

Ġazel-i [Muḥīṭī]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ol biziz kim yetmiş iki milletin ilhrācıyuz
Noқта sırrın fehm edüb kâf ile nūndan nācıyuz
 2. *Külle yevmin hüve şe'ir*⁵⁶⁵ āyetinden añla kim
Sī vü dū deryā-yı zātın bistüheşt emvācıyuz
 3. Postunu Molla Nesīmīniñ şoyarlarsa nola
Biz daḥı dār-ı ene'l-ḥaḳdan bu gün Ḥallācıyuz
 4. Nūr-ı ḥaḳḳı ḥaṭṭ-ı vechinde görelden ādemiñ
Ka' be-i 'ulyāya erdik her nefesde ḥācıyuz
 5. Ey **Muḥīṭī** pādişāh-ı 'ālemiz gerçi bu gün
Eşiğinde fażl-ı ḥaḳḳın bende-i muḥtācıyuz
- (105a)

202

[Müseddes-i] Cezbī Bābā⁵⁶⁶

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Ḥazret-i ma' şum Muḥammed bin 'Aliyye'l-Murtażā
Ya' ni ol nūr-ı 'uyūn-u enbiyā vel evliyā
Şol imāmeyniñ qarındaşı emīri pūr-kerem
Kim şehīd oldu anı maḥv etdi dīn-i eşkiyā

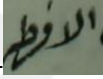
⁵⁶⁵ "...O, her an (her gün) yaratma halindedir." (Rahmān Sūresi 55/29)

⁵⁶⁶ Nazım şekli "müseddes" olarak başlamış; fakat 1. Bentten sonra "muhammes" şekline dönmüştür.

Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

2. Nûr-ı seyyid iken şolub gül-rûyu anıñ âh vâh
 Giydi âteşden kamu eflâk âh eden külâh
 Sende ey dil-i mâtem et yasını eyle giyüben siyâh
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

3. Dağı ‘ Abdullâh ibn-i Hâsan mazlûmdur ma‘ şumdur
 İnd-i Hakk ind-i Resûlullâhda da ma‘ lumdur
 Çün şehîd oldu Hâsan ile me‘ân mazlumdur
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

4. Hem ‘ Alî el- ibn-i Bâkır-ı ma‘ şum-ı pâk
 Semm-i a‘ dâ ile erdi cennetü’l-me‘vâya tâk
 Şâh-ı gaddâr-ı mel‘ûn etdi anı zehr ile helâk
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

(105b)

5. Hem sa‘îd ol Kâsım ol Zeyne’l-‘Abâ ferzendidir
 Ehl-i diller dediler âl-i ‘abânıñ bendidir
 Ol iki nev-gonca kim cümle şulbudür bendidir
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

6. Dağı Yahyâ hâdi vü Aşğar-ı ‘ Abdullâh hem
 Ca‘ ferü’ş-Şâdık gül-i gülzârıdır kim etmezem
 Gevherini Ca‘ ferinden ger ere dirsene himem
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

7. İki gevher dağı şâlih şulbini dirsene eğer
 Ol imâm-ı Kâzımîden verdi dü dünyâya fer
 Aldın ise ger tevellâ ve teberrâdan haber
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ‘abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ’im muhibb-i Murtażâ

8. Ca' fer vü Tâhir Takîniñ tevekkül ' irfânıdır
 Ca' fer vü Kâsım Naķîniñ milkini burhânıdır
Cezbiyâ bil cümle ma' şum ' âlemin sulţânıdır
 Dağ dağ etsün derûnuñ bende-i âl-i ' abâ
 Haşre dek kân ağlasun dâ'im muhibb-i Murtażâ
 (106a)

203

Ġazel-i Cezbî Bâbâ
Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Kaçma gel tab' -ı pesendîdeme peymâne getür
 Tolu şun bâde-i gül-fâmını rindâne getür
2. Fitnekarân-ı sitem gamze-i sehhâr yürü
 Zülf-i küfrün tağıdub kendini imâna getür
3. Ne bu barân-ı cefâ ya nice bir sūziş-i âh
 Buña kâ' il mi Hudâ sen seni ihsâne getür
4. Bezm-i meyden geçemem la' l-i lebin şormağičün
 Yed-i sâķide dönen sâğar-ı yârane getür
5. Bilirim bintü'l-'inebdir bize bir fitne cū
 Bu ciger gâh-ı dile hañçer-i bürrâne getür
6. İder fedâ ola saña cân u tenim cümle fedâ
 Durur nuţķ söylesiñ hele fermâne getür
7. Seni cāndan severim pīçe-i mekkâr hele
 Deyr-i ' aşķında yanān âteş-i sūzâne getür
8. Kō yanub yakılayım tâbiş-i ruhsârına men
 Şem' -i sūzanını bu bende-i ednâne getür
9. Niçe inkâr edeyim sevdiğim ey mâh-ı reviş
 Kâsem istersen eğer iki elim nāne getür
 (106b)
10. Şaķın ey muğbeçe âh ile enīnimden sen
 Seni sen gâhice bu **Cezbî**-yi nālâna getür

204

Ġazel-i Cezbî Bâbâ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Dilâ medh et Muhammed Bâkırîniñ ol sen şenâkârı
Açılsun her cihetle zâr-ı ' aşkıñ niçe esrârı
 2. Çekilsün bağçe-i esrâr-ı midhat sırr-ı hikmetle
Seçilsün hânedânıñ sünbül-i gül-büy-ı ezhârı
 3. Mu' attar ola cân u dil meşâm-ı sırr-ı vaḥdetle
Uyana ser-şer şol şem' a-i imânıñ envârı
 4. İmâm-ı evliyâullâhıñ sırrını şerh et
Odur zulmetde kalmış dillerin mededkârı
 5. Velâyet milketinde tâcidar ' izz ü rif' atdır
Nice olmaz o mehrü cümle ḥalkıñ pâk ḥünkârı
 6. Gülistân-ı Resûlullâhda onlar bî-ḥâr bir güldür
Bülend oldu anıñla Ḥaydarîniñ la' l-i ezhârı
- (107a)
7. Ne deñlü ol keremkârın efzâr olduḡuñ añla
Nüfûs-ı devleti altun eder enḡâs-ı jenkârı
 8. Ṭabîb-i ḥâzık cümle-i bî-mâr u emrâza
' İlâc-ı ma' nevîsi ḡoş eder her zaḡm u bî-mârı
 9. Anıñ kimyâ-yı ḡüsn-i himmeti ikşîr-i a' zamdır
Eder kâlib-ı bî-ruḡ ola câ cism-i nâçârı
 10. Anıñ vaşfında ' âcizdir zebân u ḡâme-i dilsûz
Ki oldur ḡânedânıñ zinde-i evlâd-ı muḡtarı
 11. Anıñ şerîfi zâhiren bâkîr durur ammâ
Me' ânen berḡ urur bir ol içre laḡab-ı sertârı
 12. Münevverdir anıñla ' âlem-i dünyâ ile uḡrâ
Cemâl-i âfitâbından alur nûr ıssı envârı

205

[Muhammes-i] Cezbî Bâbâ
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Dü ' âlem içre ey zâhid Muhammed Muştafamız var
Bihamdillâh bizim milk-i gönülde Murtażamız var
Anıñçün etmeyiz rağbet cinân u hûr u ğilmâna
Hasan hulke'r-rızâ vü hem Hüseyin-i Kerbelâımız var
Hele cân u gönülde bülbül-asâ âh-ı vâımız var
2. Gönül milkiniñ cânâ şahıdır Zeyne'l- ' Abâ cânâ
Anıñ hubbu derûnum levhasında oldu çün imzâ
(107b) Anıñçün na' t-hânı oluben na' tñ okur dil tâ
Kim eş-şâh Muhammed Bâkıırî-veş mehlîkâımız var
Hasan hulke'r-rızâ ve hem Hüseyin-i Kerbelâımız var
Hele cân u gönülde bülbül-asâ âh-ı vâımız var
3. Bulunmaz mişl ü akrânı peri ü cinn ü âdemde
O bir deryâ-yı sırr-ı haqdır enhâr-ı vaḥdetde
Mürîd-i Ca' ferü's-Şâdık olub dergâh-ı ḥalvetde
Meşârib hem mezâhibde o şâha iktidâımız var
Hasan hulke'r-rızâ ve hem Hüseyin-i Kerbelâımız var
Hele cân u gönülde bülbül-asâ âh-ı vâımız var
4. Taşarruf taḥtınıñ sultânıyuz biz mâ teḳaddümden
Bize mevrûşdur âle muḥabbet ' ilm-i ademden
Anıñçün dönmeyüz ' aşr-ı muḥarrem içre mâtemden
İmâm Kâzım esâ milk-i dilde mehlîkâımız var
Hasan hulke'r-rızâ ve hem Hüseyin-i Kerbelâımız var
Hele cân u gönülde bülbül-asâ âh-ı vâımız var
5. Ma' ârif baḥriniñ dürr dânesiyüz çünki biz canâ
Ki bizde müctemi' dir zât-ı haqdan cümle-i esmâ
Biziz âl-i ' abânıñ çâkeri her-bâr olur peydâ
' Alî Mûsâ er-Rızâya ol cihetden ilticâımız var
Hasan hulke'r-rızâ ve hem Hüseyin-i Kerbelâımız var
Hele cân u gönülde bülbül-asâ âh-ı vâımız var
6. Muḥabbet câmi' inde biz şalât-ı dâ'imûn etdik
' Aliyye'l-Murtażânıñ yoluna ciğeri ḥûn etdik

(Müsvedede bi't-tamām mestūr olmadığı hasebiyle nāķış olarak gördüğümüz üzre yazıldı. Hāķ erenler naķīb eder de bāķisini bulur isek atāya yazılır inşāllāh Allāh Allāh)⁵⁶⁷

(108a)

206

[Kaşıde-i] Cezbī Bābā

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. Būy u mā verd ü 'ūd-ı hücürāt-ı 'irfān
'Anber ü müşk ü karanfil ü muşaffā Haydar
2. Hāşıl-ı sırrını bir maḥfel-i erbāb-ı 'ulūm
Ser-ṭarīķ-i dem-i devrān-ı mu' allā Haydar
3. Mazḥar-ı māye-i pūr-nūr ḥışāl-ı ḥazret
Ya' ni ḥūb-rūy ü ḥışāl ile de yektā Haydar
4. Rūḥ-ı ebdān-ı cihān kālīb-i rūḥ-ı 'ālem
Dāver-i ins ile cān cennet ü Tūbā Haydar
5. Reh-i 'aşķ menba'-ı 'aşķ 'ayn-ı muḥabbet oldur
'Aşķ-ı mutlaķ daḥı ol 'aşķ 'aşķ-ı dilārā Haydar
6. Kāf-ı 'anķā-yı ḥikem ḥākim-i iķlim-i buṭūn
Sırr-ı vaḥdetde mü'eyyed yed-i tūlā Haydar
7. Sāġar-ı bezm-i dil-i teşne-i her teşne dilān
Rūḥ-ı iksir-i mu'azzam mey-i şahpā Haydar
8. Kevkeb-i burc-i meṭālī' daḥı ḥurşīd-i felek
Felek-i evc-i vefā necm-i şüreyyā Haydar
9. Būlbūl-i bārike ḥazret-i maḥbūb-ı Hudā
Kafeş-i dergeh-i Hāķ tūṭī-i güyā Haydar

⁵⁶⁷ Şiirin devamını yazamadığı için müstensih buraya not düşmüştür.

10. Fâtih-i Kâ' a-i Hayber ser-meydân-ı hüner
Ya' ni dâmad-ı Resûl şevher-i Zehrâ Haydar
(108b)
11. Beyt-i ma' mur-ı Hudâ Mescid-i Akşâ-i himem
Minber-i resm-i hidâyetde hüveydâ Haydar
12. Mevc-i enhâr-ı ledün kûlzü'm-i enhâr-ı 'ulûm
Her 'ulûm içre muhakkağ hele deryâ Haydar
13. Yetişür **Cezbî**-i bî-çâreye 'uqbâ penâh
Vâriş-i 'ilm-i Nebî Haydar mevlâ Haydar

207

Gazel-i Cezbî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Şem'-i dilde pertev-i nûr-ı dırağşânım 'Alî
Taht-ı dilde hem emîr-i merd-i meydânım 'Alî
2. Hayme-i 'izzet-nişân-i vahdet-i meydân-ı dil
Ya' ni şeyh-i zümre-i aşhâb-ı devrânım 'Alî
3. Mescid ü mihrâb-ı 'âlem hem imâm-ı pür-himem
Secdegâh-ı cümle-i ma'hlûk subhânım 'Alî
4. Güfte-i nazm-ı selîmim ma' ni-i nazm-ı celîl
Nüşa-i 'ilm-i ledünni sûre-i şânım 'Alî
5. Vechidir beyt-i mu'azzam kaşları mihrâb-ı 'âm
Kirpiği şaffeyn-i Haccâc şebistânım 'Alî
6. İstvâ-yı sırr-ı Hâk ufki olub bir elif-veş
Bebr-i beyânullâhı dâ'im 'ayn-ı 'unvânım 'Alî
(109a)
7. Gül-femidir ma'zen-i 'irfân 'ilm-i 'âşıkân
Dendânı sırr-ı sa'ir-ı bismillâh rahmânım 'Alî
8. Nuṭṭunuñ her bir ḥurûfu sırr-ı ḥaqqı remz eder
Cevher-i ḥarf-i mu'âllâsında burhânım 'Alî

9. Sînesi Tûr-ı tecellî-i kelîmullâh olub
Len terânî⁵⁶⁸den peyâm eyler çü sulţânım ‘Alî
10. Hâk budur lahmük⁵⁶⁹ hadîş-i mazharıdır şüphesiz
Şehr-i hikmetdir dahı esrâr-ı Qur’ânım ‘Alî
11. Hem şeci‘ vü hem saḥî vü hem ḥalîm vü zî-kerem
Lâ fetâ sırrında Ḥaydardır çü ol cânım ‘Alî
12. Cezbî-yi sînemde bir rûḥ oldur olur cân u ten
Cân u dilde gizlenen esrâr-ı burhânım ‘Alî

208

Gazel-i Cezbî Bâbâ Der-midḥat-ı Ḥazret-i İmâm-ı ‘Aliyy’en-Naḳî Es-sühâdi

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Gevher-i kenzîne-i maḥbûb-ı Mevlâdır Naḳî
Nüşa-i ayât-ı remz-i sırr-ı Mevlâdır Naḳî
(109b)
2. Hâce-i ‘ilm-i ledünnî ma‘nî-i furḳân-ı Hâk
Ma‘den-i ‘irfân küll hem nûr-ı esmâdır Naḳî
3. Şeb-çerağ-ı dehr-i zıll hem-nümâ-yı dü cihân
Âfitâb-ı âsumân u şems-i ‘uzmâdır Naḳî
4. Sırr-ı Hâk anda nümâyân oldu oldur sırr-ı Hâk
Pür kerâmetdir o kim pür sırr-ı vâlâdır Naḳî

⁵⁶⁸ “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr’a) gelip de Rabbi onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti. Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” (A’râf Sûresi 7/143)

Hız. Musa, Allah ile Tûr Dağı’nda konuşmuştur. Âlemlerin Rabbinin sesini işiten Hız. Musa sevinçle Rabbinin görmeyi arzu etmiştir. Allah da ona bizzat zatını göremeyeceğini ama tecellisini görebileceğini söylemiştir. Tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan ifadelerden biridir.

⁵⁶⁹ “Etin, etimdir!” Alevî-Bektâşî geleneğinde, Hız. Peygamber’in Hız. Ali için söylediği bir hadis olarak kabul edilmektedir. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Genellikle Alevî-Bektâşî kökenli şairlerimizin kullandığı bir ifadedir.

5. Bârekallâh eyler idi aña dâ'im ins ü cân
Görmemiş idi anıñ emsâlini çeşm-i cihân
6. Na't-hânıdır o şâhıñ hâliya cümle zebân
Kim serir-i dilde bir şâh-ı mu'allâdır Naķı
7. **Cezbî-i** bî-çâreniñ oldur penâhı dâ'imâ
Dergehiniñ bendesidir eyler andan ilticâ
8. Nîm-nigâh-ı şefkatiñ me'mûl eder rûz-ı cezâ
Çün mürüvvet-kânı hem sâķi-i şahbâdır Naķı

209

[Müseddes-i] Cezbî Bâbâ
Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Āfitab burc-ı eflāk-ı gürûh-ı evliyâ
Ol haţib ü mescid ü mihrâb resm-i etķiyâ
Ol haķıķat baķınıñ bir ğonca-i zibâsıdır
Anıñ içün dergehiniñ bendesidir etķiyâ
(110a) Ol İmâm-ı Ca' ferü's-Şâdık imâmü'l evliyâ
Mażhar-ı sırr-ı Hudâ naķd-i 'Aliyye'l-Murtażâ
2. Ol durur cümle olanlar gülşeniñ nev-gülü
Bōstân-ı ehl-i 'aşķıñ dahı oldur sünbülü
Büy-ı pâkinden alur büyü ne denlü var velî
Açılur eşhâre karşı gülşeniniñ gülleri
Ol İmâm-ı Ca' ferü's-Şâdık imâmü'l evliyâ
Mażhar-ı sırr-ı Hudâ naķd-i 'Aliyye'l-Murtażâ
3. Mezheb-i pâkine anıñ her kim eyler iķtidâ
Feth olur dâ'im üstüne bâb-ı ilticâ
Görünür mir'at-i vechinden cenâb-ı kibriyâ
Maħrem-i esrâr-ı haķ ol tâcidar-ı dü-serâ
Ol İmâm-ı Ca' ferü's-Şâdık imâmü'l evliyâ
Mażhar-ı sırr-ı Hudâ naķd-i 'Aliyye'l-Murtażâ
4. Ma' nî-i 'ilm-i ledünnî nüshâ-i ayât-ı nûr
Sırr-ı âfâķ-ı mu'allâ mihr-i eflāk'es-sürûr
Cümle-i esmâ-i mevlâ cennet ü rıdvân u hûr
Maķdem-i erbâb-ı izzet maħrem-i ism'eş-şabûr

Ol İmām-ı Ca‘ferü’ş-Şâdık imāmü’l evliyā
Mazhar-ı sırr-ı Hudā naqd-i ‘Aliyye’l-Murtażā

5. İktidā kıl ol imām-ı pāke **Cezbī** subh u şām
Kim ola dā‘im gönül milkinde imānın tamām
(110b) Dergehiniñ bendesidir her ne kim var hâş u ‘ām
Çün olur ‘âşıqlara her bir nefes dâr’üs-selām
Ol İmām-ı Ca‘ferü’ş-Şâdık imāmü’l evliyā
Mazhar-ı sırr-ı Hudā naqd-i ‘Aliyye’l-Murtażā

210

Der-na‘t-ı Hâzret-i Resûl-i Ekrem Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Güneh-kāram müdām ‘ind-i Hudāda yâ Resûlallāh
N’ola hâlim benim rûz-ı cezāda yâ Resûlallāh
2. Kõmaz dā‘im meni bu nefis-i şûmum zerre tã‘ate
Nidem bilmem ‘aceb bu mâcerada yâ Resûlallāh
3. Eğer var ise bir a‘mâl-i hayr u hüsn-ü tã‘atim
Anında her biri semt-i riyāda yâ Resûlallāh
4. Çü sen bî-şûphe bir sultân-ı iklim-i risâletsin
Olanlar bendeñ olmaz mı fütāde yâ Resûlallāh
5. İşim her ân vü sã‘at vü daķıkā cürm ü ‘işyandır
Çü qaldım cürm ile men bu arada yâ Resûlallāh
6. Şefã‘at-hāhım olmazsañ eğer kim rûz-ı maḥşerde
N’ola hâlim o dīvân-ı ‘alāda yâ Resûlallāh
(111a)
7. Kõmaz bu nefis-i bed a‘mâl-i hayr-ı hüsn-i ef‘āle
Ne deñlü eylesem şarf arada yâ Resûlallāh
8. Hemān ancaķ ümīdim sen şeh-i kevnenedir yohsa
Ki men bir ‘âcizem fânî-i serāda yâ Resûlallāh
9. Menim haddim değıldir hāk-i pāye ‘arz-ı hāl etmek
Velî hāl-i perişānım ifāde yâ Resûlallāh

10. Bu **Cezbî** bendeñi şāhā n'ola ma' affüv-i cürm etseñ
 Kuşûrum var ise de ilticâda yâ Resûlallâh

211

Ġazel-i Cezbî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. On sekiz biñ 'âlemiñ sulţânı sensin yâ 'Alî
 Milk-i dilde bir meh-i tâbân sensin yâ 'Alî
2. Vech-i pâkinde muşarraḥ naḡş olub ayât-ı nûr
Ve'd-ḡuḡâ⁵⁷⁰ sırrında bir burhân sensin yâ 'Alî
3. Ḥâce-i 'âlemsin ey meh-i ins ü cin ṭâliblerin
 Âyet-i 'ilm-i ledünne kân sensin yâ 'Alî
4. Faḡr-ı 'âlem ḡazretleri maḡrem-i esrârısın
 Hem me'ânen sûre-i raḡmân sensin yâ 'Alî
 (111b)
5. Müşkilâtın ḡal eden sensin nice 'âşıkların
 Kıbleḡâḡ-ı zümre-i 'irfân sensin yâ 'Alî
6. Senden aldı çün ṭarîḡ-i ḡaḡḡı cümle sâlikan
 Ser-ṭarîḡ-ı ḡalkâ-i devrân sensin yâ 'Alî
7. 'Aşḡ-ı ḡaḡḡın maḡremisin 'aşḡ alur 'âşıkların
 'Aşḡ-ı ḡaḡḡda ekmel-i pîrân sensin yâ 'Alî
8. **Cezbî**-i mücrim ḡulundur merḡametle ḡıl nazar
 Zümre-i mücrimlere dermân sensin yâ 'Alî

212

[Muḡammes-i] Cezbî Bâbâ
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Bi-ḡamdillâḡ benim feyḡım Muḡammed Muşṭafâdandır
 ḡöñülde zıkr ü fikrim ol 'Aliyye'l-Murtaḡâdandır

⁵⁷⁰ Kur'ân-ı Kerim'deki 93. Sûre "Duhâ Sûresi" Adını, kuşluk vaktine yemin edilerek başlanan ilk ayetinden almaktadır.

Şeh-i kevneyne hem rāhım Ḥasan-ḥulke’r-rızādandır
Menim ḥubb-u derūnum ḥanedāna ol Ḥudādandır
Hele derd-i dilim āh ol Ḥüseyn-i Kerbelādandır

2. Men ol Mecnūn-ı yārem ‘aşk-ı ḥaḳdır baña sermāye
Çü ḳonmuş mātākaddūm zāt-ı ḥaḳdan dā’im māye
Bunaldım anıñ içün dā’imā rāh-ı dil-arāya
Görünen gözüme sırr-ı Ḥudā Zeyne’l-‘Abādandır
Hele derd-i dilim āh ol Ḥüseyn-i Kerbelādandır

(112a)

3. İmām-ı Bāḳıra ver gönül ol-şāh-ı a‘lādır
Daḥı ol Ca‘ferü’ş-Şādık meh-i burc-ı mu‘allādır
İmām Kāzım şeh-i ḥoş-dil daḥı ‘ayn-ı tecellādır
‘Alī Mūsā er-Rızā o nesl-i pāk-i Murtażādandır
Hele derd-i dilim āh ol Ḥüseyn-i Kerbelādandır
4. Taḳīye iḳtidā ile şalāt-ı dā’imūn ettim
Yüzüm tutdum reh-i ‘aşka gözüm yaşını ḥūn ettim
Nakīniñ ḥubb-ı pākiñ cān u dilde kāf u nūn ettim
Efendim ‘Askerī ol merd-i ḥaḳ şāḥib-livādandır
Hele derd-i dilim āh ol Ḥüseyn-i Kerbelādandır
5. Men ol **Cezbī**-i bī-zāram ki kārım āh vāh oldu
Günüm mātem demim ğam ṭālī’im-i rüy-i siyāh oldu
O Mehdī-i zamānım burc-ı dilde pādīşāh oldu
Anıñ çün dağ dağ sīnem ol āl-i ‘abādandır
Hele derd-i dilim āh ol Ḥüseyn-i Kerbelādandır

213

Ġazel-i Ḥayālī Bābā

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Muşaffā eyle dil levḥiñ bu gün nūr-ı tecellādan
Cemāliñ gösterir cānān çü mir’āt-i mücellādan
2. Nażargāh-ı Ḥudādır dil velī şanma cüdādır dil
Uçar mişl-i ḥümādır dil geçer ‘arş-ı mu‘allādan

(112b)

3. Bugün her kim görür yārin gören anlar durur yārın
Ne bilsün anda dildārın olanlar bunda a‘mādır

4. Değülsün lâyıķ-ı cānān seni çün nefis eder hayvān
Gel ey Mecnūn-ı sergerdān haberdār ol o Leylādan
5. Nedendir ‘ ilme’l-esmāna sırdır leylete’l-esrā
Müzāhirdir kamu eşyā haber ver bu mu‘ ammādan
6. **Hayālī** pes ‘ ayān etgil bu esrārı nihān etgil
Mekānıñ lā-mekān etgil cevāb algıl müsemmādan

214

[Müseddes-i] Fāzıl

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Raḥm eder yok baña hiç nālelerimden ğayrı
Hiç bir ağlar mı olur çeşm-i terimden ğayrı
Hem-demim yok daḥı āh-ı şererimden ğayrı
Meni yoklar bulunur mu kederimden ğayrı
Bir yanar yok benim için ciğerimden ğayrı
Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı
 2. Meni şād eyle deyü kimlere feryād edeyim
Kime taķdır-i ğumūm-ı dil-i nā-şād edeyim
Kimi kimden taleb-i himmet-i imdād edeyim
Dil-i nā-şādı bu ḥālime nice şād edeyim
Bir yanar yok benim için ciğerimden ğayrı
Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı
- (113a)
3. Āh u zār etmediğim ḥāşılı bir dem yokdur
Yine bir şefkat eder ḥālime adem yokdur
Gūyiyā şimdi cihān içre ki adem yokdur
Yāḥūd ehl-i elem-i miḥnete hem-dem yokdur
Bir yanar yok benim için ciğerimden ğayrı
Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı
 4. Meded ey feyz-i Ḥudā derdime bir çāre meded
Āteş-i miḥnete yandı dil-i bī-çāre meded
Sen eğer etmez isen luṭfuyla bir bāde meded
Ya kim etsün dil-i miḥnet-keş-i ğam-ḥāre meded
Bir yanar yok benim için ciğerimden ğayrı
Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

5. Ne arar ü erene şorar hâl-i dil nâ-şâdı
 Herkesiñ şimdi vefâsızlık olur mu‘tâdı
 Kimseye **Fâzıl** işitdiremedim feryâdı
 Qaldı dünyâda hemân merhametin bir adı
 Bir yanar yok benim için ciğerimden ğayrı
 Bir acır mı bulunur yârelerimden ğayrı

215

[Murabba‘-ı] Şem‘î Bâbâ
 Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Râh-ı Hakkâ intidâ der-bân olur Bektâşiler
 Tekye-i ‘aşka girer pinhân olur Bektâşiler
 (113b) Tâc u tahtı terk eder İbrâhim Edhem ‘aşkına
 Varlığından şoyunur ‘üryân olur Bektâşiler
2. Anların qalbine ‘aşk başıyor ism-i ğedâ
 Oldular bezm-i elestde cânına cevre rızâ
 Cân u bâşı acımaz dost yoluna eyler fedâ⁵⁷¹
 Gebş-i İsmâ‘ il gibi qurbân olur Bektâşiler
3. Bir güzel hâlet gelir tâcı urunca re‘ sine
 Şems gibi eyler tülû‘ nûr-ı muhabbet qalbine
 Her kaçan başsa ayak şıdık ile ‘irfân bezmine
 Gâh olur cân gâhi de cânân olur Bektâşiler
4. Gâh semâya uzatır destini ‘Ankâyı yutar
 Gâhi ejderhâ olup bir demde dünyâyı yutar
 Gâh za‘îf-i hâl olur **Şem‘î** tek mürdan beter
 Gâhi tâcı altına pinhân olur Bektâşiler

216

Ġazel-i Selâmî
 Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

1. Ednâ kıluyum fahr-i Resûlü’s-şekâleyniñ
 Ol nûr-ı Hudâ Aḥmed-i ceddü’l-Ḥasaneyniñ

⁵⁷¹ cüdâ: ŞBD

2. Cān tıǵını ‘ üryān ederim cism-i ğulāfdan
Kānlar şaçarım fethine bedr-ḥanīniñ
- (114a)
3. Nūş eyler isem şāh-ı Ḥasan ‘ aşķına zehri
Çekmem elimi yoluna baş gitse Ḥüseyniñ
4. Ḥün-ābe-i eşkimle cihān kına boyansın
Giryān olaraq derdine ol kurre ‘ ayniñ
5. Evlād ile aşḥāba selām eyle **Selāmī**
Şād ola daḥı rūḥ-ı şerīfi ebeveynin

217

Ġazel-i Rūḥī-i Bağdādī Bābā
Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Kaddüñe irmek umar dil ne temennādır bu
İremez kimse aña ‘ ālem-i bālādır bu
2. Dil-i şūrīdeyi men‘ itme rūḥuñ seyrinden
Gül-i ra‘ nā ise ol bülbül-i şeydādır bu
3. Va‘ de-i vaşlını ferdāya şalarsın nice bir
Şabrımız kalmadı ey şūḥ ne ferdādır bu
4. Doyamaz kimse tecellā-yı cemāl-i yāra
Özge ḥāl özge cemāl özge temāşadır bu
- (114b)
5. İstemezsin koyasın bir dem elinden zülfiñ
Koya ey **Rūḥī**-i şeydāya⁵⁷² ne sevdādır bu

218

Ġazel-i Vīrān ‘ Abdāl
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1. Ḥudāyā Muştafā ḥaḳķı benim gel geç günāhımdan
‘ Aliyye’l-Murtażā ḥaḳķı benim gel geç günāhımdan

⁵⁷² Şūrīde: BRD

2. Hadice Fâtıma hakkı Hasan hulke'r-rızâ hakkı
Hüseyn-i Kerbelâ hakkı benim gel geç günâhımdan
3. 'Alî Zeyne'l-'Abâ hakkı Muhammed Bâkırın hakkı
İmâm-ı Ca'ferin hakkı benim gel geç günâhımdan
4. Mûsâ-yı Kâzımın hakkı 'Alî Mûsâ Rızâ hakkı
Taķî vü bâ-Naķî hakkı benim gel geç günâhımdan
5. İmâm-ı 'Askerî hakkı Muhammed Mehdîniñ hakkı
Bu bir nûr-ı beķâ⁵⁷³ hakkı benim gel geç günâhımdan
6. İlâhî eşfiyâ hakkı İlâhî etķiyâ hakkı
Virânîniñ gedâ hakkı benim gel geç günâhımdan
(115a)

219

Ėazel-i Ėayretî Bâbâ
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Her za'ife Ėor bakma merd isen merdâne bak
Bir karıncayı dilâver gör dilâ şirâne bak
2. Gözün üstünde kaşın var dime hergiz kimseye
Gel Ėalender-meşreb ol her şaķşa dervîşâne bak
3. 'Aşķ-ı dilberle nedür Ėiķ şorma ağvâlim benim
Şem'î gör pervâneniñ Ėâline yana yana bak
4. Gözlerim Ėün Ėayrılar gözler dir imiş müdde'î
Dîde-i giryânıma olan Ėurı bühtâna bak
5. Pîr-i mürşîd diyü her nâ-ehle uyma **Ėayretî**
Ana rahminde velâyet gösteren oğlâna bak

⁵⁷³ Ėahardeh ma' sumun: VD

Güfte-i Nakşî Taḥmis-i Cemāleddīn Efendi
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Nedir senden o kim nuṭṭı nihan ve hem 'ayān söyler
 Sen seni duymadığını nedir o ne olān söyler
 Kamu nāṭık içinde sır olub da bulunān söyler
 Eyā sen şanma senden bu güftarı dehān söyler
 (115b) Veyā terkīb olān 'unşur yāḥūd laḥm-ı zebān söyler
2. Nedir aşlın ezelden tā fikr eyler misin eyā
 Bu şüret içre duyduñ mu nedir ma' nāndaki ma' nā
 Koyub taşranı içre içeri sen seni aıla
 Seni ol saña bildirmek murādın kaşd eder
 'Anāşırdan giyüb bir ton yüzünden tercümān söyler
3. Ḥaḳīkat üzre ger sende seni dirsен duyam sende
 Nedir dirsен nedir aşlında ki bu ben olan bende
 düşer seni sen gel kulaḳ tuṭ yürü bunda
 Ḥayāl yeter 'ibret görünen ḥayme-i tende
 Değildir nuṭṭ eden şüret-i derūnuñda devrān söyler
4. Şaḳın hiç kimseden bilme saña geldiğime ḥayr u şer
 Ḥaḳīkatde oları Ḥaḳdan özge yok durur işler
 Ki Ḥaḳdan bir çöpe kimiñ var kudreti işler
 Kimindir bunca cünbişler kimindir nuṭṭ eden gevher
 Öziñden olmadın 'ārif ki senden özge kān söyler
5. Bilüb ol ki kāmın duya gör sen ne gevhersin
 Ki kendi zerresin içre gizli bir ḥurşid-i enversin
 (116a) 'Aref dersin Ḥudā gönlünden saña dersin
 Şular kim bilmedi dersin 'arefden almayub dersin
 Değildir ḥaḳḳa 'ārifler özin bilmez yalān söyler
6. Olurken kendi ile ḥaḳ ezelden kendi ol anda
 Ki eder yoğiken dururken cānlar cümle cānānda
 Ol etdi ola kendüsini kendüsüne seyrānda
 Tamām kıldı cümle eşyayı özün pinhān edüb anda
 O zühdi cümle yüzlerden veli kendi nihan söyler

7. **Cemālî** düşdi kapuña yüz süren ‘âşıklar ey **Naḳṣî**
 Ayağıñ bezmine ‘aşkıñ başar ‘âşıklar ey **Naḳṣî**
 O bezmiñ destine cāmıñ alan ‘âşıklar ey **Naḳṣî**
*Sekāhum rabbühüm*⁵⁷⁴ hamrın içen ‘âşıklar ey **Naḳṣî**
 Erer ma‘ şukuna anlar mekândan lâ-mekân söyler

221

Ġazel-i Seyyîd Nesîm ‘ Abdâl
Mef‘ ülü Fâ‘ ilätü Mefâ‘ ilü Fâ‘ ilün

1. Her kim şıgındı şıdkıla şâh-ı velâyet
 ‘Ayne’l-yaḳîn erişdi tarîḳ-i hidâyet
2. Onlar ki münkir oldular şâh-ı velâyet
 Maḥrûm-ı cennet oldular işbu kinâyet
 (116b)
3. Gökde melâ’ikelerin imâm u serveri
 Yerde Muhammede yine geldi himâyet
4. Kenz-i ‘ulûm baḥr-ı kerem şâh-ı evliyâ
 Her biri sözü ki söyledi beñzer bir âyet
5. Şâhiñ sözünden özge söz söylemeñ baña
 Zîra ki tutmazam kulaḳ ayruḳ hikâyete
6. Çün pâdişâhım ol durur eksikliḡim bilür
 Vâcib deḡil ki varam ġayrıya şikâyete
7. Men i‘tikâd-ı göñlüm ile ḳul yazılmışam
 Âsitânesinde vardır ümidim ‘inâyete
8. Evvel ü vüsta ‘Alî dahı ‘Alî⁵⁷⁵
 Kâfir ola o kim ki inanmaya bu rivâyete
9. A‘zam velî vü hem Nebî vü başîrdır⁵⁷⁶
 Vaşfiñ niyâz ederse olmaz anıñ ḥaddi nihâyete

⁵⁷⁴ “...Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.” (İnsan Sûresi 76/21)

⁵⁷⁵ Bu beyit vezne uymamaktadır.

⁵⁷⁶ Bu beyit vezne uymamaktadır.

10. **Seyyīd Nesīmī** şāha k̄ul ol tā kim edeler
 Aḥsente bāreket bu ‘aql u kifāyete
 (117a)

222

Ġazel-i Nıṣfī Bābā
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Kıl teraḥḥüm bendene ḥünkārım Allāh ‘aşkına
 Dil çeker arzusunu dildārım Allāh ‘aşkına
2. Rūz u şeb bu çeşm-i zārım ḥün-feşāndır ey melik
 Merḥamet kıl rü‘yet-i dīdārım Allāh ‘aşkına
3. Sūz-ı ‘aşkıñla bu gön̄lüm milkini etdin ḥarāb
 Bārī şād et sen beni pūr nārım Allāh ‘aşkına
4. Gülşen-i şaḥn-ı çemende gül gibi bitmiş iken
 Ḥāra dönme ter gül-i ruḥsārım Allāh ‘aşkına
5. Ḥasta ḥāl ettiñ efendim **Nıṣfiyā** bī-çāreyi
 Şun ḥayāt-ı la‘lini bī-mārım Allāh ‘aşkına

223

Ġazel
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Sāḳiyā bir cür‘a şun ehl-i şafānīñ ‘aşkına
 Sāḳi-i Kevşer ‘Aliyye’l-Murtaẓānīñ ‘aşkına
2. Ḥādīm-i faḳr oldu Aḥmed ezdi engūr şerbetiñ
 Kırklar anı nūş eyledi Muştafānīñ ‘aşkına
 (117b)
3. *Lā fetā illā ‘Alī*⁷⁷niñ ma‘nisin fehm eyleyen
 Yandırır ol mālını şāh-ı evliyānīñ ‘aşkına

⁷⁷ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

4. Çünkü fazlından muhibb-i handāna şıdķ ile
Çağrışurlar yâ ‘ Alī Mūsā er-Rızānıñ ‘ aşķına

224

Ġazel-i Şem‘î Bābā
Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Rāzıyım her ne ederse baña serv-i semenim
Tîġ-ı cevır ile sad-pāre kııarsa bedenim
2. Beni öldürmeye kaçd⁵⁷⁸ eyler imiş sım-i tenim
Varayım yalvarayım boynuma ıakup kefenim
3. Diyemez⁵⁷⁹ girsem eger mūr-ı za‘ıfın gözine
Ey Süleymān-ı zamān böyle hayāl oldu tenim
4. Tek meni zülf-i dilāviziñe berdār eder
Çekeyim pādişāhım kendi elimle resenim
5. Hülle-i cennet olursa çekeyim çāk ideyim
Dem-i vaşlında baña hāil olur pirhenim
6. Gözümiñ yaşı gibi çıkdı gözimden dünyā
Yārdan ġayrı görünmez gözime kimse benim
(118a)
7. **Şem‘**iyem küşe-i meyhāneyi virmem feleġe
Ġülşen-i baġ-ı İremden baña yeġdir vaıanım

225

[Muġammes-i] Ĥayretî Bābā
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ayrılık cān u gönül milkini⁵⁸⁰ vīrān eyledi
Yakdı yıkdı dostum ġāk ile yeksān eyledi
Ĥomadı cem‘iyyet-i ġātır perīşān eyledi
Fırķatıñ derdi nigārā baġrımı ġūn⁵⁸¹ eyledi

⁵⁷⁸ ār: ŞBD

⁵⁷⁹ göremez: ŞBD

⁵⁸⁰ Şehrini: MG

⁵⁸¹ kan: MG

Rūzgār oldu muhālif vaşl-ı hicrân eyledi

2. Pādişāhım bendeñi tā senden ayırdı felek
Nūr idiñ sen dīde-i rūşenden ayırdı felek
Bülbül-i ğam dīdeñi gülşenden ayırdı felek
Cānımı ya‘ nī vişāliñ benden ayırdı felek
Gel bu cānsız ‘āşıkı gör kim ne bī-cān eyledi

3. Bāğ-ı cennet baña kūyuñdan cüdā gülşen deĝil
Gözime sensiz diken olmuş durur gülşen deĝil
Cān revān olsun saña rūḥ-ı revānım ten deĝil
Senden ayrı düşdügüm taqdīr imiş senden⁵⁸² deĝil
(118b) Ḥaḳdır ey cān her ne kim taqdīr-i Yezdān eyledi

4. Niçe bir vādī-i miḥnetde gönül āh eyleye
Yā niçe bir yüz tutub dergāha yā şāh eyleye
Umaram luṭfuñ bu ben gümrāhı hem-rāh eyleye
Derdimiñ dermānını fazlından Allāh eyleye
Her devāsız derde dermān ol ki dermān eyledi

5. Gönlüme bezm-i maḥabbetde olub hem-dem ğamıñ
Anıñ içün niçe demlerdir ki sürer dem ğamıñ
Mey yerine içirir likin dem-ā-dem dem ğamıñ
Bağrımıñ kanın gözümden ağıdır her dem ğamıñ
Hey⁵⁸³ şanem şevķiñ beni gör kim ne giryān eyledi

6. Zāhidin her dem mekânı gūşe-i kāsānedir
Rind-i mey-ḥūrun yeri her laḥzā devlet-ḥānedir
‘Āşıkā mesken hemīşe künc-i miḥnet-ḥānedir
Sırr-ı ‘aşkıñ gencmiş ānıñ yeri vīrānedür
Yaḳdı ‘aşkıñ gönlümi ol genc-i vīrān eyledi

7. **Ḥayretī**yem kim boyun virdim belā şemşīrine
Cānımı itdim hedef cānā melāmet tīrine
‘Āşıkıñ ölmekden özge pes daḥī tedbīri ne
Cānını virdi Nesīmī çün saçıñ zencīrine
(119a) Niçün ānıñ meskeniñ zencī ü zindān eyledi

⁵⁸² benden: MG

⁵⁸³ Ey: MG

226⁵⁸⁴

Ġazel-i Şem‘î Bâbâ
Fâ‘ iâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Esme ey bâd-ı şabâ zülf-i dilârâ şarşılur
 Irğanırsa bir teli rûyunla dünyâ şarşılur

227

Ġazel-i Nûrî Bâbâ
Fâ‘ iâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Bezm-i ‘ aşkıñ sâkiyâ peymânesidir bu gönül
 Lî me‘ allâh hamrınıñ hum-ḡânesidir bu gönül
 (119b)
2. On sekiz biñ ‘ âlemi ma‘ nîde olmuşken muḡîṭ
 Şûretâ gör sen şanavber dânesidir bu gönül
3. Gerçi ey sâlik cemâlullâha ‘ âşıkşın velî
 Bilmedin ol zât-ı pâkiñ ḡânesidir bu gönül
4. Āsumân-asâ kurulmuşdur vücûdum milkine
 Şâh-ı ‘ aşkıñ ḡayme-i ḡaḡânesidir bu gönül
5. Nûş edübdür dest-i kudretten şarâb-ı vaḡdeti
 Ol şarâbıñ tâ ebed mestânesidir bu gönül
6. Nûr-ı zâtıñ pertevi ‘ unşurla yakmış çerâḡ
 Ol çerâḡıñ **Nûriyâ** pervânesidir bu gönül

228

[Muḡammes-i] Sırrî Bâbâ
Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün

1. Şâdef-i vaḡdete gevher
 Câmi‘ -i ḡikmete minber
 Ya‘ ni damât-ı peyâmbere
 Esedullâh-ı ḡaḡanfer
 (120a) Eyleye Ḥâzret-i Ḥaydar

⁵⁸⁴ Müstensih bu gazelin sadece ilk beytini almış gerisini yazmamıştır.

2. Hâzret-i şâh-ı velâyet
 Gevher-i bahır-i ‘inâyet
 ‘Âlemi kıldı hidâyet
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

3. Vâriş-i ‘ilm-i Nebîdir
 Aşfiyâ-ı muntehâbıdır
 Bil ki vallâhi ve Hayder
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

4. Hâmil-i mihr-i şadâret
 Mâlik-i genc-i vezâret
 Kâşif-i remz-i işâret
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

5. İsmi ‘âlemde ‘Alîdir
 Şâhib-i kâdr-ı celîdir
 Zîr ü vâlâda velîdir
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

(120b)

6. Dür-i tâc-ı ümerâdır
 Nûr-ı çeşm-i fuķarâdır
 Feyz-i ṭab‘-ı şua‘ râdır
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

7. Seyyidimdir senedimdir
 Mürşid-i mu‘temedimdir
Sırrî bia‘ tde yedimdir
 Esedullâh-ı ğazanfer
 Eyleye Hâzret-i Haydar

229

Ġazel-i Seyyid Nesîmî Abdâl
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. İki 'âlemde sensin şâh-ı muṭlaḳ
*Fetaḥnâ*⁵⁸⁵ şâniña geldi muḥaḳḳaḳ
2. Ki münzeldir saña *ṬâHâ*⁵⁸⁶ ve *Yâsîn*⁵⁸⁷
 Kamer oldu cemâline muḥaḳḳaḳ
3. Seniñ 'aşkıñ meni menden alıpdır
 Şalıpdır baḥrına mânend-i zevraḳ
4. Seniñ virdin⁵⁸⁸ okurlar her seher-gâh
 Tezer vü ḳumrî bülbül müşebbaḳ
5. Meni kūyundan ayrı kim bilirse
 Seniñ 'aşkın buḥûrundan mu'arraḳ
 (121a)
6. Ezelden içmişim câm-ı seḳâhüm
 Anuñçün söylerim her dem ene'l-Haḳ
7. **Nesîmî**ye ezelden câm⁵⁸⁹ şundum
 Anuñçün zü'l-hayât oldu muḥaḳḳaḳ

230

[Murabba' -ı] Merkezî Bâbâ
Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Eyâ 'âlemleriñ şâhı
 Tecellî ḳıl tesellî ḳıl
 Ḥaḳîḳat burcunuñ mâhı
 Tecellî ḳıl tesellî ḳıl

⁵⁸⁵ “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih Sûresi 48/1)

⁵⁸⁶ Tâhâ Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenererek Müslüman olmuştur.

⁵⁸⁷ Yâsîn Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 36. Suresidir. Hz. Peygamber (sav), bu sureyi Kur'an'ın kalbi olarak nitelemiş ve fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif buyurmuştur.

⁵⁸⁸ vasfın: ND

⁵⁸⁹ Cür'a: ND

2. Ciğerden eylerim feryād
Bu benlik da‘ vāsından dād
İkilikden kılub āzād
Tecellī kıl tesellī kıl

3. Ḥabībine bizi kıl yār
Muḥabbet şem‘ ini uyar
Eyā Leylī-şıfat dildār
Tecellī kıl tesellī kıl

4. Döküb gözyaşını her ān
‘ İnāyet kıl Raḥīm sultān
Cemālinden kılub iḥsān
Tecellī kıl tesellī kıl

(121b)

5. Bu **Merkezī** kuluñ cāndır
Yine iḥsān senden
Çü ḥüsnüñ niḳābından
Tecellī kıl tesellī kıl

231

[Müseddes-i] ‘ Azbī Bābā

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

1. Atamız Ḥavvā ile Ādem⁵⁹⁰ tūrāb olmuş yatur
Olma mağrūr⁵⁹¹ ḥüsnüne Leylā tūrāb olmuş yatur
Nice biñ Fağfūr ile Dārā⁵⁹² tūrāb olmuş yatur
‘ İbret ile kıl naẓar her cān tūrāb olmuş yatur
Nice biñ Fağfūr ile Dārā tūrāb olmuş yatur
Şığmayanlar ‘ āleme ḥālā tūrāb olmuş yatur

⁵⁹⁰ Ādem ile Havva: AzD

⁵⁹¹ gırır: AzD

⁵⁹² aga ile paşa: AzD

2. Mağrūr⁵⁹³ olma varlığına düşme dünyā damına⁵⁹⁴
 Sen benim diyen kişiniñ hükümü yok endāmına
 Kalmadı çün işbu ‘ālem Rüstem ile Sāmına
 Ğafleti ko ‘aşkla gel bak ‘ālemiñ encāmına
 Nice biñ Fağfūr ile Dārā tūrāb olmuş yatur
 Şıgmayanlar ‘āleme hālā tūrāb olmuş yatur
3. Kānı İskender Süleymān kani yā İsfendiyār
 Kānı yā Sām ü Nerīmān kahrāmān-ı nāmdār
 (122a) Kānı bu ‘ālem benimdir deyü eden iftiḥār
 Olma mağrūr māl ü cāhe çün değildir pāyidār
 Nice biñ Fağfūr ile Dārā tūrāb olmuş yatur
 Şıgmayanlar ‘āleme hālā tūrāb olmuş yatur
4. Şādlığa olma mağrūr⁵⁹⁵ ‘ākıbet ağlar gülen
 Gelmedi gitdi cihāndan nā-bedīd oldu ölen
 Bulmadı bu derde çāre ‘ilm-i ḥikmetden bilen
 Ermedi kimse murāda nā-murād gitdi gelen
 Nice biñ Fağfūr ile Dārā tūrāb olmuş yatur
 Şıgmayanlar ‘āleme hālā tūrāb olmuş yatur
5. Saña cellād-ı eceldir ‘arz eder çengālını
 Kimseye ta‘n etme zinhār şeşden añla fālını
 Terk-i tecrīd ol özüñden bilme kıl ü kālını
 ‘Azbiyā hoş gör cihānıñ nīk ü bed aḥvālını
 Nice biñ Fağfūr ile Dārā tūrāb olmuş yatur
 Şıgmayanlar ‘āleme hālā tūrāb olmuş yatur
 (122b)

232

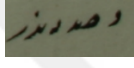
[Meşnevī-i] Kaygusuz‘ Abdāl
 Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Haber verdi bu sırrı ehl-i esrār
 Nedir bu sırrı gūş et diñle güftār
2. Zuḥāl devri karīb oldu zamāndır
 Cihānıñ cümle aḥvālī yamāndır

⁵⁹³ gırra: AzD

⁵⁹⁴ malına: AzD

⁵⁹⁵ gırra: AzD

3. Ğurābdan ‘ad edüb eyle hesābıñ
Ğayūrdur neşh olur hük-m-i kitābıñ
4. Kıyāmet zāhir olur halka ey yār
Niçe tuġyān eder sâ’irle Tātār
5. Müneccim anlamaz bu sırrı ceffār
Fesād ile artar nev’i esrār
6. Rumūzum yok ‘ayān ettim bu sırrı
Kamer eb‘adeh hāran fehāran
7. Gelür bir şāhib-i seyf gerçi ammā
Nizām-ı mümkünü gūş etme cānā
8. bu fi‘ilin ibtidāsı
Bunuñladır nihāyet intihāsı
9. Diyār-ı Rūm ilinde şūrişürler
Niçe günā feşāhatler ederler
10. Edirne şehrine hākim olur ‘ayn
İslāmbol halkına hem düşer mābeyn
(123a)
11. Hicāzda kaldı Mekke ile Medīne
Hesāret çok ede kâfir bu dīne
12. Kıyāmetdir kıyāmetdir kıyāmet
Bu tafşil ile tatvile ne hācet
13. Tevārih oldu tārīhiñ bu remzin
Kıpandı bābı genc-i *küntü kenzin*⁵⁹⁶

⁵⁹⁶ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadīs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

14. Çekilsün ehl-i İslām kıblesine
Çıkar Deccāl iner ‘İsā zemine
 15. Gelür Mehdī olur İsā mülākī
Budur nuṭṭ-ı şaḥiḥ yokdur hılāfī
 16. Merāyih zümresi ağavāt-ı Deccāl
Olurlar cümlesi Deccāle idḥāl
 17. Bu ḥāl üzere geçer bir ḥayli zamān
Ne zaḥmetler çekerler ehl-i imān
- (123b)

233

Ġazel-i Nesīmī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Kıbledir yüzün nigārā kaşların mihrāblar
Şüretiñ muşḥaf velī müşkīn ḥaṭiñ i‘ rāblar
2. Çehre-i ‘ aksin ezelden taşra çıkdı perdeden
Düşdü anuñ şu‘ lesinden aya güne tāblar
3. ‘ Āşıkıñ aḥvālını ‘ āşıqlara şor kim anı
Bilmez illā ‘ aşḳ oduna yanmayan bī-ḥāblar
4. ‘ Aşḳ oldu uğraştı şem‘ in cānına gör kim nece
Hem⁵⁹⁷ yanar hem gözlerinden aḳıdır seyl-āblar
5. Şerḥ eger kılsam cemāliñ defterinden bir varak
Her sözü biñ faşl olur her faşlı yüz biñ bāblar
6. Topuğumdan deldiler boynuma⁵⁹⁸ değın soydular
Āḥir cem‘ oldu baña bir neçe kullāblar
7. Çün dilerdi ḥaste gönlüm vāşıl olmak yār ile
Ko neçe şoyarsa şoyusun bu pelīd kaşşāblar

⁵⁹⁷ gāh: ND⁵⁹⁸ Tepemge: ND

8. Çün Nesīmī cāvidānın yār ile buldu vişāl
 Ko neçe dönerse dönsün bu yeşil dolāblar
 (124a)

234⁵⁹⁹

Na‘ t-ı Nesīmī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ey mükerrem hüsn ü şūret ey muṭahhar mā‘ -i vaṭīn
 Raḥmetenli’l-‘āleminsin *Raḥmetenli’l-‘ālemin*⁶⁰⁰

235

Ġazel-i Lā-Mekānī

Mef‘ ūlū Mefā‘ ūlū Mefā‘ ūlū Fe‘ ūlūn

1. Pāk eyle göñül çeşmesini ta ṭurulunca
 Dik ṭut gözünü gölgeye göñlün göz olunca
2. İnkārı⁶⁰¹ ko dil-destini ol çeşmeye ṭut dur
 Ol āb-ı şafā baḥş ile ol desti ṭolunuca
3. Çün Hāḳ seni derbān-ı der-i ḥānesi etti
 Ṭur ḳapuda ġayrı ḳoma tā anı bulunca
4. Şimdi ḳoma kim soñra çıkarması güç olur
 Şeyṭān çerisi ḥāne-i ḳalbe ḳoyunca
5. Çekdim şu cihān içre hezār miḥnet ü zaḥmet
 Ol pīr-i Ḥudā mürşid-i kāmili bulunca
6. Sen çık aradan ḥānesini şāhibine ver⁶⁰²
 Bī-şek gelür issi evine sen şavulunca
 (124b)
7. Ey **Lā-Mekānī** çün seni men⁶⁰³ çok aradım çok
 Sīnemde⁶⁰⁴ muḳīm olduġu çün tā tuyulunca

⁵⁹⁹ Müstensih bu kasidenin sadece ilk beytini almış gerisini yazmamıştır.

⁶⁰⁰ “(Resûlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ Sûresi 21/107)

⁶⁰¹ Efkârı: LD

⁶⁰² Vir ‘ âşık evin sâhibine çık aradan sen: LD

⁶⁰³ hoş: LD

⁶⁰⁴ Cānımda: LD

236

Ġazel-i Fuzûlî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Zihî zâtıñ nihân oldu nihândan mäsivâ peydâ
Bihâr-i şun' una emvâc peydâ ka' r nâ-peydâ
2. Bülend ü pest-i ' âlem şâhid-i feyz-i vücûduñdur
Değil beyhûde olmak yokdurur⁶⁰⁵ ' arz ü semâ peydâ
3. Kemâl-i hikmetiñ izhâr-ı kudret kılmağa itmiş
Ġubâr-ı tîreden âyine-i ġitî-nümâ peydâ
4. Dem-â-dem ' aks alır mir' at-i ' âlem kahr u luţfundan
Ġanuñ çün geh kudûret zâhir eyler geh şafâ peydâ
5. Gehi toprağa eyler hikmetiñ bin meh-liķâ pinhân
Gehi şun' uñ itilir toprağa⁶⁰⁶ bin meh-liķâ peydâ
6. Cihân ehline tâ esrâr-ı ' ilmiñ kalmaya maḥfi
Ġılıpdır hikmetiñ küffâr içinde enbiyâ peydâ
(125a)
7. Nişân-ı şefḫatiñdir kim ola izhâr-i ḥamdiñ çün
Fuzûlî tîre ṭab' ından kelâm-i cân-fezâ peydâ

237

Ġazel-i Fâzıl

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Men ol dermânde-i mehcûr-ı nâ-şādım aman yâ Rab
Meded men ' âciz u muḫtâc-ı imdâdım aman yâ Rab
2. Za' if vü nâ-tuvânım ḥaste cânım dil-perişânım
Mişâl-i âh-ı ḥasret öyle berbâdım aman yâ Rab
3. Ferâş-ı künc-gâh-ı miḫnet-i âlâma Eyyûbum
Ser-i kūh-ı belâ vü derde Ferhâdım aman yâ Rab

⁶⁰⁵ yok iken: FD⁶⁰⁶ Kılar toprak: FD

4. O dolābım ki efgān-ı sirişkim devr-i dā'imdir
İlāhī tā-be-key mecbūr-ı feryādım aman yā Rab
 5. Der-i ihsānına şāha 'adāid cū olub geldim
Senin ḡanūn-ı elṭāfiñla mu' tādım aman yā Rab
 6. Tevessül-kerde-i rūḡ-ı ḡabībullāhdır **Fāzıl**
Aman Allāh aman şāyān-ı azādım aman yā Rab
- (125b)

238

Ġazel-i Rūḡī**Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün**

1. Āh idüp senden umarken dil-i gümrāh meded
Başladın cevır ü cefā eylemeye āh meded
2. Ḳalmışız vādi-i firḡatda ne hemdem ne refiḡ
Meded ey⁶⁰⁷ Ḥızır-ı zamān meded eyvāḡ⁶⁰⁸ meded
3. Böyle ḡalmaz ṭoḡunur tır-i ḡazā a' dāya
'Āḡıbet bir gün ider āh-ı seḡer-ḡāḡ meded
4. Seviñ ey dil ki helāk eyledi yār aḡyārı
Ne sa' dettūr ide bendesine şāḡ meded
5. Ġayrdan umma meded eyle tevekkül Ḥaḡḡa
Rūḡiyā devlet anıñ kim ide Allāh meded

239

Ġazel-i Emrī**Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün**

1. Seniñ fülful beniñ varsa benim dāḡ-ı siyāḡım var
Seniñ sünbül saçın varsa benim de dūd-ı āḡım var
2. Seniñ farḡında mişḡin sāye-bāniñ var ise ḡākülđen
Menim de dūd-ı dilden āsumān-ı bār-ḡāḡım var

⁶⁰⁷ Olsun ol: BRD⁶⁰⁸ bedraka-i rāḡ: BRD

(126a)

3. Seniñ müjgân-ı çeşminden var ise leşkerin şaf şaf
Menim de yir yüzün tutar sirişkimden sipâhım var
4. Seniñ başında ey meh gül gibi tâcın var ise zerden⁶⁰⁹
Menim de şu^c le-i nâr-ı mehabbetden külâhım var
5. Seniñ sirişkiñ var ise dem-be-dem dîde-i **Emrî**
Menim de sūz-ı dilden gelür çok derd ü âhım⁶¹⁰ var

240

[Kaşîde-i] ‘Aşķî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Vermişiz çün yaķamız dest-i rızāya yâ ‘Alî
Göz ucuyla bir nazar kıl biz gedāya yâ ‘Alî
2. Bir içim şu kıl ‘atâ lutf eyle biz dil-teşneye
Oldu çün ser-çeşme zâtuñ evliyāya yâ ‘Alî
3. Hâķ seni bâzû-yı kudretten kafadâr eyledi
Seyf ile şer‘-i şerif-i Muştafāya yâ ‘Alî
4. Ol ne sırr idi dediğñ dem köpürdü taşdı çâh
Duşdı ol sırdan figân u nâle nāya yâ ‘Alî

(126b)

5. Kuţb-ı ‘âlem Pertev-i sırrıñdan aldı tâb-ı feyz
Şâf-dil âyinesin nūr-ı Hudāya yâ ‘Alî
6. Hamdüllillâh sâķi-i Kevşersin olduñ cūr‘ a-baķş
Sâgarından meclis-i ehl-i şafāya yâ ‘Alî
7. Teşne-dil kâldım meded kıl nîm cur‘ añdan ‘atâ
Kerbelâ-yı ğamda bu ben mübtelāya yâ ‘Alî
8. Bu havâriç başıma yüz yerde ursuñ tîğ-ı tîz
Yüzümü hâķ etmez isem zîr-i pâya yâ ‘Alî

⁶⁰⁹ gün gibi zer-efserün: EmD⁶¹⁰ âh u vâhum: EmD

9. Gözlemezse âsitânîñ söylemezse midḥatüñ
Gözlerim çıksın dilim varsın kazâya yâ ‘Alî
10. Şaykal-ı mihriñle dil âyinesin pâk eyledin
‘Arz-ı dîdâr eyle müştâkız liḳâya yâ ‘Alî
11. Gözyaşı girdâb olup ğarḳ-âba vardı fülk-i ten
Dest-gîr ol dest-gîr ol âşinâya yâ ‘Alî
12. Kıldı dil *ḳâlû belâ*⁶¹¹ da âsitânîñ secde-gâh
Uydu cân rûz-ı ez el sen muḳtedâya yâ ‘Alî
13. Râh-ı ‘aşkıñda ebed tîĝ-ı belâdan dönmezem
Turmuşum evvel olan *ḳâlû belâ*⁶¹² ya yâ ‘Alî
(127a)
14. Mâtem-i evlâdîñi zikr⁶¹³ eyleyüp ḳan ağlasam
Seyl-i eşkimden varır ‘âlem fenâya yâ ‘Alî
15. Nice yutmadı felek ef’îs-i a‘dâyı Ḥasan
Zehr ile cân verdiği sa‘at Ḥudâya yâ ‘Alî
16. Rûz-ı mahşer ḥavf ḳılmadı mı ḳahrından Yezîd
Böyle ḳıldı şeh Ḥüseyn-i Kerbelâya yâ ‘Alî
17. Çün alıp deryâ-yı ‘aşkıñdan vuzûy eyledin
İḳtidâ Zeyne’l-‘Âbidîn-i⁶¹⁴ pîşvâya yâ ‘Alî
18. ‘Aynımız şâf eyledi iksîr-i ‘aşkı Bâḳırîñ
Ḳalb-i ḥâliş birle erdiñ kimyâya yâ ‘Alî

⁶¹¹ “Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet (buna) şahit olduk, dediler.” (A’raf Sûresi 7/172)

Allah tüm ruhları yaratıp “elest meclisinde” topladı ve onlara kendini Rab olarak tanıttı. Ruhlar da bu olaya şahit olup bunu tasdik eylediler. Dolayısıyla “kâlû belâ” bir başlangıç kabul edilir ve “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusunun cevabı niteliğindedir. Edebiyatımızda “elest meclisi, bezm-i elest, ahd-i elest, belâ, kâlû belâ” gibi kavramlarla sıkça kullanılagelmiştir. (Yılmaz, 1992: 28)

⁶¹² A.g.e.: 28

⁶¹³ yâd: AşD

⁶¹⁴ ‘İbâd: AşD

19. Hâk-pây-i Ca' fer-i Şâdıkdan urduñ çünkü dem
Mağzen oldun gevher-i şıdķ u şafāya yā ' Alī
20. Rūyumızla ravza-i Kāzımda ferrāş olmuşuz
' Abd-i memlūkuz der-i Mūsā Rızāya yā ' Alī
21. Cān ile olduk Taķi ile Naķīniñ çākeri
Hayli müştākız ol iki mehlikāya yā ' Alī
22. Tīğımızla ' Askerīnin düşmanın kıtl eyleriz
Arķa verip Mehdī-i şāhib-livāya yā ' Alī
23. Hāricīnin nice nice urmuşuz boynuña tīğ
Şāh-ı berr ü baħr ile varıp ğazāya yā ' Alī
(127b)
24. Düşmanıña zūlfikārın gibi ursun kendüyi
Sen kıafadār ol bu ' Aşkī mübtelāya yā ' Alī
25. ' Aşķa Bağdād ırağ olmaz meşeldir kapuña
Vaķtidir kim yüz sürüp varam du' āya yā ' Alī
26. Göñlimüñ abdālını redd etme esrārın haķķı
Rūz-ı maħşer kıl nazar ol bī-nevāya yā ' Alī

241

Ġazel-i Akşemseddīn

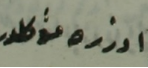
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Zihī cān kim münevverdir bu gün nūr-ı tecellādan
Zihī dil kim mu' atķardır hevā-yı ' aşķ-ı Mevlādan
2. Hārābāt içre ' uşşāķı görüb ta' n etme ey zāhid
Ki ol rüsvā-yı ' aşķ olmuş yanub derd-i dilārādan
3. Göñül dildāre verenler cihānda kılmadı arām
Yürür āvāre sergerdān uşanmaz ol bu sevdādan
4. Temāşasın tıyan ' aşķın nazar kılmadı āğyāra
Ki dā'im ' aşķ u şevķ ister geķer dünyā vü ' uķbādan

5. O ‘aşkıñ mâverâsından kurupdur hayme-yi ‘âşık
Bu ‘âlemden haber bilmez dağı olsa ‘arş-ı a‘lâdan
(128a)

242

Ġazel-i Aḥmed Bâbâ
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Velâ illāya vaşl oldu şular kim tıtdı lā-semtiñ
Elâ ey câne erişmez kıyan elden belâ semtiñ
2. Elif çün *kenz-i maḥff*⁶¹⁵ dir ki ḥin-i lā da sâkindir
Bu remzi duyub ‘ârifler tutar dâ‘im belâ-semtiñ
3. Belâsız lā vâlâda şehâdet eyle câhil
Yalandır kıavli inanma ne ki söyler mâsivâ semtiñ
4. Haber aldınsa ki lā seyfe ki lâdır tiğ-ı tevḥîdi
Gel imdi nefy ü işbât-ı Muḥammed Muştâfâ semtiñ
5. Şerî‘ at ya tarîkat lâm-ı ḥaḳîkatdir elif şeksiz
Belâdan söyleyen bilen bulur *kâlu belâ*⁶¹⁶ semtiñ
6. Belâ çün *kenz-i maḥff*⁶¹⁷ dir ki dedi Aḥmed
Uyub nefsin hevâsına kıoma **Aḥmed** belâ semtin

⁶¹⁵ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsî) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

⁶¹⁶ A.g.e.: 28

⁶¹⁷ A.g.e.: 91

(128b)

243

[Tercî'-i Bend] Selâmî

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Rû-be-rû yâre durub ey gül-i handân dedim
Yeter eyle meni bülbül gibi nâlân dedim
Kân döker yaş yerine dide-i giryân dedim
Meskenim oldu benim gûşe-i vîrân dedim
Elem-i firqatiñe yok mudur evzân dedim
Va' de-i vaşlıña dil bulmadı pâyân dedim
Kılca kaldı ki çıka hasretiyle cân dedim
Ederin şâm u seher nâle ü efgân dedim
Nice bir eyleyeyin 'aşkıñı pinhân dedim
Yakdı yandırdı meni âteş-i hicrân dedim
Bendeñe eyle kerem ey şeh-i hûbân dedim
Çekmeğe derd ü gamıñ kalmadı dermân dedim

2. Yürü çok söyleme ey ebleh ü nādân dedi
Âteş-i 'aşk ile var şevkime düş yân dedi
Çıkmasun cânıñ igen bir pîre katlân dedi
Terk-i cân eden olur vâşıl-ı cânân dedi

- (129a) 'Âşıkam deme olub bî-ser ü sāmân dedi
Kim bilür olduñ ise mest ü be hayrân dedi
Şoñra olma dediğñ söze peşimân dedi
Kendiñe eyleme gel yok bir buhtân dedi
Ehl-i 'aşka bir olur müşkil ü asân dedi
'Aklıñı der başıña eyleme tâlân dedi
Bende-i muhlîş olur muḳbil-i sulṭân dedi
Şabr edersen erişür derdiñe dermân dedi

3. Niçe bir şabr edeyin şabr ile ey şâh dedim
İntizârı kuluña vermesün Allâh dedim
Çekdiğim guşşadan olsañ eğer agâh dedim
Raḥm ederdin benim öz hâlîme geh gâh dedim
Düşmez idi ğam-ı 'aşkıñ dile gümrah dedim
Etmez idim dün ü gün miḥnet ile âh dedim
Ugradım râh-ı ser-i kūyuna nâgâh dedim
Menzil-i maḳşûd ırağ 'ömr ise kûtâh dedim

- (129b) Himmetiñ eyle bu yolda bana her gâh dedim
Şeb-i zulmetde koma zecr ile ey mâh dedim

Bendeñe eyle nazar ey şeh-i hūbān dedim
 Kalmadı derd u ğamıñ çekmeğe dermān dedim

4. Seni bu derde giriftār eden Allāh dedi
 İstedigüñ veriser eyleme işbāh dedi
 Açılır t̄alib içün bir ulu dergāh dedi
 Sen murādın dile her şām u şehir gāh dedi
 Çekdirüb Yūsuf-ı Ken‘ana ğam-ı çāh dedi
 ‘Ākıbet verdi yine ‘izzet ile cāh dedi
 Kō ne derlerse desünler saña efvāh dedi
 Göresin bir gün ola ere bu dīl-hāh dedi
 Tur tevekkülde hemān sen geh ü bī-gāh dedi
 Baña bu nükteleri hep o şehinşāh dedi
 Bende-i muhliş olur muḳbil-i sultān dedi
 Şabr edersin erişür derdiñe dermān dedi

(130a)

5. Müşkil olmuşdur eyā kân-ı kerem hāl dedim
 Bār-ı ğam etdi elif kām̄eti dāl dedim
 Aña kaldı ki edem ‘ırzımı pāmāl dedim
 Ser-küyunda olam ‘aşḳ ile ‘abdāl dedim
 Elde yokdur ki dökem eşiğine māl dedim
 Meğer öz cānım edem yoluna irsāl dedim
 Vereyim cānımı ey ğonca hemān āl dedim
 Etme tek baña hemān ikide bir āl dedim
 Gün yüzün olsa olur bülbül dīl-i lāl (dedim)
 Nice te‘hīr-i vefā ya niçe ihmāl dedim
 Bendene eyle nazar ey şeh-i hūbān dedim
 Kalmadı derd ü ğamıñ çekmeğe dermān dedim

6. Diñle ey ‘āşık-ı miḥnet-zede aḳvāl dedi
 Her kişi ğussa çeker böyledir aḥvāl dedi
 Çekmeden lezzet-i dünyāyı meh ü sāl dedi
 Kime el verdi verir devlet ü iḳbāl dedi

- (130b) Şayd-ı ‘anḳāya meges kande açar bāl dedi
 Hiç belāsız yoğimiş dünyāda bir bāl dedi
 Serseri gezme alub eğiniñe bir şāl dedi
 Olma her gördüğüne şu gibi meyyāl dedi
 Dāl-ı zūlfüm görünür devletiñe dāl dedi
 Hāḳ verir istediğüñ saña beher hāl dedi
 Bende-i muhliş olur muḳbil-i sultān dedi
 Şabr edersin erişür derdiñe dermān dedi

7. Dostum gönlüme ‘ aşkıñ olalı yâr dedim
 Düşmen baña kūyuñda hep ağyâr dedim
 Dest-i ğam aldı yaķam ey gül-i gülzâr (dedim)
 Tolaşır şirret edüp dâmenime hâr dedim
 Cânıma eyledi fırķat-i sitemi kâr dedim
 Meded eyle bu belâdan meni ķurtâr dedim
 Kalmışam ‘ âciz ü dem-beste vü nâçâr dedim
 Aldı arāya ķulun ğayret ile âr dedim

(131a) Senden özge benim ey şâh kimim vâr dedim
 Her ne dedimse dedim bu sözü tekrar dedim
 Bendeñe eyle nażar ey şeh-i hûbân dedim
 Kalmadı derd u ğamıñ çekmeĝe dermân dedim

8. N’ola sen oldun ise ‘ âşık-ı dîdâr dedi
 Olmuşam bende saña yâr-ı vefâdâr dedi
 Bilürüm haķķıma çok söyledin eş‘ âr dedi
 Eyledin cân u dili vâķıf-ı esrâr dedi
 Gâh mest ü geh bengi gehi hüşyâr dedi
 Ağlayub ğadr-ı kuşûr eyle kılub zâr dedi
 Yüz sürüb hâk-i reh-i devlete her bâr dedi
 Hâzret-i ‘ İzzete yerden göĝe yalvâr dedi
 Eyleye tâ ki Hüdâ ķudretiñ izhâr dedi
 Sen dahı kalmayasın za‘ if ile bî-mâr dedi
 Bende-i muhliş olur muķbil-i sulţân dedi
 Şabr edersin erişûr derdiñe dermân dedi

(131b)

9. Rastı bu ki eyâ ķâmet-i şimşâd dedim
 Baĝ-ı hüsn içre boyuñ serv tek azâd dedim
 Görmedim sencileyin yâr per-i zâd dedim
 Şaçı sünbül yüzü gül ğamzesi cellâd dedim
 Sen leb-i Şîrîne senden ederim dâd dedim
 Baña çekdirdiĝini çekmedi Ferhâd dedim
 Korkarım eylemeĝe derd ile feryâd dedim
 Hırmen-i ‘ ömrümü âh eyledi berbâd dedim
 Ger yıkık gönlümü kılsan eĝer abâd dedim
 Çıkarırdın bu felekde bir eyü ad dedim
 Bendeñe eyle nażar ey şeh-i hûbân dedim
 Kalmadı derd u ğamıñ çekmeĝe dermân dedim

10. Ey **Selāmī** ğam-ı ‘aşk ile olub şād dedi
 Cānıñı eyle belā çekmeğe mu‘tād dedi
 Her ʔarīk ile kılub hizmet-i üstād dedi
 Cehd kıl tā olasın kâbil-i irşād dedi
 (132a) Şanma kânun-ı cefā eyleyem icād dedi
 Yıkđığım hep ederim hep yeñi bünyād dedi
 O bināyı uramaz milkinge Şeddād dedi
 Ola gör sende şikār-ı dile şayyād dedi
 Hâşılı ‘ākıbet-i kār hayr bād dedi
 ‘Aşk derdine devā yazmadı Bukrād dedi
 Bende-i muhliş olur muķbil-i sultān dedi
 Şabr edersin erişür derdiñe dermān dedi

244

[Kaşide-i] Kaygusuz ‘Abdāl
 Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Su‘āl etdim bu gün men bir dolāba
 Dedim niçün sürersin yüz bu āba
 2. Neden bağrın delikdir gözlerin yaş
 Sebeb nedir şataşdın bu ‘itāba
 3. Gözin yaşı revān oldu seher-gāh
 Geceler varmadın bir lahza hūba
 (132b)
 4. Elif kaddün bükülmüş çenge dönmüş
 İnildiñden dörünmüşsin⁶¹⁸ rebāba
 5. İnildüñden delindi dertli bağrım⁶¹⁹
 Firāķından⁶²⁰ ciğer döndi kebāba
 6. Ne zulm⁶²¹ etdi saña ol çarh-ı devrān⁶²²
 Ki ‘ömrün defteri şıgmaz hesāba

⁶¹⁸ Düzeltmişsin: KAM

⁶¹⁹ Bağrun: KAM

⁶²⁰ figānından: KAM

⁶²¹ Cevr: KAM

⁶²² bu çarh-ı gaddâr: KAM

7. Su‘al etdim dolābın döndüğinden
Dönüben hōş⁶²³ dolāb geldi cevaba
8. Dolāb eydür eyā çeşmim çerāğı
Cevāb işitmeğe dut gel kulāğı⁶²⁴
9. Benim budur şorarsan ser-güzeştım
Ki men yaylarıdım bir yüce tığı
10. Geçirmişdim şerādan göklerimi
Şüreyyāya yitirmişdim budāğı
11. Erişmezdi boyuma yetmiş⁶²⁵ arşın
Belüme dağı on insan⁶²⁶ kucağı
12. Şıgınurdi derneşüb ol kuşlar⁶²⁷
Budāğımda duşarlardı otağı
(133a)
13. Öterdi tūṭı vü kumrī vü turrāc
Geçirdim bir zaman bu nice çağı
14. Hevā murğ-ı kebūter bağıın gezerken
Örölmüş ‘ömr kuşunuñ tızağı
15. Kazā erdi meğer dest-i cezādan⁶²⁸
Ki bir şahş erişüp çaldı buçağı
16. Yıkılup düşdüm⁶²⁹ ol dem yüzüm üzre
Kırılub⁶³⁰ kalmadı budum budağı
17. Delip boynuma tağdılar kemendi
Sürdüler tolandım hep⁶³¹ şokağı

⁶²³ Çün: KAM

⁶²⁴ İşitmeğe cevâbım aç kulağı: KAM

⁶²⁵ altmış: KAM

⁶²⁶ âdem: KAM

⁶²⁷ Tokuz ay derneşüp bin türlü kuşlar: KAM

⁶²⁸ kederden: KAM

⁶²⁹ yattım: KAM

⁶³⁰ kırıldı: KAM

⁶³¹ her: KAM

18. Nice müddet şoḳaḳlarda yaturdım⁶³²
Gelip geçen başarlardı ayağı
19. Yedi Eyyüb-veş bağrımı kırtlar
Ciğer-ḳanun döker çeşmüm ḳapağı
20. Zekerıyyā gibi biçdiler tenimden⁶³³
Dolāb için başarlardı⁶³⁴ yarağı
21. Temür mıḥlar tokunup yüregüme
Ḳazā destıyle çarḥıñ çomağı
(133b)
22. Dolāb oldum gece gündüz dönerim
Şu üstünde tutar oldum oḫağı
23. İnilerim gece gündüz⁶³⁵ dost deyüben
Gözüm yaşı şular büstānı bağı
24. Kime dost oldu devrān bu cihānda
Ki soñra olmadı anuñla bağı
25. Felek kime ṭadurdu bir ḳaşıḳ bāl
Ki şunucı şunar ṭasıla ağı
26. Süleymānıñ sürerdi taḥtına yel
Ḳara toprağa ḳoymuşdur yatağı
27. Sikender ḳāf-ender-ḳāf kim cihān içre⁶³⁶
Ṭuṭup ḥükm ile sürerdi yasağı
28. Girip zulmetde ister āb-ı ḥayvān
Ṭolu zehr ile şunarlardı ağı⁶³⁷

⁶³² yüzüme: KAM

⁶³³ biçip belümden: KAM

⁶³⁴ düzeltiler: KAM

⁶³⁵ Dün ü gün: KAM

⁶³⁶ Sikenderdir ki cihānı kâf-ber-kâf: KAM

⁶³⁷ şundular bayağı: KAM

29. Cihânın varlığı başdan başa hep
Fenâ yurdu durur miḥnet ocâğı

30. Beḳâ yurdu değildir ki beḳâsın
Fenâ ehli tutar bunda oṭağı

31. Bu dünyâ meşl-i beytü'l-⁶³⁸ Ankebûtdur
Meşl oldu misâfirin ṭurâğı⁶³⁹

(134a)

32. Kanı Hüsrev kanı Kişver⁶⁴⁰ kanı Sâḡ
Bilinmez anların aşla dirliğı⁶⁴¹

33. Şabır seccâdesin altıma aldım⁶⁴²
Tükeliden kuşanır ben⁶⁴³ kuşâğı

34. Sözüñü **Ḳayḡusuz** ⁶⁴⁴ârife söyle
Ne bilsin güheri⁶⁴⁴ dana buzâğı

245

Ġazel-i 'Aṭâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Ezel cānāna cān vermek saña olduysa da mu'tād
Şarāb iç ṭurma 'ālemde güzel sev herçi bād-a-bād

2. Der-i meyḡānede ṭab'ım ḡarābāt olmağı mā'il
Bu virāñḡāne-i 'ālemde mümkün mü olam ābād

3. Görünce pister-i ḡamda yatur ḡumḡāne ḡasretle
Nevāzişler edüb ol mihr bāde eylemez mi dād

4. O rütbe lāḡar oldu peykerim büṭḡāne-i ḡamda
Ne mümkün 'aks-i eşkāli ṭaşavvur edemez Behzād

⁶³⁸ bir büyüdü'l-⁶³⁸ Ankebûtdur: KAM

⁶³⁹ Pes oldu mekeslerin tuzağı: KAM

⁶⁴⁰ Rüstem: KAM

⁶⁴¹ Belürmez birinin ucu bucağı: KAM

⁶⁴² altına salmış: KAM

⁶⁴³ kuşanmıştır: KAM

⁶⁴⁴ Şekkeri: KAM

(134b)

5. Fenâ bezminde ‘uqbâya ‘**Atâyâ** ‘âzim olduḡda
Refîkim hecr u hüzn u ḡam nedîmim rûz u şeb feryâd

246

Meşnevî Der-medḡ-i Şâh Güfte-i Qarârî
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Yâ ‘Alî yâ şîr-i Yezdân yâ ‘ulûm şehrine bâb
Menba‘ -ı ‘ilm-i ledün yâ mazhar-ı çâr-kitâb
2. Dedi şânîña Resûl levlâ ‘Alî ‘âl-i cenâb
Ḡam mıdır tafdîl edersen cümleye bî-ictinâb
3. Yâ ‘Alî yâ yâ Ebu’l-Ḥasen yâ Ebu’t-Türâb
Ḥall-i müşkil-sâz mâ-râ sâkiyâ yevmü’l-ḡisâb
4. Kenz esrârsın erişmez zâtıña aşlâ ‘ukûl
Qabl-i şûfân-ı cihân dem-beste ḡayrândır fuḡûl
5. Fâzıl-ı aşḡâb derim etmem bu ḡüftârdan nûkûl
Mûsâ-i Hârun gibisin yâ ‘Alî dedi Resûl

(135a)

6. Cümle ervâḡ-ı şehîdin ser-‘ askeri sensin hemân
Qahramânsın Murtażâsın ḡazret-i şâḡib-kırân
7. Evliyâlar serveridir hem ‘Aliyye’l-Murtażâ
Böyledir tevḡîr ü tefḡîr Resûl-i Kibriyâ
8. Ol daḡı deḡil mi şun‘ -ı pûrkâr-ı Ḥudâ
Faḡr-ı ‘âlem aşlıdır şâḡ-ı cemi‘ ü’l-enbiyâ
9. Yâ ‘Alî yâ Murtażâ yâ müctebâ ‘âli niyâz
Aşl-ı sâdât faḡr-ı aşḡâb Resûl-i kirdkâr

10. Bu **Ḳarārī** bendeniñ virdi budur leyl ü nehār
*Lā fetā illā ‘Alī Lā seyfe illā Zūlfikār*⁶⁴⁵

247

Ġazel-i Vīrān ‘Abdāl
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Beyān-ı levḥ-i maḥfūzuñ tılsımı Murtażādandır
 Ki bu levḥ üzre beş vaḳtiñ bināsı Murtażādandır
2. Kılar ‘ārif bu beş vaḳti ki kimse vāḳıf olmaz hiç
 Bu ḥalkıñ ṭa‘n ile ṭaşı bize tā ibtidādandır
 (135b)
3. Urum ‘abdālınız cānā severiz āl-i⁶⁴⁶ evlādı
 Yezīdin ḳahrı luṭf oldu bu ḳismet Kerbelādandır
4. Göründü zāhidā kelbi gözü gördü yolun görmez
 Ürür itler geçer kervān gelir bir ses şadādandır
5. Şanursın münkirin cismi⁶⁴⁷ hemān bāğında bir ṭamu
 Çalar nāḳusunu her dem öten çāñ kilisādandır
6. Gelip ḳul olmayan ol şāha bilmez zātını taḥḳīḳ
 Ki her kim bilmedi zātıñ anıñ sonu cefādandır
7. **Vīrān ‘Abdāl** diler etsin ‘Alī yolunda cān ḳurbān
 Murādım bu durur ḥaḳdır⁶⁴⁸ kerem şāh-ı evliyādandır

⁶⁴⁵ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatalı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

⁶⁴⁶ şāh-ı: VD

⁶⁴⁷ Bināsının olur ismi: VD

⁶⁴⁸ billāh: VD

248

Ġazel-i Ĥaṭāī
Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

1. Eğer sen ümmet isen Muştafāya
Muḥibb ol ḥānedān-ı Murtażāya
2. Ḥaydardır cān-ı dil milkinde sultān
Fedā cānım Ḥüseyn-i Kerbelāya
- (136a)
3. Kulum Zeyne'l-‘ Abāya çākerim hem
Muḥammed Bākır ol sırr-ı Ḥudāya
4. İmām-ı Ca' ferin ḥāk-i deriyim
Mūsā-i Kāzım ol kân-ı Rızāya
5. Severim men Taķī vü hem Naķiyi
Olardır pâdişāh her dü serāya
6. Ḥasane'l-‘ Askerī derdine rehber
İntizārdır Mehdī-i şāḥib-livāya
7. **Ḥaṭāī** anların derdi berīdir
Muḥibb-i ḥāndān-ı müctebāya

249

Ġazel-i Ĥaṭā'ī
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Gevheri zāt-ı qādīm-i kibriyāsın yā ' Alī
Enbiyā ü evliyāya bī-şivāsın yā ' Alī
2. Kimse bilmez ma' ni-i zāt u şifātındır seniñ
Lā-mekān baḥrinde dürr-i müntehāsın yā ' Alī
- (136b)
3. Kurbıyyet⁶⁴⁹ sende görmüşdür Resül-i Hāşimī
Şükr ile hemdem-i ḥayrū'n-nisāsın yā ' Alī

⁶⁴⁹ kaabiliyet: HD

4. Hem havâric sırrıñı bildin ki idrâk eylemez
Zâhir ü bâtında sen mu‘ciz-i nümâsın yâ ‘Alî
5. Muştafâ gördü seni arslân şıfatlı bir melek
Şâhib-i mi‘râc hem tâc ü livâsın yâ ‘Alî
6. Zülfikâr ile kamu kıldın müsehhar ‘âlemi
Bilmişim taḥkîk ile kim lâ fetâsın yâ ‘Alî
7. Bu **Ḥatâ’î**ye dîn ü imân sendendir dürüst
Nûr-ı çeşm-i ḥânedân-ı Muştafâsın yâ ‘Alî

250

[Gazel-i] Sinân Ümmî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Gel temâşâ kıl nedir şu⁶⁵⁰ ‘âşık-ı dīvâneler
Ḥamîr-i⁶⁵¹ *sebü’l-meşânî*⁶⁵² den içen mestâneler
2. Mâsivâ renginden aşlâ görmemiş⁶⁵³ nâm u nişân
Vaḥdetiñ deryâsına ğavvâş olan şâhâneler
(137a)
3. Külli varlık maḥv olıcaḳ ğayrı ḳalmaz arada
*Küntü kenze*⁶⁵⁴ mâlik olur şâdık u divâneler
4. Gizli râzı gün gibi fâş eyler o bî-ağyâr
Gül gibi günden ‘ayân olub gelen ḥumḥâneler

⁶⁵⁰ Ne söyler: SÜD

⁶⁵¹ Cür‘a: SÜD

⁶⁵² “And olsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’ân’ı verdik.” (Hicr Sûresi 15/87) Birçok İslam âlimi buradaki tekrarlanan yedi ayetin Fatiha suresi olduğunu söylemişlerdir. Namazın her rekâtında bu surenin tekrar tekrar okunması Allah’ın kullarına bir lütfu olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda sıkça kullanılan bir ifadedir.

⁶⁵³ komamış: SÜD

⁶⁵⁴ “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim. İnsanoğlunu yarattım.” (Hadîs-i Kudsi) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Bazı İslâm âlimleri bu hadisin gerçekliğine; “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyat Sûresi 51/56) ayet-i kerimesini delil gösterirler. (Yılmaz, 1992: 91) İnsanoğlunun dünyaya gönderilmesinde asıl amaç; Allah’a ulaşacak vesileler araması ve O’na ulaşmasıdır.

5. Maḥrem-i zāt-ı ilāh sensin bu gün ‘ayne’l⁶⁵⁵-yakīn
Ey **Sinān Ümmī** ne bilsün sırrıñı bī-gāneler

251

[Murabba‘-ı] Ḥilmī
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Evvel bezm-i elestden ‘āşıkān Bektāşidir
Men ‘aref⁶⁵⁶ sırrıyla hem-dem ‘ārifān Bektāşidir
Zāhiren ‘abdāl meşreb görünür hemvāresi
Bāṭinen baḥr-ı muḥīti künci-kān Bektāşidir
2. Gizlenir özüydü faḥre dervişānıñ kāmili
Çünkü anlardan zuḥūr eyler muḥakkaḳdır velī
Gizlidir anlarda esrār-ı cihāndār-ı ‘Alī
Mevc urān deryā-yı ‘aşq içre hemān Bektāşidir
(137b)
3. Zāhidā daḥl u ta‘ arruż eyleme sen anları
Çünkü dīdār-ı Ḥudādır dā‘imā devrānları
Rāh-ı ‘aşq içre қаatarlanmış anıñ karbānları
Ol ḥaḳīḳat meydānında baş koyan Bektāşidir
4. Hep ḥarābātı yüzünden zemm ederler ekşeri
Zāhirine bakma münkir içerü gel bak berī
Ḥilmiyā anlarda tekmiḍdir çü ḥubb-u Ḥaydarī
Ol ezel ‘ahd ü vefāya şādīḳān-ı Bektāşidir

252

[Murabba‘-ı] Ḥilmī
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Geldi ol cānān elinden nev-civān Bektāşıcıḳ
‘Aşq ile oḳur ḡazeller nev-civān Bektāşıcıḳ
Zīr-i faḥre bend olanda geşt eder dünyāyı hep
Çünkü seyyāh ‘āleminde ‘ārifān Bektāşıcıḳ

⁶⁵⁵ hakka’l: SÜD

⁶⁵⁶ “Nefsini bilen Rabb’ini bilir” (Hadīs-i Kudsī) Bazı âlimler tarafından hadis olarak kabul edilmese de tekke-tasavvuf edebiyatında sıkça kullanılan bir ifadedir. Kişi kendi nefsinin aciziyetini ve cehaletini bilirse kendisini yaratan Allah’ın ilmini ve kudretini daha iyi kavrayacaktır. (Yılmaz, 1992: 122)

2. Olmaz emşâli cihānda bir ğazelhān bu menend
Gūş eden önünü kıldılar cümleye bend
(138a) Hem cemāl-i kemālî ḥadden efzūn ser-bülend
Ser-te-ser iḳlîme bir şāh-ı cihān Bektāşıcık
3. Fehm eder ‘ālemde ya‘ni gördüğü her māhiri
Ehl-i diller içre pervāz eylemiştir māderi
Her bakışda çünki icrā ediyor o Ḥayderi
‘Ālem-i fānide bir şāhib-kırān Bektāşıcık
4. Görmedim dünyā içinde böyle bir şāhib-vefā
Vezn ile mevzūn ğazeller ‘aşḳ ile eyler nidā
Bir görünce ‘āşık oldu cān u dilden Ḥilmiyā
Yaḳdı cism-i nā-tuvānım el-amān Bektāşıcık

253

[Terkīb-i Bend] Rūḥī

Mef ‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ī ü Fe‘ülün

1. Şanman bizi kim şîre-i engūr ile mestiz
Biz ehl-i ḥarābātdanız mest-i elestiz
Ter-dāmen olanlar bizi alūde şanur lîk
Biz mā‘il-i būs-ı leb-i cām u kef ü destiz
(138b) Erbāb-ı ğaraḳ bizden ıraḳ olduğı yeğdir
Düşmez yire zîrā oḳumuz şāhib-i şaftız
Şadrın gözedüp neyleyelim bezm-i cihānıñ
Pāy-ı ḥum-ı meydır yerimiz bāde-perestiz
Mā‘il deḡüliz kimseniñ āzārına ammā
Ḥātır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestiz
Bu ‘ālem-i fānide ne mîr ü ne gedāyız
A‘lālara a‘lālanırsız pest ile pestiz
Hem-kîse-i erbāb-ı diliz ‘arbedemiz yok
Meyhānedeyiz gerçi velî ‘aşḳ ile mestiz

(Nā-tamam olduğı ecilden gördüğün üslūb üzre yazıldı Ḥaḳḳ naşīb eder ise zîre bi’t-tamām taşfîr-i kelām olunacağı ma‘lūm ola şāhim)

(139a)

254

Ġazel-i Seyyid Seyfî
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kânı bir ‘aşk ehli kardâş kânı bir derd ehli yâr
Bağrı başlu gözü yaşlu kânı bir dostun arâr
2. Kânı bir kavlinde şâdık kânı bir hâk dertlüsü
Kânı bir âh eyledikce sînesinden öd çıkâr
3. Kânı ağlar kânı îñler derdiniñ dermânı yok
Kânı uyhu gelmeyüb eden şehirler âh u zâr
4. Kânı bir mürşide ikrâr eyleyüb sâbit tûran
Kânı cümle varlığın terk eylemiş bir tâcidâr
5. Kânı **Seyyid Seyfî** gibi kendüzin yoğ eylemiş
Ehl-i ‘aşkıñ ayağı altında olmuş hâk-sâr

255

[Müseddes-i] Vîrân ‘Abdâl
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Biz ki Urum ‘abdâlıyız serdârımız Seyyid ‘Alî
Cismimizde şu‘le-i envârımız Seyyid ‘Alî
- (139b) Bülbul-i şeydâ biziz gülzârımız Seyyid ‘Alî
Dînimiz îmânımız ikrârımız Seyyid ‘Alî
Nûr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrârımız Seyyid ‘Alî
Kânde bakşañ dem-be-dem esrârımız Seyyid ‘Alî
2. Çekti tığın şeceri şakḳ etti seng-i mermeri
Söyleten oldur Fırât üstünde ibn-i Mürmeri
Var tavâf eyle âsitânîñ⁶⁵⁷ ol dikeptir minberi
Bu söze ikrâr edenler oldular ğamdan beri
Nûr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrârımız Seyyid ‘Alî
Kânde bakşañ dem-be-dem esrârımız Seyyid ‘Alî

⁶⁵⁷ Sinâb

3. Ol velāyet ma‘deni serdār-ı şāh-ı ġāriyān
Raḥmetiñ deryāsına ġarķ oldu cümle mü‘minān
Na‘ra ursa tābe düşerdi zemīn-i āsumān
Tīġ-ı đarbından yer geçti la‘īn bed-gümān
Nūr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrārımız Seyyid ‘Alī
Ḳande baķsañ dem-be-dem esrārımız Seyyid ‘Alī

4. Tañrı taġı mesken oldu bil aña ey merd-i şāh
Zübde-i āl-i abāniñ her biri bir pādīşāh
Bir muḥabbet eylesen biñ biñ ede bī-iştibāh
Ben faķire anların oldu cemāli secdegāh
Nūr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrārımız Seyyid ‘Alī
Ḳande baķsañ dem-be-dem esrārımız Seyyid ‘Alī

(140a)

5. Zāhidā şek şüphe yokżur evliyāniñ rāhına
Cennet-i a‘lāya erer yüz süren dergāhına
Bu kelāmı vird eden şām u seherde āhına
Gel beri ermek dilerseñ ol erenler şāhına
Nūr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrārımız Seyyid ‘Alī
Ḳande baķsañ dem-be-dem esrārımız Seyyid ‘Alī
6. Şeh Ḥasan şāh-ı şehīd hem İmām-ı ‘Abidīn
Bāķır ü Ca‘fer İmām Kāzım Rızādır şāh-ı dīn
Hem Taķī vü bā-Naķī ‘Asker durur şāh-ı zemīn
Mehdī-i şāḥib-zamān ol evvelīn ü āḥirīn
Nūr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrārımız Seyyid ‘Alī
Ḳande baķsañ dem-be-dem esrārımız Seyyid ‘Alī

7. Ey **Virānī** dāmeniñ elden ķoma şāhın müdām
Tā olasın gün-be-gün şāhiñ yolunda müstedām
Kim bu medḥi yād ede şām u seherde yā İmām
Ceddin evlādın ḥaķķıçün sen ānı eyle tamām
Nūr-ı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrārımız Seyyid ‘Alī
Dīnimiz imānımız ikrārımız Seyyid ‘Alī

(140b)

256

Ġazel-i Fuzūlī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ey kemān-ebrū şehīd-i nāvek-i müjġāniñam
Bulmuşam feyż-i nazar senden seniñ ķurbāniñam

2. Kākülün tārına peyvend etmişim cān riştesin
Başın için bir teraḥḥum kıl ki ser-gerdānıñam
 3. N'ola kılsam terk-i mey minnet kılup zāhidlere
N'eylerim mey neş'esin ben kim senin hayrānıñam
 4. El çeküb kaṭ' -i naẓar kılmış ' ilācımdan ṭabīb
Bildi gūyā kim ḥarāb nergis-i fettānıñam
 5. Cāna kaçdın⁶⁵⁸ var ise ḥükm eyle teslim eyleyem
Pād-şāhım ben seniñ bir bende-i fermānıñam
 6. Kan edip bağrım işim āh etme her dem ey felek
Hürmetim tut bir iki gün kim senin miḥmānıñam
 7. Ey **Fuzūlī** āteş-i āh ile yandırdın beni
Ġālibā şandın ki şem' -i külbe-i aḥzānıñam
- (141a)

257

[Muḥammes-i Rif' at]
Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Belī her keşkeğe aşım
Melāmīyiz kaṭı taşım
Kesilse biñ kere başım
Muḥibb-i Hācı Bektāşım
Kızılbaşım Kızılbaşım
2. ' Alīniñ Qanberiyim men
Erenler çākeriyim men
Ṭarīkat ' askeriyim men
Erenler kemteriyim men
Kızılbaşım Kızılbaşım

⁶⁵⁸ meylin: FD

3. Muḥammeddir gözüm nûrı
 ‘Alîdir cennet u ḥûrî
 Biliñ da‘ vâm deĝil qurı
 Süleymân mûrıyım mûrı
 Qızılbaşım Qızılbaşım

4. Muḥammed gerçi rehberdir
 ‘Alî mürşid ‘Alî erdir
 ‘Alî sāḳi-i Kevşerdir
 Cemāl-i nûrı enverdir
 Qızılbaşım Qızılbaşım

(141b)

5. Muḥammed şâh-ı ‘izzetdir
 Ki ol mâh-ı şeri‘ atdır
 ‘Alî nûr-ı haḳîḳatdır
 Ziyâ-i nûr-ı ḥazretedir
 Qızılbaşım Qızılbaşım

6. Muḥammed Resûlullâh
 ‘Alîdir ḥaḳ veliyullâh
 ‘Alîdir hem *ḳul hüvallâh*
 ‘Alîdir ḥaḳ cemālullâh
 Qızılbaşım Qızılbaşım

7. ‘Alîdir **Rif‘ate** server
 ‘Alîdir cümle peygâmbere
 ‘Alîdir fâtiḥ-i Ḥayber
 ‘Alîdir maḳşad-ı her er
 Qızılbaşım Qızılbaşım

(142a)

258

Ġazel-i Muḥîşî
Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Zâtım ki şıfât ile göründüm
 Qadrim ki berât ile göründüm

2. ‘Unşuruyum zuhûr-ı kâfem
 Terkîb-i cihât ile göründüm

(143a)

2. Bu fenānıñ zevkî içün çekme ğam
Vār iken fırşat elinde ūş bu dem
Bekle dā'im yār eşiğın sen müdām
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
3. 'Andelīb-veş eriş gülzār-ı 'aşka sen
Fırşat-ı dostu bāri elinden kıoyma sen
Ere gör vuşlat durma sen
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
4. Geç erenler meydānında cān u baş serinden
Bu cān kıuşu uçar durmaz yerinden
Bir gün olur geçer fırşat elinden
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
5. Bu fenāya meyl eden medhūş-ı bī-gānedir
Bu ne meyl etmemek 'āşık-ı merdānedir
İlāhī 'aşka düşen şanki pervānedir
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem
6. 'Āşık u şādık olanlar hükümüne fermānedir
Gelen gitti bu fenāya şanki bir gerdānedir
Her ne gelürse kıuluna Hāl kın fermānıdır
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

(143b)

7. **Pīr Muhammed** şāhım 'Aliyye'l-Murtażānıñ kıizmeti
Ere bize rüz-ı maşşerde Hūdānıñ rahmeti
Çün şükır olsun Hūdāya erdi mürşid himmeti
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu demdir

261

[Müsebbâ'-ı] Vahdeti Bâbâ
Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Hâzret-i faẓl-ı Hüdâdan⁶⁵⁹ yine rûz-ı ezeli
Şûret-i muhkem ile irişüben kudret eli
Kudret ile yoğurup âteş u âb u bād u gili
Mesken idindi o dem kendi için cân u dili
Kimdir ol kim bileyim dersin eger kavlı-i celî
Sırr-ı Hâk nûr-ı Muḥammed esedullâh-ı velî
Ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Alî⁶⁶⁰

2. Nokta-i bâ-ı nübüvvet rûy-ı levh-i kalem
Menba' -ı sırr-ı velâyet maḳarr-ı cûd u kerem
Maẓhar-ı ekmel-i vâlâ kelimât-ı a' zam
Hâdî-i cin ü beşer mürşid-i nûr-ı ekrem
Ezelî vü ebedîdür *Fe-te' emmel fe-innehüm*
Sırr-ı Hâk nûr-ı Muḥammed esedullâh-ı velî
Ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Alî

(144a)

3. Kâşif-i sırr-ı süḥan bâb-ı ' ulûm-ı Aḥmed
Vâsıl-ı zât-ı ezelden *Ḳul huvallâhu eḥad*⁶⁶¹
Vaşf-ı zâtında nüzûl eyledi *Allâhu 'ş-şamed*⁶⁶²
Nuṭṭ-ı Hâkdur şıfatı *Lem yelid ve lem yûled*⁶⁶³
Lem yekün dirsem olur aña *Leḥü küfüven eḥad*⁶⁶⁴
Sırr-ı Hâk nûr-ı Muḥammed esedullâh-ı velî
Ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Aliyyûn ve ' Alî

⁶⁵⁹ faẓl-ı eḥaddan: MG

⁶⁶⁰ Sefinetü'l Esrâr'da "ve ' Alî" şeklindedir. Vezin gereği Mecmuâ-i Gazeliyyât'taki şeklini almayı uygun gördük.

⁶⁶¹ "De ki: O, Allah birdir." (İhlas Sûresi 112/1)

⁶⁶² "Allah Samed'tir.(Hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey O'na muhtaçtır.)" (İhlas Sûresi 112/2)

⁶⁶³ "O; doğmamıştır, doğrulmamıştır." (İhlas Sûresi 112/3)

⁶⁶⁴ "O'nun hiçbir dengi yoktur." (İhlas Sûresi 112/4)

4. Nüh felek esfel u a' lāda ser-ā-ser tā hūt
 Gökdeki şems u kamer yirdeki la' l u yāḳūt
 Dest-i ḳabẓında durur 'ālem-i mülk-i melekūt
 Feyz-i luṭfundan ānuñ buldı ḳamu nūr ile ḳūt
 Pādişāh-ı dil ü cān server-i şāh-ı lāhūt
 Sırr-ı Hāḳ nūr-ı Muḥammed esedullāh-ı velī
 Ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Alī
5. Ḥasan ile Ḥüseyn şāh-ı kerem-kān u ' aṭā
 Ḳudst-ı zuhrundan anuñ geldi vücūda ḥaḳḳā
 Biri şāh-ı şühedā birisi şāh-ı ' ulemā
 Birisi ḳavş-ı kamer birisi de şems-i duḥā
 Sözümuñ mā-ḥaşalı bu durur ey ehl-i şafā
 Sırr-ı Hāḳ nūr-ı Muḥammed esedullāh-ı velī
 Ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Alī
6. Ḥazret-i ' Abid ü Bāḳır şeh-i ḥayl-i fuḳarā
 ' İzzet-i Ca' fer-i Şādıḳ siper-i tır-i ḳazā
 Mūsa-i Kāzım ile ol şeh-i teslīm-i Rızā
 Şeh Taḳī eyle Naḳī tāc-ı ru' ūs-ı fuşahā
 Cümlesi nūr-ı ezel vāḳıf-ı sırr-ı *TāḤā*⁶⁶⁵
 Sırr-ı Hāḳ nūr-ı Muḥammed esedullāh-ı velī
 Ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Alī
- (144b)
7. **Vahdeti** seyf-i Ḥudā ḳāyil-i aşḥāb-ı caḥīm
 ' Askeridür kim anuñdur yine cennāt-ı Na' im
 Mehdi-i devr-i zamān vāḳıf-ı esrār-ı ḳadīm
 Ḥazret-i faẓl-ı Ḥudā kāşif-i Ḳur'ān-ı ' aẓīm
 Nokṭa-i evvel u āḥir süḥan-i Rabb-i kerīm
 Sırr-ı Hāḳ nūr-ı Muḥammed esedullāh-ı velī
 Ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Aliyyūn ve ' Alī

262

Ġazel-i [Rıf'at]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Bu fenā bezminde miḥnet külli rāḥatdır baña
 Dost için her dem mezellet özge ğurbettir baña

⁶⁶⁵ Tāḥā Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenerek Müslüman olmuştur.

2. ‘Āşıkam cān u gönülden sevdiğimdir Muştafâ
Çāh-ı zillet dem-be-dem cāy-ı sa‘âdetdir baña
 3. Şeh ‘Aliyye’l-Murtazâdır dīnımız imānımız
Hāriciniñ bir kelāmı biñ muşibetdir baña
 4. Fātıma hayrū’n-nisāniñ rāhına nār-ı caḥīm
Yedi kat cennāt-ı ‘Adn ü üst ṭabākatdır baña
 5. **Rif‘at**ıym zehr-i ‘aşkı nūş ederim ‘aşkıyla
Kerbelā rāhında her dem bir şehādetdir baña
- (145a)

263

Gazel-i Seyfî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Yandı⁶⁶⁶ bağırim bülbül-i bî-çāre nālāniñ seniñ
Yoḥsa aldırđıñ mı sende verd-i ḥandāniñ seniñ
2. Baña benzersin⁶⁶⁷ be hey dīvāne hiç nām etmeyüp
Şubḥa dek⁶⁶⁸ bu ḥalkı rāḥat etmez efḡāniñ seniñ
3. Gülşen-i külhāna döndürdü iniltiñ āteşi
Nār-ı hicrāndan mı ḥalk etdi Ḥudā cāniñ senin
4. Ey felek pāre⁶⁶⁹ etdin sīnemi hiç çāre yok
Zehr ile ālūde⁶⁷⁰ olmuş tīg-ı burrāniñ seniñ
5. Her zaman açılmadıḳ bir ḡonca eylersin fenā
Ḥod-ez ān⁶⁷¹ mey çerh-i zālīm dīnin imāniñ seniñ
6. Aldın ‘ömrin ḥāşılıñ yaḳdın bu ḡönlüm şehrini
Dilerim Ḥaḳdan yıkılsun ḳaşr u eyvāniñ seniñ

⁶⁶⁶ Deldi: SND

⁶⁶⁷ Gezersin: Sefinetü’l-Esrâr’da bu şekildedir. Vezin gereği divandaki halini almayat uygun gördük.

⁶⁶⁸ Cehdin: SND

⁶⁶⁹ yāre: SND

⁶⁷⁰ elvedā: SND

⁶⁷¹ Yok mudur: SND

7. Çünkü **Seyyid Seyfî** dūr oldu vişāl-i yārdan
Ağlasun kan ağlasun bu çeşm-i giryānıñ senin

264

Ġazel-i [Rıf at]
Vezin tespit edilemedi

1. Ey gönül gel yürü şāh ‘aşkına kurbān olalım
Nüş edüb bāde-i fakrı hele mestān olalım
2. Kim āteş-i ‘aşka bu gönül mülkini biz
Her tarafından yıkılıb ‘aşk ile virān olalım
3. Gezeyim kūh ile hāmunı olub seyyāhısın
Biz de Mecnūn ile Leylā gibi destān olalım
4. Verelim na‘ra-i hū dost kerim dost ‘Alī dost
Biz de bezm-i harābāt içre ġazelhān olalım
5. **Rıf at** eyvallāhı elden kımayub zār olarak
Dem-be-dem ‘aşk ile dil-çāk-ı giryān olalım
(145b)

265

Ġazel-i [Rıf at]
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Yā ‘Aliyye’l-Murtażāyā pādişāh-ı *Hel etā*⁶⁷²
Ey şeh-i taht-ı şecā‘at fātiḥ-i Ḥayber-güşā
2. Dād-res feryād-res imdād-res ey zül-kerem
Bāb-ı vaşlından meni dūr etme ey kân-ı vefā
3. Ey gül-i bāğ-ı velāyet bülbulüm zikriyim müdām
Yā ‘Alī yā vākıf-ı rāz-ı kelāmāt-ı Ḥudā

⁶⁷² “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.” (İnsan Sûresi 76/1) Bu ayet-i kerime ile insanın yaradılış evrelerine dikkat çekilmektedir. (Yılmaz, 1992: 68) Kâinat ve Allah katındaki bilinen ve bilinmeyen bütün âlemler insanoğlundan önce yaratılmıştır. Alevî-Bektâşî geleneğinde bu ayetin Hz. Ali hakkında nazil olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle Alevî-Bektâşî kökenli şairler bu ifadeyi eserlerinde sıkça kullanmışlardır.

4. Ğonca-i nevreste-i şāh-ı şehidān ‘aşkına
Kılma bu bī-çāreyi maḥrūm bezm-i Kerbelā
5. Kūl yazıldım tende cānı şāha teslīm eyledim
İ‘tibārım yok ‘avāma sevdiğim āl-i ‘abā
6. **Rif‘atā** bildim ‘Alī bizzāt ḥaḳ kendidir
Nāṭıḳ-ı nuṭḳ-ı ilāhi şāhbāz *kul kefā*⁶⁷³

266

Ğazel-i [Rıf‘at]

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Nedir şeb tā seḥer ser-menşe-i feryādın ey bülbul
Ki oldu nev-bahār içre fiğān mu‘tādın ey bülbul
 2. Vişāl-i rüzgār-ı gül olunca maḳşadın elbet
Olur āḥir bu sevdā bādi-i berbādın ey bülbul
 3. Niçün bağ-ı fenāda kūşe-i miḥnet mekānıdır
Seniñ yok dünyede bir lāne-i abādın ey bülbul
 4. Saña kim öğredir ‘aşkıñ dilin dīvāne gel söyle
Seniñ ‘aşḳ içre kimdir ḥāce vü üstādın ey bülbul
 5. Yeter zār etme bildim sen de bir bağı delik cānsın
Seniñ ser-defter-i ‘uşşāḳa yazdım adın ey bülbul
 6. Delik bağında bir raḥne bıraḳdı **Rif‘at**-ı zārın
Seniñ bu sūz ile zār-ı dīl-i nā-şādın ey bülbul
- (146a)

267

[Ğazel-i Eşrefoğlu Rūmī]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

1. Cān verir ‘aşıḳ bu yolda ḳaşd-ı cānān eylemez
Kūfr ile ḳılmaz ‘adāvet meyl-i imān eylemez

⁶⁷³ “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (Ankebut Sûresi 29/52)

2. Dünyâ âhret küfür î mân nisbeti yok ‘ âşıkun
Korku düzahtan ümîd-i hür u ğilmân⁶⁷⁴ eylemez
3. Yaz u kış leyl ü nehâr [bahâr] olur aña
Her çiçek gül yok diken ‘ azm-i gülistân eylemez
4. Mescidi puthâneyi fark eylemez ‘ âşık olan
Kanda varsa⁶⁷⁵ döstüladır vaşl-ı hicrân eylemez
5. Bî-nişân olur nişânın kimse bilmez ‘ âşıkın
Nitelüğün⁶⁷⁶ hiç belürmez rengi elvân eylemez
6. Tut dilin söyleme **Eşrefoğlu Rûmî** kıl sükût
‘ Ârifin her sözünü⁶⁷⁷ fehmi-nâdân eylemez

268

Ġazel-i [Nesîmî]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. On sekiz biñ ‘ âlemiñ sultânı sensin yâ Kerîm
Cümle maqşûd u dağl fermânı sensin yâ Kerîm
2. ‘ Arş haqdır kürsî haqdır levh haqdır hem qalem
Kande baksa ‘ âşıkıñ seyrânı sensin yâ Kerîm
3. Hem ‘ inâyet hem hikâyata cümle hikmet kânısın
Dür-i yektâyı levh eden devrân sensin yâ Kerîm
4. Hem kadîmsin hem muķîmsin hem hakîmsin pâdişâh
Cümle derdi def‘ eden dermân sensin yâ Kerîm
5. Ey **Nesîmî** bir nazar kıl cümle insân haqqıyçün
Yâ ilâhî her kuluñ sultânı sensin yâ Kerîm

⁶⁷⁴ cinân: ERD⁶⁷⁵ olsa: ERD⁶⁷⁶ niteliği: ERD⁶⁷⁷ Sözlerini çün: ERD

269

[Ġazel-i Eşrefoğlu Rûmî]
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ulün

1. Göñül ' aşkıñ⁶⁷⁸ cemāl āyīnesidir
Göñül kim pās ola Ḥaqqıñ⁶⁷⁹ nesidir
(146b)
2. Göñüldedir gönülde pertev-i nūr⁶⁸⁰
Bu gönüller anuñ genç-ḥānesidir
3. Göñülde buldu dōstı āşınālar
Ki⁶⁸¹ taşra isteyen bī-gānesidir
4. Bu kemter **Eşreoğlu Rûmî** göñli
Şınuḡ mecrūḡ göñül⁶⁸² vīrānesidir

270

[Ġazel-i Sezā'î]
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Zāhidā şanma meni kim sākın-i meyhāneyim
Men şarāb-ı mest ü elest mestāneyim
2. Şānına düşmez Ḥudānıñ bir daḡı yakmak meni
Men ezelden āteş-i ' aşka yanub pervāneyim
3. Pādişeh bendesini bend eylese ' aceb deḡil
Men anıñ zūlfüne bend olmuş delī dīvāneyim
4. Şuretā gerçi deliyim bir ḡarābāt ehliyim
Gir ḡaḡıḡat şehrine gör pāk zāt yā neyim
5. Ey **Sezā'î** ehl-i diller içre ḡayrım böyledir
Āşınāya āşınayım gāye hem bī-gāneyim

⁶⁷⁸ dōstuñ: ERD

⁶⁷⁹ dōstuñ: ERD

⁶⁸⁰ dōst: ERD

⁶⁸¹ ol: ERD

⁶⁸² hem: ERD

271

[Ġazel-i Nūrī]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Vārını vermez mi bir yār isteyen
Vārı terk etmez mi dildār isteyen
2. Zāhidā vuşlat dilerseñ 'āşık ol
'Āşık-ı kıl olmaz mı hünkār isteyen
3. Gizli tūt cānında vuşlat sırrını
Sırrı setr etmez mi settār isteyen
(147a)
4. Eylemez ağyāre sırrın āşıkār
Yār ile bir gizlū bu pāzār isteyen
5. Eylesün bülbul gibi efgān u zār
'Āşık-ı hāq bağında gūlzār isteyen
6. Bāl u per kâpdırmadı pervāne-veş
Nār-ı 'aşka yandı envār isteyen
7. Gözlerim yaş yerine kân ağlasun
Dideye kıymaz mı dīdār isteyen
8. Nūrīniñ sırrından alsun bir haber
'Ālem içre 'āşık-ı zār isteyen

272

[Ġazel-i Eşrefoğlu Rūmī]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Bir nice derddir ki düşdi cāna dermān istemez
Artırır günden güne derdine⁶⁸³ noqşān istemez
2. 'Āşıkā derdi anuñ pesdir gerekmez dü cihān
Bülbulūñ maqşūdı güldür bağ u bōstān istemez

⁶⁸³ derdini: ERD

3. Neylesin nitsün sarāyı pādişāhı ‘āşıkān⁶⁸⁴
Hūrīye kılmaz naẓar cennet-i rıdvān istemez
 4. Kankı cānda kim anuñ derdi⁶⁸⁵ odı yanmaz müdām
Tā ebed cānsızdır ol bī-cān ki cānān istemez
 5. Şol gönül ki ‘aşk nūrıyla münevver olmadı
Kaldı nefsi zulmetinde āb u hayvān istemez
 6. **Eşrefoğlu Rūmī** artır derdiñi gel ‘ārı kıo⁶⁸⁶
Derd ile rüsvāy olan ‘ālemde pinhān istemez
- (147b)

273

[Ġazel-i Sezā’i]

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

1. Tennūr-ı dile öd yakup āh-ı şererimden
Bir özge kebāb mā-ḥazar itdim cigerimden
2. Derd ehline nūş itmek için eyledim ihzār
Bezm-i ğama iki şişe mey dīdelerimden
3. Şeb tā be-seḥer zārım o yāre eşer etmez
Lerzende felek gerçi ki āh-ı şererimden⁶⁸⁷
4. Pā⁶⁸⁸-beste-i zülf-i siyehi yine **Sezā’i**
Sevdā-yı cünün gitmedi bir kerre serimden

⁶⁸⁴ isteyen: ERD

⁶⁸⁵ ‘ışkı: ERD

⁶⁸⁶ Derdin artır sen ey Eşrefoğlu Rūmī ‘ārı kıo: ERD

⁶⁸⁷ Seherimden: SGD

⁶⁸⁸ Dil: SGD

274⁶⁸⁹
[Murabba‘]

1. Ey şeh-i milk-i ‘ aṭā
Muntaẓır-ı lüṭfîñam
‘ Ahdine eyle vefā
Muntaẓır-ı lüṭfîñam
2. Ey şeh-i ḥüsn ü bahā
Saña bu ben mübtelā
Olalı dildāde tā
Muntaẓır-ı lüṭfîñam
3. Dilde hezāran gümān
Var idi ol zamān
Şimdi ki fikrim hemān
Muntaẓır-ı lüṭfîñam
4. ‘ Āşık-ı ğam-ḥārîñam
Hayli dil efkārîñam
Eski emekdārîñam
Muntaẓır-ı lüṭfîñam

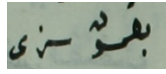
(148a)

275
Ġazel-i Ḥayretī
Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

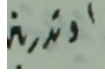
1. Āsitānındır bizim ey dost Beytullāhımız
Anda gösterdi cemāl-i nūrunu Allāhımız
2. Her gedā pādişāha bende olmuşdur velī
Biz de Rūm ‘ abdalıyuz bizim ‘ Alīdir şāhımız
3. Bu misāfir-ḥāne-i dehrin der ü dīvārını
Ah şāhıyla müzeyyen kıldı şāhım āhımız

⁶⁸⁹ Şiirin kime ait olduğu belli değildir.

4. Kabrimiz üzre gelicek ağlasun yoldaşlar

bizim

hergâhımız

5. Biz faķırız meskenet  toprağıdır mesken bize
Biz gedâyuz **Ĥayretî** dervişlikdir câhımız

276

Ėazel-i Muĥîţî

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Yüzün ‘arşında ‘arşullâhı gördüm
Maķâm-ı sidretullâhı gördüm
2. Fenâfillâh olub geçdim şıfâtдан
Erüb zâta beķâbillâhı gördüm
3. Helâk itdi inüp Deccâl cehli
Mesîĥ-i nuţuk rûĥullâhı gördüm
4. Sekiz cennet temâşâ-gâhım oldu
Cemâlinden şırâţullâhı gördüm
5. Göz açup şeş cihetden kâf u nûndan
‘Ayân şeş sûda men Allâhı gördüm
6. Kıyâmetdir ki ĥüsnüñ muşĥafından
Göĝe çıķdı kelâmullâhı gördüm
7. Erişti sırr-ı *TâĤâ*⁶⁹⁰ istivâya
Ĥaķîķat Ĥaķķa varan râhı gördüm
8. **Muĥîţî** ĥükm eder ‘arz u semâya
Serîr-i îmân şâhı gördüm

⁶⁹⁰ Tâĥâ Sûresi. Kur’ân-ı Kerim’in 20. Suresidir. Hz. Ömer, bu sureden etkilenererek Müslüman olmuştur.

277

[Kaşide-i] Haṭā'î Bābā
Mefā'îlün Mefā'îlün Fa'ûlün

1. Yāqīn bil ebced ü bürhān 'Alīdir
Beyān-ı tevḥīd ü Qur'ān 'Alīdir
(148b)
2. Muḥammed Mī' rāca vardıǵı gece
Ḳapuda gördüǵü arslān 'Alīdir
3. Çıkardı yüzüǵün verdi nişāne
Ḥaḳīḳat bildi⁶⁹¹ kim sübhān 'Alīdir
4. Ḥaḳ ile kıldı ṭoksan biñ kelāmı
Otuz biñ sır ile sırdan 'Alīdir
5. Çıkarup yeryüzünden göǵe ol dem
İletüp⁶⁹² getiren raḥmān 'Alīdir
6. Görüp yer üzre bir günbed yasınmış
'Acā'ib günbed-i ḥaḍrān 'Alīdir
7. İçinde sürülür sır-ı ḥaḳīḳat
Ḳurulmuş maḥşer ü mīzan 'Alīdir
8. İleri yürüyüp ḳapuyu ḳaḳıdı
Aña kimsin diyü şoran 'Alīdir
9. Dedi kim hādımim ḥayrū'n-nisāyım
Hem ol dem ḳapuyı açan 'Alīdir
10. İçeri girüben kıldı muḥabbet
Biri kırk kırk bir eden 'Alīdir
11. Birine çaldı kırkından ḳan aḳdı
Hem ol dem neşteri çalan 'Alīdir

⁶⁹¹ gördü: HD

⁶⁹² aparup: HD

12. Getürdi⁶⁹³ bir üzüm sâ‘ il ʔonunda
Eline hâdimiñ veren⁶⁹⁴ ‘ Alîdir
13. ‘ Acâ‘ ib remz içinde ʔaldı Aḥmed
Bu remzi gösteren hemân⁶⁹⁵ ‘ Alîdir
14. Ezildi şerbet oldu içti anlar
Cünûn u ‘ âşık ḥayrân ‘ Alîdir
15. İçildi şerbet açıldı birle
Yüzünü gösteren nişân ‘ Alîdir
16. Çalındı keff ü dest kopdu simâ‘ ı
Buları mest eden mestân ‘ Alîdir
17. Bu ma‘ niden ‘ Ali sırdır yaḳîn bil
Ḥavâric gözüne sinan ‘ Alîdir
18. Yoḡiken yer ü gök ‘ arş ile kürsî
Ḥaḳikat mîzânıñ ʔuran ‘ Alîdir
- (149a)
19. Dedi kim cîl er var sırr-ı ʔudret
İçinde server-i merdân ‘ Alîdir
20. Bu bî-çâre Ḥaṭâ‘ ınin penâhı
Devâsız derdlere dermân ‘ Alîdir

⁶⁹³ çıkardı: HD

⁶⁹⁴ sunan: HD

⁶⁹⁵ âsan: HD

[Müseddes-i] Vîrân ‘ Abdāl
Vezin tespît edilememiştir.

1. Her dem dilimde bu kelâm ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Zikrimde hemîşe şubḥ u şâm ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Tesbîḥ ile şavt u şadâm ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Çağırırım anı müdâm ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 2. Ezel ebed ‘ Alî derim ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Düşsem meded ‘ Alî derim ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Yokdur ‘ aded ‘ Alî derim ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Aḥmed eḥad ‘ Alî derim ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 3. Evvel odur âḥir odur ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Bâṭın odur zâhir odur ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Ṭayyib odur ṭâhir odur ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Bâṭın⁶⁹⁶ odur zâhir⁶⁹⁷ odur ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
- (149b)
4. Oldur kitâb-ı câvidân ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Oldur nişâna her nişân ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Oldur olan hem bî-nişân ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
Oldur ḥayât-ı ins ü cân ‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî

⁶⁹⁶ ḥâzır

⁶⁹⁷ nâzır

5. Zerre vü şems-i mâhımız ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Mü‘minlere penâhımız ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Biz bendeyiz ol şâhımız ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Halk eyleyen Allâhımız ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
6. Hasan Hüseyin ü ‘Abidîn ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Bâkır imâm-ı şâh-ı din ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Ca‘fer durur haqqe’l yakîn ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Ser cümle Qur‘ân-ı mübîn ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
7. Kâzım Rızâ vü hem Taqî ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Oldurur ‘Alî‘ ‘Alî‘ Naqî ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Bu dünyada hayyü’l bâkî ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Fehm eyle var bilgil Haqqı ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
8. ‘Asker imâm-ı reh-nümâ ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Hem Mehdî-i şâhib-livâ ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 (150a) Ma‘şum-ı pâk âl-i ‘abâ ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Tâ ibtidâ vü intihâ ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
9. **Virâni** yem sürem yüzüm ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Tapşurmuşam aña özüm ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Qande bakşam iki gözüm ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 Evvel âhır budur sözüm ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî
 ‘Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî‘ Alî

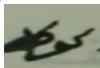
279

Gazel-i Nesîmî

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

1. Perde altından çün oldu şems-i devrân âşikâr

Şîr-i Yezdândır

âhüsünü kıldı şikâr

2. Ol ‘Aliyye’l-Murtażā kim gön̄lümüz maḵṣūdudur
Sırrın ızhār etmeğiçün ūṣ ‘ademden oldu vār
3. Şāh-ı emīre’l-mü’minin bī-şek imām-ı cüz ü küll
Ehl-i taḥḳīḳe iki ‘ālemde oldur ihtiyār
4. Evvel ü āḥir ‘Alīdir zāhir u bāṭın ‘Alī
Bir güneşdir kim yüzüne ḳonmadı ğamdan ğubār
5. Ūṣ ḥadīs-i Muṣṭafādır *Lā fetā illā ‘Alī*
Her nebīniñ sırrıdır *Lā seyfe illā Zūlfikār*⁶⁹⁸
6. Şehr-i ‘ilm ‘Alīye bābuha dedi Resūl
Pes ‘Alī bābına yār olmak gerekdir ḥāk-sār
7. Cān u dilden medḥ okur çün Nesīmī şāh içün
Hem imāmda çünkim şıdkıyla çün medḥi vār
(150b)

280

[Murabba‘-ı] Zekī

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

1. Ey şeh-i milk-i velāyet ey velī
Etdi gön̄lüm nūr-ı ‘aşḳıñ mūncelī
Dāmeniñden ğayrıdan çekdiğim elī
Yā ‘Alī Allāh Allāh yā ‘Alī
2. Mübtelā-yı ‘aşḳıñım şāhım seniñ
Asitānıñ ‘izzet u cāhım seniñ
Zātıña ma‘lumdur āhım seniñ
Yā ‘Alī Allāh Allāh yā ‘Alī

⁶⁹⁸ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi kılıç yoktur.” Zülfikar, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı bir kılıçtır. (Yılmaz, 1992: 100) Savaşlarda Hz. Ali tarafından kahramanca kullanıldığına dair pek çok rivayet vardır. Bedir savaşının olduğu gün bu sözün, Hz. Peygamber ya da bir melek tarafından söylenildiğine inanılmaktadır. Sahih hadis kaynaklarında böyle bir hadis-i şerife rastlanmamıştır. Edebiyatımızda sıkça kullanılan meşhur bir ifadedir.

3. Dem gelüb ayrıla ruḥ ile beden
Şerbet-i zehr içelden şola ten
Destgîr olsun baña ol dem Ḥasan
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
4. Vâdi-i ğurbetde kaldım bî-nevâ
Menzil-i maḫşûddan düşdüm cüdâ
Rehber olsun şeh Ḥüseyn-i Kerbelâ
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
5. Hâdi-i ‘ aşkıñ baña eyle qarîn
Ḥâk-i pâyinde olayım kām-bîn
Zîynet-i ‘ âlem o Zeyne’l-‘ Âbidîn
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
6. Kimyâdır ḥâk-i pâyîñ bî-gümân
Asitânıñdır bize darü’l-emân
Bâkır anıñçün eder sırrın ‘ ayân
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
7. Hem ma‘ nâyı dedi ol ḥayru’l-beşer
Şehriyim ‘ ilmiñ ‘ Alî ol şehre der
Ca‘ fer’uş-Şâdık bunu verdi ḥaber
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
8. Eşiğin oldu dile bâb’üs-sened
Neyleyim cürm ü günâhım oldu sed
Hürmet-i Mûsâ-yı Kâzım kıl meded
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî

(151a)

9. ‘ Aşka olsun fedâ cân u benim
Deşt-i tecrîd-i ‘ ademdir meskenim
Hem Rızâña bestedir bâşım benim
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî
10. Tâb-ı ‘ aşkıñ verdi câna revnaķı
Raḥm kıl ol âl-i pākizen ḥaķı
Ser cüyüş-ı etķiyâ ya‘ ni Taķî
Yâ ‘ Alî Allāh Allāh yâ ‘ Alî

11. Etdi bu remzi çün ol şāh-ı serīr
 Faqr-ı faḥr-ıla meni eyle faḳīr
 Ol Naḳīnin ḥaḳḳıyçün ol destgīr
 Yā ‘ Alī Allāh Allāh yā ‘ Alī

12. Ol Ḥasane’l-‘ Askerī şāh-ı cihān
 Hem Muḥammed Mehdīdir şāḥib-zamān
 Medḥiñ oḳur **Zekī** ḳuluñ her zamān
 Yā ‘ Alī Allāh Allāh yā ‘ Alī

281

[Muḥammes-i] Selāmī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ezelden neş‘ e-yāb-ı feyz-i faḥr-ı enbiyāyız⁶⁹⁹ biz
 Ḥazān-ı naḥl-i gülzār-ı ‘ Aliyye’l-Murtażāyız⁷⁰⁰ biz
 Re’y-i şeh-i şehīdin⁷⁰¹ ibn-i binti Müctebāyız biz
 Muḥibb-i ḥāndānız nesl-i pāk-i Muştafāyız biz
 Şeh-i iḳlīm-i ‘ aşḳız bende-i āl-i ‘ ābāyız biz
2. Göründü lem‘ a-i Zeyne’l-‘ Abā çün meşriḳ-ı sırdan
 Uyandırdıḳ çerāğ-ı ḳalbi nūr-ı şems-i Bāḳırdan
 (151b) Giderdik şubḥ-ı şādıḳla zālām-ı ğayr-ı ḥātırdan
 Muḥibb-i ḥāndānız nesl-i pāk-i Muştafāyız biz
 Şeh-i iḳlīm-i ‘ aşḳız bende-i āl-i ‘ ābāyız biz
3. Olaldan muḥarrem sırr-ı ḥarīm Mūsā-yı Kāzım
 Maḳām-ı ravza-i şıdḳ u rızāda olmuşuz ḳā‘ im
 Değildir sırrımız ma‘ lūm ‘ ilm-i kāşif ü ‘ ālim
 Muḥibb-i ḥāndānız nesl-i pāk-i Muştafāyız biz
 Şeh-i iḳlīm-i ‘ aşḳız bende-i āl-i ‘ ābāyız biz
4. Taḳīniñ bezm-i vaḥdetde içip feyzi şarābından
 Olup ser-mest bāḳī geçmişiz ğitī ḥicābından
 Naḳīnin fetḥ edip ‘ aşḳ bābını bulduk kitābından
 Muḥibb-i ḥāndānız nesl-i pāk-i Muştafāyız biz
 Şeh-i iḳlīm-i ‘ aşḳız bende-i āl-i ‘ ābāyız biz

⁶⁹⁹ gülbin-i bağ-ı Resūl-i Kibriyāyız: SD

⁷⁰⁰ Gül-i seyr-āb-ı feyz-i sırr-ı pāki: SD

⁷⁰¹ Selīl-i şibh-i şehīd: SD

5. Ğulām-ı⁷⁰² ‘ Askerîyiz cünd-i ‘ aşk- nūr-ı ‘ irfânız
 Rumûz- cevher-i Mehdîye ermiş gizli bir kânız
Selâmî süluk-ı Aḥmedle ṭarîḳ-i ‘ aşka girbânız⁷⁰³
 Muḥibb-i ḥândânız nesl-i pāk-i Muṣṭafâyız biz
 Şeh-i iḳlîm-i ‘ aşkıız bende-i âl-i ‘ âbâyız biz

282⁷⁰⁴

[Müseddes]

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

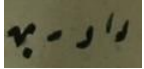
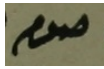
1. Ey zuhûr-ı *ḳul hüvellâh*⁷⁰⁵ yâ ‘ Alî
 Terk-i ḥubbu mâsivallâh yâ ‘ Alî
 Dest-i ḳudretsin yedullâh yâ ‘ Alî
 Faḳr-ı fî faḥr minellâh yâ ‘ Alî
 Yâ ‘ Alî Allâhu Allâh yâ ‘ Alî
 Müşkilimisin evc-i billâh yâ ‘ Alî
2. Çünkü Âdem koydu bâr-ı cenneti
 Çekdi anıñçün ‘ anâ vü miḥneti
 (152a) İḥityâr etdi cihânda firḳati
 Okudu bu ismi buldu vuşlatı
 Yâ ‘ Alî Allâhu Allâh yâ ‘ Alî
 Müşkilimisin evc-i billâh yâ ‘ Alî
3. Koptu fermân-ı ḳazâdan şâfiyât
 Hâḳ deminde cûşa geldi baḥr-ı zât
 Ser-be-ser ğarḳ oldu cümle kâ’inât
 Ol belâdan nûşa ta verdin necât
 Yâ ‘ Alî Allâhu Allâh yâ ‘ Alî
 Müşkilimisin evc-i billâh yâ ‘ Alî

⁷⁰² İmâm-ı: SD

⁷⁰³ fâtiḥ-i sırr ṭılsım-ı kenz-i pinhânız: SD

⁷⁰⁴ Bu şiirin kime ait olduğu belli değildir.

⁷⁰⁵ “De ki: O, Allah birdir.” (İhlas Sûresi 112/1)

4. Fazl u ihsânında ey şâh-ı vaḥîd
 Durdu Rabbü'l-‘âlemin ‘arşü'l-mecîd
 destinde oldu cedîd
 Naşıl şükür eyle olmasın cedîd
 Yâ ‘Alî Allāhu Allāh yâ ‘Alî
 Müşkilimisin evc-i billāh yâ ‘Alî

5. Ey şchinşâh emîr-i evliyâ
 Mûsâ-i ‘İmrâne sen verdin ‘atâ
 Oldu Fir‘avne ‘asâsı ejderhâ
 Bu idi nuṭṭunda zikri dâ‘imâ
 Yâ ‘Alî Allāhu Allāh yâ ‘Alî
 Müşkilimisin evc-i billāh yâ ‘Alî

283⁷⁰⁶

Kıṭ‘a-i Müstecmi‘ Dûvâzde-i İmâmân
Vezin tespit edilemedi

1. Bedeh merâ tō Hudāya derîn ḥoceste sefer
 Hezâr nuşret ü şādî hezâr feth ü zafer
 Be-hürmet-i se Muḥammed be-ḥaḥḳḳı çâr ‘Alî
 Be-dü Ḥasan vü Ḥüseyn vü be-Mûsâ vü Ca‘fer
 (152b)

284

[Ġazel-i Rızâi]
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Verirseñ cānını cānân seniñdir
 Düşersen derdine dermân seniñdir
2. Başıñ çevgân-ı ‘aşḳa tōp ederseñ
 Göñül bu ‘arşada meydân seniñdir
3. Çü virân eylediñ milk-i vücûdu
 Dilâ ol genc-i bî-pâyân seniñdir
4. Ne ḥâlet añlaya gülzârdan zâğ
 Hemân bülbül-i gül-i ḥandân seniñdir

⁷⁰⁶ Bu şiirin kime ait olduğu belli değildir.

5. Semend-i nâz ile geçdi geçenler
Rıẓāī şimdilik meydân senindir
 (153a)

285⁷⁰⁷

[Ġazel]

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Cā-be-cā ey sīm-ten cismimde dağ-ı hūn feşān
 Taht-ı dilde hüküm eden şāhım dedi bunu hemān
2. Şāh-ı 'aşkım oldu āfāk içre ey hūrşid-i Hudā
 Dūd-ı āhım üstüme bir lāciverdī sāye-bān
3. Gıtdi nālem 'arşı khandiliyle çıkub şikest etmeğe
 Dūd-ı āhım anıñ öñünce götürdü nerdibān
4. Nāy gibi efgān edüb firāk-ı yār ile
 Dūd-ı āhım gönüle oldu revān⁷⁰⁸

Ḥarrarahū el-'abdū'l-fakīrū'l-ḥakīr bende-i āl-i 'abā muḥibb-i şādık vü yār-ı ġār
Seyyidū'l-kevneyn Muḥammedū'l-Muştafā
Es-Seyyid Muḥammed Rıf'at Ḥademī El-Bektāşī ḥak hū dost

Fī 15 Şafer Sene 1262 (M.15 Şubat 1846)

⁷⁰⁷ Bu şiirin kime ait olduğu belli değildir.

⁷⁰⁸ Bu beyit vezne uymamaktadır.

SONUÇ

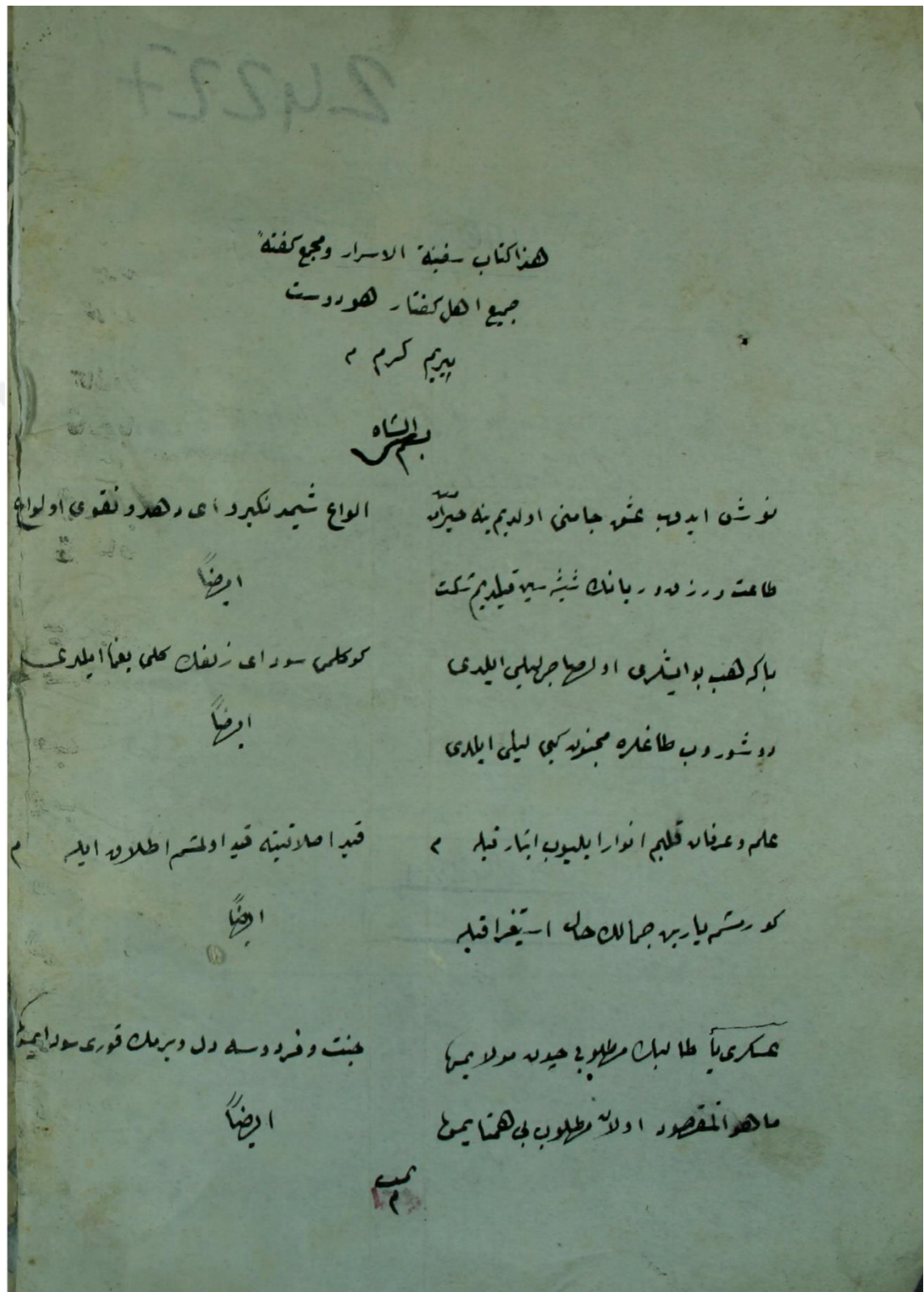
Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesine 24227 demirbaş numarası ile kayıtlı Sefînetü'l-Esrâr adlı mecmuaya ait çalışmamızda şu sonuçlara ulaşılmış bulunmaktayız:

1. Sefînetü'l-Esrâr adlı mecmuamız 15 Şubat 1846 (H. 15 Safer 1262) tarihinde Es-Seyyid Mehmed Rif' at Hademî El-Bektâşî tarafından yazılmıştır. Toplam 154 varaktır.
2. Mecmuada 285 tane şiir vardır. Bu şiirlerin nazım biçimleri; 180 gazel, 27 kaside, 5 mesnevi, 21 murabba, 16 muhammes, 6 tahmis, 20 müseddes, 3 müsebbba, 5 tercî-i bent, 1 terkîb-i bent ve 1 kıta şeklindedir.
3. Mecmuadaki şiirlerin tamamına yakını aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Sadece birkaç şiirde hece ölçüsü kullanılmıştır. Bu şiirler de tekke-tasavvuf edebiyatında var olan ilahi, nefes ya da nutuk türündeki şiirlerdir. Müstensih bunları gazel ya da murabba başlığıyla vermiştir.
4. Mecmuada 13.yy ile 19.yy arasında yaşamış 87 tane şair vardır. 5 tane şiirin kime ait olduğu belli değildir.
5. Mecmuada yer alan şairlerin büyük bir çoğunluğu Alevî-Bektaşî-Hurufî kökenli şairlerdir. Hem müstensihinin Bektaşî hem de şairlerin önemli bir kısmının bu şekilde olması Sefînetü'l-Esrâr'ı bir Bektaşî mecmuası yapmaktadır.
6. Mecmuada yer alan şiirlerde Alevî-Bektaşî inancında önemli bir yere sahip olan ayet ve hadislere çokça rastladık. Bunların açıklamalarını dipnot şeklinde belirttik.

7. Mecmuadaki şiirlerde en çok işlenen konu Hz. Ali, Ehl-i Beyt ve on iki imam methiyeleri ile Hz. Hüseyin ve Kerbela mersiyeleridir.
8. Mecmuada 10'un üzerinde şiiri olan şairler şu şekildedir: Misâlî Baba (35), Seyyid Nesimî (28), Resmi Ali Baba (24), Virânî (24), Cezbî Baba (11) ve Ahmed-i Sârbân (10).
9. Bektaşî şairlerin haricinde mecmuada divan ve tasavvuf edebiyatının önemli sanatçıları da bulunmaktadır. Bunlar; Fuzulî, Nedim, Ruhî, Şeyh Gâlib, Hayâlî, Mevlana, Eşrefoğlu Rumî, Sezâyî-i Gülşenî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Sinan Ümmî gibi şairlerimizdir.
10. Divanı olan şairlere ait şiirleri, çalışılmış divanlar ile karşılaştırarak farklılıkları dipnot şeklinde belirttik. Böylelikle mukayeseli bir metin ortaya koymaya çalıştık.
11. Şairlerin divanlarında yer alan ve almayan şiirlerini Tablo.1'de gösterdik.

EKLER

Ek 1: 1-b Sayfası

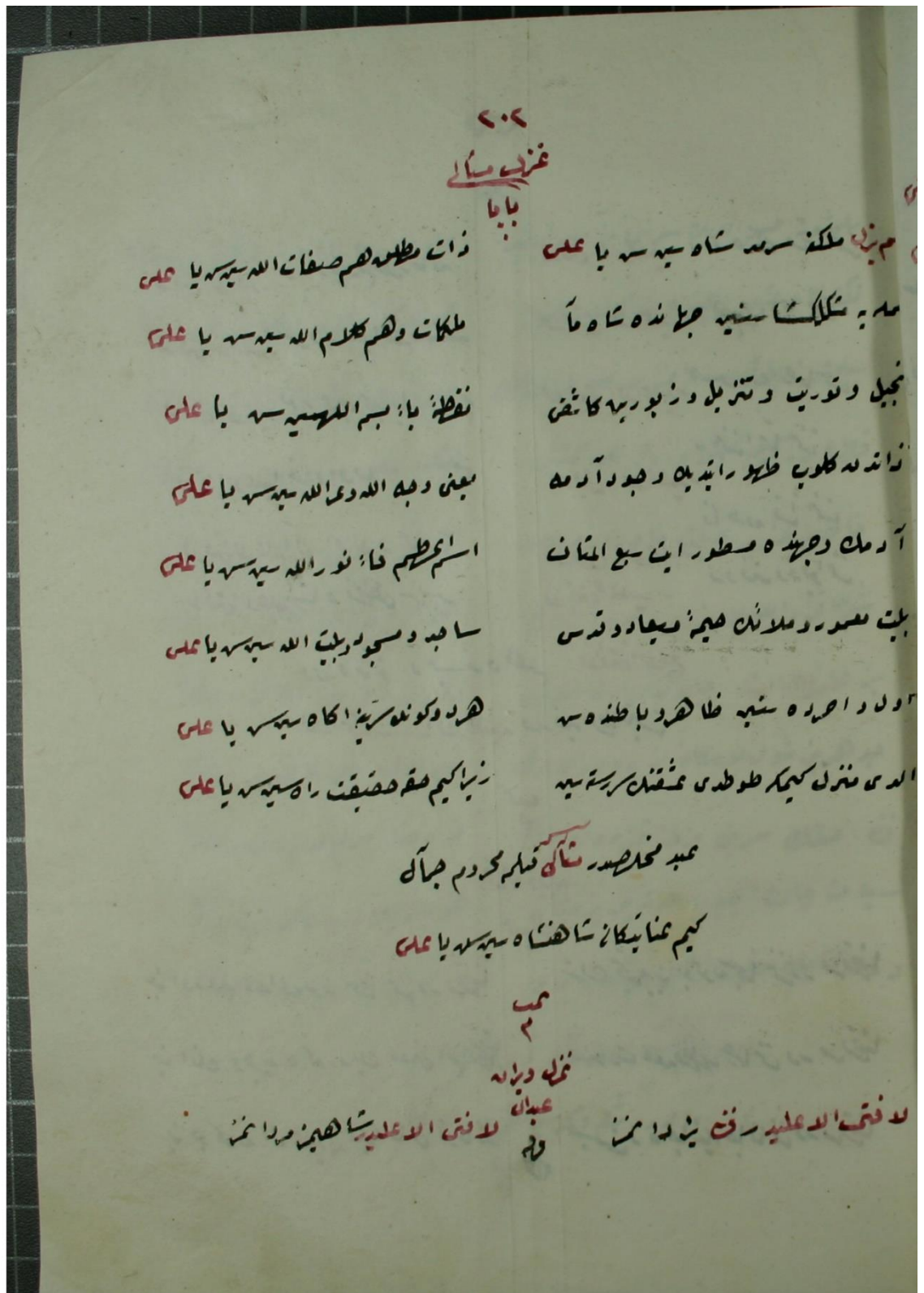

۸۸
تقدیر من و عبد آن

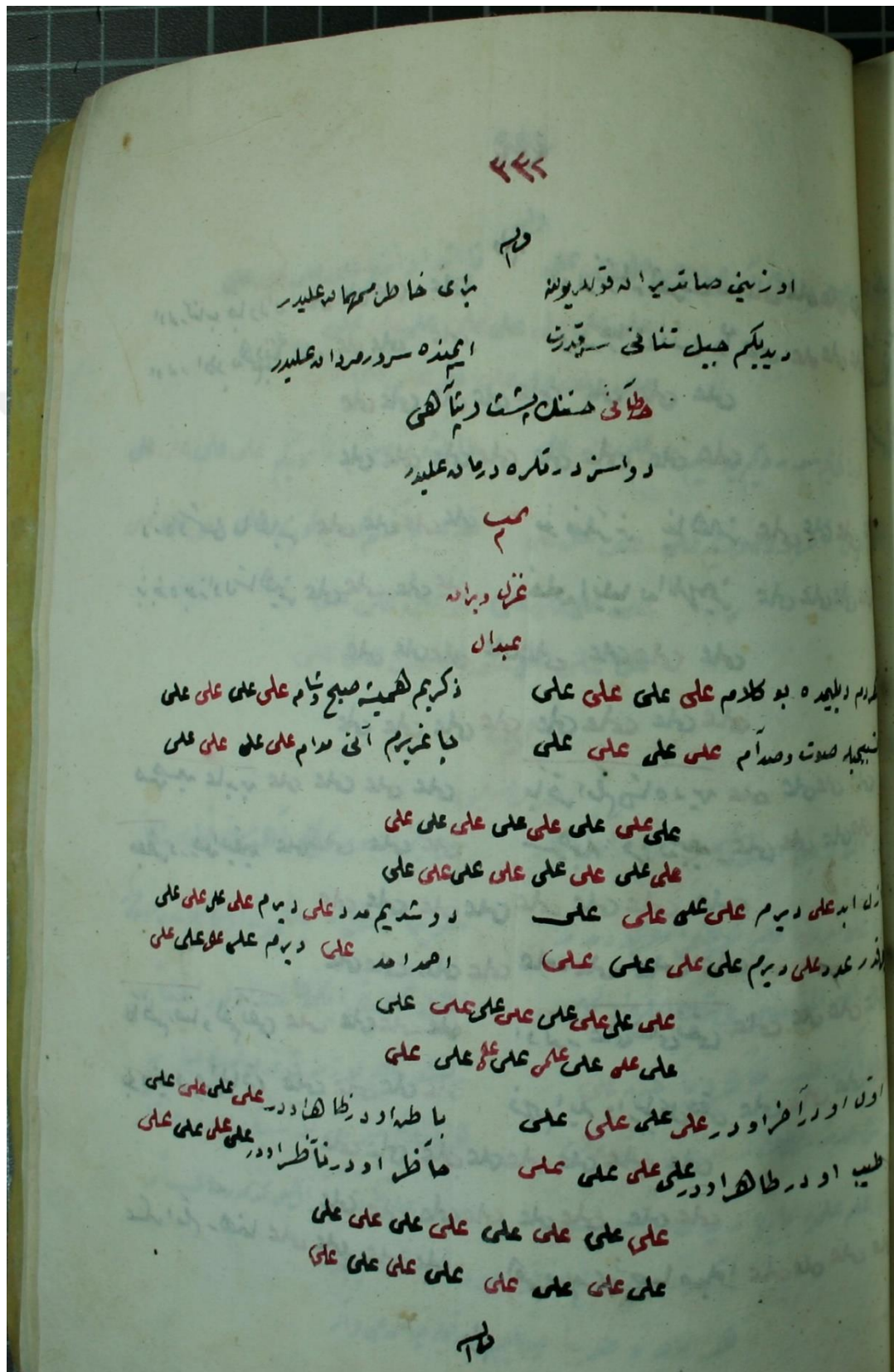
اول خداوند منبع اسرار بر بکناشد
 شاه علی المرتضیٰ ملک یار بر بکناشد
 بین دلوپ سیاه عالم هدری بکوشده
 دست و دهوشی عیان بر بکناشد
 لهم محرم ابریشجه جمع اولار و هدنه
 نه عین کر بیدار آثار بر بکناشد
 نوش ایدر زرهی اولدم هوا مابین غنچه
 زاهد ابراهیم حنکار بر بکناشد
 ای مادی هر نیم مدح اینی لایق همان
 کیم دصیف باغدن کلار بر بکناشد

مرثیه حضرت امام حسین شاه سپاه شهید ای صحرای کربلا زده خاندان
 و صفی نور چشم شاه علی المرتضیٰ مرد مکی حق بنای حضرت رسول
 قره العین فاطمه الزهرا البتول نقل حضرت صافی قدس
 سره الرب العافی العبد المذبول عن حجاب
 الغث المعافی بنده حنکار حاجی
 بکناشوی مداح اهل بیت شاه
 مرد آن علی رلوحه
 صوفیان الصالحان
 الشاهیان

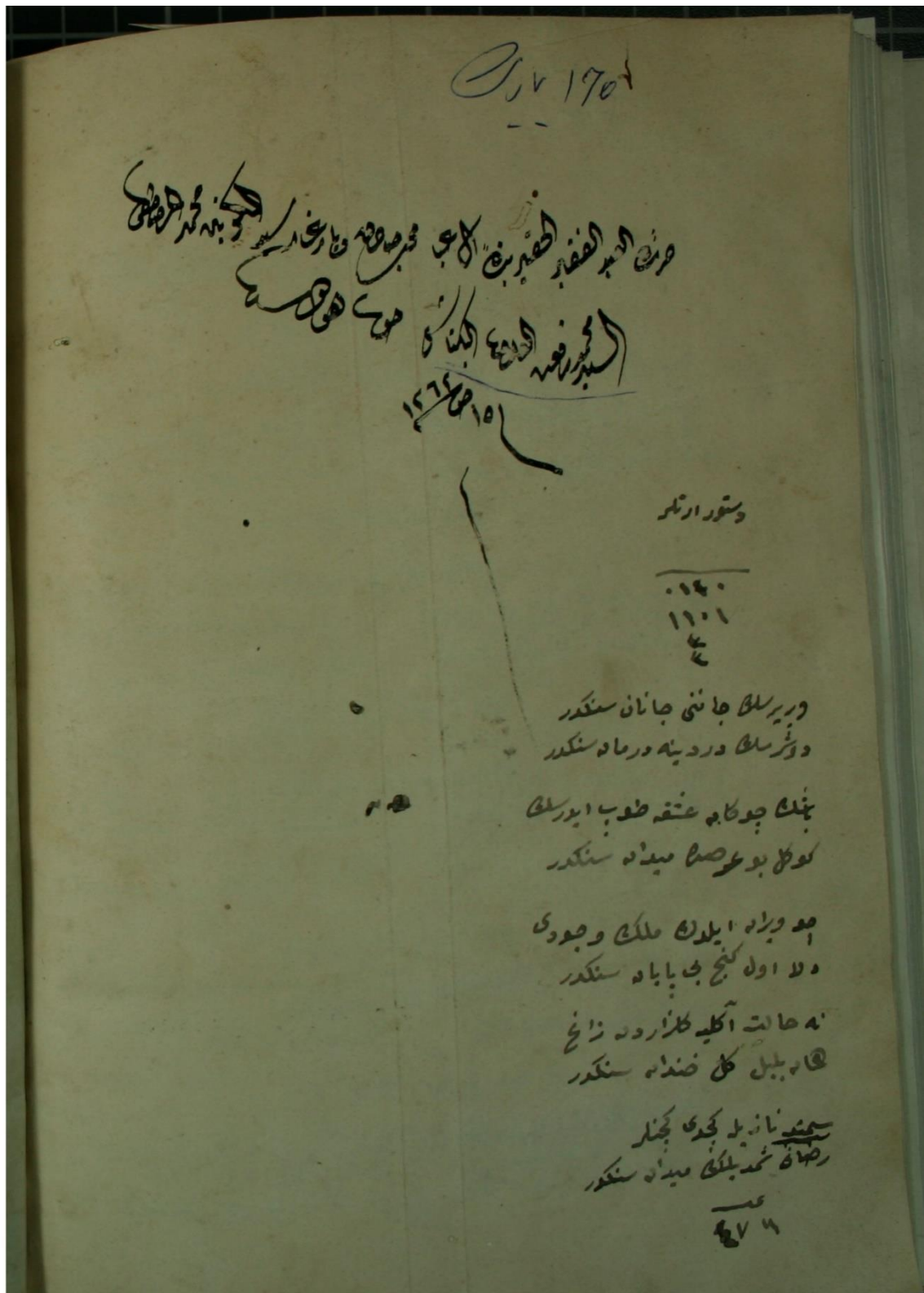
ای نو چشم احمد مختار با حیف
 ای یار کار حیدر کرار با حیف
 ای جواد دل شیرین سلطان با حیف
 ای کربلای شاه شهید آن با حیف

Ek 4: 149-a Sayfası

Ek 5: 152-b Sayfası

KAYNAKÇA

- AK, Coşkun. (2001). **Bağdatlı Ruhî Divanı** (Karşılaştırmalı Metin), Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2 Cilt, Bursa.
- ARSLAN, Saime. (2003). Resmî Ali Baba ve Divanı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi**, Ankara.
- ATİK, Hikmet. (2003). Nakşî Ali Akkirmânî Divanı İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Ankara Üniversitesi**, Ankara.
- AYAN, Hüseyin. (1990). **Nesimî Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- AYDEMİR, Yaşar. (2007). **Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler**, *Turkish Studies/Türklük Araştırmaları*, Volüme 2/3, s.123
- AYGEN, M. Saadettin. (1979). **Gülaboğlu Muhammed Askerî**, Türkeli Matbaası, Afyon.
- BEDİR, Fatma Zehra. (2004). Caferî Baba ve Divanı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi**, Ankara.
- BİLGİN, A. Azmi. (2000). **Ümmî Sinan Divanı** (İnceleme-Metin), MEB Yayınları, Ankara.
- CANIM, Rıdvan. (2000). **Latîfî, Tezkiretü’ş-Şuarâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ**, AKM Yayınları, Ankara.
- CANSEVER, Sıddık. (2005). Eğribozlu Mehmed Emin Sırrî Hayatı, Eserleri, Divanının Edisyon Kritik Metni ve Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Marmara Üniversitesi**, İstanbul.
- ÇAĞRICI, Mustafa. (2000). İbrahim Hakkı Erzurumî, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.21, TDV Yayınları, s.305-311

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, TANYERİ, M. Ali. (1981). **Hayretî Divanı**, İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

ELÇİN, Şükrü. (1997). **Halk Edebiyatı Araştırmaları**, Cilt I, Akçağ Yayınları, Ankara.

ERGUN, Saadettin N. (1936). **Türk Şairleri**, Cilt 1, İstanbul Bozkurt Matbaası, İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. (2017). **Bektaşî Şairleri ve Nefesleri**, (A. Asude SOYSAL

DOĞAN, Hzl.), Çolpan Yayınları, Ankara.

ERGUN, Saadettin N. (1955). **Bektaşî Şairleri ve Nefesleri**, İstanbul Maarif

Kütüphanesi, İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. (1956). **On Yedinci Asırdan Beri Bektaşî-Kızılbaş-Alevî Şairleri**

ve Nefesleri, Cilt 1-2, İstanbul Maarif Kütüphanesi, İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. (1956). **On Dokuzuncu Asırdan Beri Bektaşî-Kızılbaş-Alevî**

Şairleri ve Nefesleri, 2. Baskı, İstanbul Maarif Kütüphanesi, İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. (1936). **Şeyh Galip Hayatı ve Eserleri**, Bozkurt Matbaası,

İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. (1956). **Hatayî Divanı, Şah İsmail Safevî, Edebi Hayatı ve**

Nefesleri, İstanbul Maarif Kütüphanesi, 2.Baskı, İstanbul.

ERGUN, Saadettin N. , UĞUR, M.F. (2002). **Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı**,

(Prof. Hüseyin AYAN, Sadeleştiren), Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü,

Altınarı Ofset Matbaa, Konya.

EROL, Mehmet. (2002). **Azbî Baba Divanı**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Çanakkale**

Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

ERSOY, Ersen. , KARABUÇAK, Kemal. (2016). **Bir Bektaşî Mecmuası: Sefînetü'l**

Esrâr, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 17, s.91-120, İstanbul.

ERVERDİ, Ezel. , KUTLU, Mustafa. vd (Yayın Kurulu) (1977) **Türk Dili ve Edebiyatı**

Ansiklopedisi. Cilt 1, Dergâh Yayınları, İstanbul.

GIYNAŞ, Kamil Ali. (2011). **Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar**

Bibliyografyası, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.25, s.245-260, Konya.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1963). **Alevî-Bektaşî Nefesleri**, Remzi Kitabevi, İstanbul

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1931). **Melâmilik ve Melâmiler**, İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1985). **Mevlana Celaleddin**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1953). **Şeyh Galip Hayatı, Sanatı ve Şiirleri**, Varlık, İstanbul.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1961). **Fuzulî Divanı**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1963). **Alevî-Bektaşî Nefesleri**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

GÜLER, Kadir. (2019). **Kütahya Halk Şairleri**, Kriter Yayınları, İstanbul.

GÜNER, Hamza. (1967). **Kütahyalı Şairler**, Kütahya İl Basımevi, Kütahya.

GÜNEŞ, Deva. (2011). **Misâlî Divanı İnceleme-Metin**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Dumlupınar Üniversitesi**, Kütahya.

GÜNEŞ, Mustafa. (1994). **Eşrefoğlu Rumî ve Divanı**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İnönü Üniversitesi**, Malatya.

GÜMÜŞ, Nevin. (2005). **Türk Tarih ve Edebiyatına Dair Değerlendirilmemiş**

Kaynaklardan Bir Mecmua Örneği: Tuhfe-i İsmailiye, TÛBAR XVIII, 2005
Güz, s.148

GÜZEL, Abdurrahman. (1999). **Kaygusuz Abdal (Alaeddin Gaybî) Menâkıbnâme**,
Türk Tarih Kurumu, Ankara.

GÜZEL, Abdurrahman. (2004). **Kaygusuz Abdal (Alaeddin Gaybî)**, Akçağ Yayınları,
Ankara.

HALICI, Feyzi. (1982). **Âşık Şem‘î Hayatı ve Şiirleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayınları, Ankara.

İPEKTEN, Haluk. (1996). **Fuzulî Hayatı, Sanatı, Eserleri**, Akçağ Yayınları: Ankara.

İPEKTEN, Haluk, İSEN, M., TOPARLI, R., OKÇU, N., KARABEY, T. (1988).

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm
Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KAÇALIN, M. Sinan. (1996). Gülbaba, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.14, TDV
Yayınları, s.227-228, İstanbul.

KALKIŞIM, Muhsin. (1994). **Şeyh Galip Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara.

KARAGÖZ, Duygu. (2013). Mecmua-i Gazeliyat (Milli Kütüphane 06 HK 319/1)
Metin-İnceleme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Afyon Kocatepe**
Üniversitesi, Afyon.

KARAGÖZ, Halil. (1997). Askerî Divanının Tenkitli Metni, (Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi), **Süleyman Demirel Üniversitesi**, Isparta.

KARAHAN, Abdülkadir. (1996). Fuzulî, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları,
İstanbul.

KAYABAŞI, Ayfer. (1995). Sârbân Ahmed Divanı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans

Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya.

KAYYA, Serpil. (2001). Selamî Divanının Transkripsiyonlu Metni, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Dumlupınar Üniversitesi**, Kütahya.

KOCA, Turgut. (1990). **Bektaşî Şairleri ve Nefesleri**, İstanbul Maarif Kütüphanesi ve Matbaası, İstanbul.

KÖKSAL, M. Fatih. (2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemati Tasnifi Projesi (MESTAP). **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, Kesit Yayınları, İstanbul.

KÖKSAL, M. Fatih. (2007). Rızaî, **Türk Dünyası Edebiyatçılar, Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi**, C.7, AKM Yayınları, s.356, Ankara.

KÖKSAL, M. Fatih. (2004). Hicrî, **Türk Dünyası Edebiyatçılar, Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi**, C.5, AKM Yayınları, s.35, Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (2004). **Saz Şairleri**, Akçağ Yayınları, Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (1966). **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

KURNAZ, Cemal, TATCI, Mustafa. (2001). **Mehmed Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, Bizim Büro Yayınları, Ankara.

LEVEND, Agâh Sırrı. (1984). **Türk Edebiyatı Tarihi Giriş**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.166-167, Ankara.

MACİT, Muhsin. (1997). **Nedim Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÖZDEMİR, Canan. (1996). Seyyid Nizamoğlu Divanı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi**, Ankara.

ÖNGÖREN, Reşat. (2004). Merkez Efendi, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.29, TDV Yayınları, s.200-202, Ankara.

ÖZKAN, Mustafa, İSEN, Mustafa. (1997). Halilî, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.15, TDV Yayınları, s.329-330, İstanbul.

ÖZMEN, İsmail. (1998). **Alevî-Bektaşî Şiirleri Antolojisi**, 1-2-3-4-5 Cilt, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÖZTELLİ, Cahit. (1968). **Tekke Şiiri Antolojisi**, Edebiyat Yayınları, Ankara.

ÖZTOPRAK, Nihat. (2001). **Ruhî**, Timaş Yayınları, İstanbul.

ÖZTÜRK, M. Cemal. (2007). Ramazan Efendi Mahfî, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.34, TDV Yayınları, s.440-442, İstanbul.

ÖZUYGUN, Ali Rıza. (1999). Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanının Tenkitli Metni ve İncelenmesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1. Cilt, **Erzurum Atatürk Üniversitesi**, Erzurum.

PALA, İskender. (1983). Aşkî Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanı, (Yayımlanmamış Doktora tezi), **İstanbul Üniversitesi**, İstanbul

PEKTAŞ, Muhittin. (1998). Sezâyî (Câbi Hasan Dede) Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Selçuk Üniversitesi**, Konya.

SARAÇ, M. Ali Yekta. (2004). **Emrî Divanı**, Eren Yayınları, İstanbul.

SARIKAYA, M. Saffet. (1998). **Bektâşî-Alevîlerde Bir Dua: Nâdi Ali**, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.5, s.17-31, Isparta.

ŞÜKÜROV, Zaur. (2005). Pir Muhammed Bahâeddin, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.30, TDV Yayınları, s.504, İstanbul.

- TANYILDIZ, Ahmet. (2012). **Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında**, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, C.5, S.21, Bahar 2012, s.226
- TARLAN, Ali Nihad. (1945). **Hayalî Bey Divanı**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul.
- TATAROĞLU, Abdullah. (1995). Muhitî Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Selçuk Üniversitesi**, Konya.
- TUĞLUK, H. İbrahim. (2001). Lâmekânî Şeyh Hüseyin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi**, Ankara.
- ÜNVER, Niyazi. (2007). Rıfat Baba, **Türk Dünyası Edebiyatçıları, Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi**, C.7, AKM Yayınları, s.356, Ankara.
- VAKTİDOLU, Adil Ali Atalay. (1998). **Virânî Divanı ve Risâlesi**, Can Yayınları, İstanbul.
- YEŞİL, Mustafa Hakkı. (1934). **Kütahya Halk Şairleri**, Kütahya Halkevi Neşriyatı, S.5, Kütahya Vilayet Matbaası, Kütahya.
- YILDIRIM, Seyfullah. (2005). Hasan Cemalî Baba Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Dumlupınar Üniversitesi**, Kütahya.
- YILMAZ, Mehmet. (1992). **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- YILMAZ, Ozan. (2008). **Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek:**

Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı
Mecmua ve Muhtevası, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1*, s.255-280,
İstanbul.

YİĞİT, A. Selman. (2013). Hicri Divanı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

YURD, Ali İhsan, KAÇALIN, Mustafa. (1994). **Akşemseddin Hayatı ve Eserleri**,
Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.

DİZİN

A

Alevî, v, vi, xiii, 4, 12, 14, 17, 18, 19,
21, 22, 24, 26, 30, 31, 34, 41, 42, 43,
44, 56, 57, 74, 87, 90, 108, 123, 140,
150, 156, 177, 180, 181, 210, 257,
267, 300, 351, 369, 370, 379, 380,
383

B

Bektaşî, v, xiii, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28,
30, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42,
43, 44, 369, 370, 379, 380, 382, 383

E

Ehl-i Beyt, v, vi, xiii, 134, 370

F

Fuzulî, v, vi, xi, xiii, 4, 5, 370, 380, 381,
382

H

Hurufî, v, vi, 13, 20, 30, 31, 33, 34, 42,
369

Hız. Ali, v, vi, xiii, 3, 4, 13, 17, 20, 26,
42, 43, 56, 57, 71, 74, 80, 87, 90,
108, 113, 123, 125, 128, 140, 150,
156, 177, 180, 181, 210, 222, 225,
257, 258, 267, 290, 300, 312, 337,
351, 363, 370

Hız. Hüseyin, v, vi, xiii, 4, 19, 33, 370

K

Kerbela, v, vi, xiii, 4, 17, 20, 370

M

Misalî, xii, xiii

N

Nesimî, vi, xi, 370, 378

R

Resmî Ali Baba, ix, 10, 35, 378

V

Viranî, xi